חסידות · ר' צדוק הכוהן

ישראל קדושים

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ישראל קדושים

רבי צדוק הכהן רבינוביץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ישראל-קדושים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 8
פרק ד 11
פרק ה 17
פרק ו 62
פרק ז 100
פרק ח 135
פרק ט 159
פרק י 175

פרק א

בעזרת השם יתברך, אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה חננו מאיתך חכמה בינה ודעת, שויתי ה' לנגדי תמיד, וברוכים אתם לה'. בס"ד. קונטריס קראתיו בשם **ישראל קדושים** מיוסד על תוקף מעלת קדושת ישראל אשר הבדילנו מכל העמים להיות לו לגוי קדוש.

כל המצות מכניסות קדושה בלב איש ישראלי כמו שנאמר ועשיתם כל מצוותי והייתם קדושים וכמו שאומרים קדשנו במצוותיך, ומברכין עליהם אשר קדשנו במצוותיו וצונו. נראה דזהו המכוון של כל המצות להיות על ידם קדושים וכמו שאמרו יבמות (כ':) דוהתקדשתם הוא מצות עשה כוללת על כל עשה ולא תעשה שבתורה עיין שם בתוספות. שעל ידיהם האדם מתקדש וזהו תכלית בריאת האדם בעולם להתדמות אליו יתברך שהוא קדוש ומשרתיו קדושים ונאמר קדושים תהיו כי קדוש אני. ועיקר הקדושה הוא קדושת הברית כמו שאמרו בויקרא רבה (פרשה כ"ד) כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה כדאמר ר' יהודה בן פזי כל שהוא גודר עצמו מהערוה נקרא קדוש עיין שם וברש"י (ריש פרשת קדושים). ובירושלמי (פרק ב' דיבמות הלכה ד') כל מי שפורש עצמו מהעריות וכו'. ובשבת (קי"ח:) מאי טעמא קרו לך רבינו הקדוש וכו' לא נסתכלתי וכו' שלא הכניס וכו'. והנזיר נקרא גם כן בתורה קדוש ועיקרו לפי שנזר עצמו מיין שהוא גדר ערוה דהרבה יין עושה כדתנן (סוטה ז'.) ושם (ב'.) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מהיין ובברכות (כ"ט:) לא תרוי ולא תחטא. וכן גידול הפרע לגלחו לשמים מציל מפחיזות היצר בהרהורים כמו שאמרו בעובדא דנזיר (ד':) עיין שם ברש"י. ובבראשית רבה (ריש פרשה פ"ז) ביוסף מתקן בשערו וכו' הא דובא קמך. ובכלל זה כל הגדרות תאוות הגופניות הם גדר לערוה ועל כן לחד מאן דאמר (תענית י"א.) היושב בתענית נקרא קדוש מה זה שציער עצמו מדבר אחד וכו' מכל דבר על אחת כמה וכמה. ומתאוות אכילה ביחוד כמו שאמרו (ברכות ל"ב.) מלי כריסי זני בישי. וכן נקרא בלשון אכילה, אכלה ומחחה בפיה. ובלשון משנה, אוכלת עמו לילי שבת לחד מאן דאמר (כתובות ס"ה:). ובלשון בני אדם (שבת ס"ב סוף ע"ב) במה סעדת וכו'. וגם בלשון תורה לפי הבראשית רבה (סוף פרשה פ"ו) על פסוק כי אם הלחם אשר הוא אוכל לשון נקי.

ושני תאוות אלו הא בהא תליין. ועל כן משה רבינו ע"ה משפירש מן האשה ממתן תורה ואילך זכה גם כן להיות ארבעים יום בלא אכילה ושתיה. וכן אליהו שנקרא מלאך הברית גם כן ארבעים יום שהוא השיעור של קבלת התורה דעל ידה היו ניזונים כמו שנאמר לכו לחמו בלחמי וגו'. ואלישע תלמיד אליהו והולך בעקבותיו אף שלא זכה להתקדש כמלאכים ממש ולהתהפך למלאך כרבו שזה לא זכה לה אדם בעולם חוץ מאליהו מצד שורשו. מכל מקום נתקדש בתכלית הקדושה האפשרית באנשים באשר הוא אדם וזכה לקרא בשם איש קדוש על ידי האשה המכרת באורחים יותר כמו שאמרו (ברכות י':). כי עיקר כח התאוה באשה שהביאה על ידי זה מיתה לעולם ותחילת הסתת הנחש היה בה והטיל בה זוהמא והרע מבחין את הטוב ומצד תערובת ידיעת טוב ורע שעל ידי אכילת עץ הדעת כפי גודל הידיעה ברע כן גודל הידיעה בטוב זה לעומת זה.

ואמרו שם מנא ידעה. כי קדושת הברית מדברים שבצנעה שאין ניכר. וחד אמר שלא ראתה זבוב על שולחנו היינו שהכירה באכילתו שלא היה בתאוות היצר הנמשל לזבוב כמו שאמרו (שם ס"א סוף ע"א) ומזה ידעה שגדור בעריות גם כן. וחד אמר סדין וכו' ולא ראתה טיפת קרי אף שטורח הדרך מביא לידי קרי גם לחסידים פעמים, כמו שאמרו בשבת (קכ"ז:). ודבר זה אי אפשר לאדם ליזהר בהשתדלותו שלא יארע רק מה ששומרין אותו מלמעלה כפי מה שמקדש עצמו מלמטה כמו שאמרו ביומא (ל"ט.). ומי שמתקדש למטה בתכלית כח האנושי כן מקדשין אותו מלמעלה בתכלית כח האלוקי שאין לו שיעור וניצול גם מטומאות המוכרחות בטבע העולם הזה.

וכל המצות עשה ולא תעשה הם סייעתות ועצות מגדול העצה יתברך שמו להביא על האדם הקדושה מלמעלה. ועל כן אמרו (עבודה זרה כ':) ונשמרתם וגו' שלא יהרהר וכו' מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי וכו' עד לידי קדושה כפי הנוסחא שלנו שהיא האחרונה אף דמסיים וחסידות גדולה מכולן אין בזה סתירה. דהך גדולה היינו במעלת הנפש אבל לענין השגת האדם המדריגות מצד מה שהוא מלובש בגוף, הקדושה מאוחרת מכולם כי כבידה על הגוף אם לא אחר שיזדכך בכל מדריגות הקודמות. ואף שעיקר החזון נמשך ממדריגת החסידות. מכל מקום הוא מתאחר

בסדר זמנים לבוא עד שיזוכך גם הגוף ויגיע למדרגת הקדושה. ולמד זה מקרא דונשמרתם שעל ידי שמירת גדרי התורה וקדושתו מלמטה שומרין אותו מלמעלה מטומאות שבעת שינה שאינו בידו. שזהו תכלית הקדושה להיות איש קדוש הנמשך מהתורה שהיא ההתחלה ומביאתו ממדריגה למדריגה עד הקדושה ורוח הקודש.

פרק ב

ועיקר הקדושה קדש עצמך במותר לך. דדבר האסור מאן דלא עביד הכי רשע נמי מקרי כמו שאמרו (יבמות כ'.). וצריך לומר מה שאמרו (ברכות י':) ומשרתו אין קדוש שאחזה וכו'. לא שאחזה במתכוון להנאתו דההוא לא שייך שאינו קדוש דאפילו רשע נמי מקרי דאפילו המרצה מעות וכו' כמו שאמרו בעירובין (י"ח:). אלא שכשבא להדפה נזדמן שאחזה וכו' ולמי שהוא קדוש לא יזדמן כך. ומה שאמר חד מאן דאמר בויקרא רבא (פרשה כ"ד) ובירושלמי (פרק ב' דיבמות הלכה ד') איש קדוש הוא שלא הביט בה, אולי יש לחלק בין הבטה להסתכלות האסור בעבודה זרה (כ' סוף ע"א) על דרך שאמרו במגן אברהם (סימן קכ"ח סעיף קטן ל"ה) עיין שם. אך לפי זה מאי פריך בעבודה זרה שם אדרבן גמליאל דראה וכו' ועל כרחך דכל ראיה בעלמא גם כן אסור. וצריך לפרש הך הבטה על דרך שאמרו שם (בעבודה זרה ריש ע"ב) אדרבן גמליאל קרן זוית הואי. ואיש קדוש עוצם עיניו בכהאי גוונא דאניס גם כן כמו שאמרו בבבא בתרא (נ"ז:) ושם כשעומדות על הכביסה. זה גם רבן גמליאל עביד אבל בפניה בעלמא ושלא בכוונה היא קדושה יתירא דחזיה ביה באלישע. ואף דבלשון הכתוב הבטה היא בכוונה כמו שפירש רש"י (פרשת חוקת כ"א ח'). לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד. **ואף** איסורין דרבנן לא שייך לקרות המקיים קדוש כמו שאמר רבא ביבמות שם ומה דמסיק מכל מקום דאיסור קדושה רצה לומר איסורין דרבנן דקדש וכו'. הכוונה דנהי דאחר שגזרו חכמים שוב הוא עלינו ככל איסורין דהעובר נקרא רשע, מכל מקום האיסור מצד עצמו מצד תחלת תקנת חכמים שהיה עדיין היתר וחכמים באו לאסרו שהם כיוונו בזה לגדור ולקדש במותר כדי להוסיף קדושה בלבבות בני ישראל יש לקראו איסור קדושה שעל כן אסרוהו כדי להוסיף קדושה במותר. ואף איסורי תורה

תחלת ציווין שהיה עדיין היתר והשם יתברך אסרן היה בשביל כן לקדש את בני ישראל.

וזהו שכתב רש"י (ריש פרשת קדושים) לפרש קדושים תהיו פרושים מן העריות והעבירות. והרמב"ן חלק עליו דאין מדבר כאן מעבירות האסורות עיין שם. ובהרא"מ שם כתב דלא ידע למה נטה מפירוש ושם מחלוקת בין המדרש ויקרא רבה לתורת כהנים יעוין שם. ונראה דאשתמטיה גמרא דיבמות הנזכר דמסייע להרמב"ן ומשם לקח זה דאף לאביי שם רק המקיים דברי חכמים נקרא קדוש וכמו שכתב הרב המגיד פרק א' מאישות הלכה ד' דאיסורי דרבנן כולהו אינשי לא זהירי בהו עיין שם. אבל דברי תורה לכולי עלמא לא שייך לקרות קדוש והמדרש ויקרא רבה הנ"ל לא פליג אתורת כהנים דאדרבא גם הוא מסייע להרמב"ן דדייק בלישני' גדר ערוה כל שגודר עצמו וכו' ובכל מקום גדר היינו הגדרות מוסיפות על גוף האיסור שבודל ופורש עצמו מכל סביבותיו גם כן. כגדר שעושין לכרם חוץ לאילנות שלא יקרב זר לתוכם וכדרך שאמרו בחולין (ק"י.) בקעה מצא וגדר בה גדר. ברכות (כ"ב סוף ע"א) גדר גדול גדרו בה. שבת (ט"ז:) גדר מי חטאת וכן בכמה דוכתי. ואין נקרא קדוש ונמצא קדושה אלא מי שמוסיף לו גדרים שלא יבוא לאיסור ערוה נוספות על גוף האיסור שאסרתו תורה.

אבל ישוב דברי רש"י נראה על דרך שאמרו לרבא ביבמות שם במסקנא בדרבנן הכי נמי בשל תורה מצד תחלת האזהרה שמצד המזהיר השם יתברך שהיה הדבר מותר והוא בא לאוסרה עלינו הוא בא לקדשינו במותר לנו וכוונתו היה שנהיה על ידי זה קדושים. ונגד כלל האומות שבעולם נקראו כלל ישראל כולם שקיבלו התורה קדושים וכמו שנאמר קודש ישראל לה' כל אוכליו יאשמו. ובין ישראל עצמן נגד הני בריוני העבריינים העוברים על דברי חכמים נקרא המקיים דברי חכמים קדוש וזה טעם דאביי. אלא דלא ניחא ליה לרבא להעמיד כן לשון המשנה דלא דברו מפריצים העוברים על דברי חכמים. ובין כשרי ישראל נקרא קדוש מי שגודר עצמו עוד במותר. ובין הגודרין עצמן גם כן יש מי שנקרא קדוש ביניהם כשהוא גודר עצמו ביתר שאת מה שאין כל הגודרין גודרים עצמן. וכמו שאלישע נקרא איש קדוש בדורן של נביאים. ורבינו הקדוש בין התנאים ומפורש בשבת (קי"ח:) דשום תנא לא היה לו

המעלה והגדרת הקדושה בשמירת הברית שהיה לו דאם כן היה נקרא גם הוא קדוש יעוין שם. ובימיו דרבי היה קהלא קדושה שבירושלם שהיה רבי אומר שמועות מהם ביומא (ס"ט:) שהם היו בימיו וקשישי מיניה כמבואר בביצה (כ"ז א) ברש"י עיין שם. כי היה באותו דור התפשטות קדושה בישראל ובין כלל ישראל קדושים הצדיקים והחסידים נתיחד לקדושה אותו קהל קדושים שבירושלים. וזכה רבי להיות קדוש בין קדושים האלה. כי הקדושה היא מדריגות מדריגות כמו שיש קודש וקודש הקדשים וכן בנפשות.

ובדור המדבר נבדל אהרן להקדישו קודש הקדשים דאף שכל העדה היו כולם קדושים כמו שאמר קרח מכל מקום יש קדוש בין קדושים גם כן ואשר יבחר בו ה' הוא הקדוש בין עדה כזו שכולם קדושים. וכן הולכים המדריגות עד תכלית הקדושה שהוא קדושתו יתברך שלמעלה מקדושתינו שאי אפשר להיות כמוהו כמו שאמרו בויקרא רבה (סוף פרשה כ"ד). מה שאין כן המלאכים אף שהם גם כן, קדושים בתכלית שהרי אין בהם יצר הרע ותאוה כלל מכל מקום אפשר לבני אדם להיות כמוהם. ולעתיד יהיו צדיקים לפנים ממלאכי השרת כמו שאמרו בירושלמי (סוף פרק ו' דשבת) והיינו כשיתבטל היצר הרע גם מבני אדם כמו שאמרו בסוכה (נ"ב.) ואז כל הנשאר בציון וגו' קדוש יאמר לו. והך יאמר דהיינו שאחרים יאמרו כן היינו מלאכי השרת כי אז יהיו בני ישראל לבד בעולם, דה' בדד ינחנו וגו' וקדושתם יהיה למעלה מקדושת המלאכים עד שמי שנחשב לנשאר ונותר בירושלים יאמרו הם לו קדוש, שיהיה נקרא ביניהם בשם קדוש סתם כפי ערך קדושתו נגדם. ומזה נדע כמה מדריגות יש בקדושה. ורק להיות כמוהו כביכול זה אי אפשר.

פרק ג

ומהו הקידוש במותר אמרו בתורת כהנים (ריש פרשת קדושים) קדושים תהיו פרושים תהיו ופירש ברמב"ן על התורה שם דהוא מצווה בפני עצמו לפרוש מן המותרות ושלא יהיה נבל על פי התורה וכדרך שאמרו (ברכות כ"ב.) שלא יהיו תלמיד חכם מצוים אצל נשותיהם כתרנגולים וכן בשאר ענינים יעוין שם באורך. והביא ראיה מנזיר שנקרא קדוש על שם פרישותו וכן כתב ראיה זו המהרש"א בחידושי אגדות

(יבמות כ'.) עיין שם. ובויקרא רבה (פרשה כ"ד) איתא כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים הדא הוא דכתיב קדושים תהיו. וכלשון זה גם כן בתורת כהנים [סוף פרשת קדושים] קדושים על פסוק והייתם לי קדושים. והנה דחשיב בתרתי פרושים וקדושים אלא שמכל מקום כיילינהו תרווייהו בקדושים דקרא. וגם בסדר המדריגות בעבודה זרה (כ':) חשיב פרישות וקדושה בתרתי ופירש רש"י פרישות אף מדבר המותר פורש להחמיר על עצמו. ומשמע דקדושה הוא ענין אחר למעלה מזה. ופירוש פרישות בכל מקום הוא כן לפרוש מכל מיני תאוות כמשמעו של מלת פרוש. ובסוטה (כ' א') אשה פרושה ומכת פרושים עיין שם בגמרא (כ"ב.) וברש"י על אשה ושם (ע"ב) שבעה פרושים הן וכו' עד שעושים מעשה זמרי וכו' שבזה הוא עיקר הפרישות. ובלשון הכתוב גם זה בכלל קדושה דזהו אתחלתא דקדושה מה שאדם מקדש עצמו מלמטה הוא על ידי שפורש מתאוותיו המותרות. אבל בלשון חכמים בתלמודין חלוקין לב'.

ובירושלמי פרק א' דשבת (סוף הלכה ג' וסוף פרק ג' דשקלים) איתא גם כן הני מדריגות דר' פנחס בן יאיר ולא חשיב שם פרישות וכן הוא גם בריש שיר השירים. ועיין שם הסדר, קדושה במקום פרישות דתלמודין ומייתי קרא דטהרו וקדשו וחסידות הוא האחרונה שם. ומהרש"א בחידושי אגדות שם תפס נוסחא זו עיקר עיין שם. וגם מהרי"ב בגליון הגמרא הגיהה שם נוסחת תלמודין. ואמת מדברי רש"י דיבור המתחיל אז וכו' ולא נאמר ליראיך ולעניך ולא אמר טפי לקדושיך משמע גם כן קצת כן ומכל מקום אין בזה הכרע כל כך. וכבר נודע דברי הקדמונים שאין להגיה הספרים בקל כל כך והגם דמצא כן בעין יעקב ורי"ף נודע כמה שנוים יש בכמה דוכתי בין נסחותיהם שהם נוסחת ספרדית לנוסחות תלמודא דידן שהוא נוסחות אשכנזית וצרפתית. ואף על פי שהרמב"ן שהיה מבני ספרד משתבח תמיד בנוסחאות הספרדיות במלחמות ובחידושיו בכמה מקומות. הרא"ש שהיה מצאצאי אשכנז כתב בתשובות דלבני אשכנז התורה ירושה מדור דור וקבלתם עדיפא מקבלת בני ספרד. ומה גם בנוסחת התלמוד אין להזניח נוסחות לצמצם המקובלת בידינו מאבותינו. וגם מה שכתב מהרי"ב מסוטה אף הוא איננה בנוסחותינו כל עיקר שם ובודאי גם הוא נוסחא

ספרדית. ולדעתי נוסחותינו בכאן אפשר לקיימה שפיר והירושלמי שהקדים קדושה כוונתו לאתחלתא דקדושה והוא הפרישות שבתלמודין במקומה. ודבר זה אין כבד כל כך על הגוף שביד האדם לשלוט על יצרו ולבלום תאוותיו כרצונו. אבל הקדושה שבתלמודין השנויה באחרונה שאי אפשר לבוא לה אלא בסוף כל המדריגות הוא ענין אחר. ונראה לי דהירושלמי קרי לזו חסידות דאין כוונתו בה לחסידות דתלמודין שהכוונה בו לחסידות המורגל בכל מקום דרצה לומר המחמיר על עצמו בדבר המותר על פי הדין והנה זה כמו הפרישות מן המותר. אלא שזה רק בעניני תאוות ובשב ואל תעשה והחסידות בכל ענינים ובקום ועשה גם כן. והירושלמי כייל תרוייהו בקדושה שהוא לקדש עצמו לפרוש ולהחמיר על עצמו בדבר המותר והחסידות שנה באחרונה. וכפי הגירסא בשבת וכן הוא בריי"ף בעבודה זרה חסידות אחר רוח הקודש. על כרחך ונתתי רוחי בכם היינו חסידות כמו שכתב הר"ן שם. צריך לומר דדבר זה אינו אלא על ידי מה שהקדוש ברוך הוא נותן רוחו בו. וזהו עצמו שלימות הקדושה מה שמקדשין אותו מלמעלה.

ותלמודין חשיב רק המדריגות שביד האדם להשיג בהשתדלותו. וזה מה שהשם יתברך נותן הוא שלימות החסידות הגדולה מכולן שזוכין לה בעלי רוח הקודש. וכדוד המלך ע"ה רבן של בעלי רוח הקודש דקרי לנפשיה חסיד כמו שאמרו ברכות ד' א' זכה להיות לבו חלל בקרבו שלא שלט בו יצר הרע כמו שאמרו בעבודה זרה ד' סוף ע"ב. ודבר זה אינו אלא על ידי שהקדוש ברוך הוא עוזרו כמו שאמרו בסוכה נ"ב ריש ע"ב. אלא שאין הקדוש ברוך הוא עוזר אלא למי שבא לטהר דהמשפט להיות מסייעין לו כמו שאמרו יומא ל"ח סוף ע"ב. ומייתי שם לפני זה הא דרגלי חסידיו ישמור דצריך שישתדל בפרישות וחסידות בדבר המותר כדי לזכות לשמירה וסיוע שמלמעלה במה שהוא אין יכול להעזר מעצמו גם אחר כל השתדלותו בפרישות וחסידות האפשר. אז השם יתברך שולח עזרו מקודש מקידוש מעשים שיש בו ואת רוחו יתן בקרבו דעל ידי זה הוא העזר. כענין שנאמר (יחזקאל י"א) ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי לב האבן וגו'. ותלמודין לא חשיב מה שאינו מהשתדלותו אלא רוח הקודש.

פרק ד

אבל הקדושה המוזכר בתלמודין הוא החסידות דירושלמי שפירש הר"ן שם דכל מעשיו לשם שמים, ובסוף קידושין פרק ב' ריש ע"א איתא הכל לשם שמים לענין שאין צריך כל כך הגדרה מערוה לענין שימוש באשה. ומה דלקח בת ברתיה תותי כנפיו עיין שם. והכוונה דמי שכל מעשיו לשם שמים אין צריך כל כך פרישות מן המותר שהוא רק מפחד היצר. וכן אמרו בקידושין ל' ב' לענין תורה תבלין ליצר משל לרופא וכו' אכול ושתה מה שהנאתך ורחץ וכו' עיין שם דכששמור מהיצר על ידי התורה יוכל להשתמש בהנאותיו אכילה ושתיה ורחיצה וכדומה. והיינו על ידי שכל כוונתו בקדושה ולשם שמים. וזה פירוש תבלין שהוא דבר המתבל המאכל ועושה משאינו טוב דבר טוב ומשובח. ועיין באור זרוע גדול הנדפס מחדש חלק א' סוף סימן ש"ס שהביא הא דברכות שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין וכו' ועונת תלמידי חכמים מערב שבת. וכתב מיהו ההוא עובדא וכו' שאלמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו וכו' (כתובות ס"ב ע"ב) משמע דמעליותא הוא שהיה תדיר אצל אשתו עד כאן, ומפרש כל בי שמשא על בין השמשות דכל יום. ואולי טעמו בזה מדציוה לנהוג אבילות דכפיית המטה וכבר היה בין השמשות. ובמו"ק כ"ז א' זקיפת המטה חובה. וכל המפרשים משמע דמפרשי כבי שמשי דכל הש"ס דהיינו ליל שבת. (ונראה לי ראיה לפירוש המפרשים מהסיפור שבירושלמי פרק ג' דבכורים עיין שם הוא בענין אחר ומכל מקום איתא שם דהיה בערב שבת עיין שם) וכן הוא בשיטה מקובצת שם בכתובות בשם תלמידי רבי יונה. והעמודא דנורא שהיה נראה קודם ביאתו היה מבעוד יום דהיה עדיין פנאי לכפות ולנהוג אבילות שעה קלה. והוה ליה להביא מסנהדרין ק"ז א' אפילו בשעת חליו כו' בכל לילה וכו' וכלום יש תלמיד חכם יותר מדוד המלך ע"ה שהיה ראש התלמידי חכמים שבדורו כמו שאמרו שם ל"ו א' ובכמה דוכתי. ולכאורה משום דמלך יש לו דין טייל. ומזה דמה שאמרו כתובות ס"ב א' כגון ר' שמואל בר שילת דוקא הוא אפילו שכמותו שהוא תלמיד חכם וכמו שכתב בשיטה מקובצת שם בשם תלמידי רבינו יונה עיין שם. ולא כהבית שמואל ריש סימן ע"ו שכתב דלאו דוקא. ויש לומר אפילו תימא דעונתו פעם אחת בשבת כיון דהיו לו

י"ח נשים ונתחייב לכל אחת פעם אחת בשבת היה בכל לילה ולאו דוקא י"ח עונות בכל לילה רק לכל אחת עונתה ועל ידי זה היה בכל לילה. ומכל מקום קשה הא דלא יהיו תלמידי חכמים מצויים וכו' והרמב"ן קורא לזה נבל על פי התורה ודעל זה הוא המצות עשה דקדושים תהיו.

אבל הוא הדבר שדברתי דאטו אנן מדוד המלך ע"ה ניקו ונגמור דקרי לנפשיה חסיד וכמו שאמרנו לעיל מברכות ד' א' לא חסיד אני וכו' שלא היה מתענג בתאוות כשאר מלכי מזרח ומערב רק כל מעשיו לשם שמים וכמו שאמרנו לעיל דלא שלט בי' יצר הרע. וכן הוא בבבא בתרא י"ז ריש ע"א ויש אומרים אף דוד. ולאידך נמי יש לומר דלא פליגי אלא אראיה מקרא דלא מכרעא ולא נתפרש גביה בהדיא ומכל מקום יודה לגוף הענין וגם סתמא דגמרא דעבודה זרה (כ' ע"ב) הנזכר לעיל כיש אומרים. וכן הוא סתמא דברייתא ברכות ס"א ריש ע"ב מהאי קרא דצדיקים יצר טוב שופטן עיין שם ברש"י דהיצר הרע מת. ועיין שם הגירסא ברש"י שבעין יעקב איזה הוספת לשון. ובאבות דרבינו נתן פרק ל"ב איתא דניטל מהן יצר הרע וניתן יצר טוב מהך קרא דלבי חלל. וכן הוא על דוד המלך ע"ה בזהר פרשת משפטים ק"ז ריש ע"ב ופרשת פנחס רכ"ז ב' עיין שם. ובמדרש איתא שהרגו בתענית והיינו דעל ידי סיגוף היצר בהשתדלותו בכל כחו על ידי זה השם יתברך עוזרו אחר כך דאין שולט בו עוד. ועל ידי השתדלותו הוא שזוכה לכך. ולא שהשם יתברך מעצמו מסלק בחירתו ממנו ועושהו כמלאכי השרת. דלא על זה היה בריאת האדם. וכן הוא בתוספות בבא בתרא שם דיבור המתחיל שלושה עיין שם. ואחר שזכה לזה הרי לא הרגיש הנאה גופנית בכל עניני עולם הזה ולא כיוון אלא למצות עונה וככל מצוות השם יתברך ואינו כתלמיד חכם דעלמא שהיה בזה יציאה מקדושה. ואף על גב דגם כל תלמידי חכמים לא חשידו לעבור אמצות עשה דקדושים תהיו שיצטרכו לגדר הטבילה דגם תקנת הטבילה קילא ממצות עשה דאורייתא. והגם דאיתא שם בברכות כ"ב א' דגדרו בזה גם מעבירה ומייתי מעשה עיין שם כבר יישב זה רש"י שם דיבור המתחיל שתבע, אשה פנויה היתה וחכמים גזרו וכו' רצה לומר דפנויה שאין מופקרת לא אסורה מן התורה כדכתב ראב"ג פרק א' מאישות ומכל מקום מדרבנן אסירא והוא בכלל

גזירת היחוד וכמו שכתב הרדב"ז בישינות סימן רכ"ה עיין שם ועל כן הועיל לו עוד תוספת איסור דרבנן שאחר כך. ויש להוסיף עוד דלמי שלא הוחזק ברשע ידוע דאין היצר הרע מסיתו מיד לעבירה אלא שמשכיח ממנו חומר האיסור ומראה לו פנים שאינו עבירה כלל דעכי אם נדרים ח' א' נשבעין לקיים המצוות ובויקרא רבה פרשה כ"ג ומדרש רבה רות על הפסוק חי ה' איוסף דוד ובועז ליצרן נשבעו ואף דמושבע ועומד מהר סיני רק היצר מראה לו שהוא היתר ואין עובר אשבועת הר סיני על זה מועיל השבועה וכיוצא בו שם היה נדמה לו דמותרת בתורת פלגש וכיוצא והועיל גדר דתקנת עזרא והכי נמי הני תלמידי חכמים שחושבים על ידי תורתו נתבלבל היצר הרע ועד שאין שולט בהם כמו שהוא באמת כח התורה וכמו שכתוב בשוחר טוב מזמור קי"ט על פסוק בלבי צפנתי מי שהתורה בלבו אין יצר הרע שולט בו ולא נוגע בו אבל דייק למי שהתורה בלבו והיינו אילין דשבילין דאורייתא כבישון בלבהון כמו שאמרו בויקרא רבה ריש פרשה י"ז על פסוק מסלות בלבבם ותורתו של דואג היה כולו רק משפה ולחוץ כמו שאמרו בסנהדרין ק"ו ב' עיין שם ברש"י דיבור המתחיל עלי פיך ולא בלב וכדמסיק שם אלא הקדוש ברוך הוא ליבא בעי. וכמו שאמרו בחגיגה ט"ו סוף ע"ב טינא היתה בלבם והיינו על ידי שלא היה בהם יראת שמים וכמו שאמרו ביומא ע"ב ב' על פסוק למה זה מחיר וגו' ולב אין. ובענין הכניסה בלב שהוא לתלמידי חכמים בעלי יראת שמים יש מדריגות מדריגות עד החקיקה הגמורה בלב על דרך שאמרו לעתיד על לוח לבם אכתבנה שהוא בהסרת לב האבן וביטול היצר לגמרי לעתיד שזכו לה בעולם הזה רק אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ודוד המלך ע"ה אבל מכל מקום גם קצת גדולי חכמים זולתם זכו לקצת מאותה המדריגה כדרך שאמרו בכתובות י"ז א' אי דמיא עלייכי ככשורי ובנדה י"ג סוף ע"א אין זה יליד אשה ומפני כן לא הוצרכו להגדרות כל כך שגדרו בשאר בני אדם כדאיתא התם וכיוצא בו עולא דמנשק לאחותא בשבת י"ג סוף ע"א עיין שם בתוספות דיבור המתחיל ופליגי, וכיוצא בו בחידושי הרשב"א יבמות ל"ז ריש ע"ב דרבנן זהירי ועיין שם דהרמב"ם כתב זה בסתם תלמיד חכם ועיין בהרב המגיד פרק י"א מהלכות איסורי ביאה הלכה י'. ובאמת אין ראיה מרב ור' נחמן דרב גובריהו לכל תלמידי חכמים ועיין בריטב"א

סוף קדושין דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו וכו' ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפיף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש והיינו דר' יוחנן יתיב אשערי טבילה (ברכות כ' ע"א) ור' אבהו דנפקי אמהתא דבי קיסר (כתובות יז ע"א) וכמה מרבנן דמשתעו עם מטרוניתא בחדר סגור דעברי איחוד כההוא דשבת (קכ"ז:) ור' אחא דנקיט כלה אכתפיה (שם בכתובות) אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין ובגמרא שם פ"א איתא בר' עמרם חסידא נקרא חסיד, בשם מיוחד כך בין האמוראים על ידי התגברותו על היצר רק על ידי הכסיפה שבחר לעצמו בעולם הזה כדי לינצל ממנו ובזה זכה אחר כך דנפיק מיניה לגמרי. אבל עיקר שליטתו אדרבא בתלמידי חכמים יותר וכל הגדול עוד יותר כמו שאמרו בסוכה נ"ב סוף ע"א אלא שמכל מקום גם בכלל תלמיד חכם בענין הקידוש במותר עדיפי מעמי הארצות ויש דאין צריך הגדרה כל כך כההוא דשבת פ"ו סוף ע"א ישראל קדושים וכו' תלמיד חכם וכו' עיין שם ברש"י וקדושת תלמידי חכמים מצד התורה להיות קדושים אף שאין עושים כשאר ישראל קדושים ומכל מקום הם זהירי וקדושי וכיוצא בו מצינו בשאר עניני גזירות שם קל"ט ב' צורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה ובירושלמי פרק א' דשבת ריש הלכה ב' מתניתין בעמי הארץ מה דתני ר' חייא בחבריו עיין שם בקרבן עדה דעם הארץ צריך הרחקה יתירה ובריש פ"ד דתענית אמר ר' חגי כלום אמרו וכו' אנא מסתכלנא וכו' והובא בתוספות חגיגה ט"ז א' דיבור המתחיל בכהנים וזה על דרך שאמר שלמה המלך ע"ה אני ארבה ולא אסיר, אלא דההיא אדברי תורה שהוא כוללת כל הנפשות ואי אפשר לבטל אות אחת מדברי תורה מה שאין כן בגזירת חכמינו ז"ל על זה שיודע בעצמו לא גזרו. ומכל מקום היינו רק ר' חגי דרב גובריה ואף במה שכתוב סתם צורבא מרבנן לא גזר כתב בהרב המגיד פרק ד' משבת הלכה ג' דהרמב"ם לא כתב זה משום דאין צורבא מרבנן מצוי האידנא, וצריך עיון מזה על דברי הרמב"ם והרב המגיד בהלכות איסורי ביאה הנזכר דכתב הדין לתלמיד חכם אף במה דאמרו בגמרא רק ארב ור' נחמן ולא לסתם צורבא מרבנן. ומכל מקום הואיל וכל תלמיד חכם מרגיש בעצמו

קצת קדושה יתירה מיהת על ידי התורה שאינו כעם הארץ לענין הקידוש במותר על ידי זה יוכל היצר להתעותו שכבר הגיע לגדר שאין צריך כל כך פרישות מהמותר ואפילו לא יפרוש אינו נבל ועכי אם לשון נקיה כתרנגולים שאמרו בעירובין ק' סוף ע"ב למדנו דרך ארץ מתרנגול שהוא נוהג במדת דרך ארץ. ועיקר הזיווג נקרא דרך ארץ בסוף נדרים צ"א ב' צערתן בדרך ארץ ובגיטין ע' א' מי שאינו בקי בדרך ארץ שמונה רובן קשה ד"א וכן איתא קדושין ב' ב' ביאה אקרי דרך וגם בנדה ט"ז ב' דרשו מקרא דבוזה דרכיו עיין שם ברש"י דיבור המתחיל בוזה, וכן בברכות י"א א' ממעט מהאי טעמא מבלכתך בדרך חתן דדרך היינו דרך ארץ כמו שאמרו בתנא דבי אליהו רבה ריש פרק א'. ודרך ארץ נקרא מה שהוא צריך לישוב הארץ והעולם, דלא תוהו בראה, ולהיות ביתו מיתבא יתיב על ידי זה, דזהו כל ענין דרך ארץ בכל מקום העוסק בישוב העולם כדרך שאמרו ברכות ל"ה ב' הנוהג בהן מנהג דרך ארץ, ובקדושין מ' ב' מי שאינו וכו' בדרך ארץ אינו מן הישוב. וההשתקעות בתאוות מה שאין צריך לישוב העולם, הוא היפך מדת דרך ארץ. ועל כן בחר אברהם אבינו ע"ה בארץ ישראל שראן עוסקין בניכוש וכו' ולא כאותן האוכלין ושותין ופוחזין כמו שאמרו בבראשית רבה פרשה ל"ט, שראה שהן בדרך ארץ הקודמת לתורה. והבין מזה דאותה הארץ הוא המוכנת לתורה כי אם אין דרך ארץ אין תורה כמו שאמרו פרק ג' דאבות, ובמסת כלה איתא שאלו את ר' אליעזר וכו' והלא כל בנות ישראל יש להם דרך ארץ (עיין שם הגהות הגר"א) אמר להם חס ושלום כל מי שאין התורה עוברת על פיו אין בו דרך ארץ. ורצה לומר דעל ידי מדת דרך ארץ גם כן אין מתכוין לפריצות ומרוחק מהרהורים ואין צריך להגדרות כל כך במותר. והשיב כל מי שאין וכו' דאם אין תורה אין דרך ארץ גם כן ואפילו מי שיש בו דרך ארץ דגם השואלים לא אמרו דבר שאינו דלא היו מזכירין ה' ריקים. אבל כן האמת דכל ישראל ואפילו הריקין הם בדרך ארץ שקדמה לתורה. שכן עתידין לזכות לעתיד מיהת לתורה כמו שכתוב כי כולם ידעו את ד'. אלא שמכל מקום כל זמן שלא נכנס עדיין הדברי תורה בלבו גם הדרך ארץ שלו אינו דרך ארץ גמור המצילות מן השקיעות בהיפוך תוקף הסתת היצר דדבר זה אינו אלא על ידי התורה ומי שהתורה עוברת תוך פיו מיהת אף שלא נקבע עדיין בלב

הוא בדרך ארץ מיהת ויכול להציל עצמו גם מתוקף היצר על ידי מדת דרך ארץ כדרך שאמר ר' עמרם חסידא על ידי הבושה שהוא גם כן ממדת דרך ארץ שלא לעשות כן בפני בני אדם על כל פנים. דעכי אם נדרים כ' א' כל המתבייש לא במהרה חוטא ושאין לו בושה לא עמדו אבותיו על הר סיני. דשאין בו דרך ארץ סימן שאין בו ריח תורה גם כן מורשה מאבותיו דאז היה בו מושרש על כל פנים מדת דרך ארץ קודמת לתורה בלבבות בני ישראל שזהו מג' סימנים דבני ישראל שאמרו ביבמות ע"ט א' שהם ג' עקרי מדות דרך ארץ הקבועים בכל לבבות בני ישראל בטבע תולדותם. דעל ידי זה הם כלי לקבל דברי תורה אלא דהדרך ארץ שבטבע אינו מסלק הבחירה ורק לא במהרה חוטא אבל אם יתקפנו יצרו יוציאו מן העולם חס ושלום רק על ידי התורה יקבע בו הדרך ארץ על כל פנים שאפילו אין כחו יפה פעמים לכבשו על פי התורה כי בהכנסת הרהורין בלב הוא מבטלו מדברי תורה. מכל מקום נשאר הדרך ארץ הקודם לתורה לכבשו על פי המדת דרך ארץ וכן אף כשמתעהו היצר שכוונתו לקדושה ולשם שמים לבטל הרהורין וכיוצא בענין הפריצות במותר הרי כפי מחשבתו מיהת הוא בדרך ארץ ועל כן נקרא כתרנגולין לענין המדת דרך ארץ. ומכל מקום הוא לגנאי גם כן שאינו אלא כדרך גבר בעלמא בלי שום קדושה. מה שאין כן הקדוש באמת שכוונתו באמת לאמיתו למצוה לבד כדוד המלך ע"ה שלא בטל עונתו (סנהדרין ק"ז ע"א) וכיהודה בריה דר' חייא (כתובות ס"ב:) דגם כן הגיע למדריגה גדולה מהקדושה כי מצינו בבא בתרא ע"ה א' פליגי תרי מלאכי ברקיע (עיין שם גבריאל ומיכאל אני הגהתי מיכאל וגבריאל וכן הוא בילקוט ישעיה סימן של"ט ובשוחר טוב ריש מזמור פ"ז, וכן הוא סדרן ובשורשן שהם מחכמה וגבורה כנודע) ואמרי לה תרי אמוראי יהודה וחזקיה כי הן דוגמת אותן המלאכים וכמדומה דראיתי כן באיזה ספר בשם האריז"ל. ובבא מציעא פ"ה ב' דר' חייא ובניו כאבות. ונראה לי דהוא נגד יעקב אבינו ע"ה מדת האמת זו תורה דעביד דלא תשתכח מישראל כמדת שפת אמת תכון לעד ולא עד ארגיעה ועל כן כי אייקר תלמודייה ובעו לאדכוריה אמרו ברכות י"ח ב' ידע אבון בהאי צערא דזה היה כל עסקו וכחו שלא תשתכח תורה ועל ידי שהבירו מעט מידיעת אביהם חשבו לעורר מדרגתו דעל ידי זה יוכלו לזכור. וזהו מדרגת יעקב

אבינו ע"ה לא מת, דמדת האמיתות הוא שלא יהיה לו ביטול כלל לעולם. ובניו הם תרין דרועין יהודה דוגמת מיכאל מימין וכן איתא במועד קטן כ"ה סוף ע"א דגני יהודה מימיניה וחזקיה משמאליה. וזה אחיזתו במדת החסד לאברהם שהוא שלימות כל תאוותיו בקדושה לשם שמים כמו שאמרו תאוות אדם חסדו, כנודע. ועל כן אמרו עליו גם כן לא ביטל עונתו כי לא היה לו שום כוונה אחרת רק למצות עונה ואז הרי הוא ככל המצוות שהם הנותנות קדושה בלב בני אדם ועל ידי זה אדרבא היתה נתוספת קדושה בלבבם. וזהו הסימן לאדם שהגיע למדריגה בקדושה שלא יכול יצרו להתעותו באיזה תאוה שאין כוונתו לגרמיה רק לשם שמים. כאשר הוא מרגיש על ידי זה רוח קדושה מתעורר בקרבו כי המצוות מכניסות קדושה בלב האדם לפניהם ולאחריהם שגם קודם העשיה כשמכין עצמו מכשירי מצוה מכלל המצוה שהרי לר' אליעזר (שבת ק"ל.) אפילו דוחות שבת כשאי אפשר לעשותם מערב שבת. ומשהגיע זמן המצוה וחיוב עשייתה משמע קצת מדברי הר"ן בחידושיו לבבא מציעא ל' סוף ע"א והובא גם כן בנמוקי יוסף שם פרק ב' דף ע"ו ע"ב דהליכתו לעשותה וכיוצא מכלל גוף המצוה נחשב לגמרי לדברי הכל לדחות לא תעשה. ועל כל פנים לדברי הכל גם מכשירין גמורין אף שאינן מגוף המצוה לדחות לא תעשה מכל מקום שם מצוה מיהת עליהן כיון דהם הכנה למצוה. והרי אפילו הנטפל לעושי מצוה כעושה מצוה כדתנן מכות ה' סוף ע"ב והכי נמי דבר הנטפל למעשה המצוה הוא כמצוה להכניס קדושה בלבו שזהו הקבול שכר דשכר מצוה מצוה דעל ידי התעוררות הקדושה בלב מתעורר להוסיף מצוות. מה שאין כן כשרוח עועים התעהו שהוא היפוך הקדושה שאינה אלא על ידי הגדרה וריחוק מתאוות וכמו שנתבאר.

פרק ה

ועיקר הקדושה הגמורה הוא כשהגיע למדריגה זו הגדולה שיוכל להשתמש בכל הנאותיו בקדושה בלא כוונה לגמריה והנאת גופו, ורבינו הקדוש אמר על עצמו (כתובות ק"ד א') שלא נהנה באצבע קטנה עיין שם בתוספות שלא, נכנסו מעדנים לגופו. ובעבודה זרה י"א א' דלא פסק מעל שלחנו לא וכו' עיין שם בתוספות דיבור

המתחיל שלא, שהוא להרחיב בני מעים לריבויי המעדנים. ובדיבור המתחיל צנון, נתקשו מההוא דכתובות ותירץ בדוחק שלשון שולחנם משמע דגם הוא אכל כן. וגם למה ירבה מעדנים כל כך לבני ביתו אם הוא לא חפץ ושאין ראוי וגם דמדמה לאנטונינוס. אבל האמת כמו שקבלתי וכן ראיתי אחר כך באיזה ספר דהפירוש כפשטיה ואף שהיה שולחנו מלא כל מעדני עולם מכל מקום הוא לא נהנה מזה כלל דהיינו דכל אכילתו היה בקדושה יתירה כמדתו דנקרא קדוש שהוא שלימות הקדושה להיות כל מעשיו והנאותיו לשם שמים ולא הרגיש הנאת עצמו כלל רק על דרך שאמרו בויקרא רבה פרשה ל"ד, בהלל לגמול חסד עם הדין אכסניא וכו' וקאי על אכילתו שהוא להחיות הנפש. ומתייחס אל הנפש כמו שאמרו במניעת האכילה (ויקרא כ"ג:כ"ז) ועניתם את נפשותיכם אך הלל לא הרגיש הנאת הגוף אלא מוצא פי ה' המחיה הדין נפשא עלובתא (שזה עלבון גדול לה מה שהיא מתלבשת בגוף העכור והגשמי עפר מן האדמה עד שלא תשיג הרוחניות להחיות אלא דרך לבוש הגשמי של אכילה ושתיה דברים גשמיים) האכסנאות גו גופא על כן נקרא גומל נפשן. וזה שאמרו גם כן בביצה ט"ז א', אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים. רצה לומר שלא הניח הנאה לשבת כשמאי כי הוא היה אוכל גם בימות החול על טהרת קודש להיות כל מאכלו בקדושה ורוחניות המאכל כבשבת וזה נקרא כל מעשיו לשם שמים כמו שכתבתי לעיל שמי שהוא כן אין צריך פרישות כי גם כל הנאותיו לשם שמים ולא לגרמיה. וזהו כל מעשיו גם מה שנראה כמעשה להנאתו היה באמת לשם שמים ומי שהוא כך, גם כל דברי הרשות שלו הכל קדוש ואין אצלו חילוק בין חול לשבת. ונראה דעל זה רמזו בזהר סוף פרשת קרח קע"ט ב' לא זזה שכינה מישראל ואפילו בשבתות דחול (ועיין בפרשת דרכים דף כ"ג עיין שם ובסוף ספר מדרש אליהו) רצה לומר מי שעושה חולו כשבת להיות כולו לה' תמיד שובת מכל מלאכות ימי המעשה ועובדין דחול, וכל עסקו רק בתורה ועבודת השם יתברך לשם שמים אין השכינה זזה מכותלי לבבו לקדשו על ידי זה מלמעלה בקדושה היתירה על ידי השראת שכינה בקרב לבו שיראה בכל ענייני עולם הזה איך כביכול שכינתו יתברך בתוכם והוא המחיה כולם והוא מה שאמרו ברעיא מהימנא צו כ"ט ב'

דתלמידי חכמים כיום שבת וכו' ונפש דתלמידי חכמים אתקריאת שבת מלכתא נפש יתירה דשבת וכו' והכי תלמידי חכמים בנוי דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות וימים טובים וכו' כל מה דעבד ברנש לשבתות וימים טובים אית למעבד לון וכו' וסיים שם וכגוונא דכל מאני בית המקדש אתקריאו קודש הכי כל אינון דמשמשי תלמידי חכמים אתקריאו קודש ותלמודין דרב דאינון לקבל איברין דגופיה אתקריאו קודש קדשים וכו' עיין שם היינו דבאמת כל ישראל יש בהם קדושה כמו שנאמר קודש ישראל וגו', ולכולם נאמר והתקדשתם והייתם קדושים, קדושים תהיו, וכל סדרי קדושה, שהרי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כדתנן ריש פרק חלק. וחלק זה הוא חלק הקדושה שבקרבו שאין לו שום הנאה מעינוגי וחמדות עולם הזה שזהו החלק של עולם הבא שהוא עולם שאין בו אכילה ולא שתיה כמו שאמרו ברכות י"ז א' שאין שם שום הנאה גופנית דעולם הזה כלל.

וזה שאמרו חולין ז' ב' ישראל קדושים הם יש שרוצה ואין לו, ויש שיש לו ואינו רוצה וכו' דכל ישראל כולם נקראים קדושים ועיין שם בתוספות נדחקו אמאי נקרא קדוש זה שיש לו ואינו רוצה. ובאמת גם על זה שרוצה ואין לו יש לדקדק למה קראו קדוש בעבור זה ואין הנדיבות מגדרי הקדושה אלא הפרישות מתאוות. גם עיקר השם קדושים דעל ידי זה ראוים ליהנות כמו שכתב רש"י שם צ"ב מה צורך קדושה לזה ולמה לא יוכל ליהנות גם ממי שאינו קדוש ודי אם לא ירצה ליהנות מרשעי ישראל העושים עושר ולא במשפט וכיוצא. אבל ענין ר' פנחס בן יאיר דמייתי ליה שם לענין בהמתן של צדיקים מחמורו. ולקוח מזה מה שאמרו בשבת קי"ב ב' אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר עיין שם ברש"י. ובתוספות שם י"ב ב' זה בשם הבראשית רבה דמשמע שהוא היה המיוחד בזה בכל התנאים בתוקף הזהירות במידי דאכילה עד שאפילו חמורו היה שמור בזה מן השמים.

וזהו על ידי ההתקדשות מלמעלה לשמרו במה שהוא עצמו לא יכול לישמר ובהתפשטות כל כך עד שהגיעה גם לקניניו החומרים שזהו תכלית התפשטות הקדושה שמלמעלה דאני ה' מקדשם. כענין קדושת שבת דכתיב ביה למען ינוח שורך וחמורך וגו', ומצווה על שביתת בהמתו שהתפשטות הקדושה הוא גם בהם. דדבר זה

אי אפשר לאדם לקדשו ולהכניס קדושה בבעלי חיים כלל רק בקדושת השבת קודש לה' שהשם יתברך מקדשו דהוא מעין עולם הבא עולם שכולו שבת שהוא כולו קודש דנתבטל הרע והטומאה מן העולם ויהיה ניכר לכל איך הכל נמשך מקדושתו יתברך. **וזהו** המתנה טובה דשבת שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל אות ביני וביניכם כי אני ה' מקדשכם ולא עשה כן לכל גוי. ולאדם שטוב כר' פנחס בן יאיר שמטעימין לו מפרי מעשיו דעולם הבא בעולם הזה. זוכה לשפע קדושה זו תמיד על ידי שכבר התקדש עצמו מלמטה בכל יכולתו שיהיו כל אכילותיו והנאותיו קודש לה' וזה היה עסקו בפדיון שבוים. כי עיקר ההבדלה בין ישראל לעמים הוא על ידי הקדושה, שהם היפוך הקדושה. וכמו שאומרים בסדר הבדלות המבדיל בין קודש לחול וכו' ובין ישראל לעמים והוא עצמו ההבדלה דבין יום השביעי לששת ימי המעשה ובין אור לחושך והתחלת הכל ועיקרם הוא ההבדלה דבין קודש לחול שזהו עיקר כל ההבדלים שזה מסטרא דקדושה ושייך להשם יתברך דקדוש אני ה' ודבק בו וזה מסטרא דמסאבא. וזה כל עיקר לשון קדושה כהקדש דכולי עלמא בדילי מיניה כמו שאמרו פסחים ו' א' וכן קדושי אשה דאסר לה אכולי עלמא כהקדש כמו שאמרו קדושין ב' ב' ובתוספות שם דפשטיה לשון הזמנה ויחוד לו. והא בהא תליא דעל ידי זה שמיוחדת לו היא מובדלת מאחרים. וכן הקדש המיוחד לשמים ובדיל מכולי עלמא, וכן ישראל קודש לה' ועל ידי זה בדולים מכל העמים. ומקרא מפורש הוא בסוף פרשת קדושים והייתם לי קדושים ואבדיל אתכם מן העמים וגו' דעל ידי זה הוא ההבדלה. ובתורת כהנים שם, ומביאו רש"י שם, אם מובדלים אתם וכו' ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו וכו'. ואף על פי שלשון הכתוב ואבדיל, שהשם יתברך הוא המבדיל, ולא אמר בלשון ציווי שתבדילו עצמיכם וכן רבותינו ז"ל דייקו לישנא אם מובדלים משמע מעצמו דלא אמר מבדילים אתם עצמכם מן העמים מכל מקום שייך על זה עונש אם לאו, כי השם יתברך מוכן תמיד להבדילם להיות לו כי יעקב בחר לו וגו' ואין להקשות ואתם תהיו לי וגו' וגוי קדוש ונאמר כי לי בני ישראל וגו'. וכל מקום שנאמר לי, אין זז בעולם הזה ובעולם הבא כמו שאמרו בויקרא רבה פרשה ב'. אבל מכל מקום בעולם הזה שהוא עולם המעשה וזמן הטורח דערב שבת להכין

לשבת שנמסר בחירת ההשתדלות לאדם צריך התחלת ההתקדשות מלמטה דוהייתם לי קדושים שפירש בתורת כהנים שם, מה אני קדוש וכו' שהוא ההשתדלות להגיע לתכלית שלימות הקדושה עד ההתדמות לקדושתו יתברך כביכול כפי האפשר בכח אנושי, ועל ידי זה השם יתברך מקדש מלמעלה ומבדיל מכל מיני טומאה ורע שאין לו שייכות ושום נגיעה להם כלל, וממילא אין כל אומה ולשון יכולים לשלוט בהם. שאין השליטה אלא על דבר שיש לו שייכות עמו ולא על דרך הנבדל ממנו, וכל שליטת העמים הוא על ידי הסתלקות הכרת הקדושה דישראל בפרט. ועל כן על ידי שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, בא מלך ערד וישב ממנו שבי כמו שאמרו ראש השנה ג' ריש ע"א. כי אהרן ע"ה הוא היה הנבדל מישראל להקדישו קודש קדשים שבו היה תוקף התגלות תכלית הקדושה וההבדלה שאפשר להתגלות בעולם הזה. דעל כן הוא היה הנכנס לבית קודש קדשים מקום שנאמר וכל אדם לא יהיה וגו' שדרשו רבותינו ז"ל בירושלמי דיומא אפילו אותן שדמות פניהם פני אדם. כי יש קדושה שלמעלה מקדושת המלאכים שהם אין יכולים להגיע שם. רק הצדיקים שמחיצתן לפנים ממאלכי השרת. וישראל הם גוי אחד, כולם קומה שלימה, אלא שכמו שיש בקומת אדם איברים ראשיים שבהם תוקף חיות יותר, כלב שהוא מקור החיות. וכן שאר איברים הם מדריגות מדריגות דיש איברים שעיקר חיות תלוי בהם כמוח וריאה וכדומה. ויש שמעט חיות תלוי בהם ככבד שכשר בנקיבה ואין מטריף ומסלק חיות אלא בנטילה עד שלא ישאר כזית במקום מרה וחיותא. ויש שאפילו בנטילתם וחסרונם לגמרי אין מזיק לחיות רק בלקות ככליות, ויש שאין נוגע לחיות כלל רק מכל מקום מכאיב הרבה לגוף ומוליד חליים רעים. ויש שאין מכאיב גם כן אלא מעט וזמן מועט, כמכות בחיצונות הגוף ובאיברים חיצונים. ויש שאפילו כאב גמור אין מרגיש בהם הם כעין מותרות כצפרנים ושערות וכדומה כמה מיני מדריגות והכל מכלל הקומה שגם הצפורן נקראת צפורן אדם, והוא חלק מגוף ועצם האדם, והכל מקבל חיות מהלב שממנו תוצאות החיים. וכפי החיות הנשפע מהלב כך חיות כל האיברים וכלל הקומה.

וכך בכלל אומה הישראלית ובדור המדבר שהיו דור דעה בתכלית השלימות של עולם הזה שלא היה דור כמוהו עד דורו של משיח היו בתכלית שלימות הקדושה וההבדלה. כמו שנאמר כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', שזהו שלימות הקדושה כאשר בתוכם ה' ששוכן בקרב לבבם ואין שכינתו יתברך אלא במקום קדושה. כמו שנתיחד לזה בית המקדש שהוא מקום הקדושה וכן הכהנים העובדים. וכמו שנאמר עזרא ח' כ"ח, אתם קודש לה' והכלים קודש וגו' וכמו שיש חלוקת קדושה במקום, שהוא העולם, וכן בשנה בחלוקת הזמנים דשבת ויום טוב ומקראי קודש. כך יש חלוקות בנפשות, ובכל דור ודור יש נפש אחת דוגמת הלב שהוא נגד בית קודש קדשים כמו שאמרו בזהר שלח קס"א ב' והוא הכהן גדול שבדור, הנבדל לקודש קדשים ואחריו שאר נפשות המקודשות דוגמת הכהנים. ואחריו שאר ישראל קדושים הנכנסים לעזרת ישראל שהוא גם כן מקודשת מכלל המקדש עצמו, ועד האחרון שבישראל הכלול בכלל הקומה שכולם גוי אחד ואגודה אחת אפילו פושעי ישראל. כמו שאמרו בכריתות ה' ב' דעשר קדושות הן שנשנו בפרק א' דכלים, וקדושה ראשונה היא, קדושת ארץ ישראל שגם היא יש בה קדושה דמקודשת מכל הארצות. ואפילו הפחות והיותר גרוע שבישראל כל שהוא מזרע יעקב יש לו חלק בארץ שיש בו מקדושת הארץ שבזה נבדל מכל העמים וארצות העמים שאין בהם שום קדושה כלל וזהו קומת כל דור בפני עצמו. וכלל הדורות כולם הם גם כן יחד קומה שלימה שהוא כלל קומת כנסת ישראל החלוק גם כן כפי מדריגת הדורות שבעולם הזה ודור החביב מכל הדורות כדור המדבר הוא הלב וקודש קדשים שבכלל הקומה כולה. וכן קיבלתי בפירוש פסוק ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם וגו' כי דור המדבר הם ראשים שבכל הדורות ונפש היותר פחות שבדור המדבר הוא אחר כך מתגלגל ובא להיות ראש באיזה דור. ובהתאסף ראשי עם של כל הדורות יהיה משה רבינו ע"ה הראש של דור המדבר מלך וראש עליהם. וזהי מכוון למ"ש דדור המדבר הם הלב, ובית קודש קדשים של כל הדורות שאפילו האחרון שבהם הוא ראש ולב באיזה דור. ונ"ל דעל זה רמזו בתקוני זוהר תיקון ס"ט, ק"י א' דאת פשטותיה הוא בכל דור ודור וכו' עד ששים ריבוא וכו' יעוין שם שכן הם ששים ריבוא בכל

הדורות. ואף על פי שאי אפשר להיות ששים ריבוא דורות בעולם הזה דכולו רק שש אלפים שנה, ומהם ימות המשיח ומהם שני אלפים ארבע מאות שמונים ושמונה עד דור יהושע. מכל מקום גם בדור אחד יש הרבה נפשות הכלולים בלב, ואף על פי שלעולם דבר אחד לדור, וראש אחד. מכל מקום אפשר שישתנה בדור אחד גם כן מנפש לנפש וכדרך שאמרו בבני קמחית ששמשו שניהם בכהונה גדולה ביום הכיפורים אחד והראשון חוזר לעבודתו וכל מצות כהן גדול עליו והרי היה בשניהם קדושת קודש קדשים. ואחר החורבן שנתפשטו ונתפזרו ישראל בארצות שונות יש להם הרבה ראשים ומנהיגים שאין האחד כייף לחבירו וכולם במדרגת הלב. ומכל מקום לעולם שורש הכל הוא רק אחד, וכמו שאמרו אנו גוי אחד ואלהי אחד וכהן גדול אחד. אלא שפעמים מאיר שורש החיות לתוצאות החיים בזה ונעשה הוא ראש ההנהגה ולב העולם ופעמים בזה, ועל דרך זה הוא מציאות ששים ריבוא ראשים בכל הדורות כמספר הנפשות דדור המדבר שנפש משה רבינו ע"ה מתפשטת בכולם מצד החכמה. ונפש אהרן הכהן מאירה לכולם מצד הקדושה. וזה היה טענת קרח ועדתו, דכל העדה כולם קדושים, שהרגישו בקדושה זו שיש בהיותר גרוע שבדור המדבר שהוא כקדושת כהן גדול בדור אחר. ועל כן זכו כולם להיות בתוכם ה', וזכו למדרגת נבואה על הים ובהר סיני בשעת מתן תורה. אבל לא ידעו כי עדיין יש עוד הרבה מדריגות בקדושה גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם. וכפי תוקף קדושת כל הדור דמדבר עד שזכו לאכילת מן, לחם מן השמים שמלאכי השרת אוכלים (יומא) ולא ניזונו מאכילה גופנית כלל לתוקף קדושתם והבדלתם מכל תאוות עולם הזה שעל כן היו במדבר המנוגב מכל חמדות ותאוות עולם הזה. כך היה תוקף קדושת נפש אהרן הנבדל מהם לקודש קדשים בערכם שהוא היה אוכל מלחם אלהיו ומן הקדשים שהוא למעלה מלחם מלאכי השרת שגם מלאכי השרת יכלו לאכלו ולהשיגו. ומשה רבינו ע"ה הוא נגד המוח שבקומת כנסת ישראל, שממנו התפשטות רוח חכמה. ועל כן הוא שושבינא דמלכא שזהו כל ההשפעות של מלך מלכי המלכים יתברך שמו תוך הלבבות דבני ישראל להעירם ולעוררם על ידי החכמה ובינה ודעת שחונן להם בתורתו הקדושה שבכתב ובעל פה, דעל זה נאמר שלח אורך ואמיתך המה ינחוני

יביאוני אל הר קדשך וגו'. דהתורה אור מאירה לאדם על ידי חכמת התורה שבעל פה שהיא מסטיריו יתברך המתגלה בחדרי הלבבות דבני ישראל להביאם להררי קודש של קדושת הלב. ואמת זו תורה שבכתב שממנה האורה יוצאה לעולם ושניהם מהשם יתברך להנחות האדם. ואהרן שושבינא דמטרוניתא הוא הלב שבקומת כנסת ישראל שבו הוא משכן הקדושה והר קדשך שיכולים להגיע לו על ידי אורך ואמיתך. וממנו הוא המשכת הקדושה לכל הדור ההוא ולכל הדורות.

וזהו הענני כבוד שבזכות אהרן שהקיפו כל הכנסת ישראל להבדילם מכל העמים ולהעלים ולהחשיך בפניהם כל חיזו דהאי עלמא ותאוות גופניות חוץ מעטים שפלטן הענן שהם מעין דוגמת מותרות הצפרנים והשערות, שאף על פי שגם שגם הם גדלים מכלל הקומה דאדם מכל מקום הם נגזזין ונשלכים לחוץ. והם משבט דן שעליהם נאמר בפרשת נצבים פן יש בכם וגו' או שבט וגו' שורש פורה וגו' ואמרו ז"ל בספרי, זה שבט דן שהיה בו פסל מיכה דאיתא בתנא דבי אליהו רבה עליו, שבעט באנכי. היינו שורש היהדות, ועל כן במצרים שהיה בירור בנין אומה הישראלית והבדלתם מהעמים להיות גוי אחד מיוחדים לשמו יתברך על ידי שהיו גדורים מעריות שבזה הוא שורש הקדושה שעל ידו ההבדלה. אחת היתה ופרסמה הכתוב שלא נבדלה מהעמים והיא למטה דן. וזהו עיקר חילול הקדושה כמו שאמרו (מלאכי:) כי חלל יהודה קודש ד' וגו' על לקיחת הנשים נכריות. שזה בא לעשות דיבוק בין דברים הנבדלים ומסיר ההבדל שבין קודש לחול וחילול. ומכל מקום בישראל באמת אין ד' מלבר, ושבט דן עצמו הוא המאסף לכל המחנות אותן שפלט הענן להחזירם אל הקודש. כאשר נתברר בשמשון דאתי מדן והלך אחר עיניו לקחת מבנות פלשתים הערלים, בטענה - כי היא ישרה בעיני ואמרוז"ל בסוטה ט' ב' דהלך אחר עיניו ובתר ישרותו, אף על גב דמכל מקום תחלת קלקולו נחשב בעזה וההוא לא היה עדיין. והיינו שהוא הכיר בנפשו כי עיניו נקיים בחיזו דהאי עלמא להיות העין רואה ולב חומד דבר שאינו שלו. וידע כיון דישרה בעיניו ודאי כך הוא רצון השם יתברך, ובתנחומא פרשת בשלח סימן י"ב על פסוק כי גאה גאה שמשון במה שנתגאה וכו' כי היא ישרה בעיני וכו' עיין שם. ומזה מבואר כמו שאמרו, דמה גיאות הוא אי כוונתו

ליישרות תאוה גשמיית בעיניו. ועל כרחך כמו שאמרו שנתגאה להאמין בעצמו שמה שעיניו חומדות ודאי הוא רצון השם יתברך. והאמת כן היה ונענש רק על הגיאות. ואפשר דזהו גם כן כוונת המרד והחטא שבסוטה שם רק על שנתגאה בעיניו וכן העיד הכתוב תיכף אחר כך ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא וגו'. ואף על פי שלמראית עיני בני אדם בעולם הזה נחשב זה כהולך אחר עיניו לחמוד בתאוות עולם הזה ולחלל קודש ד' לבעול בת אל נכר הוא בסוד עת אשר שלט האדם באדם לרע לו לאדם בליעל. ובאמת בטח בנפשו דעינו לא יכול להכניס בלבבו חמדות זרות כלל. ולפי שסביביו נשערה מאד נחשב זה לחטא מה שהכניס עצמו לענין כזה ולתקיפות כזה לסמוך על עצמו כל כך אף בדברזר כזה.

ועל כן נקרא דן דן גור אריה, כמו יהודה מצד התוקף שהיה בשמשון דוגמת שלמה המלך ע"ה דמיהודה בנשיאת נשים נכריות והיה לו תוקף כזה לומר, אני ארבה ולא אסיר, שאף ביציאה מגדר התורה לא יפלטנו הענן לחוץ כלל. וביהודה היה זה בהתגלות עולם הזה כי הוא ראש לכל המחנות ולא נפלט שום נפש מהם לחוץ כלל וכל העמים היו עבדי שלמה שמלך על כל כל העולם כולו. מה שאין כן שמשון שנפל בידיהם. דעל ידי הסרת ההבדלה מזה נמשך שליטה חס ושלום להם להיות של נבוכדנצר וחביריו, ועל כן כשנסתלקו ענני כבוד יכול לשבות ממנו שבי וכן שמשון נשבה בידם. אבל גם זה היה לרע להם כי רבים אשר המית במותו שאז יצאה נפשו הקדושה מתחת ידם מאשר המית בחייו וכידוע דכל ענין נפילת הניצוצות קדשים בתוך השבירה והסטרא אחרא, היה כדי לבררם ולהעלותם שבזה יהיה תכלית הביטול לרע כיציאת מצרים וגאולה העתידה לכלל הכנסת ישראל. וכן בכל דור ודור פרטי ובכל נפש פרטית. וסוף סוף גם שמשון הי' שופט ישראל וראש הדור כשמואל בדורו [אם נשים, גדעון ויפתח ושמשון, השקולין כמשה אהרן ושמואל על סדרן של הדורות, יהיה שמשון המאוחר שבשלשתם, נגד שמואל. אך כפי סדר לשון הכתוב (שמואל א י"ב:י"א) את ירובעל ואת בדן ואת יפתח, יהיה שמשון נגד אהרן, וכן הוא בראש השנה כ"ה ריש ע"ב עיין שם] שהיה שקול נגד משה ואהרן כי היה כלול מנצח והוד, שמשם יניקת הנביאים. וכך שמשון מצד הגבורה, דאיזהו גבור

הכובש את יצרו. וכל גבורה דבני ישראל הוא רק בזה וגם גבורה גופנית הנשפעת להם מצד הקדושה ומהשם יתברך, הוא רק על ידי תוקף גבורת נפשם בכבישת היצר. ובודאי כך היה שמשון שנתגאה בעיניו, ששם התחלת שליטת היצר דעין רואה, וכמו שנאמר ותרא האשה כי וגו' ותאוה הוא לעינים. ובמקום תוקף המעלה שם הוא תוקף החסרון, דכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, כידוע משליטת האדם בליעל באדם דקדושה בחטא אדם הראשון היה אבר באבר, וזה לעומת זה עשה אלהים דכנגד קדושת אותו אבר ואותו כח כך שליטת האדם בליעל, בכח ההסתה לרע. ועל כן מצד עולם הזה שהוא עלמא דשקרא. כי השקר וכח אדם בליעל שולט בו. הוא מראה כל דבר היפוך האמת וכח הקדושה שבפנימיות אותו דבר. אלא שמכל מקום השם יתברך השליך אמת ארצה ורצה שיהיה האמת גנוז ומעוטף תוך השקר וסוף הכל אמת מארץ תצמח ויבורר האמת לעין כל. דזרע יעקב כולו זרע אמת שהוא מדת האמת ליעקב הנשלך ארצה וצומח ועולה בכל דור ודור עד עת קץ שיעלה האמת מהארץ.

ויעקב אבינו ע"ה שהגיד לבניו אשר יקרא אותם לשון מקרה, היינו כל ענייני עולם הזה שהם רק לשעה ודוגמת מקרה הגיד להם האמת הגנוז בגויה. דכל הגדה ברזא דחכמתא כמו שאמרו בזהר (ויחי רל"ד:). קרא לדן נחש וזהו שורש הרע וכך היה נגלהו מצד עלמא דשקרא. אבל באמת יש נחש דקדושה הנושך עקבי סוס. רומז לתאוות כסוסים מיוזנים וכמו שאמרו בפרק ערבי פסחים (פסחים קי"ג ב)' דאוהב זנות. שהוא היפוך התאוה ומבטל כל מיני תאוה. וכמו שאמרו דעפר לחמו, שבכל מעדני עולם טועם טעם עפר ואין לו הרגשת תאוה כלל. וזהו קללתו דמה שהיה לו ניטל ממנו ומצד השקר דעולם הזה אי אפשר בטול תאוות אלא כשלא יהיה לו שום דבר של חמדה ותאוה כלל. אבל מצד קדושת האמת ליעקב אף שיש להם כל חמדות עולם הזה עם כל זה אין נהנים ממנו כלל, דבר זה הוא כח הנחש דקדושה שהוא בגימטריא משיח, שהוא יתקן לגמרי חטא נחש הקדמוני ויברר זה. שגם בכל תוקף התפשטות התאוה. דזרע ישראל לא יצאו מקדושתם כחוט השערה. ועכי אם בבראשית רבה פרשה צ"ח שהיה אבינו יעקב רואה שמשון וסבור שהוא המשיח וכשראה שגם הוא

מת היינו שעדיין לא היה שלימות הבירור האמתי על ידו אמר לישועתך קויתי ה'. הבין דאי אפשר לבירור זה להיות על ידי כח אדם כלל כי הוא שהיה הגבור דישראל שבכל הדורות. היינו שהיה בו כח הגבורה היותר אפשרי לאדם לפי מה שהוא אדם עד שאמרו עליו בבראשית רבה שם, כאחד כיחידו של עולם שאין צריך לעזר. וכל גבורה חיצונית שבלבושים הגופנים הבא מצד הקדושה מהשם יתברך היא נמשכת מגבורה הפנימית שבלב בכבישת היצר. גם כן לא היה צריך לעזר וסיוע שעל כן חשב בעצמו שאין צריך כלל להגדרת התורה המזהרת לא תתורו וגו' עיניכם והוא הלך אחר עיניו, כי כל מצות התורה הם לעזר וסיוע לאדם שיוכל לעמוד נגד יצרו וכמו שאמרו בויקרא רבה על פסוק ישלח עזרך מקודש ומציון וגו' מקידוש מעשים וציון מעשים, והוא היה נזיר אלהים מן הבטן, היינו קדוש לה' בשרשו ותחלת יצירתו מלידה מבטן והריון. ובזה היה כחו גדול בהתגברות היצר שאפילו היה נכנס למקום שנכנס לא נפרד מקדושתו כמלא נימא. ובכל תאוות שבעולם שטעם לא היה טועם הנאה גופנית כלל. אבל לא ידע שאפשר שיגולח ראשו ויסור כחו.

הענין נראה לי כי שמשון שהיה ראש הדור ובית קודש קדשים שבאותו דור והיה גם כן נפשו בכלל דור המדבר שהם הראשי עם, הוא היה השורש מאותן נפשות דבני דן, שפלטן הענן אז שהרגן עמלק כמו שאמרו רש"י סוף פרשת תצא מהספרי, ובבעל הטורים פרשת בהעלותך. וחתך מילותיהם דזהו סימן היהדות המבדיל בין ישראל לעמים מצד שורשן בתולדה דמבטן לשמך הם נימולים. טרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב. ועל כן אין הערלה נקרא אלא על שם אומות העולם כמו שאמרו בנדרים ל"א ב'. ועכי אם עירובין י"ט א' דאברהם אבינו מסיק כל ישראל מגיהנם, חוץ מבועל ארמית דממשכא ערלתיה ולא מבשקר. דעל ידי המילה ניצולים מגיהנם כמו שאמרו צוה להציל ידידות שארינו משחת, וכמו שאמרו רש"י שבת קל"ז ב' מקרא דגם את בדם בריתך. ועכי אם בסוף חגיגה דאין גיהנם מכלה בפושעי ישראל, ובשבת ק"ד סוף ע"א דאמר ליה הללו זרעו של יצחק, ט"ר יש לי כתות של אומות העולם. ויצחק הוא הראשון הנימול לשמונה שהיה כבר קדוש ומוגדר בתולדה אבל אברהם אבינו ע"ה נקרא תחלה לגרים בחגיגה ג' א' שהוא זכה בהשתדלותו למצות המילה בבשרו

לצאת מכלל הערלים ועל ידי השתדלותו בזה הוא שזכה אחר כך על ידי זה יצחק להיות בתולדה כן ועל כן הוא המצילן וכל גיהנם הוא על עסקי תאוות רעות כמו שאמרו בעירובין שם שהכל יורדין על עסקי חנם ועריות. והמילה היא המעידה על אבר התאוה דבני ישראל שהוא קודש לה' ואפילו ערלי בני ישראל נקראים מולים רצה לומר השקועים בתאוות וחוטאים. דפושעי אומות העולם בגופן, היינו בעבירה אבל בישראל הוא קרקפתא דלא מנח תפילין כמו שאמרו בראש השנה י"ז א'. היינו באומות העולם שכל הגוים ערלים ושקועים בתאוות באמת במעמקי נפשותם. על ידי עבירות ותאוות נכתם עונם ונשקע נפשם בעמקי שאול תחתית. אבל בישראל כבר שמו יתברך העיד על שורש בנין הכנסת ישראל ביציאת מצרים שהם גדורים מעריות והוא חותם המילה שבבשרינו שהוא עדותו יתברך בדבר הצריך עדות, לפי שבהאי עלמא דשקרא האמת נעלם. ויש שלמראית עין אינו כן אבל מכל מקום האמת הוא כך דהכל ממנו יתברך יצאו כבושים ואפילו הבועל ארמית דמימשכא ערלתו הרי המשוך גם הוא מהול באמת מן התורה ואין צריך לחזור למולו. אלא משום מראית העין וזהו דלא מבשקר ליה למראית העין. כי האדם אפילו הגדול בענקים כאברהם אבינו ע"ה יראה לעינים לבד, וה' אשר יראה ללבב יציל גם אותם.

ועמלק שהוא הראשית דגוים כל התרעמותו על הבדל זה שבין ישראל לגוים ורוצה שיהיו חס ושלום ככל הגוים בית ישראל, ועל כן כשראה אותם שפלטן הענן מצד השורש פורה ראש שבהם שיש לו איזה שייכות לגוים שיוכל להגיע לחטא כזה דממשכא ערלתיה עד שלמראית עין נחשב ערל. וכל תפיסת עמלק הוא רק למראית העין כי אין לו שום שייכות ואחיזה לאמת. ואצל אברהם אבינו ע"ה נאמר רק דלא מבשקר לבד ואלו יודיעוהו היה יודע האמת כאשר הוא דבוק באמת. אבל עמלק דלא ידע יותר רק מה שלמראית העין על כן זרק ואמר טול מה שבחרת. שהמילה לשמונה הוא הבחירה בתולדה וחשב הוא להכחיש בכשפיו פמליא של מעלה לזרוק כלפי מאלה ולומר שגם שם נעלם ידיעת האמת בדבר שבבחירת אדם, שהרי אלו הנימולים נתברר כפי דעתו המזוהמת שאין נבדלים מהגוים שהרי הענן פלטן. ובמכילתא בשלח איתא שהיה עמלק נכנס תחת כנפי הענן וגונב נפשות מישראל והורגן. משמע

שלא היה הענן פלטן מעצמן רק על ידי עמלק שגנבן והוציאן. ומכל מקום הרי נשתני אלו שהיה אפשר להוציאן מה שאין כן בכלל ישראל אמרו בספרי בהעלותך פרק ג' דאם היה אחד מישראל נמשך מתחת כנפי הענן נמשך (הענן) עמו לאחוריו עד שעה שחוזר. ועל אלו על כרחך לא נמשך דאם כן לא היה יכול להורגן דאם לא כן מה היה הגנת הענן ועל כרחך גם לזה קרא פליטת הענן. ולשון הספרי שלפנינו סוף פרשת תצא פרק צ"ו שלא היה הורג אלא בני אדם שנמכו מדרכי המקום ונחשלו מתחת כנפי המקום (טעות סופר וצריך לומר הענן, וכן הוא בילקוט שם) ויש לפרש כהמכילתא ועל ידי חטאם נחשלו וכו' שהיה יכול עמלק לשלוט עליהם ולהוציאם משם. אבל מעצמו יש לומר שלא היה הענן פולט באמת כלל שום אחד דכלפי שמיא גליא מעמקי לבבם דלא ניתקו משורש קדושת ישראל. אפילו הגדיל עונות ביותר מכל מקום הוא עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב. כאשר העיד עליהם בלעם שכתבתי במקום אחר שהוא לא השיג אלא מעלת פושעי ישראל אותם שאין להם חלק עולם הבא בדומים לו. ועם כל זה אין להם דמיון כלל לו. וזה היה נביאתו שנכתב בתורה שהוא השורש לנפשות דישראל שהם מאותיות התורה ואותם פושעי ישראל שהרבו חטאים עד שכפי משפט חכמי המשנה אין להם חלק עולם הבא שורש נפשותם הם מאותיות התורה אלו דפרשת בלעם.

וכל קנאתו של בלעם היה בזה באותן פושעי ישראל ועל זה ביקש תמות נפשי מות ישרים וידוע דבלעם ועמלק הם משורש אחד מן הדעת דסטרא אחרא נגד משה רבינו ע"ה ודורו דור דעה שהם הראשית דישראל ותחלת בנין כנסת ישראל. ואלו הראשית דגוים וגם עמלק נתקנא בהם והוא בא בכחו של זקן להיות עומד ומקטרג כי ציד בפיו להיות עולה ומסטין ויורד ונוטל נשמה בחרבו. וכל זמן שלא נתברר דבר זה למראית העין לעין כל שהם מולים באמת יש מקום למקטרג לקטרג. ועכי אם צא והלחם, ואיתא במכילתא שם צא מתחת הענן היינו כידוע דלהעלות נשמות קדושות הנטמעות בעמקי דקליפות צריך להוריד עצמו אליהם. ויש בזה סכנה גדולה למי שאין נקי לגמרי. ועל כן בחר ביהושע מזרעא דיוסף דאשת פוטיפר תעיד עליו בהגדרת ערוה כמו שאמרו בעבודה זרה ג' א' ואין למקטרגים גם כן שום טענה

נגדו. שהוא היה יכול לירד למדרגתן להעלותן ושיהיה שליטת האדם באדם לרע לו. ונתברר דלא בחנם בחר השם יתברך בם מכל עם דאף היוצאים מתחת הענן דבני ישראל דהיינו שהסירו מעליהם המסך המבדיל בינם לעמים. עם כל זה כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ונבדלים מהם באמת בעצמיות שורשם מתולדתם. ועמלק אף שנכנס תחת הענן על ידי כח הציד שבפי קטרוגו דיש מבני-ישראל הגרועים ממנו למראית העין ומה נשתנו אלו מאלו ועל ידי זה היה לו יכולת ליכנס תחת הענן מה שלא יכלו כל אומות העולם. שאפילו הערב רב שנתגיירו היו חוץ לענן כמו שאמרו בזוהר ומסתמא היו רוצים ליכנס תחת הענן אלא שהיה הענן פולטן ולא היו יכולים ליכנס כלל ואיך נכנס עמלק. ועל כרחך על ידי קטרוגו והשטנתו היה לו רשות ליכנס עד מקומם ולצודן. וסוף סוף אחר שנכנס מי הכריחו לצודם ולצאת כלל היה לו להיות כמותם כיון שראה עצמו גם כן מוגן בענן ה' מה צריך יותר. אבל באמת הוא סורו רע ולא חפץ בברכה כלל ואפילו שהיה תחת צלא דמהימנותא וענן ה'. בא רק לגנוב נפשות ולהוציאם מרשות העליונה. ובני-ישראל בהיפוך זה אפילו יוצאים איזה פעם משורת התורה הוא ירידה שלצורך עליה כיציאת יהושע במלחמת עמלק והוא סימן לכל היציאות דזרע ישראל שהרי כולם קומה אחת. וחיות הלב ואברים הפנימים עם חיות אצבע הקטנה הכל נמשך ממקום אחד. ואפילו אותן שהן דוגמות מותרות לעולם אף הן בכלל ברייתו של עולם כמו שאמרו בקהלת רבה על פסוק ויתרון ארץ בכל. וגם בקומת אדם הכל לצורך אפילו מותרות הצפרנים ושערות.

ושמשון יוכיח שכל כחו וגבורתו היה תלוי בשערותיו ובהם היו תליות אותם נפשות שפלט הענן וכשנתגלח סר כחו עד שחזרו לצמוח שהוא כענין תיקון קצת נפשות הנדחות לגמרי השם יתברך חושב מחשבות שלא ידח מהם נדח על ידי סוד הגלגול דאחר שנגזזו הראשונות חוזר לצמוח מחדש. ובשמשון כבר היו נתקנים אותן הנפשות שהיו דוגמת שערות הנראות מותרות שנגזזים ונשלכים. ובשמשון נתברר שגם הם מכלל הקומה שעיקר גבורתו תלוי בהם והוא נזר אלהיו שעל ראשו מהבטן וקדושתו מתולדה. ונמצא דמה שנראה יציאה מהקדושה הוא אדרבא עיקר הקדושה. וכך נעשה אחר התיקון לרע לו דנתברר דבאמת בזה עיקר הקדושה. דזה

תוקף קדושה יותר שאפילו בעת היציאה מהקודש היא מלא קדושה וזהו שאין צריך לעזר וסיוע. אבל באמת יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו אפילו בכל כח השתדלות אדם. ובאת דלילה שהיתה דוגמת חוה ראשונה ודלדלה את כחו ולבו דהיינו שעשאתו כאבר המדולדל שלא יכולים לתלשו ולהפרידו לגמרי כדבר הנגזז ונשלך. רק נשאר מדולדל שעדיין ממשיך חיות ויכול לחזור ולהתחבר ולהיות כמו שהיה. וכך היה בגלוח שערו והסרת כחו שחזר לצמוח וחזר אליו כחו. ומכל מקום דלדלתו לשעתו בכחו ולבו ומעשיו כמו שאמרו בסוטה ט' ב'. הכח נמשך מהחכמה, כח מה כידוע. והלב בו כח הגבורה בכבישת היצר וכבר ידע בנפשיה ליזהר מלהגיד לה ולשמור פתחי פיו משוכבת חיקו כאשר כבר התל בה ג' פעמים דהבין שאין להגיד לה האמת. ועם כל זה לא יכל לעצור נפשו כאשר אלצתו בתאות לכבוש יצרו והסירה בינת לבו ממנו. וזהו שתי המדריגות שנתעלה בהם בדורו דוגמת משה ואהרן, והיא דלדלתם ועל ידי זה ממילא דלדלה מעשיו גם כן. כי אלו ה' הם נגד עין רואה בכח החכמה שבמוח, ולב חומד ועל ידי זה כלי המעשה גומרים. וכאשר היו עיניו ולבו שקועים בקדושה ממילא שרתה שכינה במעשה ידיו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח אפילו מה שנראה לא כן. ואחר שנתדלדל כחו ולבו אסתלק שכינה מעליה וממילא נתדלדלו מעשיו.

וזה שאמר המלאך עליו והוא יחל להושיע שהיה רק התחלת ישועה ולא השלִימָה כי אלו עלתה בידו להשלים כמו שהתחיל היה גמר הישועה השלימה על ידי שהיה הוא המשיח המקווה כמו שחשב יעקב אבינו ע"ה עליו. שהיו מתבררים גם כל נפשות הנדחים שענן פולט. ובזה היה יציאת כל הניצוצות קדושים ממקום אחיזתם בקליפות עד שיבוער רוח הטומאה לגמרי מן הארץ כמו שיהיה לעת קץ. אלא שלא עלתה בידו כי בגילוח שערותיו ז' מחלפות ראשו שבהם תלוים ז' מיני נפשות הנראות כדחויות חס ושלום שנגדם הם הז' שאין להם חלק לעולם הבא שנמנו בפרק חלק, ג' מלאכים וד' הדיוטות, והם נגד ז' מדורי גיהנם, שכל מדור הוא נגד מין רע מיוחד, וכח מיוחד דיצר הרע הנקרא בז' שמות (סוכה נ"ב א). כי כל קומת התפשטות חלוק לז' נגד ז' ימי הבנין ו' קצוות והשטח הכוללם כנודע. ועל ידי שהיה נזיר אלהים עד יום מותו

היה לו אחוזה בקדושה. וכשגולח חזרו ונדחו למקום שנדחו, וחזר הקלקול למקומו והוא לא ידע כי ה' סר מעליו. ואף על פי שידע שהגיד כל לבו דבזה כל כחו תלוי ושכשיגולח יסור כחו. מכל מקום חשב אצא כפעם בפעם דאיתער. כי היה בלבבו תוקף זה, שאף על פי שעובר על מצות התורה, עם כל זה ה' עמו, כי כל כוונתו לשם שמים ויציאה של צורך עליה. על כן התעה את עצמו ולא ירא להגיד כל לבו. אף שידע שהיא תיישנו ותגלחו כאשר ראה שעשתה כבר זה ג' פעמים לנסותו וגורם לבטל נזירותו, וזה החטא הוא הגורם הסרת כח שהוא קלקול להקדושה שבתולדה גם כן והגיע עד השורש. דימה דעם כל זה לא ינותק הקדושה שבשרשו ואצא כפעם בפעם ביציאה של צורך כניסה ואנער אחר כך מיציאה זו, כתרנגולתא דמנערא מקטמא ויכניס הכל לקדושה עוד בתוקף יותר. אבל לא ידע שכבר החזיר כל הקלקול למקומו ועל כן ה' סר מעליו כי נתדלדל הקדושה שבלב ולא יוכל להיות עוד משכן לשכינתו יתברך כבית קודש קדשים.

ונראה דכפעם בפעם הכוונה על ג' פעמים הראשונים, דאף על פי שהתל בה לא היה התול גמור דהכתוב לא יכתוב ד' התילים וד' של מה בכך למה יכתבו במקרא. וגם לפי דברי מהרש"א בחידושי אגדות דממ"ש ותאמר דלילה ג' פעמים דייק (בסוטה שם) דדלדלתו בג' דברים, יראה לעניות דעתי דזה נאמר גבי פעמים ראשונים שהתל בה ובאחרונה שהגיד האמת לא נזכר עוד שמה. ועל כרחך דבאמת כבר דלדלתו בג"פ ראשונים שהרי כבר סר כח גבורתו ממנו במה שלא יכול לכבוש יצרו והוכרח להגיד לה כל לבו. וכך דרכו של יצר הרע בג"פ הוי חזקה ונעשה איש ובעל הבית כמו שאמרו בסוכה גב' ב' תחלה הלך ואחר כך אורח ואחר כך איש וצריך להתגבר נגדו תחלה עד של"י הלך וכמו שאמרו ברכות ה' רע"א לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע דהיינו קדמי' לרשיעא עד לא ידקמינך כמו שאמרו בברא"ר ר"פ ע"ה. ואם אין יכול לו עד שנעשה הלך יעסוק בתורה תבלין. כי התורה אילת אהבים ויוכל להמשיך יצר חשקו לתורה וכמו שאמרו הרמב"ם סוף הא"ב דאין יצר והרהורי תאות מצוים אלא בלב פנוי מדברי תורה. וזהו הצלה מהרהורים העוברים בלב שזהו הנק' הלך. אבל כשנעשה אורח קבוע צריך קריאת שמע היינו קבלת עומ"ש והכרת יחודו

שאין עוד מלבדו ובזה יוכל נגדו. ואם לא נצחו עד שנעשה איש אז א"ל תקנה אלא בזכירת יום המיתה וחרדת הדין. וצריך דוקא לעשות כסדר הזה שמרגיזו והולך בכל פעם ואף על פי שלא נצחו מכל מקום נחלש כחו קצת ואינו בתוקף אמיץ. ואז יועיל אחר כך על כל פנים זכירת יוה"מ להנצל ממנו אבל בלא"ה הרשעים זוכרים בפיהם יוה"מ ואין חרדין כלל כמו שאמרו בשבת ל"א ב'. ושמשון בטח בגבורתו ותקפו לא די שלא להרגיז אלאל לתור אחר עיניו ולבו כי היה בטוח בנפשו בנפשו שהוא קדוש בתולדותו ומבטן. ואם יעקב חשב עליו שהוא משיח ודאי גם הוא חשב בנפשו כן. וגם דבאמת היה בו אתחלתא דישועה השלימה העתידה דעל כן נקרא על שמו של הקדוש ברוך הוא שהי' מנין בדורו על ישראל כמו הקדוש ברוך הוא [כמו שאמרו בסוטה י' א'] אלא שהי' רק בדורו ולפי שעה. ומכל מקום נקרא על ידו דן גור אריי' כי הי' בו גם כן הכח שבמשיח ב"ד דאתי מיהודה [וכי אם בברא"ר סו"פ צ"ט דן ידין וכו' כמיוחד שבשבטים זה יהודה והיינו מבית דין].

והנה ידע דמשיח צריך לתקן אדם הראשון ולתקן חטא חוה צריך שיהי' גם אשה דוגמת חוה לתקן חטאה וכידוע [בזה"ק תולדות קמ"ה סע"ב ע"ש] שכן יהי' במשיח ועל כן ודאי גם הוא השתדל בזה. ומה שאהב אשה בנחל שורק וידע בנפשי' דאין אהבתו לתאות גופניות וחמדת העולם חשב דודאי על ידה יהי' גמר התיקון וזהו בנחל שורק ע"ש אשרקה להם ואקבצם וכד"ש חולין ס"ג א' דכי יתיב ושריק ועביד שרקרק אתי משיחא. ונק' אשה ולא זונה כי לקחה לאשה ונז' שמה לא כראשונות דהיא היתה זווגו. ומכל מקום לא נאמר בה ליקוחין אלא ויאהב דהאהבה גרמה הכל מה שהוא בטח באהבתו דודאי כך רצון השם יתברך. ובאמת דרצון השם יתברך היה כן לנסיון ומשום דעדיין לא הגיע הקץ וכל כח פתויי' ע"י האהבה כמו שאמרו איך תאמר אהבתיך ולא לחנם נכתב דברי געגועי האשה ופתויי' אלא להודיע מה הגורם. שאף על פי שידע כי לבבו קדוש לה' מכל מקום כל זה שהוא בגוף צריך לבירורים ולסייעתא דשמיא ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו א"י לו. וטעותו הי' ע"ד טעות בן כוזיבא שא' לא תסעיד ולא תסכוף כמו שאמרו במס' איכה ע"פ בלע ה' [ובגיטין נ"ז א' כיוצא בו על בר דרומא] דחשב גם כן שהוא משיח היינו שכבר תיקן חטא אדם

הראשון לגמרי בזביחת יצרו, ואין צריך עוד עזר שהוא רק על היצר המתגבר ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' וכן כל מלחמת אויבים הוא כפי מלחמת היצר, דעל ידו הוא התעוררות האומות נגד ישראל כאשר יורד ומסית עולה ומסטין, ודימו שהמשיח אין צריך עוד עזר כלל. וכאשר גם יעקב אבינו ע"ה חשב כן עד שראה מיתתו אז אמר לישועתך וגו'. ושמשון לא ידע זה עדיין ובטח בנפשיה כי אין ליצר שום שליטה עליו עוד. ובודאי הרגיש בה שגם היא כן נקיה מתאות ושמח דלילה כאבר המדולדל על ידי חטא חוה שהביאה מיתה לעולם, ואם היתה המיתה מיתת עולם הרי במיתה הוא כתלוש לגמרי ואפילו מקודם כל העומד לתלוש כתלוש דמי. וכן אמר עשו על עצמו אנכי הולך למות וגו' וזהו באומות אבל גופות דבני ישראל שעתידין לקום בתחית המתים אינו אלא כאבר המדולדל שעתיד לחזור ולחיות. והיא שנקראת על שם זה ביחוד השב דחיא ביחוד מוכנת לחזור ולהתחבר ולחיות חיי עולם על ידי שיגמר התיקון על ידה בתיקון חטא התאוה. ומה שאמרו ז"ל עליה דהיתה עושה צרכיה ממקום אחר זה היה אחר כך אחר שהכניסו בה הפלשתים תאוה דחמדת ממון דוגמת נחש הקדמוני. והם לא יכלו לה עוד בתאות אכילה וניאוף, על כן התחכמו להסיתה בתאות ממון שהוא שורש התאות. דעל כן נקרא כסף לשון כיסופין חמדה וחשק כי הוא חמדה הכוללת כל חמידות העולם דהכל משיגין על ידי ממון. ועל כן גם מי ששקוע באיזה חמדה אחרת אין נקי גם מזו. וגם הנקיים משאר חמדות מכל מקום אין נקיים מחמדת ממון, שיש שממונם חביב עליהם מגופן כמו שאמרו בפסחים ק"ה א' הרי דיש להם חמדה לממון הגם שלא ימולא בזה תאות גופו, ואדרבא עוד יזיק לו רק הוא אוהב הממון עצמו, על דרך עכברא דשכיב אדינרא. וזהו שורש תאות הרשעים כהני עכברי רשיעי והוא שורש הנחש שנושך, אף על פי שאין לו הנאה כלל, כמו שאמרו בקהלת רבה על פסוק אם ישוך הנחש. ועל כן על ידי זה בא עיקר ההשכחה מהשם יתברך יותר מבכל התאות וכמו שאמרו בפרשת עקב, פן תאכל ושבעת וגו' וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת וגו' דעל ידי אכילה לבד שהוא התאוה הראשונה, וחטא אדם עדיין לא היה מגיע לשכחה. רק על ידי ריבוי הממון דמזה בא לגיאות. דכל תאוה הוא רק לשעה ורגע התאוה, ואחר כך הוא כלא היה

ועל כן נקרא במשלי לחם שקר ולחם כזבים שפוסק מיד. מה שאין כן ממון שיוכל האדם לתעות ולחשוב שהוא קנין הקיים בידו כל ימי חייו. על כן מזה יוכל לבוא לכל רע, ששרשם הגיאות כידוע. דמזה בא השבירה ותחלת מציאת הרע עד שיבוא מזה לושכחת. ונמצא חמדת ממון הוא שורש השרשים של כל מיני רע.

והמספר אלף ומאה כסף שנזכר גם כן אחר כך בפסל מיכה כמספר זה, נראה דאלף מורה על הריבוי כמו שאמרו הרמב"ן פרשת וירא על פסוק נתתי אלף כסף עיי"ש, ובערוך ערך גוזמא בשם ר' שרירא גאון ור' האי גאון. וזהו הריבוי שעל ידי ברכת ה' אשר היא תעשיר וכמו שאמרו בזוהר ויצא קס"א א' דברכתא דלעילא לא פחות מאלף. והיינו כי אלף הוא סוף המספרים בלשון הקודש דרבבה אינו אלא לשון ריבוי ועד אלף הוא רבוי שבגבול ושיש לו קצבה עדיין. וזהו ברכת ה' בעולם הזה שהוא עולם הגבול שאמר לעולמו די ועד פה תבוא. וכל השפעות עולם הזה צריך להיות בגבול שלא יפרוץ יותר מכדי הצורך. ואפילו המלך שלו יאות הרבוי וכמו שאמרו ולדוד הרבבות ועוד לו אך המלוכה. כי מספר רבבה שייך למלך וכמו שיש שרי עשרות ומאות ואלפים ולא יותר כי בזה נשלם המספר ושרי רבבות ליכא עוד, שרבבה הוא רבוי שאין עוד קצבה וגבול. ול"ש שרים מיוחדים רק המלך המולך על הכל. ועל כן כשנתנו לשאול האלפים היינו ניצוח בגבול ולדוד ניצוח בריבוי שלא בגבול כלל זהו שלו אך המלוכה כי הריבוי שלא בגבול הוא למלך. מכל מקום זה רק בענין ניצוח האויבים והאומות אבל בקניני חמידות עולם הזה הוזהר גם המלך בלא ירבה לא ג' פעמים בג' ראשי החמדות ב' של כל אדם. והג' דסוסים הוא הנוגע למלך לבד לענין ניצוח מלחמותיו ותאות הניצוח בכחו וגבורתו על ידי ריבוי סוס שזה כח מצרים שהיו תולים הכל בכחם ועוצם ידם זה מראשי תאות המלכים. והגם שהוא צריך הרבה מכל מקום צריך להיות ריבוי שבגבול דהיינו כפי הצורך כמו שאמרו (סנהדרין כי אם:) ולא ריבוי בלא גבול. וכן ברכת ה' המעשרת היינו עושר בגבול כפי הצורך אלא שבברכת ה' יוכל להיות הגבול בתכלית ההרחבה. וכשלמה המלך ע"ה שביקש ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי, אף שללחם חוקו היה צריך הרבה מאד כסעודת שלמה בשעתה לא נכנס זה לגדר עושר ובקשת מותרות.

ויאע"ה ביקש לחם לאכול ובגד ללבוש ואמרו עליו גם כן (בפרק גיד הנשה צ"ב.) דהיה ממונו חביב מגופו אבל לא מפני תאות וחמדת הממון כלל, רק מפני הצורך ללחם חוקו לפי הטף שלא יטריד נפשו בדאגת הפרנסה והיה רק הבקשה בגבול. וכשיהיה הגבול בתכלית ההרחבה הוא משוער באלף כסף שהוא סוף הגבול כמו בישעיה ז' כ"ו אשר יהיה שם אלף גפן באלף כסף. וכן האלף לך שלמה. אבל מי שהוא אוהב כסף אשר לא ישבע כסף כי חמדת היצר הבוער הוא בלא גבול. דזה כל ענין היצר שרוצה להכניס החשק הנטוע בלב האדם בלא גבול שהוא החשק דיצר טוב לתורה ועבודת השם יתברך. וה' שלמעלה מהשמים שלמעלה מעולם הגבול והוא בלא גבול כלל. והוא נחלת יעקב אבינו ע"ה בלא מצרים היינו נחלתו בארץ העליונה עולם הבא שאין שם גבולים. הוא רוצה להכניס חשק זה בתאות עולם הזה ולהשכיח החשק האמיתי ומתאוה חמדות עולם הזה גם כן בלא גבול ובלא שביעה כלל ואין די לו מספר אלף. ועל כן הם שבקשו להכניס בלבבה תאות ממון שמצד היצר הוסיפו על אלף. וכן פסל מיכה ההתחלה והגורם היה שיטופו בתאות ממון שהוא בעט בשורש היהדות ודבר זה בא על ידי הפרצה בתאות ממון חוץ לגבול דהיינו מה שלא לצורך הנאה כלל דכל תאות דהנאה גופנית הוא בכלל תאות עריות שישנו גם בישראל [כמו שאמרו ברמב"ם בסוף הלכות איסורי ביאה עיי"ש לשונו, ובספרי מטות פרק קט"ז דבלעם אמר על ישראל דהם שטופי זימה עיי"ש] ולא עבדו עבודה זרה אלא להתיר עריות בפרהסיא. וטומאת זיבה הבא על ידי תאוה אין משתלח חוץ למחנה ישראל דזה בכלל האגודה דמיעוטן בעריות ולא נקראו פושעי ישראל בגופן על ידי זה להיות גיהנם כלה והם אין כלין. אבל מיכה בעט באנכי (תנא דבי אליהו רבה פרק כ"ו) הקודם ללא יהיה לך שהוא אזהרת עבודה זרה שמכלל הציווים. אבל אנכי לא בא בלשון ציווי כלל כידוע דאאמונה לא שייך ציווי דאם אין מאמין בלב מה יועיל הציווי, רק ישראל מאמינים בני מאמינים והוא שורש היהדות שבתולדה בכל זרע יעקב ודי בלשון הודעת דברים לבד דאנכי וגו'. וזרע ישראל המאמינים יאמינו בזה אבל מכל מקום בעולם הזה שהוא עולם הבחירה ניתן מקום לבחירה גם בזה שיוכל לצאת משורש היהדות ולכפור בעיקר וזה אי אפשר אלא על ידי כניסה בשורש הרע

דנחש שהוא התאוה בדבר שאין לו הנאה כלל, ודבר זה הוא שורש התאות דאומות העולם שהתפרצותם הוא רק בשרירות הלב ואין שוקלין הדבר וההנאה כלל, כאותו גוי ששבר הטבלא השוה הרבה בשביל חסרון הנאה מועטת אף על פי שבזה חיסר לו הנאה יותר גדולה. ומזה יוכל להגיע לאט לאט לושכחת את ה' אלקיך ויציאה משורש היהדות. ואף על פי שמיכה שב אז בתשובה והחזיר הכסף לא היתה תשובתו לשם שמים רק מיראת הקללה כמו שאמרו ואת אלית וגו' ובלבו היה עדיין חמדה זו במקומה וכמות שהיתה ממש דלא חזר מפני מורא שמים כלל רק ממורא קללת אמו על כן נעשית לו סם המות. על דרך שאמרו גבי אחר, ועל ידי ההשבה הזו בא לעשיית הפסל.

ושמשון שרצה להשיב אל הקודש אותן נפשות הנדחות היוצאות משורש היהדות גם כן. ועל כן הפלשתים בחפצם לקלקל זה, התחכמו על ידי האשה אשר לקראתו, כעצת נחש הקדמוני והכניסו בלבבה תאות הממון בריבוי שממנו נמשך היציאה וחזרת הקלקול למקומו כי בטחו על ידי זה תוכל הוא להכניס גם בו דבר רע. והוספת מאה על מספר אלף יש בו עוד חמדת ריבוי איכות נוסף על ריבוי הכמות. כי כל חמדת אומות העולם שלא יספיקו עצמם עדיין בכל עולם הזה כולו וחמודותיו. רק יחשקו לעלות לרקיע שמדומין שגם שם יש דבר של תאוה וחשקות גופנים. ולמלאות נפשם גם מכל מיני כיסופין ותאות הנמצאים שם וכדרך שכתוב אעלה על במתי עב וגו'. והמספרים יחידות עשירות מאות אלפים הם נגד ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. דבאצילות שם הוא היחוד הגמור דהתחלת עלמין דפירודין הוא מן הבריאה. ושלימות כל דבר הוא במספר י'. ועל כן מהתפשטות היחידות שבאצילות נעשה בבריאה י' וביצירה ק' ובעשיה אלף. ועל כן ברכות דעולם הזה עולם העשיה הגופני הוא במספר אלף וביצירה הוא במספר ק' שזהו סוף המספר שם. וכל השגת אומות העולם הוא רק לעולם נבדל מעולם הזה הגופני המורגש ונראה. וזהו היצירה דגם שם עדיין רובו רע ויש מציאות להשגת רע. וזהו כונת המספר אלף ומאה כסף היינו כלל כל מיני כיסופין וחמדות שבעשיה וביצירה המוגבלים בב' מספרים אלו. ומיד שהכניסו בה חמדה זו נתעוררה היא לדלדל גם אותו. ובודאי כפי מחשבתו

שעל ידו יהיה התיקון, היה מאמין בה לגלות כל לבו מיד. והיא שאלה בלשון הגידה המורה רזא דחכמתא כאלו רוצית לעמוד על חכמה זו איך אפשר להכשיל גם אותו שנקי כל כך. ושדבר זה מותר ללמוד כדי להבין ולא לעשות. אלא שמכל מקום מצד רוח ה' אשר צלחה עליו היה מרגיש שכבר אין לבה נקי לגמרי, ומכל מקום אלו היה רוצה להעלים היה יכול לומר לה שאי אפשר כלל לענותו, ומי יימר שיש כלל דבר שיוכלו לענותו. או אפילו אם יש, יאמר שהוא עצמו אין יודע מזה איך ומה רק שנולד בתולדה וטבע גבור כל כך ומנין ידע במה וגו' ובמה וגו' ובזה היה נפטר ממנה שלא תאלצו עוד דמהיכי תיתי יעלה על דעתה שהוא ידע איזה דבר שיוכלו לענותו. אבל הוא שחשב שיזכה לתיקון גמור חשב דהגם שעתה אין היא נקיה עדיין. הוא יתקן גם אותה ושמהשם יצא הדבר שתבקש ממנו זה להכניס עצמו לנסיון ושיתברר גם הוא שאין דבר שיוכלו בו לענותו. כי גבורתו למעלה מהכל ובזה יגמר התיקון. והרגיש שבה יש יצר הרע ותוכל להכניס גם בו אלא שהוא בטח בנפשו שיוכל להתגבר עליו ובזה יתעלה מעלתו עוד יותר. וממילא יהיה עליה גם לה שהביאתו לכך. ואמרו תחלה לאסרו בז' יתירים לחים כי כל הסתות היצר נמשל לחבלים כמו שנאמר מושכי העון בחבלי השוא וכעבותות וגו' ועל זה רומז גם כן חבל המצרי שקשרו לסוטה כמו שאמרו בסוטה ז' ב' ופירשו הטעם שם ט' ריש ע"א לפי שהיא חגרה בצלאל וקושרין בחבל להראות גנות החטא שמשכה על עצמה בחבל השוא. ועל דרך זה שמעתי גם כן בסוד חבל של מגג דפרה אדומה הנזכר בפרק ג' מפרה (משנה ט') שהוא קישורי היצר בחבל שוא ודמיוני שבאמת אינו חבל כלל וקל לנתקו כפתיל הנעורת בהריחו אש. וז' יתרים לחים רומז לכל כחות היצר המסית הנקרא בז' שמות נגד ז' כחותיו שהוא מדת כחות הפעולה של כל קומה כנודע. ולחים הוא כפי הנראה בצד הטבע קשה יותר לנתק. והתאוה מיוחס ללחות וליסוד המים בכל מקום, וכן דרשו בתמורה ט"ז א' על פסוק ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה ואין בו אלא תורה. ולחים אשר לא חורבו היינו שמלאים מכל חמודות וטובות העולם הזה. ודייק בלישניה שאמר בראשונה ובשניה והייתי כאחד האדם. מה שאין כן ברביעי שהגיד כל לבו אמר והייתי ככל האדם. ובכל מקום כאחד פירוש המיוחד והנבחר

כדרך שאמרו במגילה כ"ח א' אחד המיוחד שבעדרו. וברש"י פרשת וירא אחד העם המיוחד שבעם. ובבראשית רבה סוף פרשה (ס"פ צ"ט) כאחד שבטי ישראל כמיוחד שבשבטים וכן טובי. והם ראו גבורתו למעלה מכח וטבע אנושי כלל רק כח אלהי על כן הבינו שיש ודאי סיבה ודבר הגורם כח זה ושאפשר שיבוטל ויוכלו לו. והוא אמר לה כי הכח אלהי שלמעלה מכח אדם זה אפשר לבטל על ידי זה אבל עדיין ישאר בו כח אנושי ככח המיוחד שבבני אדם והיותר גבור בהם דזה אי אפשר להסיר עוד. והיינו שראה עצמו קדוש בתולדה שזהו בכח אלהי שאין שום שליטה לשום תאוה גופנית דיצר בקרב לבו כלל. וראה שהיא באה להסיתו שיהיה כשאר בני אדם שהבין שהוא תרצה לעשות דבר זה שיסור כחו. וחשב דגם זה - מן השמים שרוצה השם יתברך שיניח מקום ליצר ליכנס בקרבו ולהסיתו ועם כל זה הוא יתגבר עליו בכח השתדלות אדם ככל צדיקי עולם הכובשים את יצרם.

ובאמת מחשבה זו היה כבר התחלת הסתה מה שפעלו ונכנסו דבריה בלבו על ידי כח היצר שהולידו בקרבה בזוהמת תאות הממון שהבטיחו לה והכניסו בלבה אלא שעדיין היה היצר דוגמת הלך לבד. אבל מכל מקום כבר אבד מדרגתו הראשונה שמחמתה חשב יעקב עליו שהוא משיח, שהוא רם וגו' מאוד וגדול מאברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן כמו שאמרו ז"ל. ועתה נעשה כאחד האדם היינו המיוחדים שבהם אבות העולם ומשה ואהרן וכדומה ולא כיחש והיתל בה. כי כאשר אסרתו באותם יתרים הלחים שהעלו לה סרני פלשתים והוא נתרצה לה שהרי בהקיץ היה דלא אמר וייקץ כבפעם ג' הכניסה בו קצת הרהורי היצר מחבלי השוא. כי ודאי מה שפעלה אצלו זה ולא דחאה בקש וגער בה היה עבור הפתוים והסתות ולא יכל לעצור עצמו לדחות פתויים שלה לגמרי וזה עצמו פתוי היצר אלא שעדיין היה רק דוגמת הלך בהעברה בעלמא ובקל דחאו כנעורת בהריחו אש, רומז לאש דתורה דהכה דברי כאש המועיל לדחותו בעודו דרך הלך. ולא נודע כחו היינו שלא היה צריך עדיין שום כח וגבורה לדחותו כיון דהיה רק דרך הלך. והיא שרצתה לדעת איך לאסרו באמת שלא יוכל לינצל. אמרה שזה התול וכזב אף דנעשה כאחד האדם סוף סוף הרי לא נאסר בזה. ואז כשהכניסה בו פתויים השניים נעשה אורח ופעלה אצלו שהוסיף

להשיבה ולא לדחותה ואמר שתקח עבותים דמה שהיה מקודם חבלי השוא דקים נעשה עתה כעבותות העגלה עבים וחדשים שלא נעשה מלאכה חזקים יותר והכוונה בכח פתוי חדש שעדיין לא נשתדל בו אדם להתגבר נגדו. כי בכל דבר שנשתדלו בו כבר צדיקי דורות הקודמים והתגברו על היצר באיזה דבר כח ההתגברות שלהם נשאר קבוע וקיים בכל ישראל בכל הדורות ונקל אחר כך לדורות הבאים להתגבר בדבר זה. וכמו שאמרו ז"ל שרה גדרה עצמה מהערוה ונגדרו כל הנשים, יוסף גדר וכו' ונגדרו כל האנשים. דכח הגדרתם פעל שהיה קל אחר כך להאחרים. והחילוק בין נשים לאנשים לא משום דנשים עם בפני עצמו (כמו שאמרו בפרק במה מדליקין) דלענין זה אין להחשיבם עם בפני עצמו כלל והכל כנסיה אחת. רק לפי שאין יצרו של איש דומה לשל אשה ואין תאותן שוה ולא ההגדרה שוה.

וכל נסיון הוא בענין חדש שלא נתנסה עדיין אדם מעולם בענין כזה, וכענין דוד עם בת שבע. אף דכבר נתנסה יוסף, שם לא היתה ראויה לו. ותקפו של בועז שם היה פנוי עם פנויה היתר גמור עד שהוצרך לשבע ליצרו למנוע עצמו על ידי השבועה ואין היצר תקפו כל כך כבדבר איסור וכמו שאמרו בסוף נדרים מאי דכתיב מים גנובים וכו' ובתוספות בטעם דגדול המצווה ועושה לפי שיצרו תקפו ואף דכל האומר דוד חטא וכו' וגם כן היה היתר מכל מקום כיון דהכתוב מעלה עליו שחטא והוצרך לתשובה גדולה כל כך ודואג ואחיתופל היו א"ל הבא על אשת איש מיתתו וכו' הרי נחשב לחטא ונקרא מים גנובים. וכן כל הנסיונות שבכל דור ודור הוא בענינים מחודשים שעדיין לא נתגבר על זה שום אדם דצריך התגברות יותר לכבוש. ואז נתחזק אצלו כח הסתתה בהמשכת היצר להיות כאורח. אף דעדיין היה כאחד המיוחד שבאדם וניתק בקל כחוט. נראה לי רומז חוט של ציצית ועל דרך שאמרו (בחולין פ"ט.) על פסוק מחוט עד שרוך נעל והוא הגורם זכירת כל מצות ה' וקבלת עול מלכות שמים על ידי ראיית חוט התכלת הדומה לרקיע וכסא הכבוד וזוכר על ידי זה יחודו ומלכותו יתברך שמו. וזהו הנצוח שעל ידי קריאת שמע אחר שנעשה אורח ולא איש עוד דלא נודע כחו דאז כבר היה צריך לכח לנצחו אחר שהוחזק כאורח. והיא ראתה דסוף סוף לא נאסר עדיין אם כן עדיין הוא היתול דלא עלתה לה מבוקשה. והוסיפה להכניס בו

הסתות ופתויי יצר עד ששב להתפתות עוד לה יותר והחל לגלות שמץ מפרצה בענין נזירותו שהוא עשיית איסור בפועל דעל ידי ארוגת מחלפות ראשו אי אפשר שלא ינתק שער אחד כשירצה לנתק עצמו אחר כך. ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. וזה אפשר גם בשמשון היה קרוב לודאי דעתיד להיות על ידי זה משיר שער כסריקה ועל כן הוצרכה לעשותו בשינתו. כי בהקיץ לא היה מניח לעשות זה. אבל סוף סוף כבר שם תקלת איסור בפעל לפניו אחר שידע שהיא רצונה לעשות כן ואף שלא היה זה עדיין ביטול גמור לנזירותו כגילוח מכל מקום הוא בכלל אבזרייהו והתחלת כניסה לפגוע באיסור הנזירות. ואז נעשה היצר כאיש בעל הבית אחר שעלתה בידו להוציא ממחשבת הלב והרהורים לפעל גמור שמץ איסור מה במעשה. ועל כן איתא שם לשון סתום שלא אמר כאחד האדם ולא ככל האדם כי לא ידע בעצמו איך יהיה כחו אז אם יהיה נעשה בו שמץ מדבר האסור אף שהוא בשינתו מכל מקום הוא על פי דבורו ובגרמא דידיה.

אבל השם יתברך עזרו שהסיע היתד והמסכת ולא נעקר שום שער כלל. ועל כן לא נזכר בהדיא בכתוב מעשיה וארוגתה כאשר צוה בזה כבראשונות דשם עשתה כאשר אמר והיה כדבריו. אבל כאן כונת דבריו היה להשרת השער הנצמח והנפעל על ידי זה וכאשר באמת לא נישור ונעקר שער אם כן כאלו לא פעלה כלום בזה. ומכל מקום סוף סוף בקרב לבו כבר פעלה בדבריה מעט עד שכבר הוציא לפעל בדבור מיהת שהרשה לעשות דבר כזה. ועל ידי זה כבר נעשה יצר הרע בקרב לבו כאיש ודלדלתו בכל עד שאף שאחר כך נתחזק כנגד היצר לא עלתה בידו עוד וידע שאי אפשר לנצחו מעתה אלא על ידי זכרון יום המיתה. וזה שכתוב ותקצר נפשו למות. היינו זכרון יום המיתה לנצח היצר והרגיש בעצמו מעתה שמוכרח למות ולא כמו שחשב תחלה וכמחשבת יעקב אבינו ע"ה שהוא המשיח ויזכה לחיי עולם בתיקון חטא אדם הראשון. ועל כן בכל כחו רצה לעצור עצמו מעתה ולכבוש יצרו על כל פנים מלבוא עוד לאיסור בפעל. אחרי אשר עד הנה עזרו ה' דעדיין לא עבר בפעל. אבל אחר שנעשה היצר איש ובעל הבית התגבר נגדו ביותר. ואחר שהכתוב העיד כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו וגו'. ודאי לא היה דברים קלים מציקות הללו

ודבוריה ומה שאלצתו. כי הכתוב מספר בקצרה אבל המובן ממנו כי היו ענינים עצומים ונסיונות כבדות מאוד שלא נתנסה בהם עדיין אדם מעולם בכאלה עד שגם הוא עם גבורתו העזה לא יכל לכבוש ולסבול זה ולמלט נפשו מלהגיד. ואף זכרון יום המיתה לא הועיל לו לפי שלא נכנס כסדר בהרגזת יצר טוב על יצר רע מעולם. ונאמר ויגד לה וגו' שעד הנה נאמר ויאמר שהיה אמירה גמורה על דעת שתעשה כן. אבל עתה ודאי לא רצה בשום אופן שתעשה כן שזה איסור גמור רק בלשון הגדה שהוא ברזא דחכמתא ללמוד להבין ולא לעשות וכמו שבקשה. ועל כן גם אחר כך כשגלחתו חשב דהוא מוצל מאותו עון כיון שהוא הזהירה מלעשות כן ואונס שינה היה דרחמנא פטריה. ועל כן עדיין לא נעשה בזה ככל האדם ועודנו כאחד האדם להתגבר על יצרו ולכבשו. ואף על פי שכבר נעשה איש ושלט בו גם כן לגלחו בגרמא דיליה. מכל מקום חשב אצא כפעם בפעם ואנער, על דרך התנערי מעפר שינער העפריות ששיקעו היצר. אבל לא יכל כי רק הן יפעל אל פעמים שלש עם גבר. אבל בפעם הד' שכבר גילח שערו ונזר אלהיו שעליו בקדושה שבתולדה וכל כך פעלו ההסתות ופתוים בקרב לבו כבר סר ה' מעליו והסייעתא דשמיא ואלמלא הקדוש ברוך הוא עזרו אין יכול לו.

ואחר שגרם הקלקול ונתברר שגם הוא אינו נקי לגמרי עדיין. אף דלא חטא כלום בפעל מכל מקום סבוביו נשערה מאוד ולאיש שכמוהו הנקי לגמרי די בזה שנמצא גם בו חסרון. וממילא נתגלגל עליו הראשונות גם כן דכיון דאין נקי לגמרי אגלאי מלתא למפרע דהיה הליכה אחר עיניו. ושבעזה היה תחלת קלקול. דגם על מעשיו הקודמים יש טענה מעתה מצד האדם אשר יראה לעינים בעולם הזה וצריך לבירורים. ועל כן נקרו עיניו והוליכוהו לעזה לבית האסורים (כמו שאמרו ז"ל בסוטה). ואחר שקבל ענשו והחל שער ראשו לצמוח דשב בתשובה שלימה וחזר לצמוח בו שורש קדושתו שמרחם. וראה עצמו עדיין שבוי בידי פלשתים שצריך להוציא הקדושה שקלטו הם על ידי אותם חטאים קלים שלו. והבין שאיננו משיח מעתה לחיות חיי עולם ודעל כל פנים צריך למות. ביקש תמות נפשי עם פלשתים שהוא סוד המיתה על קידוש השם שהיה ר' עקיבא מצפה לה מתי תבוא לידו כנודע. כאותם הרוגי

מלכות שמסרו נפשם על קידוש השם היה לרע לו לאדם בליעל שעל ידו שליטתו על נפשם בצאת נפשם על קדושת השם יתברך שעלתה תיכף למקום קדושתה מעלה מעלה. העלו עמם כל ניצוצות קדושים שהיו שקועים במעמקי הקליפות שלא היה אפשר כלל להעלותם משם ולהוציאם בענין אחר. ושמשון שכל השתדלותו בחייו היה בזה להשיב כל נפשות הנדחים לגמרי הנטמעים בין העמים עד שכמעט אין להם תקוה לשוב למקור קדושתם כל ימי עולם הזה. עד אשר יתקע בשופר גדול שאז יבוער כל הטומאה ובאו גם האובדים בארץ אשור והנדחים וגו'. וחשב שבימיו כבר הגיע עת קץ ושהוא יוכל להעלותם. וכאשר הוא היה מוכן באמת לענינים כאלו מצד שרשו דעל כן ניתן לו גבורה עצומה כל כך. אלא שהוא היה מוכן להתחלה לבד ולא להשלים שעדיין לא הגיע העת. ועל כן גרם החטא שלא עלתה בידו להשלים. ועוד היה נראה כהוספת קלקול שגם הוא עצמו נשבה ביניהם ועד שהיה טוחן בבית האסורים כפי דברי רבותינו ז"ל (סוטה י'.) אין השקעת ניצוצות קדושים בין הקליפות יותר מזה. ולשון הכתוב ויהי טוחן ובכל מקום ויהי, הוא צרה שאין צרה כיוצא בזה וגבי איש לא שייך אונס דאין קידושין אלא לדעת והוא בכלל אבזריי' דג"ע דיהרג ואל יעבר וכל שכן לפי מה שכתב מהרש"א בחידושי אגדות שם דלשון ויהי טוחן משמע מדעתו ורצונו. והרמב"ם פרק י"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה י"ד כתב אל יעלה על דעתך ששמשון המושיע ישראל ושלמה נשאו נשים נכריות בגיותם רק שגיירום עיין שם. ומה יאמר באלו שהיה בעודו שבוי בידם דלא גיירם. ואף על פי שהיה דרך זנות וליכא לא תתחתן מכל מקום קנאים פוגעין בו ומפורש בתורה דנענשו גם על הזנות והוא מאבזרייהו דגילוי עריות. ורבותינו ז"ל סמכו לזה שם מאמרים דר' יוחנן עצמו שדן ישראל כאביהם שבשמים ושנקרא על שמו של הקדוש ברוך הוא. כדי שלא יעלה על לב אדם לחשוב עליו שנכשל באיסור חמור כזה בשאט נפש איש גדול ורשום כזה. וגילו קצת הסוד במה שאמר ר' פפא על זה היינו דאמרי אינשי קמי דשתי חמרא וכו' שהביאו לו כהרגלו וכעסקיו שהיה עסוק תמיד להוציא בלעם מפיהם של העמים ולהושיע ישראל. וששליטת האדם באדם היה לרע לו.

וגם עסקו זה היה כך כאשר ראה שהוא עת שליטת האדם באדם וידע דהוא לרע לו כי ודאי השם יתברך לא יעזבנו לצדיק בידו של רשע וסוף סוף הקדוש ברוך הוא יושיעו מידם. ומכל מקום ראה תוקף התגברות היצר רע וכחות הרע לשעתו שהיה עדיין טרם החל שערו לצמוח שכבר מצא היצר רע קן בלבו שלא יוכל לינצל ממנו כלל. וכן לא ניצל מהשביה אלא במותו דהבין שכפי מדרגתו נחשב חטאו לחילול השם שאין שום תקנה לכפרה שלימה אלא במיתה הממרקת [כמו שאמרו בד' חילוקי כפרה שהי' ר' ישמעאל דורש בסוף יומא] כי נגרם מזה חילול השם גדול בין העמים עד שנאספו לזבוח זבח גדול לדגון אלהיהם. ורצה לקרב קיצו והשלמת כפרתו חשב מחשבות לעשות עבירה לשמה על דרך יעל בסיסרא הגדולה ממצוה שלא לשמה כהשבת הגזילה דמיכה נעשית לו סם המות לנפש לבעוט על ידי זה באנכי. וזו העבירה לשמה נעשית סם המות לגוף אבל לנפש היתה סמא דחיי. כי היה חגר בב' רגליו (כמו שאמרו בסוטה שם) היינו בסוד בעלי קבין הנזכר בתיקונים שהיו כולם חגרים. וביאר סודם הר' חיים ויטאל בפירוש מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו (הנדרש בסוף ספר חסד לאברהם ועיין שם) הביא משל דחגר וסומא בפרק חלק שהנפש בזולת הגוף נקראת חגר בעולם הזה עיי"ש. ושמשון שחשב עליו יעקב אבינו ע"ה שלא ימות ועל כרחך שהיה נקי לגמרי מחמדת עולם הזה הגופנים. ודוגמת אליהו שלא מת ועלה בסערה ושם פשט גופו כנודע שיוכל לפשוט גופניותו מנפשו כיון שלא נשתקע בגופניות. וכך היה שמשון כאלו הנפש אינה מלובשת בגוף כלל וזהו שהיה חגר כי מצד תוקף קדושתו ופרישותו מעניני הגופניות היה כמופשט מגוף לגמרי. ועל כן כשהרגיש יעקב אבינו ע"ה בקדושתו העצומה כזו שהוא שפיפון וגו' דימה דלא ימות ושהוא משיח. ואמנם גם המשוקעים בתאות דעלמא דשיקרא ושקועים בתאות הכוזבות ובשקר הם חגרים. דשקר אין לו רגלים כמו שאמרו שבת ק"ד א' וידוע בסוד רגליה יורדת מות דשם עיקר שליטת הקליפות והרע. כי הרגלין רומז על אברי התאוה על דרך שאמרו לא עשה רגליו. ובין רגליה כרע וגו' ועיקר שליטת היצר הרע הוא בתאות. ואותם נפשות האחוזות ברגלין היורדים מות ונשקעים ונטמעים ברע לגמרי. אף על פי שמכל מקום יש בהם שורש קדושה

בתולדה הם גם כן נקראין חיגרין. והיינו מצד שהם כאלו גופם כבר אבוד בידי אותם הצודים נפשו לקחתה. הגם דלה לא יוכלו כי אין שליטתם אלא על הגוף ובשר אדם. מכל מקום הגוף נמסר בידם חס ושלום והם אותם שאין יכולים לקום בתחית המתים גם כן ועל כן נקראין גם כן חוגרים.

ושמשון בחגרותו היה יכול להעלותם גם כן אלא שגרם החטא ונמשך גם הוא אחריהם ונפל גופו בידי העמים והקליפות סטרא דרע. וחשש אולי נשקע גם הוא כל כך להיות כבר הגוף אבוד בידם. ועל כן נתרצה למות עמהם היינו שיהיה חס ושלום גופו עמהם ואבוד כמוהם אך להציל על ידי זה נפשו עם כל הניצוצות קדושים הנלוים לנפשו מהם ובודאי באותן ביאות אסורות הוסיף להשקיע הרבה ניצוצות קדושים במקום הטומאה אבל כולם יצאו במותו עמו. כי גם כל אותם נשים נכריות ודאי היו שם באותו בית וכולם נהרגו עמו. ומפני שהרגיש בניקור עיניו וההולכה לעזה דגם ב' מעשים הראשונות הנשים הנכריות נחשב לחטא דגירותם לא היה לשם שמים ולא היה ראוי לקבלם וכמו שאמרו הרמב"ם שם וכבר עבר ושנה דהותרה לו, ויש בזה סוד גדול קבלתיו בפירוש הגמרא (סוטה כ"ב.) מהו דתימא כדר' הונא וכו' קמשמע לן. שלא ניתן לפרש בכתב כי אי אפשר להלביש הדברים יפה במכתב להיות מובנים לאוזן שומעת. והמכוון שיש בזה ענין גדול מה דנעשית כהיתר שהכל מחשבת גדול העצה יתברך שמו להועיל לאדם אפילו לחוטא ורשע להטיב אחריתו כשישוב ויתקן את אשר שיחת על ידי זה דוקא לא ידח ממנו נדח. ועל כל פנים גם אצלו נעשה כהיתר מעתה לילך אחר הרגלו דבב' פעמים נקרא רגיל כמו שאמרו הר"ן נדרים מ"ו סוף ע"א [אבל דלילה שקראה הכתוב סתם אשה נראה לי ברור דהיתה מישראל וכל מקום דאישות היה לו בה ממ"ש בנזיר (ד'.) כבעל דלילה דנקרא בעלה אך בבמדבר רבה פרשה י"ד איתא שעל שטימא עצמו בגויה היא גרמה לו לאותו גילוח. משמע דדלילה שגרמה הגילוח היתה גויה. ואולי רצה לומר דחטא דבעילת גוי' שקדם] וידוע דהרגל עושה טבע שני ועל כן חשב דהגם דהוא כפי טבע תולדתו בתכלית הקדושה בלי שום שיקוע בגופנית. כבר הרגיל לעצמו טבע שני דהוא ממש בהיפוך כי אין שיקוע גופנית לאיש הישראלי יותר מביאת ארמית דממשכא ערלתו. על ידי

זה הוא הקדושה שבתולדה שלכל נפש מישראל אובד גם כן. וחשב דלפי שחמד את שאינו שלו להשיג קדושת משיח גם מה שיש לו נטלו ממנו. ואפילו קדושה הטבעית שבתולדה לכל זרע יעקב. ועל כן חשב דגופו כבר אבוד דקדושת המילה שבבשרו הוא חותם קדושת הגוף. וידע בנפשו דכל שיקועיו רק מצד הגוף והוא עצמותו חיגר שאין לו התלבשות בגוף כלל רק על ידי הסתת היצר נחש הקדמוני נעשה מגופו שהיה כתנות אור נשתנה לעור משכא דחויא. דעל ידי זה גרם המיתה דאין לו תקנה אלא בקבורה ועל ידי זה נכנסה נפשו למאסר הגופני דחויא שהיתה כפי קדושת נפשו העצומה מורגש אליו ההתלבשות באותו גוף שיש בו התגברות היצר כל כך כיושב בבית האסורים ממש. וזהו הביב האסורים שהיה יושב שם שהוא לנפשו והגוף הוא שהיה בית האסורים דנפשו. וזהו סוד ויהי טוחן בבית האסורים דרומז על בשר הגוף החומריי דלא היה שום שייכות במעשים אלו לנפשו כלל.

אבל הוא עשה כל מה שעשה כפי דעתו בכוונה לשם שמים להציל על ידי זה נפשו ממאסר זה ולקלוט כל הניצוצות קדושים. דידע שסוף יוציאם מהם וחשב דעל ידי זה יוכל להם כפי המחשבות שהיה חושב שיוכל להמית נפשו עם פלשתים על ידי זה ועלתה בידו, כי רבים אשר המית במותו מאשר וגו'. הגם שבחייו הרבה חלליהם כמו שאמר בעצמו והיה מוציא הרבה נפשות נדחות בזה מתוכם. במותו הוציא עוד הרבה יותר ועל ידי מסירות נפש למיתה על זה, תיקן גם גופו שלא נשאר עם פלשתים חס ושלום כאשר חשב. רק דבא גואלו הקרוב אליו אחיו ובית אביהו והציאוהו משם ליקבר בקבר אבותיו. דבאמת גם גופו קדוש לאלהיו אחר התיקון במיתה המכפרת שב לקדושתו שבתולדה. וכל הקלקולים היו רק חטאים קלים וטעותים הנמשכים מחטאים הללו שלאיש כמותו נחשבו לחטא גדול. אבל מכל מקום אחר אשר המית רבים במותו והוציא בלעם מפיהם הרי נתברר דכל חטאיו היו ירידה שלצורך עליה. וכפי הנראה מה שכתוב קראו לשמשון וישחק וגו' ויצחק וגו' הוא על דרך מצחק את רבקה אשתו. איש עברי לצחק בנו וכמו שאמרו בבראשית רבה פרשה נ"ג אין מצחק אלא גילוי עריות. וזהו ויהי כי טוב לבם על דרך כטוב לב המלך ביין אמר וגו' להביא את ושתי וגו' שאומות העולם כטוב לבם עוסקים בניאוף בפרהסיא. ובמרש

רות על פסוק וייטב לבו שהיה מבקש אשה שנאמר מצא אשה מצא טוב. וזהו לבו של בועז הצדיק ביקש אשה לשם שמים להוציא נפשות יקרות דשלשלת בית דוד העתידים לצאת ממנו, וזהו טוב לבו של צדיק כבועז. וכיוצא בו במו"ק ט' א' וטובי לב שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר. כי אף על פי שטוב לב מורה על חשק ותאוה שהלב מלא ממנו שעל זה נאמר לא תתורו אחרי לבבכם. תאותן של ישראל הקדוש ברוך הוא והוא לבן של ישראל כמו שאמרו בשיר השירים ואפילו כשעושין עניני תאות, כונתם רק לשם שמים שהכל בקדושה ואין בהם לב האבן רק לב בשר לב להוציא בשר כמו שאמרו בפסיקתא על פסוק זה. וכל טוב לבו היינו שיולידו על ידי זה בנים זכרים נפשות יקרות. אבל טוב לבם דאומות העולם הוא מילוי התאוה עצמה לבד. ואחרי שמלאו תאותם אמרו קראו לשמשון. ועל ידי זה המיתם. והיה ענין זה סיבה למיתתם דעל ידי זה הביאוהו לשם וכמחשבתו.

ועוד יש בזה דברים עמוקים שאי אפשר לפרש וגם אין להאריך יותר מזה כאן דהכוונה רק לבאר דחלילה לחשוב על משיח ד' במחשבת יעקב אבינו ע"ה ושופט ישראל. והתורה העידה עליו מנביאת יעקב אבינו ע"ה שידין עמו כמיוחד שבשבטים וכיחודו של עולם כאביהם שבשמים ומגין עליהם כהקדוש ברוך הוא [ורבותינו ז"ל קראוהו גם כן אותו צדיק בסוטה ט' ב' במקום שדברו גם כן מגנותו והמשנה אמרה עליו שהלך אחר עיניו. וידוע שאין נקרא צדיק אלא שומר הברית, ומי שלא קלקל ופגם בריתו כלל מימיו] שהיה אוהב נשים ורודף אחר התאוה כאחד מהפריצים שטופי זימה חס ושלום וח"ו. אבל דבר זה ממדרגת הקדושה הגמורה והגדולה שיש בישראל דלא עשה כן לכל גוי שיוכל לעשות כל ענינים גופנים והנאות חמדות עולם הזה ולא ירגיש שום הנאת עולם הזה אלא הכל בכונת הלב לשם שמים לבד. ואם ריק הוא ממך ריק, ולאו כל אחד זוכה לזה אפילו להבין ולהשיג דבר זה בשכל לבד כל שאין מרגיש בלבבו בפעל שמץ מקדושה זו עכ"פ. דבאמת כל ישראל יוכלו להגיע לקדושה כזו גם כן שכולם נקראים קודש וקדושים מצד שרשם שמושרשים בקדושה עליונה הנמשכת מקדושתו יתברך דחלק ה' עמו. אלא שהחטאים שמצד העולם הזה שהם ההוצי הסובבים לאסא והחוחים המקיפים לשושנה, גרמו מה שגרמו בעולם

הזה. עד שנשבו ישראל בין העמים וגלו בראש גולים לצאת גם מקדושת הארץ שהיא האחרונה שבי' קדושות. ומכל מקום כל מקום שגלו, גלתה שכינה עמהם, דגם בהיותם בארצות אויביהם לא מאסתים וגו' ואני ה' השוכן אתם בתוך טומאותם. ומכל מקום אין נפרדים משורש הקדושה כלל וסוף שיגאלו כולם אף אותם שנטמעו בין העמים לגמרי ושלא יוכלו לצאת מעצמם. על זה נאמר אחד מאחיו וגו' או בן דודו יגאלנו וגו'. כי נפשות הקרובות אליו בשורשן ויש להם שייכות עמהם יוכלו לגאלם ולהחזירם אל הקודש.

וזה היה עסקו של ר' פנחס בן יאיר בפדיון שבוים, בהוצאות הנפשות שנפלו שבי ביד צר על ידי השתקעות הבא על ידי שליטת האדם באדם. והוא, שהיה בתכלית הקדושה, היה יכול לקלוט אותם ולהוציאם. כי מי שהגיע למדגירה קדושה כזו עד שנעשה ראש הדור ובית קדש קדשים שבדור בענין הקדושה דוגמת אהרן הכהן בדורו. יש לו שייכות עם כל הנפשות דישראל שבאותו דור. כי הוא שרשם מצד הקדושה שבנפשות דישראל, ובהשתדלותו במדריגת קדושתו הוא מעורר גם כן ניצוצי הקדושה שבכל הנפשות שבקומת כנסת ישראל שבאותו דור. ונתברר ההבדל שבינם לעמים דישראל קדושים הם כולם. ועל ידי זה הם נפדים משבייתם אפילו אותם שבמדגירה היותר תחתונה. והגם שאין התעוררת קדושה כל כך להיות הגאולה שלימה בפעל לשוב כולנו לארץ הקודש [קוממיות בקומה זקיפה לא כאלו הנוסעים היום לארץ הקודש להיות שם בשפלות ובגלות בין העמים המושלים שם דאין זה חזרה לארצינו ולקדושתינו בפעל] מכל מקום יוכל לפעול בהתעוררותו על כל פנים שיגיע המשפט לפדות אותם השבויים ביד צר ממש. ואף על פי שבודאי היו עסקו בפעל לקבץ ממון ולפדותם, מכל מקום ממה שהוא היה עסוק במצוה זו וגם מה שבענין זה נתברר תוקף קדושתו שהתפשטה גם בחמורו. ואמר עניה זו הולכת לעשות רצון קונה, דזה היה הגורם ודאי דהוא היה השייך לזה. ושדבר זה ועשיית מצוה זו הי, הגורם התפשטות הקדושה זו שלמעלה דהא בהא תליא. על ידי קדושתו זוכה לפדות שבוים ובהוצאות הניצוצות קדושים על ידי זה נותן עוז וכח בקדושה העליונה ומתוסף עליו קדושה הרבה מלמעלה. וזהו שלא רצה ליהנות מבני אדם

כשמואל הרמתי שבכל מקום שהלך ביתו עמו כי כל מהנה הוא משפיע והנהנה הוא מקבל השפע שיורדת לו על ידי זה המהנהו שנעשה צינור להנאה זו. ולפי שכל עסקו לזכך הנאותיו שיהיו בתכלית הקדושה. לא רצה שיעבור דרך שום צינור של נפש שאינה מקודשת כמוהו להיות אותו צינור משפיע לו. כידוע שכל משפיע ומקבל הם לענין אותו דבר בסוד איש ואשה שנעשים לבשר אחד והוא ימשול בה. כי מדריגת המשפיע למעלה מהמקבל שהיא נעשה נוקבא לו ופחות המדגירה ממנו. ועל כן חשש שירד ממדרגתו על ידי זה שלא יוכל לזכך אותה הנאה הבאה לו ממקום אחר שתהיה בקדושה אם בבואה מיד הנותן קלטה בקרבה מכוחו על ידי מה שהוא נעשה המשפיע לו בהנאה זו. כי כל דבר הנאה כאשר היא באה מיד השם יתברך היא נקיה כמו שנוצרה והשם יתברך משפיע לעולם טובות ואין דבר רע יורד כלל מלמעלה ותלוי רק ביד האדם המקבל בבחירתו שהוא בעל בחירה איך לקבל הנאה זו. אבל כשבאה מידי אדם תלוי גם כן בידי בחירת אדם המשפיע שאם אין כונת השפעתו שלימה ונקיה כל כך הרי אין ההשפעה נקיה, ולא יועיל לפעמים בחירת המקבל הטובה שיוכל לנקותה ולזככה לגמרי.

ועוד כי השם יתברך הוא הנותן ומשפיע לכל בריה די מחסורה לכל אחד השייך לו. כידוע שכל הנאות האדם וקנינו, הם השייכים לשורש נפשו. שכאשר מקבלם לשם שמים מזכך בזה כל חלקי נפשו. והנשפע לאחר הוא מה ששייך לאחר, ואין שייך לו דאם כן היה השם יתברך משפיע לו. ומה שקונה מיד אחר מאחר שהשם יתברך הזמין לו מעות לקנות הרי השפיע הדבר לו. ובתחלה היה שייך לאחר, ועתה שייך לו ולשורש נפשו, אבל מה שנותן לו במתנה אף דגם כן מן השמים בא לו מחשבה זו שיתנה לו. דלאו בשפטני עסקינן שיבקשו על זה, ויעבור על לא תחמוד. רק הלב מעצמו נתעורר לזה ומשנתנה לו קניי' ונעשה קנייה ושייך עתה לו. מכל מקום כיון שלא הזמינו לו מעות לקנותה, הרי לא השפיעו לו זה מן השמים רק עשאו מן השמים זה למשפיע לו בדבר זה ואפשר שאינו שייך לו כלל רק לפי שהלה שבידו לא יוכל לקבלה לשם שמים שבזה אותו דבר מתעלה ומתתקן. וכשאינו לשם שמים יש ירידה לאותו דבר על כן דבר ההנאה עצמה מואסת. וכידוע בסוד כל אוכל תתעב נפשם

שהאוכל עצמו הוא תתעבם שיודע שלא יהיה לו תועלת באכילתו רק עוד קלקול. ועל כן נתעורר בזה רצון לתתה לאחר, ומאחר שאינו שייך למקבל אם כן אין הנאה זו ראויה לו כלל, שאינה מחלקו ושורש נפשו ועובר בזה על לא תחמוד כשיחמוד ליקח דבר שאינו שייך לו ועל ידי זה יוכל לפעמים לאבוד גם השייך לו כמשפט החומד מה שאינו שלו דגם מה שיש לו לקחו ממנו כמו שאמרו (בסוטה ט' סוף ע"א) וכגמלא דאזיל למתבע קרני בפרק חלק, ופעמים יוכל לטול בזה חיותו חס ושלום וכמו שאמרו ושונא מתנות יחיה' ובחולין מ"ד סוף ע"ב לא בעיתו דאיהי. דכל קנייני האדם הם לצורך קיום חיותו בעולם הזה, וחולין חיותו מתפשטים בהם. כידוע בסוד נפשם בהם תתעטף, ועל כן כל אחד קנייניו הם כפי מה שבכח התפשטות חיותו וחלקי נפשו. ובמתנה דאפשר שיקבל קנין שאין שייך לו הרי הוצרך להתפשט חלק מחיותו במה שאין שייך לו ובזה חיותו אפשר שיתמעט.

ובמגילה כ"ח א' איתא במה הארכת ימים וכו' לא קבלתי מתנות ונראה דאין רצה לומר דזה גורם אורך ימים יותר מהקצוב. רק באמת הוא נקצב לו אורך ימים דעל כן אתו גווזאי ומחו ליה, דידעו שאריכת ימיו היה שקצוב לו כך והוא לא חטא שיפחתו לו. ומשאלתו נראה דמחזיקו בחוטא, ושראוי שיפחתו לו על כן מחו ליה. ובאמת הוא שאל לפי שאין שום אדם בדורות ההם שהאריך ימים כל כך, חשב דודאי על ידי זכות הוסיפו לו. והוא השיב, דהם הקצובים, אלא שבחטא קל פוחתין מהקצוב, ואין אדם צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא. ועל כן אין שום אדם חי כל כך, אבל הוא נזהר גם מדקדוק קל דקבלת מתנות. וגם היה מעביר על מדותיו דמעבירין פשעיו, על כן לא נגרע מקצבתו. ויותר נראה דבאמת ר' עקיבא עצמו השואל שם סבירא ליה ביבמות נ' ריש ע"א זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו, ואי אפשר כלל להוסיף. ועל כרחך דכך נקצב לו, ומה שאל במה הארכת וכו'. וצריך לומר דהתוספות שם ד"ה משלו כתב דכשנגזר לשום אדם ונגרע ממנו שפיר מוסיפין לזה (על ידי זכות) דאינו תוספת עיי"ש. ואם כן שפיר משכחת ליה תוספת משניו של אותו דלא זכה שפיחתו לו, ועל זה שאלו במה יזכה לאותן שנים שנפחת מאחר. ועל זה אמר מימי לא קבלתי מתנות דלא חשקתי לשל אחר מה שאינו שלי, וכן הוא המדה כנגד מדה

לתת לו של אחרים מה שאין שייך לו. רק שהוא כזוכה מההפקר כיון דהוא לא רצה מעולם הזה ולא חמד לכך. אז השם יתברך נותן לו בשביל שלא חמד. וגם שהעביר על מדותיו, וצורבא מרבנן דמעביר במיליה מוסיפין לו כההיא דחגיגה שהביאו תוספות שם. והיה ותרן בממון לתת משלו לאחר, וגם זה מדה כנגד מדה השם יתברך נותן של אחר הנשאר כהפקר לו. ובכל אחד מהם סגי לזכות, אלא דהוא היה לו שלשתן ואם כן שפיר גורם להאריך. ומכל מקום גם זה אמת דמקצר וכמפורש בסוטה (מ"ז סוף ע"ב) משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים ונתקצרו השנים. וכונת כופל הלשון נראה דחיי אדם קצובים במספר שנים ועכי אם (קידושין ל"ח.) דממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום. היינו דמשלימין לו שנים הקצובים ואי לא זכה אף דלא חטא שיפחתו לו, מכל מקום אין משלימין לו שנה שלימה רק די במקצת שנה לקצבת השנים דגם יום אחד או שלשים יום בשנה חשיב שנה. ונראה דמי שפוחתין לו גם כן אין פוחתין לו מקצב השנים, אלא שהשנים מתקצרות וכמו שאמרו ושנות רשעים תקצרנה, והיינו כענין שמצינו בפרשת שלח יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם, דנחשב יום לשנה. וכן ביחזקאל ד' ושכבת וגו' יום לשנה יום לשנה נתתיו לך. ואולי כך אפשר שיחשב גם כן איזה מספר ימים לשנה. אלא דזה יש לדחות, דביום יש טעם שיחשב כשנה, שהוא מה שהשמש שונה מהלכה סביב הכדור, וגם בכל יום היא שונה מהלכה סביב הכדור על ידי גלגל היומי כידוע. מה שאין כן איזה ימים אין טעם להחשיבם שנה. אבל מכל מקום יש לומר אין הכי נמי דגם פחיתת הקצב היינו שחושבין יום לשנה יום אחד או איזה ימים כפי מה שרוצין לפחות לו, ולעולם אין הפחת בקצב השנים, אלא שנתמעטו הימים והשנים נתקצרו.

ואמנם ר' פנחס בן יאיר שאמר לו שאינו מודר הנאה מישראל, שהחשיב זה כמודר הנאה שאין רוצה ליהנות, ומשום דאינו ראוי משמע דאין זה ענין לשונא מתנות ולא בעית דאיחי הנזכר דבאמת איתא (ברכות י:) הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ושלא ליהנות אל יהנה כשמואל ועיין שם ברש"י דאין איסור, ומהרש"א בחידושי אגדות הקשה משונא מתנות יחיה. ולא קשה מידי ותקשה ליה נמי אלישניה דר' פנחס בן יאיר הנזכר. אבל פשוט דלא אמר אלא מתנה בלא טעם וכההוא דבבא בתרא (י"ג:)

במתנה לא ניחא ליה וכו' או כההוא דרבן גמליאל בקידושין (נ"ט.) אבל דרך משל, עני המקבל צדקה, פשיטא דאין מפסיד חייו בשביל זה. דהרי התורה ציותה לתת לו וזה נותן לקיים מצות התורה אם כן הוא חלקו דעני שהשם יתברך שלח לו השפעתו על ידי זה. שהרי העשיר מחויב לתת לו. וכן אמר אותו עני לרבא (כתובות ס"ז:) לאו מדידהו אכילנא מדרחמנא אכילנא, והוא ככהן הלוקח תרומה ולוי מעשר שזה חלקו. ואם כן הכי נמי בדאלישע דיליף התם מעובר עלינו תמיד דכהקריב תמידין ומצוה קעבדא מהיכי תיתי לא יקבל וימנענו ממצוה. ובכתובות (ק"ה סע"ב) יליף גם כן מאלישע דכמקריב בכורים, ואמר ליה קבולי לא מקבילנא, השתא דיהבית טעמא מקבילנא. והיינו דאין זה מתנה מעתה דעל כן אמר תחלה לא מקבלנא. ויש לומר דזה שאמרו יהנה כאלישע, דבהנאותיו נאמר דהיה כתמידין וכבכורים ורק כהאי גוונא יהנה. וההוא דבי נשיאה לר' זירא ור' אליעזר במגילה וחולין שם לא כיונו להכי רק מתנה בעלמא. או דר' זירא ור' אליעזר לא רצו ליטול השם תלמיד חכם ולא החשיבו עצמם שלהנות להם יש מצוה. ומכל מקום גם לאדם חשוב דעלמא איתא בקדושין (ז'.) דמקניא נפשה בההוא הנאה דמקבל, הרי דנחשב כנותן לה ואינו מתנה ודמי לאתייקורי מתייקרי כי מזמני ליה לר' אליעזר (שם ושם) ור' זירא לא פליג עליה רק הוא לענוותו וכמו שאמרו בסנהדרין י"ד א' דמטמר מלמסמכיה לא חשב דמתייקרי ביה וכי משדרי בי נשיאה שהם גם כן חשובים וגדולים ליכא הנאה ומתייקרי. אבל לשאר בני אדם שפיר מתייקרי גם במשדרי, ואף בסתם מתנות לסתם בני אדם איתא גיטין (נ':) דהוא כמכר, דאי לאו דמקבל הנאה לא יהיב ליה. ובמגילה (כ"ו:) פליגי אי מתנה כזבוני מהאי טעמא, ולענין שונא מתנות ודאי אין להחשיב זה מתנה, כיון דהוא בשביל איזה הנאה רק כההוא דבבא בתרא וקדושין הנזכר שהיה בלא שום הנאה רק לטעם אחר. והא דבי נשיאה לעשרם שהיו כמלכים ודרך מלכים כן כמו שאמרו בנדרים (כ"ז.) לאו מלכא אנא דמהנינא לך ולא מהנית לי. ושם לאו כלבא אנא דמתהנינא מינך וכו' דאין דרך סתם בני אדם ליהנות חנם כלל רק באדם חשוב או משום דמהני ליה או מלכא ודכותיה דבי נשיאה וזה נקרא מתנות. ולפי זה גם לענין הקדושה אין חשש בזה כיון דהוא כמהנה ליה והוי כזבוני או דנחשב חלקו

כיון דכוונתו לתמידין וביכורים. ואלישע דאיש קדוש היה נהנה ולא חש לה. אך מכל מקום תלו לה חכמים ברצון דהרוצה וכו'. ומי שרוצה שלא להנות ודאי לבו מגיד לו שיש לו לחוש דפעמים שיש חשש וכמו שאמרו ר' פנחס בן יאיר ישראל קדושים וכו'. רצה לומר דאף דבכולם יש קדושה ואם כן שפיר ראוים ליהנות ואין עוד חששות הנזכרת. מכל מקום יש שיש לו והרכוש שהשם יתברך משפיע לאיש ישראלי הוא מצד הקדושה, והשם יתברך מכיר בו ודאי שיוכל ליהנות מאותו רכוש בקדושה. אבל הוא מצד בחירתו (מקלקל מעשיו) אינו רוצה והוא לחם ר"ע. ויש שרוצה להקריב תמידין וביכורים ואם כן נעשה כקדשי שמים, ובודאי האכילה מלא קדושה כאוכל קרבנות שמוסיף קדושה הרבה ואין שום חשש, אבל אין לו. וכיון דמן השמים לא השפיעו לו לתת לאחר, אין זה חלקו כקדשים כלל. ועל כל פנים הא דישראל קדושים שפיר הוא טעם ליהנות בהן. ואפילו מי שאינו רוצה גם כן לא יצא מקדושת ישראל דכל ישראל יש בהם קדושה. ועל כן אין חשש אלא החששות שאמר והן גם כן קצת חסרון בקדושה. שאין רוצה הוא מצד ששקוע בתאות ממון והרי הקדושה פרישות מתאות. ושאין לו דלא נתנו לו מן השמים על כרחך ידעו שאינו כלי לקבל חמדות עולם הזה בקדושה, דמשמיא מיהב יהבי ומשפיעים לעולם כל מיני טובה, כל שאין חסרון מצד המקבל דאין נותנים לו כשהוא רע לכשיוכל להשתקע על ידי זה בתאות. ועל כן ב' מדות אלו הם גם כן איזה חסרון בקדושה. ואף שדרך כלל כולם קדושים היינו בשרשם. ורבי הוא רבינו הקדוש שהיה מלא קדושה בתכלית דלא נהנה מעולם הזה כלל, היה לו שניהם רוצה, ויש לו. וכפי הנראה היו שניהם משורש אחד משורש הלב ובית קודש קדשים שבדור כמו שכתבתי לעיל דאפשר שיהיה הרבה יחד, ושוב מצאתי כן בגלגולי נשמות להרב מנחם עזריה אות פרשה, דר' פנחס בן יאיר ורבי מניצוץ אחד. וכפי הנראה הוא מהאר"י. כי אין שם הוספת טעמים בדרושים כדרך הר' מנחם עזריה ורבו הר' ישראל סרוק. ואהניין דזכיתי לכוין האמת. ור' פנחס בן יאיר קשיש מיניה טובי דהרי היה חותנו דר' שמעון בר יוחאי רביה דרבי. וגם נפטר מקמי ר' שמעון בר יוחאי. כמבואר בזוהר בכמה דוכתי, ובאדרת האזינו. ור' שמעון בר יוחאי נפטר בחיי ר' שמעון בן גמליאל בעוד רבי קטן ולמד לפני חכמים כמו

שאמרו בב"מ פ"ד סוף ע"ב עיי"ש ברש"י. ועל כרחך דהיה זה גם כן בילדותו של רבי והיה עדיין רבן שמעון בן גמליאל נשיא, ולא היה הוא ראש הדור עדיין כלל.

ובספר יוחסין (דפוס אמסטרדם רכ"ט ריש ע"ד) תמה איך היה ר' פנחס בן יאיר בבית רבי, וכן הקשה שם [דף ל"א ע"ב] איך היה ר' מאיר בחתונת ר' שמעון בריה עיי"ש. ואין בזה תימא אם היה לרבי בית בפני עצמו ועושר גדול בפני עצמו ושישיא כבר בן עוד בחיי אביו והזקנים. ואף דר' שמעון היה הצעיר דרבן גמליאל הבכור (וכמו שאמרו בכתובות ק"ג:) והיה לו שתי בנים גדולים ונשואים אינו תימא כלל ויש לומר דעדיין לא הגיע לימי בינה. ואמנם בירושלמי פרק א' דדמאי, וריש פ"ג דתענית איתא גם כן עובדא דר' פנחס בן יאיר ורבי, ואיתא דרבי בעי למשרא שמיטתא, ועל כרחך דהיה כבר נשיא. ואם כן צריך לומר דר' פנחס בן יאיר ור' שמעון בר יוחאי האריכו ימים אחר ר' שמעון בן גמליאל. ומ"ש (בב"מ שם) שאין לו אב ארבי אליעזר ברבי שמעון לא דנח נפשיה כפירוש רש"י. רק שלא היה שם בישיבה עמהם. ונתמנה נשיא בחיי רבותיו לפי שהי' משלשלת נשיאים ובית דין והגיע לו הירושה. ומכל מקום לא היה גדול הדור אז עדיין. ושם בירושלמי איתא לר' פנחס בן יאיר משנח רבי וכו' קראו רבי סתם משמע דהיה רבו ונראה דהיינו בענייני קדושה. שלא מצינו שלמד לפניו הלכות בשום מקום, ואפשר שנעשה רבו באותו ענין שקיבל ממנו שלא להתיר שמיטה דהודיעו שקדושת הארץ לא בטלה, ודבר זה הוא לימוד גדול בענייני הקדושה, לדעת שאף עכשיו שהקדושה בהעלם גדול, מכל מקום לא בטלה. והוא עצמו מה שאמר לו בבבלי, ישראל קדושים הם שהודיעו דבר זה שבכל ישראל אף היותר פחותים יש קדושה, אלא שהוא בהעלם גדול אצלם. והיה אז ר' פנחס בן יאיר במעלת הקדושה, ראש הדור ובית קודש קדשים שבדור, והוא בעל הברייתא דסוף סוטה ועבודה זרה בסדר המדריגות עד תכלית הקדושה ועד רוח הקודש, לפי שהוא השיג כל המדריגות השלימות, ידע לסדרן וללמדן. ורבי אחר כך הוא שנקרא רבינו הקדוש. ואז עדיין לא היה בשלימות לגמרי דעל כן לא עלה בידו שיסעוד אצלו ר' פנחס בן יאיר, דעדיין לא היה שוה אליו במדרגת הקדושה.

וזה ענין הפרידות לבנות, דבשבת (קי"ג סע"ב) איתא, ותותר בימי רבי דאהווריריה עתיר משבור מלכא. ופירש בתוספות (ב"מ פ"ה.) מזבל בהמותיו כמו שאמרו בבראשית רבה זבל בהמותיו של יצחק ולא כספו וזהבו דאבימלך. ומ"ש בהמותיו לא דוקא, ונקטו לשון הגמרא שם כיסתא לחיותא. ובבראשית רבה פרשה ס"ד איתא זבל פרדותיו. ונראה דעיקר העושר בפרידות שהיו חשובות, ולא היו מצוים אלא בבתי המלכים כמו שאמרו בבני המלך גבי אבשלום, ובאבשלום, ובמלוכת שלמה. ובשבת (נ"ב.) מולאות של בית רבי, משמע דלא היו מצוים אלא בבית רבי לרוב עשרו, וכן בירושלמי פרק ח' דברכות, ופרק ח' דכלאים דאמר לדבי נשיאה כי זבניתי וכו' עיין שם. משמע דלא היו אחרים בישראל לוקחי פרדות זולת בי נשיאה. ומצאתי בספר יוחסין (דף ל"א סע"ד ע"ב) שהביא עובדא דרבי דבבא מציעא שם, כתב ועבר קליה לקול הפרדות, הנה כתב במקום חיותיה דגמרא, פרדות, ורש"י שבת שם פירש אהווריריה, שומר סוסים ופרדות וזה עיקר, לא כמו שאמרו בב"מ שם, סוסים לבד. והפרדות עיקר העושר, כלשון הבראשית רבה. והיינו כי זהו נחלת גוים דענה הפסול הוא שהביא פסולים אלו. וישראל אסור להרכיב כלאים ואי אפשר שיוולדו בבית ישראל כלל רק שלקחו ממה שהרביץ גוי. ועל זה נאמר בריש פרשת עקב, ברוך תהיה מכל דעמים, לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך, היינו שיקח גם הברכה של כל האומות. כי על ידי התורה זוכין גם לנחלת גוים ועמל לאומים. וכל הברכות השייכות להם גם כן שהכל כלול בתורה שהוא דפוס כל העולם כולו. וכמו בשעת מתן תורה דגם שרי כל האומות נתנו להם נבזבזון מכהם ומהשייך להם וכמו שאמרו בזוהר על פסוק וזרח משעיר למו וגו'. ולפי דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין כל ברכת האומות הוא בדבר שאין עושה פירות כפרדות דלא ילדה כמו שאמרו בבכורות (ח':).

ועל זה הוא רמיזות דברי ר' יהושע בן חנניא לסבא דבי אתונא, שם, כשאמרו ליה מלחא כי סריא, דשמעתי דהכוונה לברית מלח עולם דישראל שחשבו שכבר נתקלקלו ושמעתה הם הנבחרים. ועל זה רמז להם דהם הכודנייתא שאין עושה פירות כלל, ואי אפשר כלל לבחור בהם ועל כרחך דמלחא לא סריא. ועל כן כשברכם בברכת העמים אמר לא יהיה בך עקר וכו' שכשיבאו הברכות לך לא תקלטם כמו

שהם אצלם עקורים מלעשות פירות, דבך לא היו עקורים כלל. וכשהגיע ליד ישראל בקדושה הוא ברבוי עצום, עד שזבל הפרדות עדיף מכסף וזהב המלכים. דכספו וזהבו דיצחק או דרבי, לא שייך להעריך עם כספו וזהבו של אבימלך ושבור מלכא שאינם מערך אחד כלל. דזה בקדושה וזה במסאבו. רק הפרדות שהם גם כן מדידהו, וגם כן לא הפרדות עצמן דמשבאו ליד ישראל טיהרו. רק זבל הפרדות הנשלח לחוץ ולקחם האורייריה והרועים. ואף זה אחר שהגיע לידי ישראל ושרתה ברכת ה', היה יותר מכסף וזהב שלהם, וגמרא קרי להותותר, דזה הוי כמותרות.

ותחלה דרש שם ותותר בימי חזקיה והוא לא מצינו בו כל כך עושר מופלג בקרא, רק נראה הכוונה, שהיו לו מותרות מכפי הצורך לו. דהוא היה אוכל ליטרא ירק בסעודה, כמו שאמרו (סנהדרין צ"ד:) ואלף גפן באלף כסף לשמיר ושית יהיה, שלא היו צריכים כלום. דאלף הוא הכסף שבגבול, כמו שכתבתי לעיל, דהיינו כדי הצורך ולא מותרות, גם זה היה אצלם נחשב למותרות. ואחר כך דרש, ותשבע עליו, דזה נקרא רק שביעה ואין זה מותרות דיש צורך יותר גם כן. אבל דרבי הוא מותרות עושר עצום כזה. דגבי יצחק נאמר רק שהיו ,אומרים' זבל וכו' ולא שהיה בפעל כן. ולפי שהוא שורש השפעת העשירות בעולם דמצפון זהב יאתה והיה כלול בו גם עושר השייך לעשו בעולם הזה. וגבי רבי היה בפעל האורייריה וכו' וכבר נפרד מעשו, אלא שמכל מקום הרי מלאכי השרת השפיעו לו עושר כזה, שהוא היה לו כח בקדושתו להכניס גם כל המותרות אל הקדושה. דגם מה שנראה מותר בעולם, אף הוא מכלל ברייתו של עולם, ובזה הוא העלאת הנפשות הנראות כמותרות כמו שכתבתי לעיל. ועל כן גם הוא היה דוגמת משיח כמו שאמרו בפרק חלק כגון רבי. ובמדרש איכה אמרו עליו רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותינו. היינו דמה שלא עלה בידו היה רק מפני עון הדור ובשחיתותינו ושאין הדור זכאי, אבל הוא היה זכאי ולא מת, וכמו שאמרו בכתובות (ק"ג סוף ע"א) דכל בי שימשי אתי לביתיה. ולא כשמשון שחטא עצמו גרם ועל ידי מותרות הממון שקיבלה דלילה מהם הוא מה שכדי צרכה לא היה עדיין מכניס תאות יצר הרע בלבה. רק הכניסו בה חמדת מותרות והיא הכניסה זה בשמשון לגרום קלקול למה שרצה לתקן אותם נפשות הנראות כמותרות בעולם שהיו תלוים

בשערותיו ואשתו כגופו. ומה שהכניסו חמדה בלבה גרמו להכניס היא אחר כך בו. אבל אצל רבי נתייחס המותרות לאהוריריה ואצלו אף שהיה בגדר מותרות, הוא היה יכול להכניס הכל לקדושה. ובימי ר' פנחס בן יאיר שלא הגיע עדיין לשלימות הקדושה ראה אצלו הפרידות לבנות המזיקות ואמר מלאך המות בביתו כו'. ובודאי לא היה רבי קונה מזיק בביתו, וצריך לומר דהיו קונים הפרידות קטנות, דבזה היה ברכת הצלחה כשיוגדלו ויצליחו, ואז בקטנותן לא היה אפשר להכיר עדיין הא דחיוורן ריש כרעייהו, דאחר כן היו מתלבנות. וז"ש מאלך המות בביתו. ואחר כן אמר לו שאין שום תקנה, אפילו להרגן אין יכול ואם כן אנוס הוא מה יעשה. וצריך לומר דהכוונה אמר לו הזמין השם יתברך תקלה זו לביתו ואין דבר רע יורד מן השמים, ואם השפע מהשם יתברך לא היה נשפע מלאך המות ודבר המזיק. ועל כרחך שיש בקרב לבבו עדיין איזה חמדה למותרות שמזה בא השפעה זו מצד היצר ולא מצד הקדושה. ועל כן נזדמן דבר המזיק ועל כן קרא לו מלאך המות דהוא שטן הוא יצר רעה וא מלאך המות כמו שאמרו (בבבא בתרא ט"ו.) ומאחר שהוא מסטרא דיצר רע הוא עצמו מלאך המות, ונתלבש במלאך המות לבוא לביתו דיורד ומסית תחלה בחמדה ואחר כך יורד ונוטל נשמה באותו דבר של החטא עצמו. כטעם חטאים תרדף רעה הרעה והעבירה עצמה דשכר עבירה עבירה והיא עצמה היא העונשת ונוטלת הנקמה.

ובאמת מ"ש דלא נעקרוניה ונקטלוניה משום צער בעלי חיים ובל תשחית, צריך עיון כיון דקרייה מלאך המות ומזיק פשיטא דרשאי לעקרו ולקטליה, ואין לחוש לצער בעלי חיים במקום שיש חשש צער בני אדם, ואפילו סכנה, וכן לא לבל תשחית, כבכל המזיקין דכל הקודם להרגן זכה, ואף על גב דההוא במועדין מתחלתן, ואלו יש לומר דאינן כמועדין, רק עלולין לכך ואין חיוב להרגן. מכל מקום אי חייש לכך עד דקראן מלאך המות, ודאי לא שייך בל תשחית להרגן. ונראה מזה גם כן כמו שאמרו דהוא בא ללמוד מזה, דגם רבי עדיין אינו בשלימות הקדושה כראוי ואינו רשאי ליהנות גם ממנו מדהזמין להשפיע לו השם יתברך ד' כזה. ועל זה אמר נעקריניה ונקטליניה, ורצה לומר דלכך נשפע לי להשתמש בו אחר שיעקרן או ליקטליניה וליהנות מעורו. ושפיר אמר ליה דאיכא צער בעלי חיים ובל תשחית. ואפילו תימא לדחות איסורים

אלו מפני חשש התקלה לאדם על ידם. מכל מקום לא היה להשם יתברך להזמין לך כאלה ושיהיה זה ברכת ה' שתהנה מהם אחר כך. ותצטרך לעבור אצער בעלי חיים או על בל תשחית. ועל כרחך השפעה זו שיצטרך לעשות על ידי זה דבר שאין ראשי הוא מצד היצר רע. ולא נזכר שהשיב רבי על זה כלום, רק דהיה מבתש ביה וגבא טורא. נראה דהבין רבי דעדיין לא הגיע לתכלית הקדושה כר' פנחס בן יאיר. אבל ידע בנפשיה מכל מקום דהוא כלי מוכן לבוא לשלימות קדושה כמוהו. ואין אדם מגיע לשלימות קדושה כמוהו. ואין אדם מגיע לשלימות מדרגתו מיד. ומכל מקום קיימא לן בכל מקום כל העומד וכו' דנידון מיד כפי מה שהוא עומד לאותו דבר. וכן האדם נידון על שם סופו כמו שאמרו במשה רבינו ע"ה דניצול דאמרו מלאכי השרת שעתיד לומר שירה או לקבל תורה ביום זה כדאיתא בסוטה (י"ב:) וכן בכמה דוכתי. וכן שמעתי על פסוק בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, דאזכיר לשון עתיד דבכל נפש שהקדוש ברוך הוא רואה שעתיד להיות הזכרת שמו יתברך בקרב לבבו ושישרה שכינתו יתברך בקרבו, ועל כן הוא בלשון נעלם שהוא על העתיד דעתה נעלם. ואבוא אליך בהווה ובנוכח תיכף וברכתיך. אף דעדיין הוא משוקע במה שמשוקע מכל מקום השם יתברך מברך על שם העתיד. וזהו דמבתש ביה וגבא טורא, נראה דהוא לשון מושאל על איזה דבר המפסיק וחוצץ ביניהם, שנזדמן אז לשם שהבדילם מלדבר עוד מזה.

ובירושלמי דדמאי (פרק א') ודתענית (פרק ג') איתא שהקיפתו אש מן השמים, ודאמר רבי, אם לא זכה נשבע מיניה בעולם הזה, נזכה ונשבע מיניה בעולם הבא. ונראה לו נכון מה שכתוב בקרבן עדה בתענית שם, שנסתלק באותו אש מן העולם עיי"ש. ונראה דנחתא אשתא מן שמיא, היינו חולי אשתא וחום וקדחת שבאה לר' פנחס בן יאיר אז ונפטר מזה, ועל ידי זה לא יכל לדבר עמו עוד שיסעוד אצלו. ושם איתא דר' פנחס בן יאיר אמר בני קרתא קרבין לי. בני דידי קרבין לי. ועיין שם בקרבן עדה והר' אליהו פולדא מה שפירשו ולקוח מה יפה מראה וליתא רק אמר תחלה לבני עירו בני קרתא קורבין לי רצה לומר קרבו אלי והקיפוני, כדי שלא יוכלו שלוחי רבי לבוא אליו. ולפיכך באו והקיפוהו. ואחר שהלכו מפני כבודו של רבי אמר בני דידי קריבו אתם

אלי והקיפוני ולא תחושו לכבודו של רבי ועל זה נחתא אשתא. ואם יהיה כפשטיה אש מן השמים יהיה בני דידי הכוונה על המלאכים וקראם בניו דתולדותיהם של צדיקים מצות ומעשים טובים, ומכל מצוה נברא מלאך ואמר לאותם מלאכים שהם בניו שיקיפוהו והמלאכים הם אש. וכפי מה שכתבתי דרצה לומר חולי, יש לומר דקרא ליסורין בני על דרך שקראן ר' אלעזר ברבי שמעון בן בתו אחי וריעי (בהפועלים פ"ד ריש ע"ב). ולפי מה שכתבתי דנפטר מאותו חולי, נראה דהיה זה עונש על שלא עשה רצון רבי דמכל מקום הוא רצה לשם שמים. וכמו שאמרו לשון נזכה ונשבע מיניה, דכוונתו שהזמינו היה כדי ליהנות מסעודה שתלמיד חכם מסב בה, שהוא כנהנה מזיו השכינה והמהנה לתלמיד חכם כמקריב קרבן ומנסך יין על גבי מזבח (וכמו שאמרו ביומא ע"א סוף ע"א) ועל כרחך מיניה ועל ידו, היה נשבע ונהנה מזיו השכינה. ואם כן אף דר' פנחס בן יאיר שלא רצה ליהנות גם כן כוון לשם שמים מכל מקום היה בכלל למס מרעהו חסד בדבר זה. ואפשר שאם היה שוקל זה היה לו לבטל רצונו מפני רצון של רבי. אבל באמת מאחר שהיו שניהם ניצוץ אחד אם ראה איזה חסרון ברבי היה לו להרגיש דודאי יש מעון זה גם בו. דאם הוא כבר השלים נפשו, היה משלים גם כל הניצוצים השייכים לשורש נפשו, והיה גם נפש רבי בתכלית השלימות כמוהו.

ובאמת מה שהיה נראה אליו ברבי תחלה חמדה למותרות, היה זה לצורך תיקון אותם הנפשות מישראל המבקשים מותרות בממון, שזהו שורש נחש כמו שכבתי לעיל שמזה בא קלקול אותם הנפשות הנדחות משורש ישראל ושנראים כמותרות. ועל כן היה שמץ מחסרון כזה גם ברבי, והוא ירידה שלצורך עליה כשיתקנו יתוקן חסרון זה גם בשאר נפשות ויתוקנו גם אותן נפשות. ור' פנחס בן יאיר לטמעיה, דחשש שלא יגיע איזה חסרון אליו, אף שיומנע על ידי זה הטוב מזולתו. ובאמת בכהאי גוונא, יותר ראוי לחוש לתיקון האחר, ואמרינן בכהאי גוונא לאדם חטוא כדי שיזכה חבירך. ואדרבא זה יש להחשיב לחמדה ותאוה, שחושש רק לנפשו ולא לזולתו. ועל כן כשנפטר ר' פנחס בן יאיר על ידי זה והבין רבי דהדין עמו ושהוא עתיד לתקן על ידי זה הכל ויגיע באמת לקדושתו של ר' פנחס בן יאיר. אף דמכל מקום לשעה

דהשתא בעולם הזה לא זכה עדיין להגיע למעלתו, מכל מקום בטח שיזכה לעלמא דאתי להיות עמו במחיצתו, כאשר הם משורש אחד וניצוץ אחד כי עתיד להגיע לשלימות הקדושה.

ובתלמודין לא רצו להזכיר ענין זה, רק אמרו ברמז דגבא טורא בינייהו. ונראה דרומז גם כן למה שאמרו בהחליל צדיקים נדמה להם כהר. כי אותו דבר מועט של יצר רע, שיש אצלם שצריכים לנצחו, לגודל פחדם מהחטא ומהיצר שלא יחטיאם חס ושלום לעבור שמץ כל שהוא על רצון קונם, הוא אצלם כהר. ורצה לומר דמה שהבדיל ביניהם הוא ענייני טענות של אותו הר הידוע לצדיקים. דר' פנחס בן יאיר חשש עליו, וגרם דנתפס גם הוא, וכמאן דאמר אין מיתה בלא חטא. וזה שאמר רבי בתלמודין, אם בחייהם כך וכו' עיי"ש במהרש"א נדחק. ולפי מה שכתבתי דנפטר, אז שפיר שייך לשון זה דאם בחייהם כך שלא זכה להיות עמו יחד כי היה גדול מיניה, במיתתו על אחת כמה וכמה. והוא היפוך מה שכתוב בירושלמי כנזכר. והא והא איתי, דכפי מה שהיה אז לשעתיה דראה שעלתה לו לרבי פנחס בן יאיר שלא נהנה ממנו מסתמא הדין עמו דהיה גדול אז ממנו, ואם בחייו כל שכן במותו דגדול ממנו. אך לעולם הבא כשיבוא גם רבי לשם אחר שיגיע לשלימות מעלתו, שפיר יזכה להיות עמו. ונראה דגם אחר כך עד פטירת ר' אלעזר ברבי שמעון לא היה עדיין רבי המיוחד בדור בקדושתו, ולא קרו ליה עדיין רבינו הקדוש עד אחר כך בסוף ימיו, אחר שקיבל עליו גם כן יסורין, שהרי אשתו דר' אלעזר ברבי שמעון שלחה ליה כלי שנשתמש בו קודש וכו' (בהפועלים שם) שקראתו חול לגבי ר' אליעזר ברבי שמעון. ודבר שאינו כלל לא נכתב בתלמוד. ועוד שגם הוא הודה לה וקיבל גם הוא עליו יסורין. ונראה לי דגם ר' אליעזר היה מאותו שורש, ושלשתן שהיו גם כן בדור אחד היו ג' ראשונים שבקומת הקדושה שבאותו דור בזמן שהיו שלשתן במעמד אחד בחיים. כידוע דכל קומה כלול מי', והם י' קדושות דתנן בפרק א' דכלים בעולם וכן הם בשנה. דרך משל קדושות שבת ויום הכיפורים ויום טוב וחול המועד וראש חודש הרי ה' קדושות מפורשות בתורה, וערב פסח שקדוש מפני הקרבת הקרבן בו ובכללו פסח שני. וכן זמני קרבן עצים לאותם משפחות וכדומה הרי ו'. וחנוכה ופורים שהם קדושות מדברי

סופרים הרי ח'. וט"ו באב שהוא קדוש בקדושת יום טוב מצד המנהג, שיש כמה דברים שאינם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, רק מצד מנהג ישראל שהוא גם כן תורה. וכך ט"ו באב דלא נזכר בשום מקום מצוה שיהיה יום טוב כלל, רק מה שספרו בסוף תענית דלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו' שנהגו בו ישראל יום טוב ומנהג ישראל תורה שהרי אמרו בו בגמרא שם אחר כך הרבה טעמים על שהיה יום טוב. וכולם טעמים למנהג לבד, שהרי לא אמרו שמפני כן צריך לעשותו יום טוב, אלא שבשביל כן נהגו כן. דשורש קדושתו הוא מצד המנהג לבד, ויש בכח מנהגי ישראל לקבוע קדושה באותו דבר הנהוג, כמו בדברי תורה. והעשירית, הוא הקדושה שיש בכל ימי החול, בעת עסקו בתורה ובתפלה ובמצות, שאין לך יום פנוי מהם. ורגע עשיית המצוה וכל שכן עסק בתורה וכן בתפלה, הוא קדוש לאלהיו ומכניס קדושה באותה שעה. והיא מושכת עמה שאר היום. דכמו דיום אחד בשנה חשוב שנה, כן שעה אחת ביום חשוב יום. וזהו גם כן בכלל שבת של חול, שלא זזה שכינה אאותה שעה שמושיך בה קדושת השבת, וזה המדגירה העשירית הכוללת כל ישראל שאפילו ריקנין שבישראל מלאים מצות כרימון, כמו שהקדושה העשירית במקום הוא ארץ ישראל הכללת לכל ישראל, שכולם נטלו חלק בארץ.

וכך יש י' מדריגות גם כן בנפשות, כי כל דבר הוא, בעולם שנה נפש, וג' ראשונות הם התלמידי חכמים הגדולים ראשי הדור, וג' אמצעיות הם תלמודי דבי רב, שלקבל איברין דגופא הנזכר לעיל מהזוהר (חלק ב' כ"ט ב' רעיא מהימנא) שהם גם כן נקראים קודש קדשים היינו לגבי האחרים. לפי שהזרועות הם ענפי הלב. וגופא תמן לבא שריא. וג' אחרונות, הם תמכי אורייתא ומשמשי תלמידי חכמים והמהנים תלמידי חכמים מנכסיהם. ואפשר דנגד היסוד ביחוד הוא המארח תלמיד חכם תוך ביתו, והמשיא בתו לתלמיד חכם. והעשירית היא מדגירה אחרונה דקדושה שישנה בכל ישראל קדושים אפילו בפושעי ישראל. דלעתיד שלא ידח ממנו נדח ויזכו כולם לעולם הבא שהוא עולם שכולו שבת קודש ואין שם עוד שום הנאה דעולם הזה, רק יושבין ונהנין מזיו השכינה. הרי יבורר שכולם קדושים. ואף בעולם הזה יש בהם שורש זה, אלא שהוא בתכלית ההעלם ומכל מקום כל אחד יכול להגיע לזה

אם ירצה גם בעולם הזה, כשישתדל כסדר המדריגות שסידר ר' פנחס בן יאיר עד שיגיע לתכלית הקדושה העליונה כפי מדרגתו מצד שורש נפשו. והיינו שמי שהוא ממדגירה האחרונה אפילו יזכך נפשו ויברר עצמו עד שיגיע לשלימות הקדושה, שלא יכוין לגרמיה ולהנאת עצמו. היינו כפי מדרגתו לא יחשב זה הנאת עצמו ולגבי דידיה הוא תכלית הקדושה. אבל לגבי מדריגות הגדולות ממנו זה נחשב כחול, כי הרבה מדריגות קדושה יש,, לאין קץ. ואפילו מי שהוא במדרגת קודש קדשים באותו דור, היינו כפי מדרגת אותו דור ואפשר עדיין שיהיה כחולי חולין לגבי דור אחר, וכדאיתא בירושלמי סוף פרק ו' דגיטין, רבי כד הוה בעי מקשייה אדר' יוסי אמר אנן עלייבייא מקשיא על דר' יוסי, שכשם שבין קודש קדשים לחולי חולין כך בין דורינו לדורו של ר' יוסי. ואף דיש לומר שהוא דרך ענווות ולחבבו לבד לפמ"ש בשבת (נ"א.) דאלמלא ר' יוסי קיים, היה כפוף ויושב לפני רבי רק דמחבבין זה את זה, ובתוספות שם בשם רבינו תם דאחר כך הגדיל. ונימא דגם לענין הקדושה כן. ומ"ש בכתובות (ק"ג סוף ע"ב) אפילו ממך אין אמר ר' ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא, אמר ליה לא תהיה כזאת בישראל. יש לומר גם כן לכבודו ולחבבו ומשום ענוותו אמר על עצמו דממנו אין. מכל מקום גוף הדבר אמת דיש דורות שהוא כן ודור המדבר הגדול מכל הדורות היא כקודש קדשים נגד כל הדורות כולם ואף הוא עדיין אינו כלום נגד דורו של משיח. שאז יבורר הקדושה דכל נפש פרטי מישראל. דאז יהיה תכלית תוקף הקדושה שאפשר למין האנושי שישיג שמשם ילכו לעולם הבא ואי אפשר להשיג מדגירה יותר וכמו שאמרו בפרק שואל על פסוק ימים שאין בהם חפץ, אלו ימות המשיח שאין בהם וכו' ויהי רצון שנזכה ונחיה ונראה זה במהרה בימינו.

פרק ו

והנה כפי נוסחתינו בעבודה זרה הקדושה הוא המדגירה היה מההתחלה, דשם שמתחיל בתורה שהוא התרעא לדרתא דיראה כמו שאמרו ביומא (ע"ב:) עיי"ש ברש"י. והתחלת הכניסה בהשער לה' אשר צדיקים יבואו בו, הוא על ידי התורה שצריך מיד בילדות. קטן היודע לדבר אביו לומדו תורה כמו שאמרו בסוכה (מ"ב.)

שצריך להכניסו מיד בהשער לה' מיד שנפתח פיו לדבר שהוא השער של קומת האדם. דכל עמל אדם לפיהו שהוא התחלת הקומה. כידוע דכל קומה שלימה יש בה י' מדריגות וההתחלה מתתא מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. שזהו שורש כנסת ישראל כמו שאמרו לא עשה כן לכל גוי, ובחגיגה (י"ג.) נפקא ליה מזה דאין מוסרין דברי תורה לגוי ועיין שם בתוספות נדחקו בזה. ולדעתי פשוט דדייק מוסרין ולא מלמדין, ורצה לומר מוסרין על דרך שאמרו בריש אבות, ומסרה ליהושע. כי משבא משה והורידה לארץ הרי היא מסורה לחכמי ישראל ולא בשמים הוא כמו שאמרו בב"מ (נ"ט.) דלא השגיחו בבת קול מהאי טעמא שכבר נמסרה התורה לישראל כדבר המסור לאחר שהיא בידו של נמסר לעשות כרצונו. וזהו התורה שבעל פה המפרשת לתורה שבכתב דבלא התורה שבעל פה אי אפשר לידע שום מצוה על בוריה כלל, והיא נמסרה לחכמי ישראל וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש זהו תורה שבעל פה. והיא המבדלת בין ישראל לאומות כמו שאמרו בשמות רבה ריש פרשה מ"ז עיי"ש. ונזכר בתוספות גיטין ס' ב' דלא עשה כן לכל גוי גם בז' מצות דידהו אין להם אלא מה דכתיבא ומנחא. ומה שצריך להתפרש היא מסור לחכמי ישראל גם דיני בני נח הוא כפי מה שיתפרש על ידם וכמו שפירשו חכמים בפרק ד' מיתות ולא נמסר להם כלל. וזה שאמרו אין מוסרין וכו' היינו דרך מסירה ללמד להם דרכי הפלפול והחידושים של תורה שבעל פה, דעל זה נאמר מגיד דבריו ליעקב וגו' וכל הגדה ברזא דחכמתא כמו שאמרו בזוהר ויחי (רל"ד:) ובזוהר חדש שיר השירים על פסוק הגידה לי שאהבה נפשי. וזהו התורה שבעל פה שמשיגין ברוח הקודש כמו שאמרו (בבא בתרא י"ב:) דאמר גברא רבא מילתא וכו' יעוין שם בוחידושי רמב"ן שם שהוא ברוח הקודש והוא המשכה מקודש העליון שהוא חכמה העליונה כנודע. והתורה שבכתב הוא נובלות חכמה העליונה כמו שאמרו בבראשית רבה פרשה י"ז.

והתורה שבעל פה הוא המשכה מעצם חכמה העליונה לחכמה תתאה שהיא החכמה דכנסת ישראל שבלב חכמי ישראל. דעכי אם עירובין (כי אם:) דחביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה שזה נקרא, דודיך. דבזה היא תוקף האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים, ולביא ולביאה בשעה שנזקקין זה לזה. כי כל היחודים

הם על ידי התורה שבעל פה, וכל התחדשות דתורה שבעל פה הוא על ידי היחודים ודביקות הגמור דקודשא בריך הוא, דבכל מקום שגלו שכינה עמהם והיא המסטורין שלו כמו שאמרו בתנחומא סוף פרשת תשא. לפי שעתידין אומות העולם לתרגם התורה ולומר אנו ישראל, אמר להם הקדוש ברוך הוא מי שמסטורין שלי בידו וכו' יעוין שם. וזהו הגדת הרזין שאינו רק ליעקב ולשון הגדה אינו בכתב כמו שאמרו גבי עדים אם לא יגיד וגו' וממעט מפיהם ולא מפי כתבם, ועל כרחך דאינו גם כן בכלל לשון הגדה. וכן הך מגיד היינו התורה שבעל פה וזהו המסירת דברי תורה דלא עשה כן לכל גוי. ונראה לי דגם מה שאמרו בסנהדרין (נ"ט ריש ע"א) עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה, היינו דרך עסק להבין מה שכתוב בה דזהו התורה שבעל פה. שכל דברי תורה שבכתב סתומים והעוסק בה צריך לפרש דבריה ואי אפשר לעסוק בתורה שבכתב בלא תורה שבעל פה כלל. שאפילו הצדוקים שכפרו בתורה שבעל פה בדו להם איזה פירוש מלבם והמרו בחכמי ישראל האמיתים המפרשים אותה על דרך האמת. והם פירוש בפירוש בדאים שאינו תורה כלל. ולעולם העסק בתורה על כרחך הוא מתבונן בתורה שבעל פה שהוא פירוש הכתב. ודבר זה הוא מורשה ומאורסה לקהלת יעקב לבד שהתורה מסורה להם לגמרי וכמו שכתבתי. אבל תורה שבכתב לבד הרי נכתבה על האבנים בשבעים לשון.

ובסוטה (ל"ה:) היאך למדו אומות העולם שגרו נוטירין וכו' ועיין שם ברש"י ובתוספות ד"ה כיצד מהירושלמי. והרי כתבו כן במכוון כדי שילמדו אומות העולם אף שהיה כדי שיתגיירו. מכל מקום איך צוה השם יתברך לכתוב לתקלה שהרי אפשר שילמדו ולא יתגיירו וכמו שהיה באמת ועברו אגזל ועריות ואיכא משום לפני עור לא תתן מכשול בהנחת המכשול אף שזה נכשל אחר כך מעצמו על ידי זה. ובחולין (ק"מ.) לא אמרה תורה שלח לתקלה. והגם דבאמת על דבר זה נחתם גזד דינם והוה ליה לתקלה. ובעל כרחך היה להניח כתוב כדי שלא יהיה להם פתחון פה כמו שכתוב שם ברש"י ד"ה האיך. מכל מקום אלו היה זה מז' מצות בני נח שלא ילמדו בתורה כלל היאך הותר לעבור אלפני עור ולהניח לפנים. ועל כרחך כמו שכתבתי דלהניח תורה שבכתב לפניהם שפיר דמי, והם לא יבינו הפירוש דתורה שבעל פה רק יראו

הכתוב לבד וזה אין איסור גם בגיותם. ואם ירצו להתגייר ילכו אצל בני ישראל ללמדם הפירוש שבעל פה, והם לא ילמדום עד שיגיירום תחלה. ועיקר המורשה היינו העסק בה להבין הפירוש שבעל פה. וזה שאמרו בסוכה (שם) מאי תורה תורה צוה לנו וגו' ואף דמלמדו פסוק ראשון דקריאת שמע שהוא גם כן תורה. עיקר התחלת ההכנסה לילד הישראלי בתורה הוא הקנין שיש לבני ישראל בדברי תורה שהוא מורשה להם להיות מסור בידם לגמרי ובמקרא זה דתורה צוה וגו' שם הוא כח דבר זה שעל ידי זה נעשית התורה מורשה ובקנין. כידוע שכל פסוק בדברי תורה יש בו הכח של אותו דבר כמו מצות קריאת שמע הוא בפסוק שמע ישראל שבזה שאומר שמע וגו' הוא משמיע באמת בלבבו כן. וכן בזה שמלמדו פסוק תורה וגו' הוא נקנה לו לירושה באמת.

וזה התחלת כניסת איש היהודי לעבודת השם יתברך על ידי התורה שהוא בקנין מורשה בלבו והוא התרעא ועל ידי זה נכנס לדרתא שהוא היראה דזה כל האדם כמו שאמרו בסוף קהלת את האלהים ירא וגו' וכמו שנאמר מה ה' אלוהיך שואל וגו' כי אם ליראה. והם ח' מדריגות שמן זהירות עד יראת חטא שהוא תכלית שלימות היראה דהן יראת ה' היא חכמה שהוא מדריגה הט' שבי' מדריגות כל קומה כנודע. כי על ידי שלימות היראה נשלמה גם החכמה והתורה בשלימותה דהא בהא תליא כמו שאמרו באבות אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה. ומצד הזה המשילו בשבת (ל"א ריש ע"ב) יראה למפתחות חיצונות ותורה למפתחות פנימיות. וזה היפך המשל דתרעא ודרתא המוזכר שם גם כן אחר כך. אבל שניהם אמת, דההתחלה צריך להיות קביעות התורה בלב שהיא מורשה לקהילת יעקב וקבועה בקנין בלב כל אחד מישראל ועל ידי הכניסה בתרעא זו דתורה בפתח כחודה של מחט אז יוכל ליכנס אחר כך לעבודת השם יתברך ביראה שבלב שהוא התכלית דה' שואל מעמך. ודירת השם יתברך בעולם הזה ששוכן בלבבות בני ישראל אותם הממולאים ביראת ה' וכמו שאמרו (בשבת שם) דאין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד. ובזה זוכה לשלימות החכמה דהביאני המלך חדריו הפנימים ומפתחות הפנימים לחפש בגנזייא דמלכא בפתחים גדולים כפתחו של אולם. והאוצר של יראת שמים הוא בבית

גנזיו דהשם יתברך כמו שאמרו בברכות (ל"ג:) והן הם גם כן הד' אמות של הלכה, שאין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו משחרב בית המקדש אלא הם. כמו שכתוב שם (ח'.) דלאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא הוא רק כאשר השם יתברך שוכן תוך לבו וכמו שאמרו בסנהדרין (צ"ג:) וה' עמו שהלכה כמותו שאז זוכה לשלימות התורה שבעל פה המשכת חכמה תתאה מחכמה עילאה. ורוח מקודש העליון על ידי שלימות היראה שבלבו דזוכה ליראת ה' היא חכמה ומזה בא לשלימות הקדושה מה שמקדשין אותו מלמעלה להכניס קדושה בכל מעשיו הגופניים וחמדת היצר שזה אי אפשר אלא על ידי שלימות התורה המתבלת היצר שאינו נכפה ומתבטל רק נתתבל ונעשה טוב מאד.

ודבר זה הוא למעלה מהשגת אדם המלובש בגוף בעולם הזה ואי אפשר להגיע למדגירה כזו בהשתדלות עצמו ובהשגת חכמתו כלל רק בסייעתא דשמיא ועזר השם יתברך אחר שהשלים נפשו בכל ט' מדריגות שבהשגת אדם. ובכחו לקדש עצמו מלמטה על ידי ההשתדלות במצות ה' המקדשת לאדם ועבודתו ויראתו יתברך בכל כחותיו ומדותיו עד שנעשה כל גופו נרתק למצות ועבודת השם יתברך באברי המעשה ויראתו יתברך בלב וחכמתו יתברך במוח, אז זוכה גם כן להמשיך עליו אור המקיף של שורש נשמתו שהיא השורש הנעלם של יניקת חכמתו וכל כחות הנפש המתפשטים בגוף וכחות הרוח והחיות שבלב וכחות הנשמה הטהורה שבמוח שרשם במקום עליון דמשם אתגזרין נשמתין. והוא הנשמה לנשמה שהוא חלק ה' עמו דמאן דנפח מתוכו נפח ומפנימיותו. והוא הדבקות דישראל באלהים חיים והם הכתרים שזכו להם כל ישראל בשעת מתן תורה כמו שאמרו בשבת (פ"ח.) דעתיד להחזירם לנו להיות שמחת עולם על ראשם. שהכתר הוא למעלה מהראש וקומת אדם שהוא נעלם מהשגת אדם בעולם הזה שהוא השגת הדבקות הגמור דלא יראני האדם וחי רק בשעת מתן תורה קודם שחטאו דנאמר עליהם אז השמע עם וגו' כאשר שמעת אתה ויחי. דאז היו במדרגת אלהים אתם ובני עליון וגו' דהיו חרות מיצר הרע ממלאך המות והם ב' כתרים כנגד נעשה ונשמע היינו תורה ומצות שהם כחות גוף ונפש כידוע דהנשמה לנשמה חלוקה לב' חיה ויחידה, ושניהם כלולים בחד

דבאמת עיקר הכל הוא התורה וגם כח דמחיה דהיינו מה שיש לו חיי עולם אינו אלא על ידי התורה שהיא חיי עולם וכמו שאמרו בכתובות (קי"א.) דרק מי שעוסק בתורה טל תורה מחייהו. אלא שמצאו שם תקנה גם לעמי הארץ על ידי שמתדבקים לתלמידי חכמים יש להם גם כן שייכות לתורה. והתמכי אורייתא הם רגלי הקומה דכנסת ישראל והרגלין עם הראש הכל קומה אחת. וכן איתא בברכות (י"ז א') הני נשי במה זכיין, באקרויי וכו' היינו זכות התורה שהיא מגינה לעולם, מה שאין כן המצוה שהוא רק לשעה כמו שאמרו בסוטה (כי אם.) וגם הגוים יש להם ז' מצות בני נח וביבוש קצירה תשברנה כמו שאמרו בבבא בתרא (י' סוף ע"ב) כשיכלה שכר אותם מצות קלות שלהם, ועל כן כל ממשלתם וגדולתם רק לשעה כי אין חיי עולם והגנת עולם אלא על ידי התורה והם אין להם שייכות לה וכמו שאמרו אם יאמרו לך יש תורה באומות העולם אל תאמין דהיא רק מורשה לקהילת יעקב והמצות שלהם נקראו בשמות רבה (פרשה ל') מצות גולמות. כי תיקון המצות על מתכונתן אינו אלא על ידי התורה והלכותיה ואז היא נקראת מצוה כמאמרם בשבת (ס"ג.). והתלמידי חכמים ובני תורה שמדקדקין בעשיית המצות להיות נעשים על פי התורה בכל פרטיה ודקדוקיה ומכוונים בהם לקיים מצות השם יתברך בתורתו הרי המצות עצמן הם תורה גם כן אלא שבלימוד התורה היא בפה ולב בלבד, ובמצוה נמשכת גם על אברי המעשה גם כן, ובזה מתקדשים כל אברי הגוף בקדושת התורה ומתגבלים בטל התורה המחיה אותם חיי עולם.

אך העמי הארצות ונשים העושים רק מצות אנשים מלומדה הרי המצוה מצד עצמה בלא חיבור התורה אינה אלא נר המאיר לפי שעה לבד. אלא שעל ידי דביקות והתחברות שיש להם עם תורת הת"ח באיזה השתדלות מה (ואפילו על דרך רחוקה מאוד דבזה לא ימלט שום אחד מזרע ישראל שהשם יתברך מזמין לפניו כדי שלא ידח ממנו נדח. איזה דבר שימשך ממנו תועלת לתלמיד חכם אפילו דרך סבה רחוקה ואפילו שהוא לא נתכוון לה. כמו שאמרו ז"ל דאפילו אבד סלע ומצאה עני השם יתברך קובע לו צדקה, ואם בצדקה שנגרם חיי שעה לעני על ידי כן. כל שכן אם נגרם על ידו איזה סיבה לחיי עולם ועסק תורה השם יתברך קובע לו זכות התורה

ונעשה מחובר לטהור טהור) הרי הם מתאחדין בזה עם כלל הקומה להיות מאיר, אור וזכות התורה גם עליהם. וממילא גם מעשה המצות שלהם נמשכים גם כן מכח התורה ויש בהם גם כן האור דחיי עולם. דבאמת אמרו באבות לא המדרש עיקר אלא המעשה, ובקדושין [מ' ב'] תלמוד גדול שמביא לידי מעשה ובשבת (פ"ח סוף ע"א) מה תפוח פריו וכו' עיי"ש דקרו לנעשה פריו ונשמע עלים. ובאמת התלמידי חכמים הם אתכליא ועמי הארצות העלים כמו שאמרו בחולין (צ"ב.) אבל גם אצל התלמידי חכמים העשיה עיקר כמו שאמרו ביבמות (ק"ט:) דכל שאינו בעשיה אינו בלמידה ואפילו תורה אין לו ובברכות (י"ז.) תכלית חכמה, וכו' ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם, ואיתא שלא יהיה קורא ושונה ובועט וכו'. היינו במניעת עבירה ושב ועל תעשה דגם כן נותנין שכר כעושי מצוה כשבא לידו וניצול כמו שאמרו בקדושין (ל"ט סוף ע"ב) וזהו דה' שואל מעמך ליראה. שהיא הראשית ותכלית חכמה יראת ה' שעל ידה ההגדרה מעבירות. וכמו שאמרו בירושלמי בהרואה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא בועט. ועל ידי סור מרע ממילא נמשך לעשה טוב שהוא נגרר אחריו כמצוה הגוררת מצוה, וזהירות מעבירה מביאה לידי זריזות במצוה. ועיקר השתדלות המעשה דאדם בעולם הזה הוא ביראת חטא והתגברות היצר הרע וכמו שאמרו בקדושין (מ' רע"א) על פסוק גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כגון ר' צדוק וחבריו. ובמקרא זה הוא הקדמת עשי' לשמיעה רז שמאלכי השרת משתמשין בו ואומות העולם טוענין נגד זה וקרו לן על זה עמא פזיזא (בשבת שם). כי ידוע דאומות העולם חיברו גם כן ספרי מוסרים במדות טובות שהשיגו מצד שכל האנושי ומדת דרך ארץ מה שהוא מגונה ורע וחשבו דיוכלו להגדיר עצמם בשכלם. אבל באמת השם יתברך נתן להם מצות גולמות שאין להם תורה והשגת עשיית מצות מצד חכמה כלל ואף על פי שיש בהם חכמה וכמו שאמרו ז"ל על פסוק והאבדתי חכמים מאדום ובמגילה (ט"ז.) דהאומר דבר חכמה אפילו באומות העולם נקרא חכם, ובהרואה דמברכין על חכמי אומות העולם, מכל מקום אין להם כח להתנהג בפעל על פי חכמתם כלל. וכמו שם בהמן אף על פי שהגידו לו חכמיו דנפול תפול לפניו.

עם כל זה לא עלה בלבו להכניע עצמו לפני מרדכי כלל ולזוז עצמו ממחשבתו הרעה עד ששבה על ראשו.

וכן ידוע מראשי פילוסיפי היונים שחיבר ספר המדות הידוע וביאר שם הרבה מגנות התאוה ופחיתותה. והוא עצמו נפתה לאשת עמיתו ובתכלית הגנות כמסופר בספרי קדמונים ולא הועיל לו כל חכמתו להצילו מיצר הרע כלל. ואף על פי שהכיר הגנות, מכל מקום לא יכול לכבוש תאותו כלל כי הם ברשות לבן ושכלן כבוש תחת תאות לבן הרעה. ובאמת גם אינו יהודי המקיים ז' מצות בני נח מצד חכמתו, אין נקרא מחסידי אומות העולם, רק כשמקיים מצד מצות השם יתברך כמו שאמרו הרמב"ם בהלכות מלכים, ובודאי הוא מאיזו ברייתא ומדרש רבותינו ז"ל. כי עיקר קיום המצות הוא רק כאשר עושה מצות השם יתברך שאמר ונעשה רצונו, ודבר זה הוא חכמת התורה להכיר שהם מצות השם יתברך. והתגברות נגד היצר הוא על ידי התורה כמו שאמרו בקדושין (ל"א:) ודבר זה לא עשה כן לכל גוי וזכו ישראל לזה על ידי הקדמת נעשה לנשמע. שהם לא ביקשו להתחכם בדבר זה כלל, רק לימשך אחר רצון השם יתברך. שהוא החכם ויודע מה שהוא לטובתינו ומה שצריך לנו יותר ממנו. וזהו הרז דמאלכי השרת שאין להם יצר רע. ואין צריך להתחכמות והתגברות נגדו. וכל מעשיהם נמשכים לגמרי אחר השם יתברך כי אין להם שום כח עשיה אלא מה שהשם יתברך רוצה שיעשו ואין להם בחירה כלל. וגם בני ישראל זכו לגבורה זו דהתגברות נגד היצר רע, ועל ידי התורה הוא נימוח ומתפוצץ. והגבורה הוא בהקדמת העשיה, דבזה נקבע בלבבם כן להיות נמשכים לגמרי אחר השם יתברך דהחשק שהיה להם קודם מתן תורה לזה, זכו לכך בשעת מתן תורה להיות נקבע בלב כן. דעל ידי זה נעשו חרות מיצר הרע וכמלאכי השרת. ואף דאחר החטא חזר היצר רע למקומו. מכל מקום אחר שכובשו על ידי התורה אז חזר לכח זה דהקדמת העשייה. ואחר כך זוכה לשמיעה הגמורה בקול דברו דבר ה' זו הלכה וכמו שאמרו בשבת (קל"ח:) וסנהדרין (פ"ז ריש ע"א), וכריתות (י"ג:). והוא הרוח הקודש דתורה שבעל פה השופע ללבבות דבני ישראל בהשגת הלכותיה לאמיתן, והם הכתרים שהטעונום

מלאכי השרת. כי אין בכח אדם מצד עצמו להשיג זה, דגם הנעשה בגבורת הכח נגד היצר התוקפו ומתגבר בכל יום. אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול.

וזהו המדגירה י' דקדושה שמקדשין אותו מלמעלה על ידי השפעת כתר הנעשה בהופעת אור המקיף דנשמת החיה של שורש נשמתו. והוא מביאתו לרוח הקודש שהוא הכתר דנשמע. ושורש היחידה שהוא ההתדבקות הגמור במלך יחיד חי העולמים. והוא הרוח הקודש שזוכין על ידי התורה כמו שאמרו בתנא דבי אליהו זוטא (פרק.) וכיון שקרא אדם תורה כו' ושנה הגמרא הפלפול לשמה מיד רוח הקודש שורה עליו שנאמר רוח ה' דבר בי וגו'. והוא דרגא דדוד רבן של בעלי רוח הקודש דוה' עמו שהלכה כמותו, דעל דבר זה נתקנא בו שאול כמו שאמרו בפרק חלק. כי הוא השורש דתורה שבעל פה מדת המלכות פה דעל כן זכה למלכות ישראל. וכן כל חכמי ישראל נקראו מלכים כמו שאמרו בגיטין (ס"ב.) מטעם זה. דלרוח הקודש זה זוכין כל חכמי ישראל האמתים, והיא הנבואה שלא ניטלה מחכמים כמו שאמרו בבבא בתרא (י"ב.). ואף על פי שניטלה מהנביאים ובאמת הם חכמים גם כן וכמו שאמרו בנדרים (ל"ח.) דאין שורה אלא על חכם. רק הכוונה דנבואת הנביאים שהוא השגה דכה אמר ה' בדרך חזון כמראות הנביאים, זה ניטל. אבל השגת נבואה שמצד החכמה דהוא השגת רוח הקודש לא ניטל. וכל תלמוד ותיק שזוכה להשיג חידוש תורה השייך לחלקו. זהו השגת רוח הקודש שמשיג על ידי הפלפול לשמה, ואי אפשר לבוא לזה אלא על ידי הקדושה הקודמת דאין רוח הקודש שורה אלא במקום קדושה והוא גדר ערוה שעל זה הם כל מדריגות הקודמות. ועל כן הסמיכו המאמר בעבודה זרה שם, להא דשלא יהרהר וכו', וכן מאמרים הקודמים שם מענין זה.

ונקבעו על המשנה דאין מוכרין להם קרקע. וקבלתי דכל המאמרים בגמרא אף על פי שכפי הפשט נראה דנמשכו אגב גררא. מכל מקום על האמת יש להם שייכות גמור להמקום שנקבעו שם. ושם הוא עיקר מקומם הראוי. וכן מקום מאמר זה דלימוד סדר המדריגות להשגת רוח הקודש דתורה שבעל פה שלא עשה כן לכל גוי. כי הוא על ידי התורה המבדלת בין ישראל לעמים שהוא התרעא ופתיחת מדריגות האלו. נקבע במסכת עבודה זרה שהוא ההרחקה מהעמים ומרוח הטומאה שלהם שהוא היפוך

רוח הקודש דישראל דה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר כשזוכין לשורש היחידה דאז נעשין גוי אחד בארץ דיבוער רוח הטומאה מהעולם ויהיו כל העמים משרפות סיד. ואיתא (סוטה ל"ה:) על עסקי סיד, פירוש דכונת ושדת אותם בסיד כי החומר הגופני שלהם מעכב וחוצץ ביניהם ובין השגת התורה. אלא שמכל מקום נתן השם יתברך בהם בינה יתירה לקלוף אותו סיד כי יש בהם כח להתגבר בכח חכמתם ובינתם על החומריי שלהם ולהסירו. והיינו שיבואו להתגייר אבל הם לא עשו כן וחזרו לשקוע באותו סיד ולהעלים דברי תורה מלבבם ולילך בשרירות לבם. ורשעים תרדף רעה שהעבירה עצמה שורפתם כמו שאמרו רוחכם אש תאכלכם. וכמו שאמרו דאש של גיהנם הוא מהעבירות עצמן ותבערת היצר שבלבם בחייהם כתנור בוערה מאופה על ידי היצר רע שיורד ומסית. אחר כך כשעולה ומשטין ויורד ונוטל נשמה הוא שורפה באותו אש וליהט אותם היום הבא להיות משרפות סיד. ואז יתפשט חכמת התורה בכל הלבבות דבני ישראל כמו שאמרו ולא ילמדו וגו' כי כולם ידעו וגו'. וכמו שזכו דור המדבר להיות כולם דור דעה, כי באמת כל ישראל מוכנים להשגת התורה ואפילו היותר פחותים ועמי הארצות יש בהם שורש מה ואחיזה בדברי תורה. אלא שבעולם הזה הוא בהעלם עצום. כי האמת דתורה נעלם מאוד בעולם הזה שהוא עלמא דשקרא מצד רבוי השקרים והרע דאומות העולם הממלאים כל העולם. וכשיגודעו קרנות רשעים אז תרוממנה קרנות צדיק. ועמך כולם צדיקים ויזכו על ידי זה דלעולם ירשו ארץ ירושת עולם. לא כמו שהיה אז ירושה לפי שעה שזכו לה על ידי ההשגה השלימה דלפי שעה שהיה להם בשעת מתן תורה שזכו לקרות התורה מאורסה ואין שם יחוד גמור עדיין. אלא לעתיד שיהיה נשואין. וכמו שאמרו ז"ל על פסוק אוי מי יחיה משומו אל, מי משים כסותו בין לביא ולביאה כשמזדווגין זה לזה, וכמו שאמרו בפסחים (פ"ז.) על פסוק הקראי אישי ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה. כי יהיו ביחוד גוי אחד בארץ הוא ארץ ישראל שהוא הקדושה אחרונה מי' קדושות שיש לכל ישראל שייכות לה. דכולם בשם ישראל יכנו ונבדלים מהעמים בקדושת גופם החומריי והעפריי הרמוז בארץ דכל הגויים ערלים ועל ידי כן בשר חמורים בשרם, וזרמת וגו' מליאי תאות הבהמיות. דעל כן הם עם הדומה לחמור ואין קרוים

אדם והארץ נתן לבני אדם ולא לבהמות ואין להם שייכות לקדושת הארץ, ועל כן אסור למכור להם קרקע בארץ ישראל. וג' דברים כללו שם בעבודה זרה (כ'.) בלאו דלא תחנם נגד ג' סימנים טובים שיש בישראל כמו שאמרו ביבמות (ע"ט.) שהוא מורשה להם מתלת אבהן שנקבעו כן בטבע תולדות כל צאצאיהם בג' הכחות נפש רוח נשמה שבנפשותן. גמילות חסדים דרגא דאברהם איש החסד הוא שלימות הנפש הישראלית (דאבא יסד ברתא הנפש דדוד דהיכן מצאתיו בסדום על ידי התחברות לוט עם אברהם אבינו נקלט ממנו קצת החסד שהכניס למלאכים תוך ביתו והם חסדי דוד הנאמנים) שהיא המדגירה התחתונה בהתחלת הכניסה דיהדות. ואברהם אבינו הוא הראשון שזכה להשיג קדושת הארץ במאמר לך לך וגו' אל הארץ וגו' והובטח על ירושתה על ידי זה שזכה לקדש כל כחות הגופניים כולם בקדושה להשם יתברך שזהו הזכיה לנפש דקדושה שהיא הנותנת כח וחיות לגוף הקדוש להיות כל מעשהו בקדושה. והובטח, ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק דאין שייכות לקדושה זו אלא זרע יעקב ואין ליתן לגוים חנייה בקרקע דארץ ישראל. שזהו גמילות חסדים הצריך גם לעשירים ליתן לו חניה בקרקע.

ואברהם אבינו ע"ה ביקש לעשות עמו חסד במכירת קרקע לקבר. וכל אנשי עירו ושכיניו ודאי כבר קבלו וקלטו קצת ממדותיו. אבל היה רק מן השפה ולחוץ ואף על פי שאמרו איש ממנו וגו'. וכן עפרון אמר בפה, ביני ובינך מה היא, אבל בפועל הוצרך לשלם כסף מלא מה שלעפרון לא היה שוה כלל כל כך. כי הם רחוקים מחסד באמת וכמו שאמרו (בבא בתרא י':) דכל צדקה וחסד שעושים אינם עושים אלא להנאת עצמן. ועל ידי התפשטות מדת החסד דאברהם בעולם נתפשט גם בין העמים כי הוא נקרא אב המון גוים ואב לכל העולם כולו. אלא שאצלם הוא קרוי חסד רק מצד השקר הגובר בעלמא דשקרא שאין מביטים אלא למראית העין ולא לאמיתת הכוונה שהוא רק להנאתן. ואם כן אינו גמילות חסדים כלל שהרי אין מעשהו להתחסד עם זולתו כלל ואין מקרבין לאדם אלא להנאתן כמו שאמרו באבות. והגמילות חסדים של אמת שהכוונה רק לעשות החסד לא נשאר אלא בזרע יעקב איש האמת. שאצלם מדה זו קבועה בלב באמת. דעל ידי זה זכו לקדושת הארץ שהוא קדושת התאות

החומריות שלא לחמוד רק הנאת עצמו ומה שלהנאתו לבד כאומות העולם. ועל כן אף על פי שבני ישראל גומלי חסדים אין להם לגמול חסד בחניית הקרקע דארץ ישראל עם אומות העולם הרחוקים מחסד וקדושה זו. שלא יבואו ויטמאו את ארצם ונחלתם ישימו לתועבה בהכנסת כח הטומאה שהוא העבודה זרה ואל נכר במקום הקדושה. ואברהם אבינו ע"ה הוא היה הראשון שזכה להשגת הנבואה ורוח הקודש והשגת התורה עד שלא ניתנה מעצמו ברוח הקודש שבו על ידי שנעשו כליותיו ששם משכן עצת האדם כמו שאמרו בברכות (ס"א סוף ע"ב) כב' מעינות ונובעות תורה. כי סוף המעשה נעוץ במחשבה תחלה בסוד העיגולים שנעוץ סופן בתחלתן. ועל ידי קדושת הארץ התחתונה ואחרונה בי' קדושות זוכה לקדושה היותר עליונה שבהם. וכך הוא המדה כשאדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה כמו שאמרו ביומא (ל"ט.). וזכה לקדושת הברית שהיא עיקר ההבדלה שבגוף בין ישראל לעמים. דמזה נמשך להם נחלת הארץ דצדיקים שומרי הברית כידוע בזוהר הם ירשו ארץ ואז זכה ללידת יצחק שהוא עמוד העבודה ביראה שבלב ששם משכן הרוח דקדושה הנמשך אחר קדושת הנפש דזכה יתיר יהבין ליה רוח. וממנו נקבע בזרעו הסימן דביישנים דילפינן התם מקרא דלמען תהיה יראתו וגו'. והיינו הבושת מהשם יתברך שמביא היראה כמו שאמרו במורה נבוכים והובא בהגהת רמ"א ריש אורח חיים. והוא בהגדרת ערוה ושלא להסתכל במקום שאין ראוי להסתכל דעל ידי זה לא במהרה הוא חוטא כמו שאמרו בנדרים (כ' סוף ע"א). והיינו שמכיר דשקר החן והבל היופי רק אשה יראת וגו'.

וי' קבין יופי ירדו לעולם ט' נטלה ירושלים כמו שאמרו בקדושין (מ"ט:) היינו דעיקר היופי דגוף אינו אלא במקום שלימות היראה שהוא גדר ערוה וכמו שאמרו בנדרים (שם) מכל מקום בניך יפיפין ביותר וכו' עיי"ש. ויוסף הצדיק הגדור מערוה וכתיב ביה את האלהים אני ירא הוא אדם היחידי שנכתב עליו בתורה שהיה יפה תואר ויפה מראה. דעיקר היופי שייך בנשים כמו שאמרו שופרך לנשי בפרק הפועלים היינו אשה יראת ה' דבלאו הכי הוא שקר והבל. ומצד הגדרת הערוה ויראת ה' נמשך גם לאנשים שופרא דנשי. דעיקר יראת ה' היא מסטרא דנוקבא כידוע. ור' יוחנן

דאשתייר משפירי ירושלים כמו שכתוב שם בב"מ (פ"ד.) היה מזרעא דיוסף כמו שאמרו בברכות (כ'.) ולא שאלוהו שם לא מסתפי מר מיצר רע כלר' גידל שם (ולו לא שאלו מעין הרע דלא היה משפירי שיתנו עין הרע בהסתכלות ביופיו) כי ידעו דהוא כבר מוגדר בזה בכח יוסף שגדר עצמו מן הערוה וזכה לכל זרעו אחריו. אבל חשו לעין הרע והוא הודיעם דזה נמשך מזה כי אין כח עין הרע שולט אלא במי שיש בו פגם בעיניו להסתכל במקום שאינו ראוי. אבל מי שכבר תיקן עיניו שאין בהם שום צד רע אי אפשר לעין לשלוט בו לרעה. שכן הוא המדה דאם זכה לתקן איזה כח אי אפשר שיבוא לו עוד קלקול והיזק מצד אותו הכח מסטרא דרע. שכבר תיקן מצידו שלא יוכל לקרב אליו צד הרע שבאותו כח. ומזה נמשך גם כן היופי שהוא רק למראה עינים כמו שאמרו נחמד למראה ותאוה היא לעינים. והסומא אין מרגיש ביופי המראית כי הרגשה זו הוא רק בכח העין. ועל כן עיקר היופי גם כן הוא רק בעינים וכמו שאמרו בתענית (כ"ד.) כלה שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה. כי היופי דעינים מעיד גם על היופי דגוף. וכן שעיניה תרוטות וכו' דכיעור העינים מעיד על כעור הגוף דכמו שאין היופי מורגש אלא בעין וניתן בו הרגשת היופי כך ניתן בו גם כן עצם היופי כיון שאבר זה היא הכלי לדבר זה.

ומצד השקר דעולם הזה שהרע גובר שימוש היופי הוא בתאות רעות להיות עין רואה ולב חומד. ובריאת היופי בעולם לא היה על זה. ומצד מה שהאלהים עשה האדם ישר עיקר היופי הוא רק במקום גדר ערוה ועצימות עין מתאות רעות. ומאותו היופי שבבריאה ירד תשעה קבין רצה לומר כל המשכת קומת ההשתלשלות עד המדה האחרונה שממנה הוא כח ההתפשטות עד דרגליה יורדת מות ומגיע גם לחיצונים. אבל באותן הט' קבין הם משפיעים אחד לחבירו עד היסוד בה ששם כח הצמצום ביסוד דקדושה שלא יתפשט רק במקום הראוי. ובכל אותן הט' מדות הוא רק הצינור להגיע להתפשטות שהוא במדה י'. ושם הוא אחיזת סטרא דעין הרע טוב ורע להתפשט לכל צד. ואותן הט' קבין שהוא עיקר היופי שבעצם ירד לירושלים ששם משכן עינו של עולם וכמו שאמרו בבבא בתרא ד' א' הוא סימא עינו של עולם וכו' יעסוק בעינו של עולם וכו'. ועל כן שם הוא עיקר היופי של כל העולם רק אז

בזמן שהיה שם עינו של עולם הקדושה היה שם עיקר היופי דקדושה שהוא היופי של אמת שאינו הבל ושקר ומשום הוא התפשט הקב ומדה אחרונה יופי שנתפשט בכל העולם כולו בישראל בסטרא דטוב. ובאומות העולם מסטרא דרע שהם מסטרא דאשת זנונים ואצלם הבל היופי שהוא עצמות היופי שאף על פי שיש בו יופי הוא הבל כיון שאינו יופי אמתי הקיים לעד כיופי דיוסף שנכתב עליו בתורה הקיימת לעד שהיה יפת תואר כי היה עצמיותו ושרשו כן. כי הגדרת הערוה ועצימות העין מראות ברע הוא יופי הגוף בעצם שנשאר קיים לעלמי עד. וכל יופי שנאמר בכתוב הוא כן. וכן הנאמר בנשים אינו אלא באשה יראת ה' המוגדרים בעריות. ובושתי לא נאמר שהיתה באמת רק להראות העמים והשרים את יפיה שלמראה עיניהם השקועים בתאות רעות ופרוצים בעריות היו נראה יופי אבל בכל מקום שיספר הכתוב יופי בעצם ובאמת. אינו אלא במי שמוגדר מערוה. וכאבשלום שנאמר עליו לא היה איש יפה בכל ישראל להלל וגו' היה נזיר המופרש מתאות ועל כן קינא על זנות אמנון. וכן מה שכתוב עליו מכף רגליו ועד קדקדו לא היה בו מום ודאי הכוונה מה שהוא מום רע על האמת אצל התורה. דהיינו חסרון וקלקול בקדושת שום אבר כי היה בתכלית השלימות ועל כן טעו כל ישראל אחריו. ונאמר ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל היינו במה שהאמינו בו שהוא צדיק גמור.

ובאמת היה בו חסרון בשורש, שהיה בן יפה תואר ועל ידי זה נעשה בן סורר ומורה. אלא שהיה רק בשורש והעלימו מכל מדות התפשטות שמכף רגלו עד קדקדו שהוא ממדה האחרונה עד החכמה שבמוח ששם תחלת ההתגלות דיש מאין היה כולו יפה בלא מום רק המום שלו היה בשורש. ועל כן היה מהולל ביופיו בכל ישראל כי זה השורש נעלם בעולם הזה וחשב להעלימו ולהשיג גם כתר מלכות שבזה יברר גם השורש והכתר שכולו טוב ויפה. וכח ההעלמה שלו היה בשערו שהם למעלה מהקדקוד בדמות כתר על הראש כמו שאמרו בנזיר נזר אלהיו על ראשו על ידי שהזיר עצמו מהיין שהוא לגדר ערוה כמו שאמרו בריש סוטה הרואה סוטה בקלקולה יזיר וכו' ומשום דהרבה יין עושה כמו שאמרו שם ז' א' ועל כן נקרא קדוש וזוכה להשגת נזר אלהיו יחוד שם שמים עליו בהשגת שרשו הנעלם שלמעלה מהשגת אדם שהוא

חלק אלהי ממעל והוא שם אלהים המורה דין כי כן השערות רומזין למדת הדין כידוע. והוא בקדושה גבור הכובש יצרו כאליהו איש בעל שער בסימניו מסטרא דפחד יצחק שהפסולת ממנו עשו איש שעיר המלא כעס ורציחה.

ואבשלום נתגאה בשערו כמו שאמרו בסוטה (ט':) היינו שחשב שהוא נזר אלהיו שעל ראשו. ושורשו דרע מיפה תואר הוא בתאוה והוא היפך מזה מוגדר בכל תאות גופניות וכן נזר אלהיו הוא היפך הגאות. אבל כל תאוה שלו היה לכתר המלכות וזה התאוה זרה שהיה בו בשורשו הנעלם בהעלם עצום ובגניבה גמור בכל ג' חלקי נפש רוח נשמה שהם מתפשטים בכחות הגוף ובמדותיו ואפשר למבין להכירם. וזהו הג' לבבות ששנינו שם שגנב לב אביו היינו מצד החכמה שבמוח. ולב בית דין היינו מצד הבינה שבלב. ולב כל ישראל היינו מצד כחות הנפש המתפשטים בכל אברי הגוף והיא שהביאתו להיות כסורר ומורה וזה שאמרו בסנהדרין (ק"ז.) מאי טעמא נסבית יפת תואר אמר ליה רחמנא שרייה. היינו דהבין ממה דהתורה קראתה יפת תואר בתואר עצמיי. על כרחך אינו על היופי הגשמיי לבד שהוא הבל רק שהיא אשה יראת ה' דעל כן יש לאיש הישראלי הנכנס למלחמתן של ישראל דאין מתיירא מעבירות שבידו שאין בידו כל רע ולא יחפוץ בדבר איסור חשק בה. וכן הסוף שמתגיירת על כן חשב שהוא היתר גמור. ובאמת לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. ואף על גב דיצתה מכלל אשת זנונים כיון דמתגיירת ונעשית אשה יראת ה'. מכל מקום כיון דאינו גירות גמור מרצונה אלא לשם איש או מאונס שהוא דוגמת הכותים גרי אריות דאת ה' היו יראים ואת אלהיהם וגו' שלא היו בכלל אומות העולם ולא בכלל ישראל. וכן היא סופה להוליד בן סורר ומורה. ומצות כיבוד אב הוא מצוה שהחזיקו בה אומות העולם ביתר שאת כמו שאמרו בעשו וכמו שאמרו בקדושין (ל"א א') וירושלמי פרק א' דפאה ללמוד עד היכן מצות כיבוד מגוי דמא בן נתינא (ושם) יודוך ה' כל מלכי ארץ וכו' כיון שאמר כבד אביך ואמך וכו' שעל דבור זה הודו מלכי ארץ. וכן איתא בתנא דבי אליהו רבא (פרק כ"ו) כיבוד אב ואם קיימת נתקיים בכם וראו גוים צדקך. וזו תוליד בן שיעבוד עבודה זרה ויצא מכלל ישראל ומכלל אומות העולם. ואף על פי שדוד המלך ע"ה היה כבר לבו חלל בקרבו וכמו שאמרו בעבודה זרה

(ד' סוף ע"ב) דעל כרחך לא היה ראוי לאותה מעשה אלא להורות תשובה. ושם שלא היה להורות תשובה לא היה לו חשק מצד יצר הרע. מכל מקום מאחר דסוף אירע לו אותה מעשה שהוצרך ליענש עליה ולהקים עליו רעה מתוך ביתו הזמין לו חשק זה ונמצא לא היה לו החשק מצד היצר הרע כלל. אבל מכל מקום היה מצד החטא דעתיד דעיקר חטאו היה במה שהביא עצמו לידי נסיון כמו שאמרו בסנהדרין (ק"ז ריש ע"א) והיינו שהוא בטח בנפשו דלבו חלל ואין לו יצר הרע שכבר כבשו. ובאמת הזהירו רבותינו ז"ל אל תאמין בעצמך ואלמלא הקדוש ברוך הוא עזרו לא יועיל כלום ולא יכול לבטוח בעצמו. ועל כן גם ביפת תואר שבטח בעצמו דאין חשקו מצד יצר רע הגם דבאמת היה כן, מכל מקום בא לכלל הטעות דלא דרש סמוכים. והגם שהנולד ממנה היה גם כן יפה באמת בכל קומת גופו מכל מקום בסוף נתגלה שרשו והעומק ראשית שבמחשבה הנעלם ועל כן נתלה בשערו.

ואף על פי שמשנתגלה שראשיתו רע דלא היה נקי אגב אימיה הרי ממילא גם כל מדות הנמשכות משורש זה הוא כן כי משורש נחש יצא צפע. מכל מקום לא היה היופי למראית העין דבני אדם בלבד וכפי מה שגנב לבם שהרי סוף דאסקיה דוד מז' מדורי גיהנם ואייתיה לעולם הבא (שהוא נגד מדגירה הח' הבינה דרומזת לעלמא דאתי כנודע. ומכף רגלו ועד קדקדו הם ט' מדריגות והחכמה לא תיקן כי המרידה באביו הוא קלקול בשורש החכמה שנקראת אבא) כמו שאמרו בסוטה (י' סוף ע"ב) ואם כן נשאר היופי שלו קיים לעד וכל יופי שבמקרא כן. ועל כן אמרו על פסוק הבל היופי בסנהדרין (כ' ריש ע"א) זה בועז או דורו של יהושע או דחזקיה שדרשו גם יופי זה על יופי האמתי. ועם כל זה הוא עדיין הבל שהוא רק יופי המראה ואשה יראת ה' היא בעצמיות אבל באומות העולם לא שייך כלל יופי דמראה באמת כי מה יופי יש בחמת מלא צואה וסופו להיות רמה ותולעה ובסוטה (ה' סוף ע"א) בשר בושה סרוחה רמה ולא שייך ביופי הבשר שם יופי על האמת כלל והכל הבל גמור. והחן הוא מה שמתקבל בעיני בני אדם שיש שמתקבל אף על פי שאינו יפה כל כך באמת כמו שאמרו באסתר ותהי נושאת חן בעיני כל רואיה. ותשא חן וחסד לפניו מכל וגו' וכפי הנראה מזה גם כן סמך המדרש במגילה (י"ג.) דירקרקת היתה וחוט של חסד משוך

עליה ואף שנאמר והנערה יפת תואר לא היתה יפה מכולם. וכן משמע ממה שאמרו בבבא בתרא (ט"ו:) איוב בימי אחשורוש שנאמר ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב וכו'. והרי נמצאת אסתר יפה מהם ועל כרחך שגם היא רק מצאה חן. וכיוצא בזה אמרו בברכות (ז' סוף ע"א) וחנותי אשר אחון אף על פי שאינו הגון דכן הוא משמעת לשון חן וכן אמרו בבראשית רבה ריש (פרשה כ"ט) אף נח שנשתייר לא היה כדאי אלא שמצא חן ועל כן אמר על החן שהוא שקר ולא הבל.

ובסנהדרין שם דרשו חן איוסף כי עליו אמרו בסוטה (ל"ו:) לעשות צרכיו נכנס ושיצא שכבת זרע מבין צפרני ידיו ואם כן אינו אלא שמצא חן בעיני השם יתברך להצילו מגופה של מעשה על ידי דמות דיוקנו של אביו כי זהו שהצילו על ידי שהיה מזרע יעקב שכולו זרע אמת ואין במטתו פסולת. ומה דאמרו אדורו של משה דגם דור המדבר שאמרו ז"ל שהוא דור חבוב מכל הדורות אינו אלא שמצא חן שהרי כמה המרו וניסו בכמה נסיונות וכן תחלת יציאתם ממצרים שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה אלא שמצאו חן ונתן להם התורה ועשאם דור דיעה. וכיוצא בזה אמרו בשיר השירים על פסוק לא ידעתי נפשי שמתני על ישראל ביציאת מצרים שלא האמינו בנפשם כן ועל זה נאמר (ירמיהו ל"א:ב':) מצא חן במדבר. ולאידך מאן דאמר גם דור יהושע כן שזכו בכבוש הארץ מה שלא זכה לו שום דור ואינו אלא חן. ובאומות העולם שהיופי שקר אם כן לעולם אינו אלא חן ואסור ליתן להם חן והיינו אפילו ביופי גמור של הגדרת ערוה וכיוצא ממדות טובות אין ליתן חן. כי באמת אין בזה חן ויופי כי הוא רק דרך פשיטות טלפיים כחזיר. ועל זה נאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם שהיופי הוא רק כחזיר הפושט טלפיו ראו טהור אני. ועל כן לא שייך בהם חן רק אצל בני ישראל שיש בהם בתולדה מדת הבושה ויראת ה' שעל הפנים מיהת שאי אפשר לחטוא בגילוי פנים מיהת וזהו אתחלתא דיראת ה' שישנו בכל אחד מישראל על כל פנים ומאחר שהם אשה יראת ה' שייך בהם חן ויופי. וזהו שהסמיכו על זה מענין איסור הסתכלות בזנות וגדר ערוה ומאמר ר' פנחס בן יאיר הנזכר בי' מדריגות עד רוח הקודש שהוא מצד הגדרת הערוה. ושלא ליתן להם מתנת חנם הוא נגד מדת הרחמנות שבזרע יעקב מדת יעקב אבינו ע"ה שבכללו מתנת חנם

למי שצריך לה דזהו עיקר הרחמנות על הבריות. וכל המרחם על אכזרים סוף נעשה אכזר על רחמנים משאול. על כרחך זה משלימות מדת הרחמנות דישראל שכונתם רק לשם שמים ובשביל מצות השם יתברך. ולא מצד טבע תולדה בעלמא כשלא ירחמו במקום שאין לרחם.

ועל כן נאמר ביעקב ותעבור המנחה על פניו ואמר (בבראשית רבה פרשה ע"ו) אף הוא בעקא שהיה בצער וכעס על זה שהוצרך לתת לו מתנה. וזהו מדת יעקב אבינו ע"ה דאחיד בתרין סטרין כי גוף הרחמנות נמשך מצד מדת אברהם אבינו ע"ה דגמילות חסדים גם כן הוא רחמנות וכן אמרו בביצה (ל"ב:) כל שמרחם על הבריות בידוע שמזרעו של אברהם אבינו ע"ה ותלו באברהם דגוף הרחמנות בצדקה וחסד נמשך ממנו. אלא שהוא הי מרחם על בני-אדם ערלים וגוים שלא היו אחרים בימיו ואף על פי שגיירם הרי אמרו לאחר שאכלו ושתו אמר להם ברכו והרחמנות היה מקודם ועל ידי זה הוא שיכול להמשיכם אחר כך להתגייר ולולא האשל שנטע להמשיך בני אדם אליו על ידי חסדו וצדקתו עמהם לא היה מגיירם אחר ככך. ועל כן הרחמנות וגמילות חסדים שלו היה עליהם בעודם גוים (ואף אחר שנתגיירו לא נשארו תחת כנפי השכינה שהרי לא נשאר לחלק ה' אלא זרע ישראל לבד שקרבנו לפני הר סיני ונתן לנו התורה) כי מדתו היה בהתפשטות שלא נתבררה עדיין בצמצומים כפי התורה ועל ידי זה יצא ממנו פסולת בישמעאל שהוא החסד דסטרא אחרא המלא תאות רעות. אבל יעקב הוא שלימות הרחמנות כאשר הוא מצומצמת בכח הגבורה דיצחק להתאכזר על האויבים ועל כן הוא הרחמני שבאבות כנשר יעיר קינו וגו' אמר מוטב שיכנס החץ וכו'. ולפני מתן תורה נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא וגו' גם כן במדה זו. כי התורה סם חיים לישראל וסם המות לאומות העולם וכמו שאמרו בשבת (פ"ז:) שירד חורבה ושנאה לאומות העולם עליו. וגוף אורייתא מסטרא דגבורה נפקת כמו שאמרו בזוהר כמה פעמים. והיינו גופי משפטיה וצמצום מצותיה ואזהרותיה ועונשיה וזהו מצד מעשה המצות. אבל התורה עצמה דאין אמת אלא תורה כמו שאמרו בברכות (ה':)] מסטרא דאמת ליעקב ונקרא גם כן תורת חסד מסט' דאברהם כי מה שנתנה לישראל הוא מצד מדת החסד ודרצה לזכות את ישראל לפיכך

הרבה וכו'. כי היא באה מכח כל ג' אבות שקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה דהשיגוה מצד עצמם ושרשם. ומכל מקום עיקר עמוד התורה מסטרא דיעקב איש תם יושב אהלים אהלי תורה ונאמר מה טובו אהליך יעקב. וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמו שאמרו בשבת (קנ"א ב') ועל כן לא נתנה תורה אלא לישראל שכפה עליהם הר כגיגית שהוא דרך כפיה וייסור ומצד הרחמנות כאשר ייסר איש את בנו שהוא מהרחמנות דאב על בנים. ולפי שהם מרחמין על הבריות בחיי שעה בכח הרחמנות שלהם. מדה טובה מרובה לרחם עליהם בחיי עולם כפי מדת הרחמנות שלו יתברך ולא עשה כן לגוים כטענתם (בעבודה זרה ב' סוף ע"ב) כלום כפית וכו' כי אין לרחם עליהם וגם דהתורה מתנה כמו שאמרו ממדבר מתנה וגו' ונאמר לקח טוב נתתי וגו' והיא מתנת חנם דעל כן ניתנה במדבר שהוא הפקר. ונמשלה למים שהם חנם לכל באי עולם ואסור ליתן להם מתנת חנם. ואף על פי שהחזירה על כל אומה ולשון אלו קבלוה ברצון לא היה נחשב כל כך מתנת חנם מאחר שהם משעבדים עצמם תחת עול מלכות שמים. אבל הכפיה שהוא הכנסת החשק בלב זהו חנם גמור.

וגם דעיקר החורבה ושנאה ואיסור מתנת חנם להם ירד בהר סיני ומתן תורה אחר שלא קבלוה הוא שהוזהרו על זה ולפיכך אין להם שום שייכות לתורה שהוא מדגירה הא' דר' פנחס בן יאיר. וכן האחרונה שהוא הקדושה שלמעלה ואחריה רוח הקודש שהיא השראת שכינה אפילו הגרים אין זוכין לה וכמו שאמרו בקדושין (ע' סוף ע"ב) דאין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על משפחות המיוחסות שבישראל. והסמיכו שם המאמר מעלה יתירה בישראל דכתיב בהו והייתי לכם לאלהים וכו' ברישא. והיינו דלא נתמעטו הגרים לגמרי שאם ירבו בהשתדלות באתערותא שלהם בכל המדריגות עד שיזכו שיהיו ראוים להשגת רוח הקודש לא ימנע טוב להולכים בתמים. ומקרא מפורש (יואל ג') וגם על העברים וגו' אשפוך את רוחי. אבל מקרא דלכל משפחות ישראל דמייתי התם שם גם כן נאמר אהי' הלאלהים ואחר כך והמה וכו' והא דלא מייתי הגמרא אחר כך מקרא זה (ועיין שם במקרא דאחר כך נסמן ליחזקאל ולא ידעתי למה לא סימנו למוקדם שם בירמיה ל"א ל"ב) משום דההוא

למשפחות המיוחסות בלבד, ועל כן דרשוהו אהשראת שכינה ברוח הקודש ונבואה ושם כתיב סתם בית ישראל ואכל ישראל שנשתנו מגרים. ומכל מקום גם ההיא בהשראת רוח הקודש כהאי גוונא הבאה באתערותא דלעילא בלא אתרתא דלתתא. וכך התחלת הדרגין דר' פנחס בן יאיר שם בתורה לא אמר לימוד או עסק בתורה ופעולת האדם כמו זהירות וזריזות והשאר. רק עצם התורה עצמה מביאה לזהירות. והוא מצד השם יתברך שנתן התורה לתחתונים לעורר לבבם וכידוע על מה שכתוב בכל ים בת קול יוצא מהר חורב אוי לבריות מעלבונה של תורה שהם ההרהורים הנופלים במחשבות אדם בכל יום לעוררו לדברי תורה. והוא מה שהשם יתברך מעוררו בלא אתערותא דיליה הקודמת, וכבקשתינו השיבנו אליך ונשובה ומשכני אחריך נרוצה. ולעתיד יהיה כן המשכת כל המדריגות הכל על ידי השם יתברך לבד דביד חזקה וגו' אמלוך עליכם ובעל כרחם ימשכם גם כן לענין הקיום וכמו שאמרו בשם בירמיה (ירמיה ל"א ל"ב) נתתי וגו' ועל לבם אכתבנה כמו שהיה במתן תורה בכפיית הר כגיגית. אבל עתה אין לנו אלא התחלת האתערותא על ידי התורה שזכינו לה כבר בשעת מתן תורה שהיה בכפיות וכן הוא תמיד בכל נפש בפרט. וזהו רק בזרע ישראל לבד.

והנה בנוסח המשנה דסוף סוטה שיש שם שינוי וחילוף חסידות בקדושה. ויש עוד שינוי דפותח שם בזהירות ולא מנה מקודם תורה המביאה לזהירות והם שם י' מדריגות בהדי רוח הקודש ונראה לי דב' הנוסחאות אמת ויש מדגירה אחרת ברוח הקודש שאין נמשך בכח התורה וכמו שאמרו בתנא דבי אליהו רב (ריש פרק ט') דגם גוי ואשה ועבד ושפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה, כך רוח הקודש שורה עליו עיי"ש. וגוי אין לו שייכות לדברי תורה שהוא מורשה לקהילת יעקב. וגם עבד אסור ללמדו תורה כמו שאמרו בכתובות (כ"ח סוף ע"א) וכן אשה, אסור ללמוד בתו תורה כמו שאמרו סוטה (כ'.) ועל כן תלו לה רק במעשה. ובזה לא קשה ממה שכתב רש"י תענית (ד' סוף ע"א) דאין לחוש שתשרה רוח הקודש אעבד וממזר דהתם ארוח הקודש דגילוי הלכות ודברי תורה קאי. ועל פי זה יש לומר דלא קשה גם כן מקרא דוגם על העבדים וגו' דאין צריך לדחוק דההוא לעתיד שאני. דכפי הנראה אין לחלק

בזה. רק ההוא נמי לאו ברוח הקודש דדברי תורה דישנו גם בעבדים כההוא דתנא דבי אליהו ובזה יש לומר גם אגמרא דקדושין הנזכר, דיש לומר דההיא נמי השראת שכינה דגילוי דברי תורה שעתיד לחדש וכדמסיים גם כן בפסוק שם ונתתי את תורתי בקרבם וגו' והייתי להם לאלהים וגו' ולא ילמדו וגו' ולא קשה מקרא דיואל הנזכר. ומיהו מה שכתב רש"י (שם) כדאמרינן בנדרים ל"ח א' לא נמצא שם ובגליון הגמרא הגהתי דצריך לומר כדאמר בקדושין וכוונתו לגמרא הנזכר. וכמדומה דראיתי כן באיזה ס'. אך ז"א כפמש"ל דהתם רק בהשראה שעל ידי אתערותא דלעילא לבד. ואף על גב דכפי מה שכתבתי נדחה הראיה מקרא דיואל מכל מקום גוף הדבר אמת מסמיכות המאמר. והוא מוכרח גם כן דהרי עובדיה נביא לה' וגר אדומי היה כמו שאמרו בסנהדרין (ל"ט:) ואינו ממשפחת ישראל. וההוא דקדושין לבד היה אפשר לומר דהתם לעתיד לבא דוקא אך אי נימא דרש"י מייתי ליה אבזמן הזה גם כן קשה ובאמת עובדיה קירב את עצמו בהשתדלותו כמו שאמרו דהיה ירא את ה' מאוד והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כמו שאמרו בברכות (ל"ג:) מקרא דמה ה' שואל מעמך שדבר זה הוא רק בהשתדלות אדם ואתרותא דלעילא הקודמת היינו על ידי התורה המביאה ליראה. וזה שאמרו בסנהדרין שם גדול מה שנאמר בעובדיה ממה שנאמר באברהם. דאברהם גם כן נקרא תחלה לגרים בחגיגה (ג'.) ובהשתדלות עצמו זכה לכל מה שזכה. ומכל מקום לפי שהוא זכה אחר כך להיות התחלת אומה ישראלית ממנו, וכן אמרו במדרש דמצינו אברהם נקרא ישראל ובבבא בתרא (ט"ו.) דאיתן האזרחי זה אברהם ונקרא אזרחי כלשון הכתוב כל האזרח בישראל שאינו גר ויצא מכלל שם גר להיות נקרא אזרח ולפיכך לא הוצרך כל כך השתדלות עצמו כעובדי' שהי' גר גמור. וזהו דיוק הלשון גדול הנאמר בעובדיה וכו' ולא אמר דהיה גדול באמת עובדיה מאברהם אבינו דחס ושלום לומר כן. ובאמת אדרבא גדולתו של אברהם אבינו היא שגרמה לו שלא הוצרך להשתדלות עצמו כל כך כגרים רק השם יתברך עזרו כמשפט לזרע ישראל. ונמצא בענין מעלת עצמם בנפשותם הקיימת לעלמי עד אין ערך לעובדיה עם אברהם אבינו. אבל מהנאמר ומסופר עליהם בענין השתדלותם כל אחד בשעתו בימי חייהם הוא דעובדיה גדול.

וכיוצא בו גם כן בבבא בתרא (ט"ו:) גדול מה שנאמר באיוב ממה שנאמר באברהם. ונראה גם כן רק לענין השתדלות ואתאן למאן דאמר התם דלא היה מישראל ועל כן הוצרך להשתדלות יתירה שיזכה לרוח הקודש ולפי זה לא קשה מעובדיה אדקדושין. אבל על דברי רש"י קשה דהוה ליה לומר גם שם דלמא עבד וממזר צדיק וירא שמים וזכה בהשתדלות עצמו ומכל מקום פסול לבוא בקהל. אם לא דנימא דעבד וממזר גריעי מגר ועל כרחך אין כוונתו לגמרא דקדושין הנזכר ובמה שכתבתי לעיל לא נתיישב דהרי נבואת עובדיה נכתבה בדברי קבלה שהוא כדברי תורה והוא גילוי דברי תורה. ומיהו בסנהדרין שם אמרו מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא וכו' ופירש רש"י שהרי גר היה ואין השכינה שורה אלא על המיוחסין שבישראל כדכתיב להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך עד כאן. מבואר טעמיה דרש"י מקרא אחרינא ובקדושין מייתי קרא אלעתיד וגם שם אמר משפחות המיוחסות ויליף ממשפחות דאם נטמע פסול במשפחה ונוגע קצת פגם לו גם כן אמעוט וזהו רק לעתיד. ונראה כוונתו למ"ש ביבמות (מ"ב.) לענין הבחנה משום דאמר קרא להיות לך וגו' ופירש רש"י שאין השכינה שורה אלא על הודאים וכו' עיי"ש. והיינו דאם לאו הכי לאיזו צורך הוא הבחנה ועל כן דקאי אלהיות לך לאלהים והשראת שכינה, ואין להקשות לפי זה מנא ליה דחיובא הוא לכל אחד. דודאי זה כל האדם להיות כלי להשראת שכינה וכל הולדת בנים הוא שיעבדו השם יתברך ויכירו אלהותו. ויש לומר היינו נמי מה דהוסיף רש"י שם מהא דנדרים דקרינן להונמי מורדים ופושעים. ואפשר לומר דהיינו לשון פושעים בי שאין חפיצים וחוששים בי ובהשראת שכינתי. ומכל מקום שם (ק':) התם מאי קמזהיר ליה רחמנא וכו' עיי"ש ולא נראה לי לענין השראת השכינה אפשר לומר דרב פפא דהתם פליג אדשמואל בהחולץ וסבירא ליה כרבא שם דיהיב טעמא אחרינא להבחנה [ודברי רש"י בסהנדרין (ל"ט ע"ב) לשמואל] ועיין שם בתוספות ד"ה לזרעך דרמזו לגמרא הנזכר אולי כיונו לזה. ומכל מקום הקושיא מאי קמזהר קשה דלא אמר אהשראת שכינה. ועל כרחך דלא משמע ליה קרא כן דאטו אכל זרעו יהיה השראת שכינה ברוח הקודש ונבואה שזה יהיה רק לעתיד דישפוך רוחו על כל בשר והך להיות לך לאלהים היינו כמו אנכי ה' אלהיך וכדומה

הרבה מקראות. וזה ודאי גם מי שאין זרעו מיוחס אחריו בכלל דאטו לאו ישראל הוא. ועל כן פריך ומשני בשפחה וגויה דולדה כמותה ולאו ישראל הוא. ואפשר הדרש דשמואל בהחולץ דזה אזהרה בפני עצמה לענין הקמת הברית שהיא בשמירת הברית גם זה מכלל שמירת הברית שידקדק ביחס זרעו ודחוק.

וכונת רש"י שאין השכינה שורה יש לפרש גם כן לאו אהשראת נבואה ורוח הקודש אלא לענין שיהיה נקרא ה' אלהיו ומשום דהם בכלל המורדים והפושעים. ואפשר דתליא בפלוגתא דר' מאיר ור' יהודה קדושין (ל"ו.) כשאין נוהגין מנהג בנים אין קרויין בנים דר' מאיר מייתי מוהיה במקום אשר יאמר וגו'. ויש לומר דר' יהודה סבירא ליה ההוא לעתיד והוא דייק מרישיה בהושע שם שאמר כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם וגו' ועל כן לא קרינן גבי מורדים ופושעים להיות לכם לאלהים אף דישראל הוא. אבל לפי זה קשה דבריהם דסנהדרין שם ותינח התם דהוה ליה בני ערבוביא דקרי להו מורדים אי לא קרינן גבייהו ושכנתי בתוכם בכלל כל שכן השראת רוח הקודש ונבואה וגם בזה יש לעיין אם הבן צדיק מי גרע מגוי המתגייר. ומה יעשה אם אבותיו חטאו חטא קל דהבחנה. ואולי זה בכלל דמעת העשוקים ואין להם מנחם שדרשו במדרש קהלת על ממזרים. וגריעי מגר דכקטן שנולד ואין לו אבות כלל משאין כן זה דמישראל וחטאת אבותיו גרמו לו חסרון בשרשו. ומכל מקום תינח ללמוד מזה לעבד וממזר דבתענית (ד'.) דגם כן אין נקיים אגב אמם ואבותם וכן אמרו ביומא (פ"ז.) אוי לרשעים שמחייבים לבניהם וכו' שהרבה בנים היו לו לכנען וכו' עיי"ש אבל גר שנתגייר אחר שקירב קרינן ביה דהיה לו ה' לאלהים וכמו שאמרו בקדושין (שם) ואיך ממעטינן מהאי קרא גר. ובלאו הכי נמי הרי אפילו גוים לא נתמעטו מנבואה גם אחר אברהם שהיה נביאי אומות העולם ובברכות (ז'.) משמע דמשה רבינו ע"ה הוא שביקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם וניתן לו. ובבבא בתרא (ט"ו:) איתא דמכי שכיב משה לא אתנבו עוד מאומות העולך דלא ניתן לו רק לאחר מותו. ומשום דמצינו אחרי זה בסוף ימיו נתנבא בלעם. וגם זה צריך לומר רק בנבואה ולא ברוח הקודש דלא תקשה ההוא דתנא דבי אליהו (פרק ט') הנזכר. דדחוק לומר דקאי כפי מה שהוא ראוי מצד השם יתברך וכמו שהיה מקמי תפלת משה רבינו ע"ה. דהלשון

משמע שהוא בהווה כן גם עכשיו ובימיו. ועל כרחך כיון דכפי הנוסחא דסוף סוטה חסידות מביאה לידי רוח הקודש ומצינו חסידי אומות העולם. ובסנהדרין (ק"ה.) ועיין שם ברש"י (ק"י:) ד"ה אבל לר' יהושע יש חלק לעולם הבא גם כן ושייך בהו חסידות שייך בהו רוח הקודש גם כן. אלא דיש לומר דההוא על כרחך לאו ברוח הקודש דגילוי דברי תורה דהרי אין תורה באומות העולם. ויש לפרש בקשת משה רבינו ע"ה היה בהשראת שכינה בגילוי דברי תורה כנבואת בלעם שנכתב בתורה והוא דברי תורה ודאיוב שהוא דברי קבלה. ומכל מקום נראה נמי דדוקא נבואה אמר ולא רוח הקודש. ועל כל פנים אפילו תימא דגם רש"י שם דוקא בנבואה קאי הרי מיהת היה השראת נבואה גם כן אחר אברהם אבינו ע"ה שלא מזרעו כלל ומשה רבינו ע"ה הוצרך להתפלל על זה ולא הובטח אברהם בכך כלל. ועל כרחך דההיא רק להיות לאלהים ונביאי אומות העולם גם כן לא נקראו עמו.

וגם יש לעיין דבירושלמי פרק א' דביכורים והובא בתוספות בבא בתרא (פ"א.) ד"ה למעוטי, אמרו דהלכה כר"י דגר יכול לומר לאבותינו דאברהם אב המון גוים אם כן נימא דהגרים גם כן בכלל זרעו אחריו דאברהם. דאין לומר דתלמודין דסנהדרין שם סבירא להו כסתם משנה דביכורים ולא כר"י דאם כן אמאי פסקו תוספות וכן בהר"מ והר"ש פרק א' דבכורים כר"י וכירושלמי נגד תלמודין. ומיהו על זה יש לומר דנהי דהוא דקרא אב דמצינו במגילה (י"ג.) אב בתורה אב בחכמה וכן אלישע מצעק אבי אבי ואף הם שייך לקרותם בנים דמצינו התלמודים נקרא בנים כמו בני הנביאים וגם הגרים ההולכים בעקבות אברהם אבינו ע"ה שהיה תחלה לגרים מכל מקום זרעו לא נקרא אלא היוצא מזרעו דוקא. ועל כל פנים אפשר לומר גם בדברי רש"י דתענית דכיוון להך דרשה מולזרעך אחריך דעבד לאו זרעו. וכן ממזר אינו בכלל סתם לשון זרע כמו שאמרו בקדושין (ד'.) ובסנהדרין (ס"ד:) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ועיין בתוספות יבמות (כ"ה:) ד"ה בן ומיהו בקדושין (ס"ז:) דרשינן ולזרעו אחריו בין זרע כשר בין זרע פסול ולפי תירוץ התוספות שם ד"ה ולזרעו עיי"ש ניחא, דגם כאן איכא בנות שהם בכלל השראת שכינה דהא היו ז' נביאות. וגם כפי מה שכתבתי לעיל אי כתוב לבניך היה משמע גם גרים לר"י מה שאין כן מלשון זרע אימעטו. אבל

דברי התוספות שם צריך לעיין דאזלו בתר איפכא ממה שכתבו ביבמות שם דלפי דבריו שם אי כתיב לבניו הרי משמע גם פסול על כן כתב לזרעו דמשמע כשרים דוקא. והי' נראה דמלזרעו אחריו דייק דדרשי' ביבמות (ק':) דמיוחס אחריו וכל דמיוחס אחריו בכלל וגם זרע פסול הוא מיוחס אחריו כיון דידעינן דהוא זרעו. ושוב מצאתי כן בהריטב"א שם. ואם כן הכי נמי לזרעך אחריך גם ממזר בכלל. ומכל מקום יש לפרש דברי רש"י כתירוץ התוספות הנזכר או כתירוץ ר"ת שהביא ריטב"א שם עיי"ש [ויש לומר גם כונת רש"י בתענית למקרא זה וסבירא ליה דהוא הדין נמי לרוח הקודש] ואפשר לקיים הגירסא ברש"י כדאמרינן בנדרים (ל"ח.) וכוונתו דשם אמרו וכולן ממשה ונראה הטעם דילפינן ממשה להיות כמותו דוקא היינו מלשון הכתוב בפרשת שופטים נביא מקרבך מאחיך כמוני יקום לך וגו' נביא אקים להם מקרב אחריהם כמוך וגו'. והרי דבפרשת הנביא שהבטיח השם יתברך להקים וצוה לשמוע לו פירש בהדיא שיהיה כמוהו דמשה ומזה נתמעט גם גר ועבד וממזר. ועובדיה שהיה גר יש לומר כיון דלא נתנבא אלא על אדום ומשום מיניה וביה אבא כמו שאמרו בסנהדרין שם אינו בכלל הכתוב דיקום לך אקום להם דהיינו להתנבא לישראל דוקא. ואף על גב דרש"י ארוח הקודש קאי דבנבואה לא יכול לגלות אותן הלכות כמו שאמרו שם בתמורה (ט"ז.) דאינו יכול לחדש דבר. והני תנאים דנדרים נראה ודאי דאינם אלא בנבואה דלרוח הקודש אין צריך שיהיה עשיר וגבור וכל חכמי ישראל האמתים התנאים ואמוראים השיגו לרוח הקודש זה שעל דרך החכמה כמשמעות גמרא דבבא בתרא לעיל (וכן משמע מדברי רש"י הנזכרים דפשיטא ליה דמה דאהדר עתניאל בפלפולו הוא ברוח הקודש ומיהו התם לכוון מה שהוא הלכה למשה מסיני זה ודאי אי אפשר רק ברוח הקודש ואף על גב דטעמא יהיב וכדאיתא שם בבבא בתרא י"ב ב'). והרבה מהם היו עניים גדולים כר' אליעזר בן פדת בתענית (כ"ה.) וזכה לגילוי שכינה בחלום כדאיתא התם. וכן ר' חנינא בן דוסא דהתם עיי"ש. ואף שאמר על עצמו בברכות (ל"ד:) וכן בב"ק (נ'.) לא נביא אנכי וכו' היינו נבואה אבל זכה לרוח הקודש ועוד טובא. וכל שכן לענין הגבורה שהרי איתא בנדרים (מ"ט ריש ע"ב) מריעי רבנן וברש"י ברכות (כ"ב.) ד"ה אפשר דסתם תלמידי חכמים חולים

ובסנהדרין (כ"ו ב') שמתשת כחו של אדם. וגם בהא דתמורה שם משמע דעתניאל בן קנז שהחזיר אותן הלכות ברוח הקודש של פלפולו לא היה עשיר דאמרו עליו שהיה מנוגב מכל טובה. ועל כרחך דלא אמרו אלא בנביא יש לומר דסבירא ליה לרש"י הא דנקט בנדרים שם רק הני ולא אמר גם כן הא דיהיה ממיוחסים שבישראל ועל כרחך משום דהני תנאים רק בנבואה אבל הא דיחוס הוי גם לרוח הקודש על כן לא מנייהו התם ושפיר למד מהגמרא דנדרים דהתם דגם לרוח הקודש צריך יחוס. ובסנהדרין המציא לו הדרשה מלזרעך אחריך וכמו שאמרו ביבמות.

ומיהו אינו מוכרח דיש לומר התם מני רק מה דילפינן מכמוך וממשה ולא אתפרש אבל יחוס מפורש בגופיה דקרא מקרב אחיהם. ובב"ק (פ"ח.) דרשינן מקרב אחיך דמלך ממובחר שבאחיך למעט גר ועבד והכי נמי ממזר כמו שאמרו בתוספתא המובא בהגהות מיימוני פרק א' דמכלים מזה דאין ממנין מלך אלא מהמשיאין לכהונה. והוא הדין לנביא דכתיב ביה נמי כן. ובספרי שופטים פרק קע"ה דרשו מקרבך ולא בחוצה לארץ, מאחיך ולא מאחרים ורצה לומר גוים כלשון הגמרא פסחים (ה':) ראש השנה (כ"ד:) ב"מ (קי"א.) סנהדרין (נ"ב:) ובכמה דוכתי ואף על גב דסופו למעט גם גרים ועבדים אפשר לומר דאצטרך נמי גוים כשישלטו עליהם מלכי גוים ויהיה מלך שלא מקרב אחיך סלקא דעתך דיהיה גם נביא כן. וגם יש לומר דהך קרא ודאי אינו הבטחה לתפלת משה רבינו ע"ה שלא תשרה שכינה עליהם דההיא אפילו לענין להתנבא לגוים לא תשרי עליהם וכאן אמר יקום לך ודרשו בספרי שם ולא לגוים ולולי תפלת משה רבינו ע"ה היו נביאי גוים מתנבאים לגוים והך קרא קאי כפי משפט התורה וחוקי השם יתברך בזולת תפלת משה רבינו ע"ה ואם כן הוי סלקא דעתך אם לא יזכו ישראל באיזו דור לנביאים ואומות העולם יזכו לנביאים להם שיקום מהם דיוכלו לנבא גם לישראל ומיעטם כאן דלהתנבא לישראל מיעטם הקדוש ברוך הוא מעצמו מצד גזירת התורה. ומצד תפלת משה רבינו ע"ה נתמעטו מנבואה לגמרי. ומיהו לא נמצא בספרי דרשא אמקרב אחיהם למעט גר ועו"מ אבל גם גבי מלך לא נמצא שם עיי"ש פרק קנ"ז.

וראיתי בהרא"מ פרשת שופטים י"ח י"ד העתיק מהספרי לשון ארוך שחסר בנדפס דרש על מלת כמוני, מה משה מדבר דבר ואינו מתייירא וכו' יכול מה משה זקן ובן לוי אף נביא זקן ובן לוי תלמוד לומר תשמעון מכל מקום והנה ריבה דאין צריך זקן כמשה רבינו ע"ה ולא אמר טפי אי מה משה ישראל ומיוחס, ועל כרחך דזה צריך באמת דבעינן מקרב אחיהם ולאו מכמוני דאם כן הוה ליה לומר זה ברישא אכמוני מה משה וכו' ועל כל פנים שפיר יש לומר גם זה רק לענין נבואה ולא לרוח הקודש. ובלאו הכי אף לנבואה נראה דעל כרחך לאו תְּנָאִים מוחלטים הם לסלק הנבואה לגמרי בזולת זה דהרי מכמוני וכמוך נידוק נמי למעט אשה ובלאו הכי נמי מפשטיה דקרא נביא משמע לא נביאה כדדרשינן בספרי פרק קנ"ז מלך ולא מלכה, והרי היה ז' נביאות שנמנו במגילה י"ד א' וה' מהם אחר משה רבינו ע"ה ועל כרחך דעיקר קרא דפתח לענין אזהרת אליו תשמעון, דהנביא שהשם יתברך מקים, שחובה לשמוע לו, היינו דוקא כמוהו דמשה רבינו ע"ה ובאותם תְּנָאִים, אבל יש שזוכים לנבואה לשעה דרך אקראי שאינם בכלל נביא שהשם יתברך מקים כשאין להם הני תנאים ואין חובה לשמוע לו. ואף על פי שזכה לנבואת אמת. והכי נמי הני נביאות אין הכי נמי דלא היו בכלל המצוה לשמוע להם. ושוב מצאתי בשיטה מקובצת לנדרים הנדפס מחדש בשם הר' אליעזר מיץ כתב אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בקביעות שלא תפסוק ממנו אלא וכו' עד כאן. הרי מבואר שבאקראי משכחת ליה. ואולי הוכרח לזה משום דהוקשה לו מאליהו כשאמר לו לילך צרפתה והאשה אלמנה תכלכלו מכד הקמח וצפחת השמן וכן כשהעורבים כלכלוהו על כל פנים עני היה באותה שעה מיהת, ואיך שרתה עליו ודיבר עמו ה' גם אז ועל כרחך דבאקראי משכחת ליה (יש לעיין קצת ממה שכתוב בנדרים שם ל"ח ע"א כל הנביאים עשירים היו מנלן וכו' ומיונה והרי יונה כל נביאתו אקראי כמו שאמרו יבמות (צ"ח.) שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו ולר' נחמן בר יצחק שם היינו לגמרי בשום דבר נביאה ועיין שם בתוספות ד"ה ר' נחמן בר יצחק) והכי נמי יש לומר בז' נביאות ועובדיה. ואם כן קשה גם אדרש"י דהתם נמי רוח הקודש דאקראי.

ושוב מצאתי גם בדרשת הר"ן דרוש ו' כתב דפעמים ישתנה לצורך השעה יעוין שם (ויש לומר היינו האי דעובדיה מכל מקום זכה וכו') אך ראייתו שם מבלעם אין מוכרח כפי מה שכתבתי דמקרא דנביא אקום וגו' ילפינן מלבד דיש לומר דהיינו רק מאותה שעה ואילך היינו נמי רק בנביאי ישראל וגם כשמנבא לישראל שהשם יתברך הקימו להתנבא לישראל ואף על גב דבגמרא אמרו סתם אין הקדוש ברוך הוא משרה וכו' יש לומר דסמך על מה שכתוב וכולן ממשה דהכוונה גם כן רק דוגמת ההשראה דמשה רבינו ע"ה ללמד תורה לישראל וכיוצא. ועיין שם לפני זה כתב בטעם גבור ועשיר כדי שיחשב בעיני ההמון עיין שם באורך, ואם כן אינו אלא בנביא השלוח לדבר לפני ההמון ובזה לא קשה מאליהו דבעניותו לא מצינו לו נבואה לפני ההמון. ונראה דפשטיה דקרא אקים לך ולהם משמע כן ואם כן גם דלפי דברי לאו בכל השראת שכינה אמרו. וגם לפי דברי לא קשה מבלעם דיש לומר גם שאר התנאים רק בשלוח להמון ואף על פי שבלעם דיבר גם כן דבריו בהמון לפני בלק ושרי מואב הם לא רצו כלל לשמוע כלל דבר בברכת ישראל ולא נשלח כלל שיקובלו דבריו להם ולצרכם. ועל כל פנים קשה על דברי רש"י תענית ועל כרחך טעות סופר הראיה מנדרים וכוונתו למה שכתוב ביבמות וסנהדרין וסבירא ליה דלהיות לאלהים משמע גם השראת דרוח הקודש. ואף על גב דמצינו דיצא עובדיה מהכלל וזכה לנבואה על ידי איזה זכות הגורם אף שאינו מיוחס ואם כן הכי נמי נחוש לעבד וממזר שיזכה על ידי איזה זכות. אפשר לומר דל"מ לזה אלא זכות דהצלת נביאים ממות ולא היה מצוי זה בדור יהושע וכלב. וגם אפילו תימא שיועיל גם איזה זכות גדול אחר, הוא דבר שאין מצוי כלל ולא חיישינן ליה, אך לפי זה היה אפשר לומר גם בלאו הכי על כל פנים לא שנא כלל דעבד וממזר יזכו עצמם כל כך עד שיגיעו להשגת רוח הקודש. וסתם עבדים פרוצים, ודי שלא יהיה פרוץ. ואף דנמצא הראוי גם לסמיכה, כטבי עבד רבן גמליאל. כמו שאמרו ביומא (פ"ז.) אינו מצוי כלל. וכן הממזרים עזי פנים כמו שאמרו בקדושין (מ"ט:) ט' קבין עזות וכו' עיי"ש ברש"י. וברש"י סוטה (מ"ט סע"א) ובבא בתרא (נ"ח.) ד"ה חביטו. ותנן בסוף פרק ה' דאבות עז פנים לגיהנם. ובתענית (ז':) דנקרא רשע. ואף על גב דמצינו במשנה סוף הוריות ממזר תלמיד חכם. ובודאי

רצה לומר של"י רשע ומיורשי גיהנם. מכל מקום אין מצוי. ועל כרחך דהוה ליה לחוש גם לשאין מצוי.

וגם נראה דאין להוציא גר מהשגת רוח הקודש דאונקלס הגר ודאי תרגום התורה חיבר בלשון הקודש (ברוח הקודש) והוא גם כן תנא דברייתא בבא בתרא (צ"ט.) ומאחר דנקבע המימרא בברייתא ובתלמוד ודאי הם דברי אלוקים חיים ומכלל חידושי תלמוד ותיק שנאמר למשה דהוא בכלל רוח הקודש של החכמים. אף דבבבא בתרא (י"ב:) דייק רק כשאומר לכוון הלכה למשה מסיני היינו דבזה חזינן דכוון בנבואה וממילא יצא ללמד על הכלל כולו דלא נטלה מהחכמים שחכמתם ברוח הקודש וכמו שאמרו הרמב"ן שם ושוב מצאתי ביפ"ת בראשית רבה פרשה ס' סימן ד' הקשה על דברי רש"י תענית הנזכר דמה מייתי מנדרים אפילו תימא דעבד אינו עשיר וממזר אינו עניו שם על כרחך לנבואה דוקא ולא לרוח הקודש עיי"ש (ומה שכתב דהמפרש עשיר השמח בחלקו הוא דרש ע"ש עיין בדרשות הר"ן שם שדחה פירוש זה ולענינו לא ידעתי מאי נפקא מינה דאם כן משכחת ליה נמי עבד שמח בחלקו). ולדעתו זה בלאו הכי אינו כלום דאף על גב דעבד אין לו משל עצמו כלום וכל מה שקנה קנה רבו מכל מקום משכחת ליה שיחשב עשיר כשישליטו רבו כפוטיפר ליוסף. וכן עבדי שלמה וכל עבדי מלכים ודאי נקראים עשירים. ואיתא שבועות (מ"ה א') עבד מלך מלך, ועבד הראוי לזכות לרוח הקודש ודאי ימצא חן בעיני רבו ועל כל פנים לא יקפיד על עושר שיזכהו השם יתברך לקחתו ממנו. ומה שכתוב דממזר אינו עניו נראה דרצה לומר משום דהם עזי פנים. ואם הוא עז פנים אין צריך לזה שאינו עניו דהרי נקרא רשע גם כן ונוחל גיהנם וכמו שאמרו. ובודאי לאו בר השראת רוח הקודש הוא. אלא דזה על הסתם ממזרים אבל משכחת ליה שהוא צדיק גמור עד שראוי לרוח הקודש ואותו הוא עניו גם כן וגם מה שהחליט גם אענוה דאין מעכב ברוח הקודש, נראה דליתא כיון דנשנה בסדר המדריגות דר' פנחס בן יאיר להשגת רוח הקודש ודאי אי אפשר להגיע לרוח הקודש בלעדי זה ובדילוג איזה מדגירה מהם. ועיין שם הביא עוד הא דקדושין וכתב דהתם לעתיד ועוד דשם ל"מ אנבואה רק להיות ה' בתוכם דהרי יחזקאל מבני רחב הזונה ועובדיה גר. וכי תימא לצורך שעה

הוה ליה לכלב לחוש גם כן לצורך שעה עיי"ש. ותמוה מ"ש מיחזקאל הרי מפורש בקרא דהיה כהן ועל כן רק מצד אם היה ממנה. וג"ז הרי נישאת ליהושע והיה באם מצד אם ואין זה חוצץ ביחס המשפחה כלל. דמי לנו משפחות מיוחסות יותר מכהן גדול ומלכים. וכל כהן גדול דבית ראשון מזרע אלעזר הרי הוא נסיב מבנות פוטיאל דאבוה או אמה היו מיתרו וכמו שאמרו בבבא בתרא (ק"י ריש ע"א) וכן כל מלכי בית דין שהם עיקר מלכות ישראל מרות המואביה והוה ליה למימר נמי מישעיה דאמוץ ואמציה אחי כמו שאמרו במגילה (י:) ואתי גם כן מרות. וגם מ"ש יחזקאל טעות סופר דבמגילה (י"ד סוף ע"ב) דחשיב ח' נביאים כהנים מרחב ולא מני יחזקאל בהדייהו וצריך לומר ירמיה. ומ"ש מעובדיה צריך עיון דעיין שם בגמרא ורש"י סנהדרין הנזכר דכתב באמת דגר אין ראוי ודלאו משום צורך שעה זכה רק משום זכותו בהצלת נפשות. וגם מ"ש לכלב לחוש לצורך שעה ליתא דלא שייך צורך שעה אלא בעובדיה שהיה בדור אחאב שהיו עובדי עבודה זרה והרג נביאי ד' ולא נשאר צדיק גמור הראוי לנבואה אלא הוא שהיה מעבדי אחאב וכן יחזקאל או ירמיה שהיו בזמן החורבן דגם כן רובן רשעים וכל ישראל היו חוטאים. אבל בדור יהושע וכלב וכל ישראל תלמודי משה רבינו ע"ה איך סלקא דעתך שיהיה צורך שעה לשרות רוח הקודש על עבד וממזר דוקא ולא על שום אחד מישראל אם הוא אינו ראוי לכך. אלא כשיש צורך שעה מה צורך שעה שייך בדור צדיקים כדור יהושע שנחשבו בסנהדרין (כ'.) כדור משה רבינו ע"ה עיין שם שישיג רוח הקודש דוקא עבד וממזר ולא שייך לחוש זה:

וע"ש מסיק דרש"י מסברא אמר דגנאי הדבר ואם כן אפשר דזהו רק שם בהזכרת אותן ההלכות שנשכחו שהיה צורך כ"י. דכ"י השתדלו ויגעו בזה בשכלן להחזירן ובודאי גנאי הדבר שלא יגלו זה מן השמים רק לעו"מ ובפרט בדור חשוב כמוהו. אבל שאר רוח הקודש דעלמא לשעה ולאיזה דבר פרטי ואיש או אנשים פרטים פחותי ערך או שהם גם כן עו"מ כמוהו דאין גנאי שפיר ישרה עליו אם ראוי מצד מעשיו ולא קשה הא דתנא דבי אליהו רבא. גם יש לומר לפמשולחן ערוך שם דאגדה דהתם דמני כלב סבירא ליה באמת דאעו"מ גם כן שורה רוח הקודש. ואם כן יש לומר התדב"א אזיל בשיטת הבראשית רבה. ואף דכ' עוד שם דיש לומר דסבירא ליה חזרת ההלכות היה

ע"י פלפול לבד ולא ברוח הקודש. אשתמטיה בזה סיום הגמרא דבבא בתרא (י"ב:) שמביא בעצמו בתחלת דבריו. דמבואר שם דלימר מילתא לכוין אהלכה למשה מסיני דיהיב טעמא בפלפול וסברא אי אפשר אלא בנבואה ורוח הקודש ע"ש. ואף על גב דזה אמת דאסור ללמד עבדו תורה היינו שילמדנו האדון אבל מכל מקום משכחת ליה שילמוד הוא מעצמו. שהרי טבי עבדו של רבן גמליאל היה תלמיד חכם כמו שאמרו בסוכה (כ':) והיה ראוי לסמיכה ועל כן גם בחזרת הני הלכות הוצרך רש"י למיתי משום רוח הקודש ולא בפשיטות דלא משכחת ליה עבד תלמיד חכם משום דאסור ללמדו ועל כרחך דמכל מקום משכח"ל ואף דאין מצוי הוה ליה לחוש כמו שכתבתי לעיל.

וכן אשה מצינו ברוריה דבותהו דר' מאיר דלמדה תורה כמו שאמרו בפסחים (ס"ב:) ובכמה דוכתי והיא גם כן תנא דברייתא בתוספתא דכלים (בבא מציעא פרק א') ובגוי משכחת ליה בז' מצות דידהו כמו שאמרו בסנהדרין (נ"ט.)] על זה דגוי העוסק בתורה ככהן גדול. ומכל מקום האמת יורה דרכו וקושטא קאי מפשטות לשון התדב"א שם דתלוי במעשה ולא בתורה וכן מהענין שם שאמר מה טיבה של דבורה וכו' בעלה עם הארץ היה אמרה לו אשתו בא ואעשה לך פתילות וכו' עיין שם. ואף על פי שדבורה היתה מלמדת תורה ברבים כדאיתא התם אחר כך. ומשום דאין הנבואה שורה אלא על חכם ועל כרחך דהיה בה חכמה ומכל מקום זכתה לכך לא מצד התורה דאשה אף שלומדת כיון דאינה מצוה ועושה אין בזה זכות כל כך. וגם מאחר דאינה מצווה אינו שייך לה ואין כח פעולת התורה גדול אצלה כל כך. שאלו היה התורה גם אצלם תבלין ליצר היה השם יתברך מצוה גם כן. וגם לחד מאן דאמר בסוטה שם דכמלמדה תפלות ודאיסורא נמי איכא ועל כן אין כח להכניס קדושה בלבות הנשים גם כן. ומתוך שדעתן קלה החכמה והערמימיות שנכנס בה מוציאה לתפלות על הסתם ברוב נשים ועכ"פ אינן יכולות לזכות על ידי זה לרוח הקודש ונבואה רק על ידי זכות המעשים. וגם בעלה שהוא ברק כדאיתא התם (ומה שכתוב שם אחר כך מה טיבה של דבורה אצל ברק והלא דבורה במקומה וברק במקומו רצה לומר להזדווג לו למקום רחוק ואף על פי שהותרו כבר השבטים לבוא זה בזה אחר דור יהושע ובאי

הארץ כמו שאמרו בבא בתרא (קכ"א.) מכל מקום לא מצוי כל כך) היה ע"ה כנזכר וזכה ליטפל אליה באמירת השירה ואף דלא זכה לנבואה לפי שלא היה תלמיד חכם מדנטפל לשירה משמע דזכה לרוח הקודש מיהת (וכמו כל ישראל ששרו על הים עם משה רבינו ע"ה ואיתא דראתה שפחה מה שלא ראה יחזקאל דזכו כולם לרוח הקודש ועל ידי זה נפתח הפה לומר שירה שתתייחס עליהם בתורה ובנביאים שהם אמרוה שהשיגו הדבר ברוח הקודש דלולי כן לא שייך ליקרא על שמם) ומרוח הקודש זה הוא שדברו בסוף סוטה וקבעוהו שם, כי עיקר קדושת המעשה אי אפשר אלא על ידי קדושת היסוד והגדרת ערוה בהרחקה מאשת זנונים וסוטה בקלקולה. וכל רוח הקודש שהוא רוח קדושה אינו אלא במקום גדר ערוה. ועל ידי זה נסמית עינו של אותו רשע שאמר מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל ברז זה. שהגוים שאין להם שייכות לדברי תורה אצלם חוש המישוש חרפה גמורה כאשר אמר הפילסוף היוני. והקדושה אינו אלא בפרישות הגמורה כי לא יכולים להשיג קדושה בענינים הגופנים המלאים אצלם זוהמא וזימה מפני שקיעתם בשרשם בזה. מה שאין כן יעקב אבינו ע"ה אמר הבה אשתי, מה שקל שבקלים אי אפשר ולא הרגיש גנות וחרפה בזה כי לא נתכוין אלא להעמיד תולדות, ולא היה לו שום כוונה אחרת ושום הרהור של תאוה גופנית כלל. אם כן הכל בקדושה וזהו הקדושה הנזכר בעל ידי הנמשכת מהתורה דלא עשה כן לכל גוי כמו שכתבתי לעיל.

והעמי הראצות אף על פי שהם מזרע ישראל שכל אחד יש לו אחיזה בדברי תורה ויש לו גם כן שייכות לקדושה מכל מקום כיון שאינו בהתגלות לבו אין קדושה זו מתגלית אצלו בעולם הזה גם כן והקדושה שלו הוא רק בהגדרה ועל כן לא נמנית עוד באחרונה בסוף סוטה ובאה החסידות במקומה משום דלא עם הארץ חסיד כמו שאמרו באבות. וכן אם אין תורה אין יראה. על כן אחר שהשלים נפשו בז' תחתונות שהם כח המעשה (אשר האחרונה שבהם הענוה בהכרת שפלותו. כי כל שלימות ע"ה הוא בכח המעשה ובזה צריך לענוה. מה שאין כן בחו"ב אין צריך לענוה. אבל הת"ח עיקר הענוה שצריך הוא כשמגיע לג"ר ולהבינה שבלב שלא יתגאה בה ולכך אצלו הענוה השמינית) ובא לבינה שבלב ששם במעמקי הלב שורש נפשו יש לו שייכות

ואחיזה באיזה דברי תורה. ועל ידי זה זוכה ליראה ומשם לחכמה שבמוח הוא מעורר בו קצת רוח חכמה יותר. ואז יכול לזכות גם לחסידות כי כבר יצא משם עם הארץ גמור, ואז זוכה אחר כך גם לרוח הקודש דודאי אי אפשר בעם הארץ גמור, רק שיש לו ריח תורה על כל פנים כי רוח הקודש מביאה לידי תחית המתים דהיינו חיי עולם וזה אי אפשר אלא על ידי טל תורה המחייהו. ורוח הקודש הוא הטל תורה היורד מלמעלה על הנפשות דבני ישראל כידוע דאותיות שאחרי שם הוי' הם בגימטריא טל. כי שם הויה הוא התגלות הדברי תורה בפועל והוא התורה שהוריד לנו משה רבינו ע"ה ומסרה לבני ישראל בפומבי. והטל הוא האחוריים והנעלם ממנה והוא שופע תמיד ולא מיעצר. רק כאשר יהיה כלי מוכן וראוי לקבל אותו הטל דברכה אז הוא נקלט בכל רמ"ח איבריו הרוחניים המחיים להגופניים ונקשר בהם עד שאין נפרד גם לאחר מות והסתלקות הנפש הוא נשאר תוך ההבלא דגרמי שבעצם הלוז שאין נרקב וכלה לעולם כדרברי רבותינו ז"ל.

ודבר זה הוא על ידי הקדושה הגמורה שבזרע יעקב שגם כל עניני הגופנים הם כולם לה' לבדו. דעל כן אמרו א' תענית (ה':) יעקב אבינו ע"ה לא מת כי מי שכל עניניו הגופנים בקדושה כיעקב לא שייך ביה מיתה כלל. ואף על פי שחנטו חנטיא וקברו קבריא היה רק למראית עין בעולם הזה עלמא דשקרא שאין האמת דיעקב נגלה בו לעין כל וגם כל זרעו אף בעמי הארצות נקראים בשם יעקב כמו שאמרו בב"מ (ל"ג:) שיש בהם גם כן קדושה זו אלא שהוא בעולם הזה בהעלם עצום ומי שזוכה להשלים מדרגתו בעולם הזה עד שיגיע למדרגת רוח הקודש שהוא המדגירה האחרונה והעליונה שיוכל להגיע אליה בעולם הזה אפילו העם הארץ לאחר שהגיע לכך כבר הגיע לשורש אחיזתו בדברי תורה דלעתיד כולם ידעו וגו'. ולאדם שטוב מטעימן מפרי מעשיו בעולם הזה וזוכה לשמץ מאותה ידיעה והוא הרוח הקודש שמשיג שפע הטל תורה המחייהו. כי בהשגת רוח הקודש הוא זוכה ממילא גם כן לקדושה זו העליונה קדושת יעקב אבינו ע"ה שכל מעשיו לשם שמים ואז זוכה לתחיית המתים מצד עצמו ולא מצד דיבוקו לתלמיד חכם כשאר עם הארץ כי כבר יצא מכלל עם הארץ אחר שזכה לרוח הקודש. ומצדו הוא התח"ה לאלתר, וכמו

לעתיד כשיזכו כל ישראל להשלים נפשותם עד שישפוך רוחו על כל בשר אפילו העבדים ושפחות ועמי הארצות ויתגלה אז הקדושה שיש גם בכל כחות הגופניים היותר פחותים שיש בישראל שעל זה רומז השם בשר כמו שאמרו בסוטה (ה'.) ובכל מקום בכתוב נקרא כן אבר הברית כמו שאמרו בפרשת מצורע זב מבשרו, רר בשרו, החתים בשרו. ובירמיה (י"א) בשר קודש יעברו מעליך פירוש רש"י, על המילה. וביחזקאל (ט"ז) על מצרים גדלי בשר ושם (כ"ג) בשר חמורים בשרם וזרמת וגו'. וידוע דעיקר השגת רוח הקודש תלוי בהגדרת אבר זה. כי כאשר היסוד קדוש אז הכל קדוש כי הוא יסוד הכל. והמקום שבו תוקף הפחיתות אצל אומות העולם הערלים, שם הוא עיקר הקדושה אצל בני ישראל הנימולים שהכל אצלם בקדושה. וכ"מ שנראה יותר פחיתות. כאשר יש בו קדושה הרי הוא תוקף קדושה יותר שאף במקומות הפחותים יש קדושה, ועל זה נאמר מבשרי אחזה אלהי שעל ידי קדושת הבשר הגופני זוכה לרוח הקודש. וכשיתגלה קדושה זו שבכ"י יהיה שפיכת הרוח הקודש על כל בשר ואז יהיה תח"ה לכ"י. אבל בעולם הזה אף אם איזה יחידים זכו לזה הרי לא זכו לזה עדיין כל הכנס"י וכולם קומה אחת ואי אפשר לתקן אבר ממנה ולהפרידו מכלל הקומה שזהו פירוד משרשו. ולפיכך צריך כל אחד לסבול בשביל זולתו ואפילו הצדיקים גמורים סובלים עונות שאר בני דורם להיותם מקומה אחת. כמו כאשר הרגל כואב סובל גם הראש היסורים שיש מכאוב שברגל. אבל יעקב אבינו ע"ה שהוא היה בדורו כולל הכנס"י כולו, וכן כל דורות העתידים לצאת ממנו כולם כלולים בו כאשר הוא תיקן נפשו הרי כל הקומה שלימה ולפיכך מצד עצמו לא מת כלל באמת רק מצד ההתפשטות דדורותיו בעולם הזה שלא נתבררו עדיין לא נתגלה זה בעולם הזה.

וכן רבינו הקדוש שנקרא כן בסתם כי נתיחד בתוקף הקדושה שאפשר להשיג בעולם הזה היה ניצוץ יעקב אבינו ע"ה כידוע מהאריז"ל [עיין בספר יין המשומר וזולתו] דעל כן אתי כל בי שמשי לביתיה כמו שאמרו בכתובות (ק"ג סע"א) דגם כן לא מת והיינו שהוא היה נשיא ופרנס הדור וכולל כל נפשות דורו וכשהשלים נפשו כל כך עד שיזכה לשם קדוש סתם היינו כשלא יגיע לו שום פגם עוד. ועל כרחך שהשלים

גם נפשות כל דורו האחוזים בו. ולפיכך איתא בסנהדרין (צ"ח סוף ע"ב) אי מן חיי הוא כגון רבינו הקדוש שחשבו עליו שהוא משיח כי כבר תיקן נפשו כל כך עד שהמשיך ותיקן כל דורו עמו. אלא שעדיין לא היה הדור כדאי שיהיה גם אצלם בהתגלות כן, כי עדיין לא נתקנו גם הדורות הבאים הכלולים בהם דלעולם נפשות הבנים כלולים באבותם. ורבינו הקדוש תיקן נפשו לגמרי עם כל הנתלה בו מזרעו עד סוף כל הדורות וכן מנפשות כל בני דורו. אבל מה שנתלו בנפשות דורו מדורותיהם אחריהם עד סוף כל הדורות זה לא נתקן עדיין דזה לא היה נתלה בתיקונו. ולפיכך לא זכו שיהיה אז עת קץ ותח"ה ושיהיה הוא המשיח. ומכל מקום הוא זכה לנפשיה דמצד עצמו לא מת אלא שלא היה בהתגלות ברור מצד הדור והוא יסד התורה שבעל פה שזהו עיקר הטל תורה המחייהו ורוח הקודש דחכמים המביא לתח"ה.

ומשניות מסכת סוטה מסיים משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא שהם ב' מדריגות הקודמות לקדושה, כפי הסדר שבמסכת על זה שהוא שלימות הקדושה שזכה לה רבי. ואלה הנ' הם ג"ר של הקומה השלימה דתלמיד חכם המתחיל בתורה. והקדושה היא המדגירה עליונה שלמעלה מקומת אדם שהוא מה שהשם יתברך עוזרו. ועבודה זרה לא שייך ביטול דישועת השם יתברך אינה בטילה חס וחלילה ושפעו אינו פוסק וימינו פשוטה לעולם לקבל השבים אליו. והביטול שייך רק במה שבהשתדלות אדם והם ב' הקודמות שכל הג"ר כולם חד. וכפי מה שהם בתלמיד חכם שהענוה הוא בבינה שבלב והיראת חטא הוא בחכמה שבמוח שהוא תכלית שלימות היראה שעל ידי הכרת הנוכח דה' לנגדי תמיד כמו שאמרו בהג"ה דריש אורח חיים שהוא על ידי שלימות החכמה, דחכים-לשון הכרה בארמי, ומשמת רבי שהוא שלימות הקדושה הנמצא בנפשות דישראל בהתגלות בעולם הזה בטלו גם ב' אלה. ונשאר רק הז"ת שהם שלימות כחות המעשה הכוללים הקדושה שבפעל בהגדרת ערוה דעבודה זרה הוא כל מסכת סוטה למורים למי שעובר עליו רוח טהרה כמסקנת הגמרא שם (ג'.) (ומ"ד רוח טומאה היינו שישים עלילות דברים באשה יראת ה' ויש בזה ד' עמוקים שאי אפשר לבאר בכתב ועל כן המסקנא אינו כן) להיות שונא זימה ושוני המשניות בדורות המאוחרים חיברו אחרי זה הברייתא דמשחרב בית המקדש

ועקבתא דמשיחא. כי מיתת רבינו הקדוש שנקרא בשם קדוש סתם שבו היה משכן הקדושה בישראל בעולם הזה היא ממש חורבן בית המקדש שהוא משכן הקדושה בישראל במקום ומצד העולם, ורבי היה משכן הקדושה מצד הנפש. הוא הראשון אחר החורבן שהיה ראוי להיות משיח אלמלא זכו ישראל. וממנו התחלת עקבות משיח שכבר התחילו עקבותיו להיות נודעים. וכדי לסיים בטוב סיימו בברייתא דר' פנחס בן יאיר בסדר השלמת האדם מצד הגדרת המעשים לבד אחר שמת רבי ובטלה ענוה ויראת חטא. שהם המדריגות להשגת שלימות הקדושה הגמורה ולפי מה שהיה הדור אז אחר זמן רבי היה ביטול גמור לענוה ויראת חטא. אבל בדורות שאחר כך מכי אתו רב לבבל והרביץ תורה הרבה שם וקמו דורות האמוראים שסיגלו תורה הרבה בקדושה ובטהרה וברוח הקודש שבהם עד שהוסיפו התלמוד על המשניות שיסד רבי שהוא השלמת התורה שבעל פה. הוסיפו שם לא תתנו וכו' והוא סיום הגמרא דמסכת סוטה בדברי ר"נ דל"ת יראת חטא דאיכא אנא. ומכל מקום לא מחקו זה מן המשנה כי חכמי המשנה לא כתבו דברים בטלים וכל דבר ברוח הקודש וידעו מה שיהיה עד סוף כל הדורות והם היו תנאים שגדולים מאמוראים ואין אמורא יכול לחלוק על משנה רק הם דברו כפי השגתם במדגירה הגדולה שלהם. לאותה המדגירה היה ביטול. אבל כפי השגת האמוראים בדורם שחזרו להקים דגלה של תורה בבבל שהוא במחשכים כמו שאמרו בסנהדרין (כ"ד.) היינו בהעלם ולא בהגלות כל כך שהיה בדורות התנאים בארץ ישראל. ואף על פי שזה מדגירה קטנה מצד הוא מדגירה גדולה גם כן מצד. כי יוכלו להשיג האור בתוך החושך וההעלם גם כן ומצד הזה לא הי' ביטול. ור"נ הוא שאמר על עצמו גם כן שם בסנהדרין (צ"ח סוף ע"ב) אי מן חיי הוא כגן אנא. וכפי הנראה הוא היה השני אחר רבי שהיה ראוי להיות משיח אם היו הדור כדאי. (אבל אותן שאמרו שם שילא ינון וחנינא שמו דדרשו גם כן על שם רבם לא אמרו אלא על השם ולא על רבם ביחוד והיינו שלא היו עצם נפש משיח רק היה להם איזה הופעה מאורו במה שנקרא בשמו של משיח) שהיה גם כן ראש בדורו הכולל כל נפשות דורו והשלים עצמו בתכלית השלימות בכל מדריגות קומתו אף על פי שלא נקרא בשם קדוש כרבי, לפי שהיה מצד המחשכים וההעלם ולא בהתגלות

לכל, והקדושה שהוא השורש הנעלם היה עצלו בתכלית ההעלם ועל כן לא נתגלה זה גם בגמרא עליו. כי היה נעלם עדיין גם ממנו מצד התגלות לבו רק מצד השגת הנעלם ברוח הקודש שבו היה משיג זה שהשלים הכל עד שראוי להיות משיח.

ואף היראת חטא שהוא תחלת הגילוי לא נתגלה אלא לו לבד והוא שהעיד וגילה על עצמו דאיכא אנא השלם ביראת חטא כרבי. ובזה החזיר העטרה ליושנה דאחריו כל אחד ימשוך לזכות ולהגיע לשלימות כל המדריגות דמשמת ר"נ לא בטלה עוד. כי רק מצד ההתגלות בעולם הזה כמו שהיה לרבי עד דקרו ליה רבינו הקדוש וכן נתגלה גם כן בעולם הזה הא דלא מת דאתי לביתיה זה נתבטל במותו. כי אחר שמת הוא שהיה הראשון הראוי להיות משיח אין מתגלה עוד אור בהיר כזה עד עת קץ שיבוא המשיח האמתי שאפילו יהיה באיזה דור גם כן מי שיתקן כמוהו ושראוי להיות משיח מאחר של"י משיח בפעל. וכבר נגלה זה על ידי רבי שמת שיש שראוי להיות משיח בכח ועם כל זה אין עולה לו בפעל אם כן אין בו אור זה. ורק בימי רבי שעדיין היו מקוים לו שהוא יהיה משיח אם יהיה הוא בשלימות הגמור. כי עדיין לא נגלה זה דמיתת נפש הראויה להיות משיח היה קדושתו בהתגלות גמור. ואחר מיתתו הוא שנגלה דבר זה ואז עד עת קץ אין עוד התגלות גמור רק הכל במחשכים ולזה אין עוד ביטול. ור"נ החזיר היראת חטא שהוא מדרגת החכמה ועל כן אמר על עצמו סנהדרין (ה' ריש ע"א) כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי שהוא מצד שלימות החכמה. כמו שאמרו בסוף בבא בתרא הרוצה שיתחכם יעסוק בד"מ וכן בבכורות (ל"ז ריש ע"א) דחכם מתיר לברו אר"נ כגון אנא. ואף על פי דמקרא צווח יהללוך זר ולא פיך אבל הוא לא בא להלל את עצמו רק להודיע הדין גדר הממוחה והחכם. ולא אמר על אחר כי לא הגיע לשלימות החכמה אלא הוא. ולא ידעו אחרים ממעלתו גם כן. רק הוא עצמו שידע מעלתו שכבר נשתלם במדת הענוה הקודמת ובטח לבו שמכיר ערכו באמת ולא מגסות הרוח הודיע שפיר דין החכם והמומחה שהוא דוקא כשיהיה בתכלית השלימות כמותו. וזה על דרך שאמרו נדרים (ס"ב.) שרי לאודועי באתרא דלא ידעו ליה. והיינו לצורך כההוא דעבדך ירא את ה' וגו'. ובתשובות רשב"א חלק א' סימן פ"ד הביא דא"ל לו לר"פ מה שמך א"ל ר"פ א"ל והכתיב יהללוך וגו' א"ל ואי אין זר

פיך עד כאן. ולא ידעתי מקום מאמר זה. וכפי הנראה כוון לעובדא דפסחים (פ"ו:) עיין שם והיה בגירסתו כן שם. ומיהו בזוהר בלק (קצ"ג סוף ע"ב) איתא הא דואין זר פיך וכתב דהיינו לפתוח פיו בדברי תורה ולא לשבח נפשיה. דסימן דלא ידע כלום, שבוחי, עד כאן. אבל זה במכיון לשבח עצמו אבל ר"נ לא כוון לשבח וכמו שאמרו. ור' יוסף היה לפניו המתחיל בהחזרת מדריגות אלו והוא נסתמא על ידי שלא רצה להביט מצדדין ולפניו כמו שאמרו בתשובות הגאונים הנדמ"ח בשם שערי תשובה סימן קע"ח. ומפני שרצה לסלק עצמו מחיזו דהאי עלמא דעין רואה ומכניס הרהורים ללב להיות חומד. ועינו של אותו רשע בלעם נסתמא בשביל שלא האמין בקדושת ישראל שיהיו גם חמדותיהם שבענינים הגופנים מלא קדושה. ובדין היה שיסתמא כיון של"י שיש מציאות קדושה בהסתכלות של חמדה גופנית גם כן. והוא מפני לבו שהיה מלא זוהמא ושוריינא דעינא בלבא כמו שאמרו בעבודה זרה (כ"ח:) ומזה היה לו עין רעה. וגם בענין זה היה לו עין רעה על ישראל שקינא בהם שהיה להם קדושה כזו. ועל כן פקעה עינו כדין שאמרו בעבודה זרה (ס"ה.) בבר שישך. ועינו של אותו צדיק נסתמא על ידי שחפץ ונשתוקק גם כן לזכות לקדושה זו שיהיו כל חמדותיו בקדושה. וזה אחר שיגדיר עצמו כפי האפשר בכח אדם בכבישת החמדה שבלב והגורם לו העין רואה. ונתרצה להסתמא לגמרי כדי שלא יראה שום דבר שיביא חמדה זרה ללב והשם יתברך עשה רצונו. והסומא חשוב כמת ובזה נתבטלו אצלו כל חמדות עולם הזה ועל ידי זה זכה לענוה השלימה הבאה מכח הבינה שבלב שהוא האתחלתא לקדושה השלימה וכבר תיקן השיריינא דעינא ונתתקן גם האיבנתא דלבא להיות שפל רוח היפך בלעם הרשע שהיה עין רעה ורוח גבוה. ובזה היה אתחלתא להשגת הג"ר ועד שלימות הקדושה ורוח הקודש הגמיר ובא ר"נ אחריו והשלים הכל. וזהו השלמת מסכת סוטה בהגדרה בפעל כפי האפשר שזה מזה כל אחד ואפילו עם הארץ יוכל להגיע ממדגירה למדגירה עד סוף כל דרגין בהשפעת הקדושה הגמורה ללב שיהיו כל מעשיו לשם שמים כולו קודש לה'.

פרק ז

ופעם ראשון שנזכר בתורה מלת קדושה הוא אצל יום השבת מיד בבריאת העולם בפרשת בראשית ויברך וגו' ויקדש אותו. וקבלתי שבב"ר וענין במקום שמלה זו נזכר פעם ראשונה בתורה שם הוא שורש הענין. וכן שורש הקדושה שישנו בעולם הוא קדושת יום השבת שהיא קדושה קביעא וקיימא שקבע השם יתברך בעולמו זמן מיוחד לברכה וקדושה שבירכו וקידשו. והקדושה נמשכת מהברכה שהיא השפעה עליונה. וממילא כשמקושר לשלמעלה נמשך עליו רוח קדושה מלמעלה. וזהו עיקר הקדושה לזכות שהשם יתברך מקדשם אבל הכנת אדם לקדושה מה היא חשובה וכמה יכול לקדש עצמו, וגם זה אינו אלא אחר שקידש השם יתברך יום השבת ונתן קדושה בזמן, מזה נמשך גם למקום ולנפש. ובמקום הקדושה הראשונה היה בהר האלהים חורב דשם נאמר למרע"ה בפרשת שמות המקום וגו' אדמת קודש. ולפי שכבר נתקדש אז למ"ת משבא משה לשם שהיה מוכן לקבלת תורה עליו. ובנפש מתחלה ביציאת מצרים הבכורות קדש לי כל בכור. ואחר כך במ"ת כל ישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש. כי הכהנים הם הקדושים כמו שאמרו לקדשו לכהנו לי ועוד טובי. ובבכורות שמשו בכהונה עד העגל ובמ"ת נעשו כולם ממלכת כהנים והיינו גוי קדוש והכל מצד השם יתברך דיעקב בחר לו יה בלא שום טעם כמו שאמרו הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב וגו'. ומבטן נבחר יעקב בטרם השתדלותו. וכמו שאמרו בבראשית רבה (פרשה ס"ג) על פסוק ויתרוצצו, בטרם אצרך וגו' ועל פסוק ויגדלו, משל להדס ועצבונית וכו'. ואף דשניהם בבטן א' צאצאי יצחק ורבקה ותאומים דטיפה אחת ונחלקה לשתיים כמו שאמרו ביבמות (צ"ח.) ואם כן היו שוים ממש במחשבה וכונת הלב ובמעשה ואין חלק להשתדלות וכונת יצחק ורבקה גם כן בזה. ולא לחנם נקרא בשם אח כי יש לו אחוה ממש שהרי גם עשו נקרא בקידושין (י"ט.) ישראל מומר, דמתולדתו היה ישראל ומסתמא דנימול לח'. אלא שאחר כך המיר ורק בזרע יעקב גם ישראל מומר יש לומר דין ישראל לכל דבר אבל קודם שנבחר יעקב היה אפשר להמיר שיאבד שם ישראל. וזה היה אחר שקיבל יעקב הברכות ותחלה טעה בו יצחק לברכו. והברכה היא גורמת אחריה המשכת הקדושה

כנ"ל. דחשבו כלי מוכן לקדושה דעל כן נוצר בכור ואף דעדיין לא נתקדשו בכורות. אבות קיימו כל התורה כולה וידע דעתידין בכורות להתקדש. אבל באמת יעקב נטל ממנו הבכורה והברכות כי הכל שייך לו באמת והבכורה קודם אף דהקדושה אחר הברכה כי הבכורה לא היתה אז' הקדושה עצמה רק הכנה לקדושה. והוצרך ליטול כל זה בעקבה מעשו. שמצד דמיון העולם הזה היה נראה תחלה דהכל לעשו כי כך ברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כמו שאמרו בריש ברכות דעל כן הקדימו קריאת שמע של ערבית כי הקריאת שמע שהוא הכרת היחוד על זה היה עיקר ברייתו של עולם ולא נתנו אלא לישראל דעל כן אומרים שמע ישראל וגו'. ובריש צריך להכיר מתוך החושך וההעלם כי זה היה כל ענין הבריאה דזה לעומת זה עשה אלהים ממש זה דומה לזה. וזה כל האדם בעולם הזה להכיר ולהבדיל הטוב מן הרע וזהו האחוה דעשו ויעקב. כי אין לך שום צדיק שלא יהיה לו כנגדו חבר רשע שהוא מחובר בהתחברות לו מצד הזה לעומת זה שעשה האלהים. ומצד הערבוביא דטוב ורע שנעשה אחר חטא אדם הראשון יש בכי אם עירוב טו"ר. ועל שה אמרו חגיגה (ט"ו.) כל אחד יש לו וכו' זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן. נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם, ולא לחנם קראוהו חבירו על כרחך דעל ידי כן חיבור יחד דעי"כ אחד יוכל לטול חלק חבירו זה בטוב וזה בהיפוך.

ובבנין כלל אומה הישראלית היו כן יעקב ועשו ובזרע יעקב לא ידח נדח דאף הרשע אין נאבד כי כל ישראל חבירים באגודה אחת ואגודתו על אדץ יסדה כמו שאמרו בכריתות (ו' ב') על פסוק זה. כי מהערב והבוקר נעשה יום אחד וכשם שקילוסו עולה מהצדיקים כך עולה מהרשעים דגם ריקנין שבישראל מלאים מצות כרימון ופושעי ישראל מלאים חרטה ועז"א סנהדרין (ל"ז.) וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו ובבראשית רבה (פרשה ס"ה) איתא על זה כגון יוקים איש צרורות שקידם לשעה קלה לעולם הבא ליוסי בן יועזר שהיה צדיק גמור ויגע כל ימיו. כי בעל תשובה זוכה לזה בשעתא חדא ברגעא חדא כמו שאמרו בזוהר חיי (קכ"ט סוף ע"א) ושם ע"ב, דעל כן במקום שבעלי תשובה עומדין וכו' דאינון קריבין למלכא יתיר וכו'. ונראה דעל זה אמרו בבראשית רבה (פרשה.) חושך זה מעשיהן של רשעים וכו' איני יודע במי חפץ יותר

וכו'. ואיך סלקא דעתך שיחפוץ במעשה רשעים רק הכוונה כפי הבריאה דהאלהים עשה האדם ישר ואף דברא רשעים ויצר הרע ברא תורה תבלין להיות נר לרגלי ואור לנתיבתי דגם כי אשב בחושך, ה' אור לי, וגם כי אלך בגיא וגו' אתה עמדי. ואף דסוף דקריבין יתיר כי הוא מעלה ניצוצות קדושים ממקומות חיותו שפלים ומהפך חשוכא לנהורא להאיר גם במקומות החשוכים היותר וס"ד דהשם יתברך חפץ זה יותר. על זה אמרו וירא האור כי טוב דמכל מקום עיקר חפצו ורצונו יתברך בצדיק כי טוב. ומכל מקום ד"ז שבסדר הבריאה ברישא וכו' נוקב ויורד בכל דגם צדיק גמור אינו זוכה מיד להאור כי טוב וכמו שאמרו בזוהר חיי שם דצדיקים בכמה שנין וכו' עיי"ש. וכן בכל המדריגות כי גם אחר שהגיע לאור עדיין יש ימי החול ויום השבת שזהו התכלית להגיע להברכה וקדושה שבו השביתה והמנוחה מכל מלאכה והשתדלות. דכשהגיע למדרגת הקדושה אין צריך עוד להשתדלות ויגיעת בשר דעיקרה בקרב ובפנימיות כמו שאמרו ובקרב קדושים וגו'. ובריית של עולם היה תחלה ו' ימי המעשה ואחר כך שבת, ומצד אדם הראשון להיפך הוא שמר יום א' ומנה ו' וכמו שאמרו בשבת (ס"ט ב'). היינו דבריאת העולם היה כדי שיזכו הנבראים על ידי השתדלותם ולא יאכלו נהמא דכסופא כידוע ועל ידי הטרחה דו' ימי המעשה הקודמים יזכו לאכול ביום השבת בעולם שכולו שבת ומנוחה וקדושה. אבל מצד האדם דיצר לבו רק רע ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' הוצרך להקדים לפניו הסייעתא דשמיא בקדושת השם יתברך ביום השבת שהשם יתברך מצד עצמו שופע קדושה בלב בלא השתדלות אדם וזה הכנה לו לו' ימי המעשה שאחר כך להשתדל בעמל שלמעלה מן השמים שיזכה אחר כך לקדושת השבת הב' על ידי השתדלותו בו' ימי המעשה שלפניו.

וזהו הב' שבתות שאמרו בשבת (קי"ח:) דאלמלא שמרו וכו'. והוא גם כן ענין יציאת מצרים ומ"ת דיום ראשון דפסח נקרא שבת כמו שאמרו ממחרת השבת והוא השבת הראשונה דהשם יתברך מקדיש מצד עצמו כי הוציא גוי מקרב גוי כמו שאמרו ז"ל הללו וכו' והללו וכו' והיו ערום ועריה ממצות ושקועים בנ' שערי טומאה דעל כן הוצרכו לצאת בחפזון כידוע ואז זכו לקדושת הבכורות שהוא הקדושה מרחם שמצד השם יתברך וכ"י כלולים בקדושה זו שהם זרע יעקב שזכה בבכורה כי היה

בכור ליצירה ונאמר בני בכורי ישראל ואחר כך מ"ט ימי הספירה להטהר ולהתקדש ולזכות ע"י ההשתדלות להיות גוי קדוש במ"ת דאתם תהיו לי וגו' משמע אתם בהשתדלותם. ואחר יציאת מצרים יכלו לזכות למ"ת שאז נעשו חירות ממלכיות אלמלא חזרו וחטאו כי זכו לשמירת ב' השבתות דמיד נגאלים.

ובכלל אומה ישראלית יש תלמידי חכמיסם ועמי הארצות שהם דוגמת ימי חול ושבת וכל ישראל קדושים. רק דקדושת עם הארץ הוא מצד השבת הראשונה היינו הקדושה שבשרשם מצד השם יתברך. והתלמידי חכמים הם זוכים לקדושת השבת השניה על ידי השתדלותם בתורה. שזהו עיקר קדושת השבת שבבריאת עולם וזכו לה כל ישראל במ"ת שנעשו אז כולם תלמידי חכמים. ויעא"ה כולל האומה כלול משניהם דעל כן, נקרא בב' השמות יעקב וישראל הרומז לעם הארץ ותלמיד חכם ותחלה נקרא יעקב דידו היינו כח המעשה והפעולה אוחזת בעקב עשו דשמו מורה על כחו ועניינו דעיקרו במעשים ופעולות והשתדלות בעולם הזה שהוא עולם ההשתדלות וגם יעקב הלך בעקבו ואחז בסוף המדגירה דידיה. כי הוא נשתקע בכל קומתו בעשיות גופניות דעולם הזה להיות זה כל חיותו ותכלית כוונתו להשתקע בזה בלבד כי אין לו חיות יותר אלא בעולם הזה עולם המעשה ויעקב אחז בעקביים דמדגירה זו. כי כל קומתו יושב אהלים רק מכל מקום לא המדרש עיקר אלא המעשה והיום לעשותם כתיב ואדם לעמל יולד. ואיתא בסנהדרין (צ"ט ריש ע"ב) אי יודע אם לעמל פה או לעמל מלאכה וכו'. כי גם עקימת שפתיו הוי מעשה אלא שהוא מדגירה אחרונה במדרגת המעשים וכידוע דמלכות פה שזהו סוף הקומה דאף על פי שצריך להיות מעשיו מרובין מחכמתו וכמו שימי המעשה הם ו' פעמים נגד השבת היינו נגד החכמה שבלב. אבל לימוד התורה בפה הרי הוא בכלל מעשה וגם תלמוד תורה היא אחת ממצותיה של תורה ועדיפא מכולם. ומה שאמרו איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה היינו דתלמידי חכמים כל שיחתן תורה ומצינו יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים וידוע שהעלאת הניצוצות הקדושים מדברים התחתונים שזהו תכלית השתדלות דעולם הזה. הוא על ידי שיחה בענייני עולם הזה בבינה הראויה יותר מעל ידי תורה כנודע בספרן של צדיקים. וזהו הס"ד איני יודע וכו' מעין דוגמת

הבראשית רבה הנזכר לעיל איני יודע במי חפץ וכו'. ופשטו דלעמל תורה דמכל מקום עיקר הכל הוא התורה שממנה חיות הכל וכשמגיע לשלימות דברי תורה שהוא תכלית שלימות הקדושה עד רוח הקודש ותח"ה ממילא נאבד כל הרע ומתעלה כל הטוב והניצוצות קדושים שזהו תחית המתים כידוע.

ויאע"ה עצמו שהוא שורש התורה מדת אמת ליעקב אין אמת אלא תורה כמו שאמרו בברכות (ה':) והוא שורש כל התלמידי חכמים על כן מדתו רק יושב אהלים וקדושת המעשה שלו היה רק בהקול קול יעקב ובעמל פה. ואחר שניצח לשרו של עשו זכה לשם ישראל כי שרית וגו' להשתרר על כל כחות המעשה ובנה לו בית היינו לפנימיותו עשה דירת קבע. ולמקנהו הם התפשטות כחות הגופניים והמעשה סוכות אהל ארעי. וזהו שביקש אחר כך לישב בשלוה היינו במנוחה ושביתה מכל מעשה כקדושת יום השבת שזכה לו מצריך עיון. אלא שקפץ עליו רוגזו של יוסף היינו דמצד זרעו עדיין צריך לבירורים שזהו הנגיעה בכף ירך יעקב היינו ביוצאי יריכו שכל כחותיו נתחלקו בזרעו בנפשות פרטיות. ונפשות וכחות המעשה בהתפשטות בפרטיות יש נפשות שכל כחם במעשה בפעל. ושרשם יוסף הצדיק הוא המשביר בר לכל עם הארץ להיות זן ומפרנס. ומזרעו יהושע המנחיל הארץ שהוא קדושת המעשים הגופניים שהתחילו בביאת הארץ זה פונה לזיתו וכו' אבל הכל בקדושה ובקיום מצותיה. כי משה רבינו ע"ה כולו תורה על כן הוליכם במדבר חוץ לישוב ועולם המעשה מקום אשר אין זרע וגו' רק לחם שמלאכי השרת אוכלין. ויהושע התחיל לברר קדושת המעשה הגופנית ולהיות עוסקים בדרך ארץ וג"ז הכל על פי התורה, וטוב תורה עם ד"א ואם אין ד"א אין תורה. והדרך ארץ הוא חלק העם הארץ והוא הקודמת לתורה דגם זה צריך לדברי תורה דאי לא עליא לא מתקיימו אתכליא ולא ניתנה תורה למלאכי השרת לבד כמו שהיה בדור המדבר. דרבנן נקראו מלאכי השרת כמו שאמרו בנדרים (כ':) ועיקר התורה הוא לימוד מעשה המצות שהם במעשים גופנים שבעולם הזה. דעל כן נתאוה משה רבינו ע"ה ליכנס לארץ ישראל לקיים מצותיה.

ועל כן יוסף הוא שטנו של עשו כי גם הוא משתדל במעשה דוגמת עשו. אבל כל מעשיו לשם שמים דאת האלהים ירא ועל ידי זה מצוותיו שמור, וזה כח המעשה בעולם הזה היפך עשו דכתיב ביה ולא ירא אלוקים שהוא הפסולת דמדת הגבורה להתגבר במעשים לחשוב כחי ועוצם ידי עשה לי וגו' מה שאין כן היר"א שיודע שכל גבורותיו וכח פעולתו מהשם יתברך והוא מתגבר לכבוש יצרו ולהשתדל כרצון השם יתברך ומזה בא הלהב לשרוף הקש דעשו שהם ת' איש שעמו שזהו המספר של כל תוקף כחותיו בהשתדלותו והלהבה תלהט רשעים. וזהו הרוגזא דיוסף שמצד מדת היראה נמשך הכעס על עוברי רצונו. וכל זמן שלא נתבררו זרע יעקב לגמרי הביא גם דבתם רעה לאביהם. כי בזרעא דלאה הוא שורש התורה וכל צורבא מרבנן דמורי ורובן של סנהדרין כי היא העלמא דאתכסיא. ושורש מעשה המצות בזרעא דרחל עלמא דאתגליא. וגם הריקנין שבישראל מלאים מצות כרימון והם העמי הארצות דגדולה שנאה ששונאים לתלמידי חכמים וחושבים את עצמם טובים מהם כמו שאמרו בחגיגה (כ"ב:) דאמר ליה שלי טהור ושלך טמא ולפי שבאמת תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהיה קורא ושונה ובועט באביו ורבו ומי שגדול וכו' כמו שאמרו ברכות (י"ז.) היינו שאינו בד"א שקדמה לתורה דיש מקום לדיבה באמת דללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם מזה נמשך הרוגזא של יוסף שלא הניח ליעקב לישב בשלוה להשיג שלימות קדושת יום שכולו שבת שזכה לה על ידי שלעבד נמכר יוסף על ידי זה שהוא ביקש לפסול מדרגת אחיו ומדה כנגד מדה נתעורר קטרוג על מדרגתו גם כן וזכותא דרבים עדיף ונצחו לו לפי שעה ואף דהם חטאו במעשה בזה ונתבררה דיבתו שיש בה ממש מצד המעשה. מכל מקום גם הוא צריך לבירורים ומצד כח השתדלותו במעשה נמכר לעבד שהוא השתעבדות בפעולת ועבדות במעשה. ואחר שנתברר בכבישת היצר זכה למלוכה ושאחיו השתחוו לו והודו למעלתו כי בירורו קדם לבירור שלהם כד"א הקודמת לתורה. וכן יציאת מצרים שהוא היציאה מהעבדות דוגמת יציאת יוסף מבית האסורים למלוך. קדם למ"ת ואז זכה יעקב לאותה ישיבה בשלוה שביקש תחלה באותן י"ז שנים שבמצרים שהיה חיים שלא בצער ושלא ביצר רע כמו שאמרו בתנא דבי אליהו רבא שנתברר תוקף הקדושה

שבו גם מצד זרעו בצדקת יוסף הצדיק בכח המעשים בהתגלות שגם בהיותו במקום ערות הארץ לא עממו את הלהבת שבו מבית אביו בית יעקב אש ונתגלה קדושתו בגדר ערוה שהוא הראשון שנתנסה בזה לברר קדושת יעקב וזרעו כי אין קדושה זו אלא בזרעו דיעקב וכל הגוים ערלים. וקדושת זרעא דלאה בפנימיות ואתכסיא נתברר ביהודה אחר הירידה מאחיו שהיה בירידה ושפלות עד שהיה נראה היפך הקדושה להתחבר עם הקדשה בעינים. והקדשה היא המופקרת לתאות רעות היפך הקדושה דעל כן נקראת כן כידוע דכל שרשי לשון הקודש מורים על דרך והפיכו והוא מצד הזה לעומת זה. והנה זהו תכלית הירידה שנדמה לשקוע בחושך הגמור שאפילו אור היום החול נעלם ממנו לא אור קדושת השבת לבד אבל כל זה מצד ההתגלות בעולם הזה שהפנימיות נעלם והנגלה בו הוא עלמא דשקרא (היפך האמת ליעקב) דכולו שקרים והאמת נעלם ומצד האמת לא היתה בזה קדשה וכולו בקדושה דמאתו יתברך יצאו כבושים לברוא אורו של משיח שהוא תכלית ושורש מציאות הקדושה בעולם הזה והוא העתיד לברר דכל מעשיו בעולם הזה היה הכל בקדושה וגם מה שהיה בחושך והעלם ה' אור להם. ואף על פי שזרע יעקב י"ב שבטים בכלל חלוקים לב' יהודה ויוסף שכל ישראל נקראים על שמם ומהם תרין משיחין. משיח בן יוסף הוא הנלחם עם האומות ומוחה זרע עמלק כי כל כחו בהשתדלות המעשים בקדושה נגד כח האומות ומברר הקדושה דעלמא דאתגליא בהתגלות המעשים דבני ישראל.

ומשיח בן דוד הוא המגלה כל רזי התורה הנעלמים והקדושה שבפנימיות זרע ישראל. כי צור לבבם וחלקם אלהים לעולם ואז ה' בדד ינחנו כי יבולע המות ושורש הרע מן העולם. וב' שבטים אלו הם שורש כל הי"ב. ורבקה שחשבה להוליד י"ב שבטים היינו לא י"ב ממש בכרס אחד רק שחשבה אלה הב' הם שורש הי"ב כי חשבה דשניהם בקדושה. כי גם עשו מלידתו בשם ישראל יכוונה. ואף דזורו רשעים מרחם להיות מבטן מפרכס על בית עבודה זרה לצאת. זהו מצד הידיעה שלמעלה מהבחירה כי באמת בטרם אצרך בבטן ידעתיך. ומכל מקום בעולם הזה שהוא עולם הבחירה הבחירה ביד האדם. וד"ז עמוק ואין בשכל אדם להבינו איך אפשר לשניהם יחד כידוע. ומזה נצמח אהבת יצחק לו ושחפץ לברכו כי חשב שיוכל להמשיך קדושה

בו שיבחר בטוב ויתקדש בקדושת הבכורה הבאה לקדושת השתדלות במעשים דעל כרחך נתן יעקב הבכורה ליוסף דזהו כי ציד בפיו היינו בהתגלות בפשיטת טלפים כמו שאמרו ז"ל ועל כן נקרא חזיר כמו שאמרו הבראשית רבה ובויקרא רבה וחשב שבו יהיה בירור עלמא דאתגליא. ואף דידע שפנימיותו לא כן וידע שהוא איש שדה ויעקב יושב אהלים. חשב שהוא בענין דרך ארץ שקדמה לתורה שהוא על דרך ימי המעשה הקודמין לשבת. והא בלא הא לא סגי דמי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת. ואלמלא עליא לא אתקיימא אתכליא. ואם אין ד"א אין תורה וטוב תורה עם ד"א שיגיעת וכו' (אבות פרק ב' משנה:) וחשב דיעקב הוא תורה ועשו שקדמו בלידה הוא ד"א הקודם לתורה וזהו שנזהר בכיבוד אב ואם הרבה שזהו מצד מדת ד"א ודבר שכל האומות גם כן זהירים בו. כי זה דבר שהשכל האנושי גוזר בהנהגת ד"א. והאבות קיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה וחשב יצחק דגם עשו כן כמו ששאלו כיצד מעשרין כו' ומקיים גם כן כיבוד אב ואם מצד מצות ורצון השם יתברך שקיבל ושמע מסתמא תורה מאבותיו. ובאמת הוא מאס בתורה ובחר בזה רק מצד שכל אנושי ואם כן אינו כלום. לא מיבעיא דאין מקבלין שכר [נצחיי כחסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא אבל בעולם הזה אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר שיחה קלה כמו שאמרו בב"ק וגם על מצות קלות שעושין אומות העולם להתייהר וכיוצא והוא חטאת להם. מכל מקום מקבלין שכר גם כן וממתינין לשבירתן עד יבוש קצירה כמו שאמרו בפרק קמא דבבא בתרא שאפילו בז' מצות בן נח אם עשה מצד שכלן ולא לפי שהשם יתברך ציוה אין נקרא מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם. כמו שאמרו רמב"ם בהלכות, מלכים (בפרק ח' הלכה י"א). אלא נענש גם כן במצות מחודשות שעושה וכמו שאמרו רמב"ם (שם פרק י' הלכה ט') דאסור לו לעשות מצות חדשות מדעתו. והוא בכלל גוי ששבת או עסק בתורה שח"מ (שם וסנהדרין דנ"ט) ונראה דהיינו גם כן מקרא דמגיד ה' ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי להיות להם שום חוק זולת הז' מצות. אלא שעשו היה עליו תחלה שם ישראל בתולדה על ידי זה היה מציאת הטעות דיצחק בו לחשוב שהוא בא לתקן התגלות המעשים בפעל שבעולם העשיה שנמשך מצד היראה והגבורה שמסטרא דיצחק על כן היה יצחק אוהבו ככל

מין אוהב את מינו. ועדיין עד קבלת יעקב הברכות היה מצד העירוב דטו"ר שבעולם הזה כח הטוב שבענין העשי' בפעל באמת גנוז בתכלית ההעלם בעשו שהוא עיקר כח העשיה וזהו חלקו בגן עדן שזכה יעקב ונטלו על ידי נטילת הברכות היינו חלק הטוב שהיה בגלות אצלו קלטו הוא והוציא בלעו מפיו והפרידו מהרע והוליד על ידי זה אחר כך בקדושה נפש יוסף שטנו של עשו שהוא כח העשיה דקדושה נפרד מהרע. וחלקו דיעקב בגיהנם היינו חלק הרע שהוא מצד הערבוב דטו"ר שהיה בו בתולדה על ידי חטא אדם הראשון קודם שתיקנו יעקב קלטו עשו ממנו בהלעטת האדום האדום שהיה כענין נשיאת השעיר עונותם כל עונות תם. וזה היה ביום שמת אברהם אבינו ע"ה שהוא מדת החסד.

וכל עברות האדם בחייו. ביום מותו והסתלקו מן העולם הוא נקבע בלב בניו ותלמודיו הנשארים אחריו ההולכים בדרכיו שעל זה אמרו בקהלת רבה אימתי דברי חכמים כדרבונות וגו' בזמן שבעליהם נאספים מהם. ולאותם שהם ההיפך נהפך להם לרועץ כמו במ"ת ירדה שנאה וחורבה לאומות העולם דאתה שמעת ויחי והם שומעים ומתים. וכן עשו מאותו יום יצא לתרבות רעה כמו שאמרו ז"ל וכפר אז בתחיית המתים ואמר אף באותו זקן וכו' לית דין וכו', ואברהם אבינו ע הוא הראשון שפירסם אלהותו יתברך בעולם שאית דין ואית דיין ושיש ב' עולמות. וכמו שאמרו בבראשית רבה דכל שאינו מודה בב' עולמות אין לו חלק בזרע אברהם. וזהו הבטחת השם יתברך להיות לו לאלהים ולזרעו אחריו שיכירו אלהותו והם יעקב וזרעו. וכל השתדלות אברהם כל ימיו היה בזה. וזהו מדת החסד בהתפשטות ורצה שיתפרסם זה לכל באי עולם. והוא מגייר האנשים ושרה הנשים. מה שאין כן יצחק אבינו ע"ה לא מצינו שגייר גרים כי הוא מדת הצמצום שלא יתפשט אלא למקום הראוי כי ראה שלא היה תועלת מכל אותן גרים כמו שאמרו ז"ל דאחר מיתת אברהם חזרו כולם לסורן. וממילא ודאי כל מה שלימדן אברהם אבינו נהפך להם לסם המות. דאפילו בישראל שלא זכה נעשית לו סם המות כמו שאמרו בשבת ובפסחים ששנה ופירש קשה מכולן. אבל הוא צמצום ביותר שלא לגלות גם לראויין. שהרי יעקב איתא במגילה שהלך ללמוד לבית המדרש של שם ועבר. ובודאי יצחק אבינו ע"ה ידע

תורה יותר מהם שקיבל מאברהם דהיו כליותיו כב' מעיינות נובעות תורה (בראשית רבה פרשה ס"א) וקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה וגם מצד עצמו דעיקר התורה מסטרא דגבורה נפקא והוא עיקר התחלת התורה. אף דב' אלפים תורה, התחילו מאת הנפש אשר עשו בחרן (עבודה זרה) מכל מקום הוא הנפש הראשון בקדושה שנולדה אחר התחלת ב' אלפים תורה דאברהם אבינו נולד מקודם זה ועל כן היה תחלה לגרים. אבל יצחק נולד אחר כך ונמשך בו שורש התורה בתולדה. ועכ"פ ודאי אברהם ויצחק ידעו יותר דברי תורה משם ועבר. וגם יצחק ודאי למד תורה לבניו ומעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו וגם יצחק זקן יושב בישיבה היה כמו שאמרו ביומא אבל היה בתכלית הצמצום וההעלם.

וזה ענין כהיון עיניו. דסנהדרין נקראים עיני העדה שהם המשגיחים על הנהגת כל העולם וללמדם תורה ומצות בפרסום לכל. ואצלו היה בהעלם. כי אברהם ויצחק הם ב' קצוות זה בהתפשטות לבד וזה בצמצום לבד. ויעאע"ה מחובר משניהם להתנהג בכי אם במקום הראוי. וזהו הקול קול יעקב דאמרו ז"ל שאמר יצחק אין שם שמים שגור בפי עשו. ונתקשה הרמב"ן שהרי הוא החזיק עשו לצדיק. רק הוא מצד צמצומו כי הוא מסתמא היה רוצה להתדמות לגמרי למעשה יצחק אביו כיון שעשה רק לפנים ולהתדמות ולא מצד עצמו וכח קדושה שבו. וגם כי שרשו פסולת הגבורה דיצחק ומסתמא גם קצת טוב וניצוצות קדושים שהיב תחלה בשביה בו היה גם כן מאותו צד וכח. דהכל זה לעומתזה שזה מדת יצחק אבינו ע"ה לצמצם עצמו גם כן שלא להרוס לעלות אל ה' ושלא להזכיר תדיר שם שמים רק אחר הכוונה הראוי ובזמן הראוי ובמקום הראוי ולא מיד בתחלת דבורו שנראה כמזכיר בלא הכנה וכוונה כלל רק ששגור בפיו. ובאמת צמצום זה היה צריך רק ליצחק שלא היה מטתו שלימה ויצא ממנו פסולת ומפני אותו הפסולת היה צריך לצמצם עצמו גם כן. אבל יעקב שכולו קודש לה' ומטתו שלימה לא היה צריך עוד צמצומים בעצמו ונפשו. ובחולין (צ"א סוף ע"ב) חביבין ישראל דמזכירין השם אחר ב' תיבות ומלאכי השרת אחר ג'. והענין כי יש ג' מחנות לפני מחנה שכינה ככתוב באליהו רוח ורעש אש ואחר כך קול דממה דקה ששם נגלה כבוד ה'. וכן בעולמות עליונים ד' עולמות אצילות בראה

יצירה עשיה ובאצילות משכן קדשו יתברך. וכן בקליפה זה לעומת זה הם ג' רוח סערה וענן ואש מתלקחת ואחר כך ונוגה לו סביב ככתוב ביחזקאל. וכן הוא דרך ההשגה צריך לעבור ג' מדריגות הקודמים כי אוושי להסעיר הנפש שיוכל לקבל קדושת השם יתברך. וישראל מחיצתן לפנים ממלאכי השרת כמו שאמרו בירושלמי דשבת על הפסוק כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל וגו' כי הם אצולים מכסא הכבוד שהוא למעלה מעולם המלאכים סגי להו בב' תיבות כמו שאמרו בחולין שם באופנים וחיות שהם מכסא הכבוד עצמו דסגי להו בב' תיבות יעוין שם וברש"י כמו בישראל כשירדה שכינה למטה היה רק ב' מחנות מחנה ישראל ומחנה לויה לפני מחנה שכינה. ובברכות (נ"ח.) דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע היה רק ב' נגדי כי אוושא וכו' שתקי ואתי מלכא ומייתי קרא דאליהו והרי שם היה ג'. רק דשם לגבי אליהו שהוא מלאך כאחד ממלאכי מרום. כי לא חטא מעולם ועל כן לא זכה לחילא יתיר דבעלי תשובה שמושכין בכח טפי ובמקום שבעלי תשובה עומדין וכו' שהם זוכים למעלה יתירה ומחיצה עליונה. ואין אדם צדיק בארץ כו' והכל בעלי תשובה חוץ מאליהו דעל כן נהפך למלאך שאינו בגדר אדם. דאדה"ר שכל העולם כולו נטבעים בדיוקנו והוא עיקר צורת אדם חטא והוצרך לתשובה לתקן. והכל מן השמים דעל זה היה בריאת האדם שיגיע למקום שבעלי תשובה עומדין שלמעלה ממדריגת המלאכים. ועל כן מלכותא דארעא שהוא דוגמת מלכותא דרקיע המושג ללבבות דבני ישראל סגי בב' מחנות.

וחביבות זה דישראל התחיל מיעאע"ה שנקרא שמו ישראל דעליו נאמר כעת יאמר ליעקב וגו' הנזכר ועל כן נשלחו לו מחנות מלאכים ללוותו. מה שאין כן באברהם ויצחק. וזהו קול יעקב, שאמר השם, אחר ב' תיבות, כי הקרה ה'. ותחלת התפשטות זה דהכרת קדושת השם בברואי מטה הוא מאברהם אבינו ע דכתיב ביה ויקרא אברהם בשם ה' אל עולם שהוא פירסם דבר זה שהשם יתברך הוא כח כל העולם כולו שהכל ממנו. אלא שאברהם ויצחק ב' קצוות וכי אם נטה במדתו לקצה האחרון. ועל כן מצד אברהם היה תכלית ההתפשטות שחשב שיפורסם לגמרי אלהותו יתברך בכל הלבבות בלי שום הגדרה. והזכיר השם גם אחר תיבה אחת והוא התחלת

האורה שאחר החושך דב' אלפים תוהו וכמו שאמרו בבראשית רבה (פרשה:) עד מתי העולם באפילה תבוא האורה יהי אור זה אברהם וכו'. וכן איתא עד שאתה מאיר לי ממספטמיא וכו' והוא האור דשבעת ימי בראשית שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו ונגנז בעולם הזה מפני הרשעים שאין ראוים לאור כזה. ועל כן בא יצחק אחר כך וגנז אור בהיר הזה. כי אור חזק למי שאין ראוי לקבלו מכהה עיניו ועל כן נאמר ישת חושך סתרו. וכן במ"ת הר סיני עשן וגו' באש. דאף שהאש מאיר העשן שסביבותיו הוא חושך המעלים האור. וכל העם רואים וגו' ואת ההר עשן שהשיגו רק החושך שסביבות האור כי הם עמדו מרחוק עדיין. ומשה לבד נגש אל הערפל וגו' למחנה שכינה ואהרן במחנה לויה והם במחנה ישראל שזכו לה כל זרע יעקב להשיג עכ"פ העשן המתפשט מהאש. ואין זה חושך גמור רק כמו ערפלי טוהר והאור מושג מתוכו כמסתכל באספקלריא שאין מאירה דרק משה רבינו ע"ה הסתכל באספקלריא המאירה (יבמות מ"ט ע"ב) וכל ישראל שזכו לנבואה במ"ת היינו כנבואת שאר נביאים באספקלריא שאין מאירה. וזהו ההשגה דרך העשן והערפל המפסיק ביניהם לאור. וזהו מדת יעקב אבינו ע"ה קו האמצעי שמחבר ב' הקצוות לאחוז בדרך הממוצע כי יצחק אחז בקצה האחרון שהוא תכלית הצמצום וההעלם וכן איתא בזוהר הקדוש פרשת וישלח (קס"ח ריש ע"ב) יצחק וכו' דאיהו חושך עיין שם. ועל כן הפסולת שלו הוא חושך גמור מסטרא דאחשך אנפי ברין. וזהו גם כן כהיון עיניו שאמרו ז"ל דהיה ע"י הסתכלותו בעקידה ועל ידי נשי עשו. והא בהא תליא דאותו אור מופלא שהשיג בעקידה שגרם כהיון עיניו לזקנתו היה אחר שנתברר פסולת הרע שיצא ממנו בנשי עשו. ועכי אם בבראשית רבה עליו וצדקת צדיקים יסירו ממנו זה משה רצה לומר דכתיב ביה לא כהתה עינו שאף שהשיג אורות גבוהים יותר לא גרם לו כהיון עינים כי הוא דוגמת יעקב אבינו ע"ה רק זה מלגאו וזה מלבר כידוע. וביעקב היה תחלה גם כן שמץ מאותו פסולת דעשו מצד ההוצי שסביב האסא והחוחים הסובבים השושנה על ידי הערבוביא דטו"ר. שאף שהיה כלול מב' הקצוות כח אביו היה גובר בו דעל כן איתא חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו. עד יום שמת אברהם אבינו

ע"ה שאז נקלט בו הקדושה דאברהם אבינו ע ואורו דחה החושך למקום הראוי לו שהוא בעשו ונתמלא כולו בחושך גמור.

וזהו מכירת הבכורה כי קדושה זו הוא מה שבתולדה שנוצר בכור ורק בעשו היה קדושה בתולדה מאבותיו אבל היה בכחו להמירה ולסלקו. וכן היה בכחו מכירת הבכורה והוא על ידי הלעטת העדשים מסעודת הבראה דאברהם אבינו ע כמו שאמרו ז"ל וברש"י דיעקב בישל זה להברות לאביו בסעודה א' דאכילתו שהוא לנחמו שהמת ימות והבא בחיים יחיה ויסעד לבבו כי אף על פי שזה מת חיותו שבק לכל חי. ולפי שדרגא דיצחק היא היפך דרגא דאברהם אבינו ע זה בקצה הדרום הלוך ונסוע הנגבה וזה בקצה הצפון. על ידי יעקב היה התחברות ב' המדריגות ועל כן כל סעודת הבראה על ידי אחרים כי כל אב ובן הם מעין דוגמא קצת לב' קצוות וצריך לחבר על ידי אמצעי. ובישול עדשים אדומות דגוון האדום הוא מסטרא דיצחק ועדשים עגולים דרגא דאברהם כידוע עגולים ויושר שבעיגול אין חילוק מדריגות ועולם ככדור הכל שוה וזהו מדת אברהם אבינו ע"ה שרצה לאחות כל באי עולם להשם יתברך בלא מדריגות. ודבר זה אינו עדיין בהתגלות בעולם הזה רק לעת קץ כשיעמדו רגליו על הר הזיתים ויכלה קומת היושר, ויתגלה העגולים כידוע. ויצחק הוא נגד היושר שהוא בצמצום וקו חלוק למדריגות. ועל כן נזיד העדשים האדומים לסעודה זו במיתת אברהם אבינו ע"ה הוא חבור ב' המדריגות יחד. ועשו אמר הלעיטני מן האדום לא הזכיר עדשים רק הגוון האדום כי הוא אין לו שייכות לחבור המדות שהם מצד הקדושה והוא קלט כל הרע שהוא תכלית האדמימות וכל הפסולת שיש בעולם מצד מדה זו ועל ידי זה ממילא מכר הבכורה, שבהלעטת האדום כל הפסולת שבגוון זה שהיה אצל יעקב נקלט לו ונעשה הוא כללות החושך שבעולם. וממילא נדחה קדושת הבכורה שהוא מעט האור שבתולדה. שהיה בו מסטרא דאברהם שהיה כהן כמו שאמרו ואתה כהן לעולם, ואז היה העבודה בבכורות שהם היו כהנים. ויעקב בכור ליצירה דהיינו מצד האמת הנעלם בעולם הזה. אבל מצד התגלות בעולם הזה בלידה היה עשו בכור למראית עין כי העבודה הוא במעשה וכח הפעולה ועשו הוא שורש כח המעשים. וכל זמן שהיה אברהם אבינו ע עצמו בחיים מלובש בגוף גשמי בעולם

הזה היה התלבשות גשמיי ממדרגתו מצד הערבוב דטו"ר שבעולם הגופני בעולם הזה גם בעשו אבל בפטירתו דנשאר הקדושה הרוחניות שלו בלא התלבשות גשמיי בעולם הזה לזה לא היה עוד שייכות לעשו שכל כחו מצד התלבשות הגשמיי דעולם הזה. מצד זה יוכל לפשוט טלפיו ולהראות עצמו טהור כי עולם הזה עלמא דשקרא. מה שאין כן מצד האמת ליעקב ועל כן הרוחניות קלט רק יעקב ואז ויזד נזיד.

וכל פעולת האבות לא היו דברים ריקים וכל שכן אותם שנכתבו בתורה לעולמי עד וכל שכן בפעולה זו הראשונה דיעאע"ה שנזכר בתורה ודאי ענין גדול כי זה היה התגלות כח המעשה הראשון דיעאע"ה בעולם העשייה שלא המדרש עיקר בו אלא המעשה ויעאע"ה יושב אהלי תורה שהוא גם כן מסטרא דגבורה. וכח המעשה שמסטרא דגבורה חשב דשייך לעשו כי ראה דעולם העשייה הגופניי הזה רובו רע ונוטה למקום טומאה וכל זמן שהרגיש בו עדיין קצת פסולת השייך לעשו נתיירא לפעול שום פעולה ועבדות במעשה שלא יהיה אחיזה בו גם לסטרא דרע עד יום פטירתו דאברהם אבינו ע שקלט אורו ונפרד החושך. וידוע כל אכילות שבקדושה דעולם הזה דוגמת קרבנות כמו שאמרו שלחן דומה למזבח ודורון לתלמיד חכם כבכורים ויין כנסכים ובבראשית רבה על פסוק כי הקרה אם לקרבנך וכו' למאכלך על אחת כמה וכמה. מבואר דאכילת יצחק אבינו ע"ה היה גדול מקרבן אפילו מקרבן אותו איל שהיה תמורת יצחק ונחשב כעקידת יצחק דודאי היה בו קדושה גדולה משאר קרבנות. האכילה עוד גדולה יותר כי זה נשרף באש וזה נכנס לגוף הצדיק שהוא אש אוכלה כידוע דאש דרגא דיצחק. ואותו נזיד להאכיל את יצחק אבינו ע"ה הוא תחלת עבודת יעקב אבינו ע"ה בעולם הזה. ולפי שהעבודה בבכורות על כן זכה אז בבכורה. וההלעטה לעשו מתבשיל זה הדומה לקרבן הוא דוגמת השעיר לעזאזל דלוקחין ב' השוין במראה וקומה ודמים ומגרילין עליהם. כי בעולם הזה נראים שניהם שוים כי אין שום התגלות והיכר בעלמא דשקרא בין טו"ר לאדם הרואה לעינים רק ה' הרואה ללבב בחיק יוטל הגורל ומה' כל מעשהו להיות אתה תומך גורלי על חלק הטוב וגורל עשו על חלק הרע. ומצד ערבוב דטו"ר הוכרח להפריד מאותו תבשיל חלק הרע השייך לעשו שעל ידי זה נעשה הוא כולו רע כנ"ל דרך הלעטה

שהוא דרך לבהמה הדמייתי בברא"ר ע"ז מתני' דאבל מלעיטין לגמל עד"ש בסוטה היא עשתה מעשה בהמה על כן קרבנה מאכל בהמה וכן עשו באותו יום כמשז"ל: ובכל מאכל יש רוחניות והוא המוציא פי ה' שבו שעליו יחי' האדם. וגשמיותו הוא מאכל עם הדומה לחמור ובהמה שאין חיותה אלא מהגשמיות שבמאכל כי אין לה שייכות כלל לרוחניותו.וע'. הבהמה אין בכחה לתקן מאכל בבישול כיוצא בו כל זה תיקונים להפריד הפסולת שבו בתולדה ויצירה. ומאכל בהמה כמו שנוצר ואין צריך לתיקונים רק האדם. ובמין האדם יש גם כן אותם שהם רק כקוף המדתמה לאדם. כי כך היתה הבריאה בעולם הזה אין לך דבר קדושה שאין דוגמתו ממש מההיפוך זה לעומת זה הדומה לו ממש בלא שום היכר בעולם הזה רק לפני השם יתברך היודע תעלומות לב. וכך גם בתבשיל המוכן למאכל אדם יש ממנו המוכן לאותו אדם בליעל השייך לו. וזהו שהפריד יעקב באותה ההלעטה מנזיד העדשים שהוא מאכל אבלים. היינו מאכל שמצד קללת אדם הראשון דכתיב בי' בעצבון תאכלנה ועצבון הוא אבלות כמו שאמרו בברא"ר [רפי"א] ע"פ ולא יוסיף עצב עמה. ויעאע"ה התחיל לתקן בזה חטא אדם הראשון בתאות אכילה ולתקן עי"ז קללת האכילה בעצבון וזה היה פעולתו בבישול המאכל שהוא תיקון האכילה. ולא נז' בכתוב מהאכילה כלום לא דיעקב ולא דיצחק רק מהבישול שזהו עיקר פעולת ועבודת יעאע"ה בזה. והאכילה דאבלות דיצחק לא שייך להזכיר בכתוב כי כל האבלות הוא רק לשעה כמו המיתה שהוא רק לשעה ועתידים לקום ולחיות חיי עולם ובלע המות וימחה דמעה ואבילות.

ויעקב אבינו ע"ה זכה לזה גם בעולם הזה דלא מת כמו שאמרו בתענית (דף ה') דזהו שלימות התיקון לחטא אדם הראשון שזכה לו מצדו. וההתחלה בנזיד זה לסלק האבילות ועל כן נזכר אכילת נזיד זה רק לעשו שהפריד אכילת העצבון והאבלות למקום שהוא שייך שאינו אלא לעשו וזרעו דאי לא לעי לא נגיס וכל עמלו למאכל פיו ביגיעה בצידה ואחר יאכל. וכאן רצה לאכול מן המוכן כבר על ידי יעקב כי הוא ידע שבזה יקלוט דבר מה מכח יעקב. ואכילה בלא יגיעה אינו אלא חלקו של יעקב יושב אהלים כי מנוחה ושקט לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם ולרשעים בהיפך כדתנן בסנהדרין ע"א סוף ע"ב. כי הצדיקים מבקשים מנוחה כדי לעסוק בתורה שלא

ניתנה אלא לאוכלי מן שלא היה להם טירדת פרנסה. והרשעים יבקשו זה כדי שיוכלו למלאות כל תאות יצרם. וכך עשו חשב לקלוט בזה כח המנוחה שלא יצטרך ליגיעה כל כך אבל להיות זה לרע לו ורע לעולם כי יעשה כל מה שלבו חפץ וזהו ביזוי הבכורה שהוא העבודה לה'. כי מנוחת יעקב הוא מנוחה שלימה שאתה רוצה בה וכמו שאמרו צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא דילכו מחיל אל חיל. כי זה כל מנוחתם כשיוכלו לרדוף אחרי ה' דעל כן מצוה לרוץ לדבר מצוה ודברי תורה אפילו בשבת כמו שאמרו בברכות וכן קרבנות צבור דוחין שבת שזהו מנוחתן שזוכין לעבוד את השם יתברך באמת וכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול ד"א ויש לו מנוחה מטרדות עוה"ז על ידי זה שמקבל עליו עול תורה ועול מלכות שמים באמת. ועשו בחר בפריקת עול לגמרי וכשאכל ושתה במנוחה פרק עול מלכות שמים לגמרי וביזה הבכורה והעבודה אבל לא ידע כי בנפשו הוא דאדרבה בזה אכל לחם העצבים ונשרש בו שורש האכילה דעצבון שבעולם הזה שמסטא דרע דעל זה נאמר אם רעב שונאך האכילהו וגו' כי גחלים אתה חותה וגו'. והאכילהו בזה גחלי רתמים להיות אשו לא תכבה כי נטל כל אשו של גיהנם גם דיעקב לחלקו. כי הפסולת מסטרא דאש הוא אש של גיהנם ורשעים נידונין בו וחמי טבריה חלפי אפתחיה לישראל להתענג בהם. ועל כן רקת זו טבריה שאפילו ריקנין שבה מלאים מצות כמו שאמרו במגילה דעל כן האור של גיהנם הראויה לריקנין הוא להם מים חמין לרחוץ הגוף מצואתו ולהתענג לכבוד שבת שרוחצין בחמין כמו שאמרו בפב"מ דהוא האות בינו ובין בני ישראל ולא עשה כן לכל גוי שהם יום ולילה לא ישבותו ביגיעת בשר בעול מלכות ועול ד"א מאחר שאין עליהם עול תורה. דלא יתן ה' מאויי רשע וזממו אל יפק וכמו שאמרו רבא לבר שישך בעבודה זרה (ס"ה ע"א) אתון איכא עלייכו אימתא דמלכותא, ועול מלכות למי שאין לו עול ד"א מה שאין כן זרע ישראל הנכנסין תחת עול תורה ומצות.

ובבראשית רבה (סוף פרשה ס"ג) דעשו אמר ניכול דידיה וניחוך עליה וכו' ולפי שהיו כמשחקים אף הקדוש ברוך הוא הסכים ושחק עמהם וכו'. כי הוא חשב לשחוק עליו באכילה זו משלו שיקלוט מה שטוב לו. ולא ידע דיושב בשמים ישחק ה' ילעג למו על

מה שנאמר ננתקה וגו' עבותימו לפרוק עול וזהו חפצם בשחוק וליצנות והקדוש ברוך הוא מתלוצץ מהם כמו שאמרו אם ללצים הוא יליץ דאדרבא עי"ז נכנסים לעול יותר כמו שאמרו אל תתלוצצו פן יחזקו מוסרותיכם. וביזוי הבכורה היה בשביל חפצו בפריקת עול דהעבודה אצלו עול כבד להיות אסור במוסרות ועבותות העבודה וכמו שאמרו ז"ל על פסוק מוסרותימו ועבותימו על חוט של ציצית ורצועה דתפילין. ואצל בני ישראל הם עבותות אהבה. וזהו גיחוך עליה שהוא יכנס לעול זה. אבל הקדוש ברוך הוא קראו עי"ז בני בכורי ישראל ועבודת בן לאב אינו אלא מאהבה ושמחה ולא כעבודת עבד. וזה שכתוב בבראשית רבה שם, דעדשים יש בהם אבל ושמחה וכו' והאבל דמיתת אברהם אבינו ע"ה וקלט יעקב אותה קדושה הוא גרמה השמחה דקניות הבכורה דעל ידי זה נקרא בני בכורי וזכה ליקרא בן להשם יתברך ועל זה נאמר בני אתה אני היום ילדתיך שבאותו יום שזוכה ליקרא בן להשם יתברך הוא כאלו באותו יום נולד לו להשם יתברך וגורם שמחה בעולמות עליונים כמו שאמרו ירמיה (כ') האיש אשר בישר את אבי, ילד לך בן זכר שמח שמחהו.

ואברהם נקרא אב העולם כידוע דג' ברכות ראשונות אבות גבורות וקדושות נגד ג' אבהן. ואבות הוא שורש אברהם אבינו ע"ה ראש לג' אבות שהוא אב המון גוים, ובתחלה אב לארם ואחר כך לכל העולם כולו. כי אין נקרא עולם מה שהוא בדמיון ולשעה לבד היום כאן ומחר איננו שזה נקרא כזב ודבר הפוסק, שגם עתה כמו שאינו ואין לו תפיסה אלא מצד הכזב השוטט בעלמא דשיקרא. אבל עיקר העולם הוא מה שנשאר ממנו קיים לעולמי עד כמו שאמרו והארץ לעולם עומדת והם ישראל כמו שאמרו אתם תהיו לי ארץ חפץ כמו שאמרו ז"ל. וגלו לבין האומות כדי לקלוט גרים מהם והם אשר בשם ישראל יכנו ואין להם שייכות לעצם ישראל וזרע יעקב רק על דרך הכינוי. אבל שייכות שלהם לקדושה שישאר גם מהם איזה מכל אומה לעולמי עד הוא מצד אברהם אבינו ע"ה דהוא אב לגרים דעל כן יכולים לומר אשר נתן לאבותינו כמו שאמרו בירושלמי דביכורים. כי הם כולם שרשם מהנפש אשר עשו בחרן דכאלו ילדם. וזה שאמרו בבראשית רבה על פסוק בהבראם באברהם, שהוא שורש המכוון של כל בריאת עולם להיות נוצר נפש זה בעולם שממנו השתלשלות

כל העולם כולו. ומצד החשוכא דברישא המעלים אור האמת בעולם הזה חשב עצמו להולך עירירי וכן לוט החשיבו לפרדה עקרה שהוא יירשנו כי כל העולם מדת עלמא דשקרא להיות הנראה בו לאדם הרואה לעינים ממש היפך האמת וכדרך שאמרו על משה רבינו ע"ה שהיה ענו מכל האדם כי תשתרר עלינו גם השתרר לחשדו מבקש השתררות וגיאות. וזהו במדות וכן במעשים ובכל הכחות כולם שבעולם ועל כן אברהם אבינו ע"ה שהי' מוכן להיות אב העולם כולו היה נדמה תחלה ממש להיפך שאין לו שום תולדה.

וכך יצחק שהוא שורש הגבורה שבעולם אמרו ז"ל בבראשית רבה דלא נדנדה עריסה תחלה אלא בביתו של אברהם אבינו. ועוג אמר עליו שבאצבעו מעכנו כי נולד בתכלית החולשא שלא היה עדיין ילד כמוהו בעולם. וכך היה ראוי כפי טבע העולם כפי מה שנולד לעת זקנות אברהם ושרה ותשות כחות ההולדה בהם. ובאמת הוא שורש כל כח הגבורה שבעולם וסוף עוג הגבור מכל האדם נפל ביד זרעו. כי הגבורה דדמיון שבעולם הזה סופה כשילה וכל זמן שיזקין יחלש כחו עד שיאבד לגמרי. וגבורת יצחק אבינו ע"ה הוא בהיפך דגבורתו הוא בתורה וזקני תלמיד חכם כל זמן שמזקינין וכו' ובמיתה שנפסקה גבורת בשר ודם לגמרי, גבורת התורה מתגברת יותר ליכנס לישיבה של מעלה וגם בשכבך בקבר תשמור עליך, וממנה הטל של תחיה לקום בתחיית המתים שאז יתגלה שהמיתה היה רק כמו שינה וכלשון רבותינו ז"ל במיתת הצדיקים כד דמך וכו' לשון שינה, וכן נקראו האבות ישיני חברון וכמו שאמרו ז"ל דהקדוש ברוך הוא מראה לצדיקים שכרן קודם מותן וישינים להם והשבע לעשיר איננו מניח לו לישן שמוליכין אותו לישיבות של תורה כמו שאמרו ז"ל ועל כן יום ברכת גבורות במחיה המתים שזהו תוקף הגבורה כשאין לו הפסק והשפלה ומות לשון השפלה כמו שאמרו בתנחומא פרשת ויחי ועל כן עני וסומא וכו' נקראים מתים שהם בתכלית השפלות בעולם הזה מרוחק מכל טובה. ותח"ה הוא בירור שהמיתה טוב מאוד כמו שאמרו בבראשית רבה וכמו השינה כי בקומו נעשה בריה חדשה ומחליף כח וגבורה וזהו שלימות הגבורה האמיתות כשקיימת לעולמי עד שזהו כשאין בה שום חולשא להפסיק כח הגבורה ולבטלה וגבורת עשו בהיפך בעולם הזה

נראה בתכלית התוקף וסופו לאבדון ואין זו גבורה על האמת כלל רק מצד הדמיון בעולם הזה.

ויעקב שדבוק באמת רפש לשרו של עשו תחת רגליו ומדתו הוא הקדושה שהוא תכלית הפרישות והרחקה מכל עניני עולם הזה בתכלית. כי הוא דבוק בקדושה עליונה ממש בשם הויה ברוך הוא דעל כן צורתו חקוקה בכסא הכבוד בדמות אדם שעל הכסא דכחן של נביאים לדמות צורה ליוצרה כי כך גדול קדושת יעקב אבינו ע"ה שנגדו ברכת קדושות דאתה קדוש וגו' ועל כן זכה ליקרא בן להשם יתברך כי הבן נמשך ממוח האב ובדומה לו והוא על ידי קליטת אור אברהם אבינו ע שהיה אב העולם להמשיך שפע השגת אורו יתברך בתחתונים וכשהגיע אור זה ליעקב שנתחבר לו מדת הצמצום שלא יושפע אלא למקום הראוי שאינו אלא יעקב וזרעו לבד ונמשך כל האור בו לבד נתהפך מתואר אב והמשכה לזולת שלמטה ממנו לתואר בן שהוא המקבל והממשיך כח שלמעלה ממנו אליו. ועל ידי זה זכה להתקדש בקדושתו יתברך. ליבדל לגמרי מהעולם הזה. וזהו הנזיד עדשים שיש בו אבל ושמחה כנ"ל מהמדרש, ועיין שם במת"כ בשם רש"י שגם בסעודות שמחה אוכלין אותן ועיקרו מאכל עניים כדמייתי בכתובות (ס"ז:) רצונך שתגלגל עמי בעדשים ואותו עני בן טובים שהיה מפונק ביותר לא יכול לסבול ומת ואמרו ע"ז אוי לו דלא בעי לפנוקי נפשיה וכמו שאמרו בפסחים (קי"ד.) אכול וכו' ולא תיכול וכו' ויהא לבך רודף עליך וזה שאמר שתגלגל, כי העניות גלגל החוזר בעולם כמו שאמרו בשבת על פסוק כי בגלל. וכן עדשים דומין לגלגל וכדור ותמונת הכדור היא מתגלגלת תדיר ואין לה מנוחה וכמו שאמרו כדור אל ארץ וגו'. וכן עולם ככדור כמו שאמרו בירושלמי ריש פסוק כל הצלמים, כי העולם מלא טירדא ואין בו מנוחה דעל כן אמרו בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה שהוא זמן ההילוך דאדם לעמל יולד אבל יש שעמלו בדעת ובכשרון המעשה והילוכו בקדושה והמלאכים נקראים עומדים שהם על מדגירה אחת כמות שנבראו, אבל האדם מהלך תמיד ממדגירה למדגירה ואין לו מנוחה כצדיקים הנזכר וזהו תכלית המנוחה באמת. והרשעים בהיפך כשיש להם שלוה בעולם הזה ורוב טובה שחושבים שהם במנוחה ובאמת זהו תכלית הטירדא

שמשועבד לכל שרירות לבו ותאות נפשו ברדיפת קנאה ותאוה וכבוד המוציאין האדם מן העולם.

ועל כן עדשים מאכל אבלים שהם גם כן במנוחה מיגיעת עולם הזה יושב ודומם ואסור בעשיית מלאכה ובאמת הם בתכלית הטירדא בלב מלא יגון ואנחה ואין להם שום מנוחה בלב וכמו שאמרו בברכות (י"א.) דטרוד טירדא דרשות והטירדא היפך המנוחה. וכן המיתה נקרא מנוחה בלשון הכתוב (איוב ג׳:י״ז) ושם ינוחו יגיעי כח ושם קאי ארשעים. וכן אצדיקים כלשון חכמים דנח נפשיה כי בעולם הזה מסובלים במצות, ובמתים חפשי מן המצות ואלו ואלו נפטרו מעמל דעולם הזה. אבל זהו מצד המנוחה הנגלית שבעולם הזה אבל באמת הרשעים תרדף רעה והם שם ביגיעה ועמל יותר והצדיקים גם כן ילכו מחיל אל חיל ובעולמות עליונים ניתן לו מהלכים בין העומדים. ויגיעתם בעולם הזה בהשגת הלב בדברי תורה הוא שם יותר ויותר הרבה מאוד והולכים ומתעלים תמיד יותר ויותר. וזהו ענין כל העולמות שהם עגולים וכדורים כגלדי בצלים דתמונת הכדור רומזת על ההילוך תמיד כגלגל הרקיע דהדר וזהו מנוחתן כי הם ששים ושמחים לעשות רצון קונם וכמו שאמרו והוא כחתן יוצא מחופתו. וגם החתן טרוד דעל כן פטור מקריאת שמע אלא שהוא טרוד טירדא דמצוה כמו שאמרו בברכות שם ועכי אם בפרקי דר' אליעזר דדומה למלך שנראה כבתכלית המנוחה והוא בתכלית הטירדא דלב מלכים אין חקר. וזהו ענין עדשים שהוא מאכל חתנים ואבלים כי עיקרו מאכל עניים שנראה בצער וטירדא והיפך המנוחה ובאמת זהו המנוחה למי ששמח בחלקו וחפץ בזה שלא יטרד בבקשת צרכיו המותרות כי יסתפק במועט. וכך אבל ושמחה לב חכמים בבית אבל דנראה כטירדא בלב אבל טרדא זו מביאתו למנוחה מכל טירדת עולם הזה ולב כסילים בבית המשתה שיחשבוהו למנוחה והוא באמת טירדא דעל ידי זה לבו רודף עליו.

ויעקב אבינו ע"ה גם כן דוגמת זה שהוא בתכלית הקדושה ופרישות מעולם הזה ובודאי כמו שכתבתי לעיל באברהם ויצחק דלמראית העין היה נראה בהיפך מסתמא גם הוא כן. ועשו שראוהו יושב אהלים חשב זהו מצד חפצו במנוחה למלאות כל תאוותיו ואינו רוצה לייגע עצמו ולעסוק בדרך ארץ כי בית יצחק היה מלא כל טוב

דהיה עשיר מאבימלך ולא הוצרכו לעמול על פרנסה ועשו בפשיטת טלפיו היה מראה עצמו בוחר ביגיעת דרך ארץ המשכחת עון (כמו שאמרו באבות) ושלא לילך בטל שהבטלה מביאה לידי זימה כמו שאמרו בכתובות ושהוא מואס בזה בתאות עוה"ז ורוצה לעסוק בד"א אף שאין צריך. ובאמת יגיעתו הביאתו לכל עבירות וכמו שאמרו ז"ל בבראשית רבה על פסוק והוא עיף כי כוונתו היה בזה באמת לרע ולמלאות תאותו ואחר מילוי התאוה שכבר עברה נשאר עיף ויגע ומלא יגון ואנחה וקינא ביעקב שיושב במנוחה וזהו בקשתו הלעיטני נא וגו' שגם הוא יבקש לאכול עדשים מאכל עניים ולהיות במנוחה. אבל באמת גם זה היה דרך הלעטה שמורה רק למילוי תאוה וממילא אי אפשר שיסתפק בזה כלל. וכל השתדלות יעקב ביגיעת בשר בעולם הזה הוא לבטש ולהכניע את היצר המתגבר בכל יום ומסית להשתדל בתאות עולם הזה והוא מתגבר נגדו להסתפק במועט האפשרי.

וזהו הנזיד שהוא התחלת וראש השתדלותו במעשה הנזכר בתורה שמצד ההשתדלות במעשה היה בכורת עשו בעולם המעשה. והשתדלות יעקב הוא לבוא לביטול ההשתדלות דעולם הזה ולפי שעדיין יש גם בזה צד נטייה להיפך חס ושלום דיש מואס בעולם הזה בשביל העולם הזה כי חפץ בבטלה ומנוחה וזה היה חשקו של עשו אל נזיד זה שקינא ליעקב במנוחה ולא שבחר להיות יושב אהלי תורה כמוהו רק שחשב בזה יש מילוי תאוה יותר וזהו מה שהיה שייך לו ולחלקו באותו נזיד כי יש בכל דבר טו"ר וצד הרע שבו קלטו עשו ומזה נצמח החשק שלו לאותו נזיד באותו חלק שהיה שייך לו דכל אחד חושק לדבר השייך לו כידוע. ועל כן אמר לו יעקב מכרה כיום בכורתך היינו כח ההשתדלות כיון שאתה בוחר במנוחה ואין רצונך להיות עוד עיף ביגיעה כל כך. והבכורה הוא צד הקדושה שיש בזה ומהשתדלות שמצד הקדושה רצה יעקב אבינו ע"ה לקלוט אז ממנו כשהתחיל בהשתדלותו. ועשו השיג שהולך למות וכל הליכה הוא טירדא כמו שאמרו בברכות על פסוק בלכתך בדרך, בלכת דידך וכו' וזהו כל ימי עולם הזה שהוא זמן ההילוך כנ"ל ואמר דכל הלוכו הוא למות דסוף אדם למות והוא לא האמין בב' עולמות וראה דכל הילוכו והשתדלותו בעולם הזה אינו אלא הולך ומתקרב בכל יום אל המות על כן למה לי

בכורה וכח השתדלות ומוטב לו מילוי תאוה דלשעה במנוחה. ואמר לו השבעה לי כי ענין מכירת בכורה דהיינו הקדושה שבזה הוא דבר דלא שייך עליו קנין כלל וכמו שכהן לא יכול למכור כהונתו לישראל אבל כל בכורות עשו היה מצד עולם הזה וצד הקדושה של בכורה שהיה בו היה רק דרך פשיטת טלפיים ומכל מקום פשיטת טלפיים גם כן אי אפשר אלא מי שיש בו איזה שמץ מה של שייכות לקדושה דעל ידי זה נראה בעיניו מצד הרע שבו גוון זה לרמות בו ורק חזיר יש בו הטלפיים דטהרה ולא שאר בעלי חיים הטמאים והוא המשוקץ ומטונף מכל הבע"ח וכן עשו קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאוד כי אותו מעט סימן מטהרה נעשה לו לסם המות ולרע לו וליטמא עוד יותר כיון שמשתמש בו רק לרמות וזהו שהרגיש שעל ידי הבכורה הוא הולך למות דנעשית לו סם המות וכיון שאינה קנין לו בעצם רק מצד דמיון העלמא דשקרא המעורב טו"ר היה יכול לקלוט קדושה זו ממנו ובחליפין דהלעטת הנזיד שהוא קליטת צד הרע שיש בישיבת אהלים ובקשת מנוחה.

אלא דהקנין על דבר שאין ממש בדין יכול לחזור בו וכל משפטי התורה נוקבים ויורדים בכל העולמות ובכל העניינים בין בגשמיות בין ברוחניות כי הם קיימים לעולמי עד גם כשלא יהיה שום דבר מענייני עולם הזה וגם ברוחניות יש משפטי קניינים מה שאפשר לקנות אחד מחבירו והוא מה שאמרו זכה נוטל וכו' ויש בדבר העצמיי לו שהוא דבר שיש בו ממש דשייך קנין וזהו קנין עבד עברי דיש לו קנין בעצמות חיותו וזה אי אפשר בישראל לחלוטין דסוף יצא לחפשי בשמיטה ויובל. וכן ענין נטילת חלק חבירו בגן עדן סוף יחזור לבעליו באלף השביעי שהוא יום שכולו שבת או ביובל הגדול ששם תרעא דחירו שכי אם חוזר לשרשו כנודע. אבל בעשו היה אפשר לקנות לגמרי שלעולמי עד לא ישוב לו עוד כי אין זה קנין עצמיי לו כאצל ישראל. אבל מאחר שאינו עצמיי אם כן הוא דבר שאין בו ממש דלא חשיב קנין. על כן הוצרך לשבועה שבו היא קיום הדבר דעל כן תרגום שבועה קיימא בלשון ארמי שבזה מתקיים הדבר להיות נשאר קבוע וקיים כן. ומצינו גם בבני נח לקיים כל דבר עשו בשבועה כמו שאמרו באבימלך ולבן. והנה אין זה מז' מצות בני נח שלא יעבור על שבועה וצריך לומר דהוא בכלל דינין שנצטוו לחוקק חוקים ודינים

ונימוסיפ במה שבין אדם לחבירו שלא יהיה עולם הפרק [עיין ברמב"ן על התורה פרשת וישלח גבי שכם ובת' רמ"א סימן ו']. וקבעו קנין לכ"ד איך יהיה מתקיים ודבר דל"ש בהו קנין עשו קיומו על שבועה ובזה מתקיים הדבר של"י לחזור עוד. ובישראל אין השבועה עושה קנין רק איסור שבועה עליו שלא יוכל יעבור מפני האיסור. ובבני נח ליכא איסור אלא רק הוא קנין בדבר דל"ש קנין אחר. נקנה ונתקיים הדבר שלא יכול לשנותו עוד ע"י השבועה. ואפילו תימא דהאבות יצאו מכלל בני נח עשו שלא קיים התורה ודאי לא יצא מכללם. ואף דנקרא ישראל מומר היינו רק מה שנולד מזרע יצחק ורבקה וגם זה היה עדיין רפוי בידו שהיה יכול להמירו ולהחליפו. ואחר שחטא נעקר שם ישראל ממנו לגמרי ונידון בדיני בני נח. וזה שאמר השבעה לי כיום ורש"י פירש על מכרה כיום מכירה ברורה. והיינו לפי שהמכירה בדבר שאין בו ממש א"ל שימכור מכירה שלא יכול לערער והיינו על ידי שבועה. ולפי שגם בשבועה יש חילוק כי שבועת התורה הוא מצד האיסור שזה די גדר לבני ישראל שומרי תורה דכתיב בהו סוגה בשושנים. דבגדר התורה הרך כשושנה די שלא יפרצו פרצות אבל לאו"ה לא סגי בגדר של איסור. אבל השבועה אצלם כמו קנין המקיים הדבר שלא יכול לשנותו כלל מצד התקיימות עצם הדבר שהוא מעתה כן ולא מפני האיסור.

ונפקא מינה נמי לענין שאלה והתרה הנ"ל דל"מ אלא לענין שבועה של תורה שהוא מצד איסור התורה אבל שבועת בן נח כפמ"ש דהוא בכלל הדינין ועל דבר קנין לא שייך בו שאלה כלל כמו בכל קניינים. ובזה יובן מה שאמרו בסוטה (ל"ו סוף ע"ב) דפרעה אמר ליה ליוסף איתשול אשבועתך ואמר ליה אתשול נמי אדידך. ומה התלות יש זה בזה ואטו אם לא ישאל על זה לא יוכל לשאול גם ע"ז. אלא ודאי אם ישאל על זה יתחייב לישאל גם ע"ז. והרי לעולם ברצונו הדבר תלוי והיה יכול לישאל גם מקודם על שבועת פרעה. אלא שלא יכל מפני פרעה שלא רצה לישאל ועבודה זרה רוצה שישאל ואם כן מפני שנשאל על שבועה אחת מחויב שישאל על כל שבועות שלו. או אם אין נשאל על אחת אין יכול לישאל עוד על שום שבועה. וביותר קשה דהרי פרעה עשה לו טובה בעבור השבועה שהמליכו ואין רשאי להתיר בלא דעתו ורק דיעבד אם התירו מותר כמו שאמרו ביורה דעה סימן רכ"ה. אבל דיעקב היה

חסד של אמת שלא קיבל גמול ע"ז לא בתחלה ולא בסוף ורשאי לישאל ולהתיר גם לכתחלה ואיך תלה זה בזה. אבל לפי מה שכתבתי יש לומר כי ידוע דאבות קיימו כל התורה כולה והתנהגו על פי התורה וכבר חקרו קמאי אי יצאו מכלל בני נח ופרעה דאמר ליה אתשול היינו דהוא מתנהג על פי התורה ושבועתו כשבועת התורה לנדר של איסור בלבד ומהני שאלה. ויוסף אמר ליה דשבועתו כשבועת בן נח ול"מ שאלה ועבודה זרה אמר ליה שיודה לו על זה שיהיה דינו כבן נח דזו מעליותא הוא גם לדידך. דאם לא כן אוכל לשאול גם אדידך ועכ"פ בדיעבד מותר ואינך בטוח כל כך בשבועתי כמו לשיטתי ששבועתי כדין שבועת בן נח. והנה עשו גם כן פשט טלפיו להתנהג כישראל ואם כן יחשוב שבועתו כשבועת ישראל שיוכל לשאול עליו ועל כן אמר ליה שישבע לו שבועה ברורה כיום הברור שלא יוכל לישאל עליה ולא לעבור האיסור והוא עשה כן כי במכירה הזו נפקע ממנו גם איזה שורש מעט שהיה בו מאבותיו ויצא מכלל ישראל לכלל בן נח ועל כן הקדים וישבע ואחר כך וימכור דעל ידי השבועה היה המכירה ואחר כך ויעקב נתן שכבר נתן. אלא שההתגלות היה אחר כך דמה שנתן הוא לעשו רצה לומר השייך לו לחלקו ולשרשו. כי על ידי אכילת אדם הראשון מעץ הדעת טו"ר נתערב בכל העולם טו"ר וגם בכל האכילות. ויעאע"ה שהוא המתקן לחטאו דעכי אם בתענית (ה') דלא מת, הוא בא להפריד עירבוב זה ולהבדיל הטוב מן הרע. והוא היה שורש הטוב והקדושה שבכל העולם כולו שאין קדושה וטוב אלא בזרע יעקב דישראל קדושים הם והם שורש התורה דאורייתא וישראל חד ואין טוב אלא תורה שנקראת עץ החיים כי בעץ החיים, הטוב לבדו נפרד מהרע, מה שאין כן בעץ הדעת הם בערבוביא. ועשו הוא שורש הרע והמסאבו שבעולם וכמו שאמרו ראשית גוים עמלק, שהוא הראש והשורש לכל הגוים כולם. ומצד חטא אדם הראשון דעירוב טו"ר נוצרו בבטן אחד ואחר כך נפרדו זה וכו' עד שבמכירת הבכורה נבדלו לגמרי זה כולו טוב וזה כולו רע. ועיקר הבירור צריך להיות במה שקלקל בענין אכילה. ועל כן כשהפריד בנזיד זה הטוב מן הרע שלא יהיה בעירוב מסטרא דעץ הדעת רק הטוב כולו טוב והרע כולו רע ועל ידי זה נתפרדו ונבררו גם כן הנפשות.

ואחר מכירת שנפרדו זה מזה נתגלית נתינה זו שהוא גם כן נפרדת ולא מחלקו של יעקב וכמו שאמרו עשו מן האדום וגו' רצה לומר מקצת ממנו שחשב שיקח מחלק יעקב אבל יעקב נתן לו נזיד ולא מן הנזיד דרצה לומר מקצת משלו רק נזיד בפני עצמו כי כל אחד נפרד בפני עצמו ואין שייכות לזה על זה כלל. והוסיף לו לחם שלא ביקש ממנו שבו עיקר הבירור למאן דאמר עץ הדעת מין חטה שהוא עיקר קיום החיים דברא השם יתברך בעולם דעל כן נקרא כל הסעודה על שם לחם בכל מקום. רק דלא על הלחם לבדו יחיה וגו' כי הלחם דמסטרא דעץ החיים הוא המוצא פי ה' שבלחם מהרוחניות המחיה ברוחניות חיי עולם. מה שאין כן גשמיות הלחם הוא מסטרא דעץ הדעת טו"ר. ויעקב הפריד הרע ממנו ונתנו לעשו. ועשו הוסיף מדיליה שתייה דלא נזכר שנתן לו יעקב וסתם וישת היינו משתה יין כי הוא שמח מאד מאכילה זו ולא ידע דגחלים הוא חותה על ראשו. ואחר כך ויקם וילך והליכה טירדא כנזכר לעיל שנוסף לו אדרבא עוד טירדא על טירדתו על ידי מנוחת שלות עולם הזה שביקש באכילה ושתיה. ויבז וגו' שמתחלה היה לגוון הפשיטות טלפיים חן בעיניו ולא ליצחק לבד רצה לרמות רק גם לכי אם רצה שיחזקוהו למשתדל בטוב. אבל אז שנפרד הרע לבדו באכילה זו הכניס בלבו לבזות מעתה הבכורה כי גם הגוון נתבזה בעיניו ולא רצה להתדמות עוד על הגוון גם כן ליעקב רק מה שהוכרח לרמות ליצחק, והנה נתגלה מאכילה זו חלק הרע הנפרד לבד אבל חלק הטוב לא נזכר ולא נתגלה. כי אף שיעקב בירר חלקו כולו מצד הטוב לבדו לא היה זה בהתגלות בעולם הזה שעדיין צריך לבירורים בזרעו ועל כן הא דלא מת פריך שם בתענית ה' ב' וכי בכדי חנטו וכו' מקרא אני דורש וכו' היינו דמצד התגלות המפורש בכתוב לכל לא נתגלה ד"ז שלא מת כלל כי הרי חנטי וכו' כמו לכל מתים. רק שמצד דרך הדרש שהוא דרישת הנעלם שבכתוב שאין מפורש בהתגלות בעולם הזה לכל נדע שהיה כן באמת בהעלם אף שלא היה בהתגלות. ועל כן אכילה זו שמצד הטוב אינה בהתגלות בכתוב. ועל כן נאמר אחר כך ויהי רעב בארץ כי התגלות אכילה זו שכולה רעה מושכת אחריה רעב (וההיפך באכילה טובה שבקדושה וכמו וישבו לאכול לחם דשבטים גרם כה ליוסף שזכה להיות משביר בר ולחם לכל הארץ. ובבראשית רבה (פרשה) איתא על פסוק

זה, עבירתן של שבטים מאכיל לחם לכל באי עולם ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שהם עצמם ישבו לאכול רק דהוא הוא דאכילתם ממשיך שפע לכל העולם והוא על ידי עבירתן) אבל אז זכה יצחק לברכות שאמרו ז"ל דאברהם אבינו ע לא בירכו שלא יתברך עשו ואמר יבוא בעל הבכרות וכו' והשם יתברך גם כן המתין עד שיפרדו זה מזה לגמרי ונתברר דביצחק יקרא וגו' ולא כל יצחק שאין עשו קרוי זרעו כלל וברכת זרעו לא קאי אלא על יעקב. מה שאין כן מקודם היה אפשר שיוכלל גם עשו והוא היפך הברכה כי ברכת ה' לא יוסיף עצב עמה והוא השורש דקללת אדם מצד עירוב הרע של שורש עשו בעצבון תאכלנה שאכילתו הביאה עצבון ורעבון ויצחק לא הרגיש בכ"ז כי חשב את עצמו שנימול לשמונה להיות קדוש מלידה מבטן שכבר זכה לשם ישראל להיות מטתו שלימה. והאמת היה כן דמשנתברר יעקב לחלק ה' להיות מטתו שלימה אז גם או"י לא נקראו אבות אלא לזרע יעקב ואף אברהם נקרא ישראל (בראשית רבה פרשה ס"ג) כמו שאמרו ז"ל דנקרא אזרחי שזכה להיות אזרח בישראל כי באמת גם מטתם שלימה כי רק ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק ואין עשו וישמעאל זרעו כלל רק יעקב שמטתו שלימ' וזהו אחר שנתברר יעקב להיות מטתו שלימה בלא פסולת אז נתבררו גם הם כי הפסולת נדחה מליקרא זרעם כלל.

ובירור יעקב בלקיחת הבכורה היתה מצד עצמו שהוא כולו טוב ועדיין לא נתברר שלימות המטה היינו אפילו אם יהיה מזרעו מי שלא כן מכל מקום לא ידח נדח ושם ישראל לא נעקר ממנו אפילו יגדיל עונות עד לשמים. שזהו ענין שאין בו פסולת דבר זה לא נתברר עדיין עד קבלת הברכות על ידי לבישת הלבוש של עשו. כי הנה ענין יצחק שביקש לברך את עשו וכי סלקא דעתך שרבקה ידעה שיעקב צדיק ועשו רשע והוא לא ידע. אבל זה כל ענין יצחק לבקש גם בעד הרשעים מזרעו שלא יאבדו כמו שאמרו בשבת (פ"ט ב') דאברהם ויעקב השיבו ימחו וכו' ויצחק טען גם בעד הרשעים שבישראל וקיבל על עצמו עונשם פלגא עלי וכו'. וכן אברהם לא נמצא בכתוב שהתפלל על בנים וכן הוא בזוהר תולדות (קל"ז ריש ע"ב) דלא צלי ובבראשית רבה (פרשה מ"ד) דאמר אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב ואני הולך ערירי. ומשמע דמטעם זה לא נתפלל כי ידע ודאי אם מוכן להוליד צדיקים גם השם יתברך

מעצמו לא ימנע הטוב ולמה כל העולם כולו מולידים והוא אינו מוליד וחשב על כן הקדוש ברוך הוא יודע שיצאו ממנו רשעים. וכמו שבאמת גם שורש הרע שבעולם שהוא עשו ועמלק גם כן עתידין לצאת ממנו ועל כן הניח הדבר לפני השם יתברך שמה שירצה יעשה. וכמו שלא בירך ליצחק מטעם זה שלא יתברך אילן של סם המות העתיד לצאת ממנו והניח הדבר להשם יתברך. וגם יעקב השיב לרחל התחת אלהים אני כי מנע וגו' וגם היא ידעה מזה ומה שאמרה הבה וגו' היינו שיתפלל להשם יתברך אבל הוא השיב מאחר שהשם יתברך הוא ודאי בדין כי הוא שופט צדק ומסתמא ידע שיצאו רשעים. וכמו שהרגישו השבטים ביוסף ורצו להרגו מפני כן שאמר עתיד זה להשיאם לבעלים כמו שאמרו בברא"ר פרשה פ"ד כן חשב גם הוא שעדיין לא ידע זה דאין פסולת בזרעו כלל ואפילו ברשעים ועל כן אמר התחת אלהים, שם דמדת הדין וכי אני אהיה דיין ואשב לדון במקומו ואומר שהוא עיוות משפט חס ושלום והלא בודאי הוא עשה כן שלא יוליד רשעים ולהוליד רשעים גם הוא אין רוצה כלל ומוטב שלא תלד. אבל עליהם אמרו בשבת (שם) לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה. וגם טעם לשון עצה כמו בדניאל התיב עיטא וטעם כי הם לא ידעו שיש להקדוש ברוך הוא עצות על כל דבר וחשבו דהואיל והם רשעים ימחו ואין להם תקנה. ובאמת לכל יש תקנה ועצה והשם יתברך יכול לעשות משנים שלג ומזדונות זכויות ולהמתיק את המר. ועז"נ בתורה לשון עצה ותושי' שבתורה יש עצות לכ"ד ומסיים הכתוב שם לי גבורה כי אורייתא מסט' דגבורה נפקא ומשם הם העצות לתקן כל מיני הקלקולים דעל כן בברכת הגבורות נאמר מחי' מתים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים כי השם יתברך מתנהג בחסד ורחמים אין קלקול ורע כלל. אבל כשהרע גובר והשם יתברך יושב על כסא דין לפני זעמו מי יעמוד על כן במדה"ד עצמה שם הוא קבועת העצות שלה תיקונים ושיוכלו לזכות גם בדין והשם יתברך ממתיק את המר במר ולא במתוק כמו שאמרו בתנחומא בשלח ע"פ ויורהו ד' עץ עכשיו אתה צריך ללמוד וכו' ויראהו לא נאמר אלא ויורהו וכו' [ובשמו"ר (פרשה מ"ז) מבואר יותר שמשה הרהר למה נברא ואמר לו הקדוש ברוך הוא הכל לצורך וכך אמור עשה המר מתוק ודזה היה טענתו לא כך אמרת וכו' ואף עכשיו חלי מרוריתן וכו' יעוין שם במדרש ע"פ

ויחל משה] דדבר זה לימוד עצה בידיעת דרכי השם יתברך כאשר הרע גובר חס ושלום שאין מקום להמשיך שפע ממדת החסד והרחמים שהוא בלא הגבלה וצמצום ויוכל חס ושלום הרע להתגבר יותר דשלוה לרשעים רע להם ורע לעולם רק למצוא עצות להמשיך שפע על ידי מדת הדין דוקא. וכענין יצחק ביקש יסורין והם מעבירין על דעת קונו לפעמים בביטול תורה ועבודה ומכל מקום הם כמלח הממתיק את הבשר. וכיוצא בו יש תיקונים גם לתקן הרע הקודם והכל במשפט וכדרך שאמרו דין דלא כתיב בי' אמת הקדוש ברוך הוא עושה לפנים משורת הדין והיינו דגם זה דין כי הוא אחד מדיני ומשפטי התורה לעשות גם כן לפנים משורת הדין וכמו שאמרו בב"מ דינא הכי אמר ליה אין דכתיב למען תלך בדרך טובים שג"ז דין ממש דזהו המתקת הדינים על ידי מדת הדין עצמה בדרכיו של השם יתברך להמתיק המר במר דוקא.

ודוקא יצחק שהוא מדת הדין הוא הציל הרשעים ממדת הדין. והן הן גבורותיו שהוא כובש כעסו בדין וכבישה הוא מדת הגבורה שיכול לכבוש איזה דבר שלא יתפשט יותר והוא מתגבר נגד מדת הגבורה עצמה וכל זינא לזיני'. ושורש הרע נמשך מפסולת הדינין והצמצום שגרמו החושך וההעלם בעולם ועל כן אמר יצחק פלגא עלי שאני ומדתי הוא הגורם לזה ופלגא עליך כי ממך הכל דהא קריבית נפשי קמך שמסרתי נפשי כולה לך. וזהו ענין המתקת הדינין בשרשן שמחזיר הכל למקור ושורש העליון דשם הכל בקדושה וכולו טוב ואין דבר רע יורד מן השמים. ועל כן יצחק העתיר על בנים ואיתא בסוכה דהיפך כעתר היינו דגם הוא ידע כאברהם דסם המות עתיד לצאת ועבודה זרה נתפלל כי הלא השם יתברך יכול להפך הדבר ולעשות ממות חיים ומרע טוב וכמו שאמרו ע"פ והנה טוב מאד זה מות ויצר הרע שכשנמתק ונעשה מן הרע טוב הוא טוב מאד יותר מטוב בעצם. וכידוע המשל ממלך ששמח מבנו שהי' בשבי' וחזר אליו, הרבה יותר משמחתו בבניו שבביתו מעולם. והרי אין שום דבר עושה את עצמו והכל מהשם יתברך דעז"נ ואשר הרעותי דלולי השם יתברך ודאי לא היה מציאות כלל לשום דבר וגם מה שהוא ההיפך בעולם הזה הכל הוא ממנו ואם כן בידו להשיב הדבר לשרשו דעל ידי זה יתהפך הדבר לטוב מאד כשיחזור הכל למקורו וישובו לבית המלך מלכו של עולם.

ובאמת כל התהפכות זה מרע לטוב מאד אינו אלא על ידי זרע יעקב ועל זה איתא דלא גלו ישראל אלא להוסיף גרים. היינו לקלוט כל מעט טוב הגנוז בתוך סטרא דרע שעל ידי זה הוא כל מציאות שלהם בעולם בשביל אותם פרידות טובות שעתיד השם יתברך להפריד מהם ולהרכיב בישראל. ואז הנשאר קוצים כסוחים באש יצתו שלהבת מדת הדין תלהטם. וכן מעט החיות דעשו שהשם יתברך בראו והניחו להתגדל בעולם הזה ואתה מחי' את כולם כתיב אותו חיות הוא נפרד והולך ממנו מעט מעט ונכנס בישראל אם על ידי גרים כר' מאיר מזרע נירון וכיוצא דבשם ישראל יכנו. או על ידי הרבה דרכים אחרים למקום כידוע למשכילים על דרך אמת עד עת קץ שלא ישאר בו עוד שום חיות יאבד מן העולם. ויצחק כשראה שנענה בתפילתו ידע שהשם יתברך הסכים עמו שיהפך הרע לטוב מאד חשב שזה בכלל זרעו ולא טעה בעצמותו כי הוא מצריך עיון באמת כן וכמשז"ל דעשו אין נקרא זרעו. רק טעה בעשו כי קודם קבלת הברכות לא נתברר עדיין דבר זה וחשב שפירוד הלאום מלאום היינו שיעקב כולו טוב שאין בו שום רע כלל והרע המתהפך לטוב מאוד זהו ברע דעשו.

ונודע שיעקב מובחר שבאבות והוא דבוק במדה בפני עצמה ממדותיו של השם יתברך והוא מדת האמת ליעקב וגדול ממנו כי הוא דבוק בשם הוי"ה שהוא שם העצם המיוחד שלמעלה משאר השמות דאל אלהים מדת אברהם ויצחק שהם רק כינויים ומאחר שכולו טוב ומלא קדושה אין צריך לאהבתו וקרבתו וברכתו. אך עשו ידע שהוא הפסולת דמדתו ונמשך מן החושך שלו וכהיון עיניו שהי' על ידי ראיית פני השכינה בעקידה כי השם יתברך ישת חושך סתרו ולא יראני האדם וחי אם לא הסומא החשוב כמת ולפי שיצחק הוא מדת היראה אותיות ראי' שהוא מצד מדתו מדת הצמצום הוא כח הראי' בהקבלת פני השכינה וכמו שאמרו בשבת (שם) דמחוי להו יצחק הקדוש ברוך הוא בעינייהו שזהו מצד מדרגתו לכן הוצרך להסתמא מחיזו דהאי עלמא ועל ידי זה זכה לראי' ברוחניות.

והנה האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב ואז כשכהו עיניו הגשמיים מפני הראי' הרוחניות מסתמא גם הוא היה יכול לראות ללבב והכיר יפה את עשו דעל כן נאמר כי ציד בפיו רצה לומר שהוא ידע זה דצידו רק בפיו ולבו בל עמו כלל. ומכל מקום

מפני זה אהבו כי הרגיש בזה שהוא הפסולת של מדתו שממנו נמשך החושך הגמור דמחשיך אנפי בריין ויוכל להתהפך לטוב מאוד כשיתגלה סתרו יתברך שבתוך חושך זה ועל כן אהבו שבאהבה זה שיתקרב אליו בהתקרבות יגרום בזה שישוב לו למקורו שהוא מקור הקדושה וזה ע"י שציד בפיו שראה שרוצה על כל פנים להדתמות לפנים ולמראית עין לטוב. ובישראל גם ד"ז טוב כמו שאמרו ויפתוהו בפיהם וגו' ולבם לא וגו' ואף על פי כן והוא רחום יכפר וגו'. וכידוע דברי הרמב"ם (פרק ב' מהלכות) בטעם כופין עד שיאמר רוצה אני דמה שבלב אין רוצה רק מצד היצר רע ועז"נ שפתי צדיק ידעון רצון וקבלתי הפירוש דגם כשרואה שאין רצון לבו עדיין לזה הדבור בפה לטוב שנקרא שפתי צדיק מועיל ללמד ולהמשיך רצון ללב גם כן. וחשב יצחק גם עשו כן מאחר שראהו על כל פנים מפתה בפה על זה אהבו להמשיכו אליו למקורו.

וכן רצה לברכו שיתהפך אז גם לבו לטוב דעל זה אמר ויתן לך האלהים שאמרו ז"ל יתן לך אלהותו. והכל מאת ה' שיקבל יעקב הברכות של התהפכות הרע לטוב מאוד שד"ז עיקרו מכח יצחק. והוא לא היה מברך ליעקב בזה שראוהו טוב גמור ובא לתקן חטא אדה"ר וחשב שאין מציאות לרע אצלו עוד כלל מאחר שהפריד הטוב מן הרע שנתערב בחטא אדה"ר. והאמת כן היה כי שרו של עשו שהוא שורש הרע כשנאבק עמו לא יכל לו להכניס בו שום דבר רע כי הוא כבר נבדל מהרע לגמרי. אבל מכל מקום נגע בכף יריכו היינו בדורות יוצאי יריכו שבהם יש אחיזה רע אבל גם זה בנגיעה בעלמא וכשזרח לו השמש נתרפא מצלעתו דסוף הכל גם את הנדחה והצולעה יקבץ כשיתהפך חשוכא לנהורא ויהי' לו ה' לאור יומם. אבל זריחה זו הוא לו דייקא דלכל האומות אדרבא אז חפי חשוכא כמו שאמרו החושך יכסה וגו' ועליך יזרח וגו' כי אור זה הגדול הוא מסמא את עיניהם התרוטות ועל כן אור זה נהפך להם לחושך והוא לתועלת להם לאותם הנשארים מהאומות שלא יעבדו לגמרי כי ישארו מהם עבדים לישראל כמו שאמרו ועמדו זרים וגו' אכריכם וכורמיכם והוא בשכר מצות ציצית (כמו שאמרו בשבת ל"ב:) היינו לבוש של יראת שמים כידוע דחוט של תכלת הוא גוון מדת יצחק אבינו ע"ה ומצידו הוא ברכת יעבדוך עמים וגו' על ידי יראת שמים יהי' מוראו על האומות. וזהו על ידי הרע שנתהפך לטוב דעל ידי

זה נתהפך גם הרע דאומות מאותו הראוי להתהפך שיוכל להכיר על כל פנים מעלת ישראל ולרוץ לעבדו שלכך נבראו דכל העולם כולו לא נברא אלא לשמש לצורת אדם האמתי דאתם קרויים אדם אבל מי שכולו טוב מתולדה שאין בו רע כלל אין לו שייכות עמהם.

ואמר לו הוי גביר לאחיך כפי מחשבתו שהוא עשו היינו שיתהפך לטוב מאוד ויהי' גדול בזה מיעקב דבמקום שבעלי תשובה עומדין אין וכו' וזהו טעם לשון גביר רצה לומר שהוא יהי' בהתגברות יותר כי בע"ת צריך התגברות יותר נגד היצר ועל ידי זה יהי' מוראו עליו וישתחוו וגו' גם כן כי הבעל תשובה צריך להיות דבוק במדת היראה ביותר ועל ידי זה גם צדיקים גמורים יראים ממנו. והשתחואה הוא ביטול שמחמת יראה ולא אמר בברכה זו ויעבדוך וגו' גבי אחיו כי הוא חשב שמברך לעשו ולא עלה על דעתו שיעקב יעבדנו חס ושלום רק לפי שכשמתגלה סתרו ית' שבחושך שהוא אור הנעלם הוא גילוי אור עליון למעלה מאור המושג ונעלם עד שהוא כאין נגדו על זה שייך לשון השתחואה שהוא הביטול להיות כאין וכעפר. אך כשחזר וסיפר הברכות לעשו אמר לו ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים והנה לשון זה לא אמר בברכתו כלל על אחיו, אלא על עמים. אך כשנודע לו שבירך את יעקב וידע שכל ברכות אלו שייכים ליעקב כשמתלבש בלבוש דעשו היינו שנראה גם כן רע רק אצלו הוא על הלבוש כי מעמקי הלב גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב וכו' היינו אף העיכובים שבלב שנוטה לרע הוא גם כן רק בהתגלות לבו מצד השאור שבעיסה היושב על מפתחי הלב ושעבוד מלכיות שהם החוחים הסובבים לשושנה ומלבישים אותה זה מבחוץ וזה מבפנים. אבל הכל רק לבוש ולא העצמיות שהוא עומק לבו ששם עיקר חיות עצמיותו זה דבוק בהשם יתברך כמו שאמרו ע"פ צור לבבי וגו' שהקדוש ברוך הוא לבן של ישראל. וידע דאף דיעקב כולו טוב מכל מקום יוכל להתלבש עדיין פעמים בלבוש דעשו והריח ריח בגדיו שהם הלבושים דעשו שאמרו ז"ל ריח בוגדיו שהפושעים דישראל הם מצד הלבושים דעשו המלבישים אותם בשאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. וראה שגם הם מריחים כריח שדה וגו'. ואמרו ז"ל (בשבת) שדה של תפוחין והוא מ"ש מה תפוח פריו קודם לעליו כך ישראל

הקדימו נעשה לנשמע וזהו במעמד הר סיני שהיו כל הנפשות מישראל כולם שבכל הדורות ואפילו הפו"י ובשבילם הוצרך הכפיית הר כגיגית שהוא הכפיי' עד שיאמר רוצה אני דמהני כפיה. אף דהוא רק בפיהם ולבם לא נכון זהו בהתגלות הלב לבד ולא במעמקים. מה שאין כן באומות הם בהיפך שהמעט טוב שיש בהם אינו בעצמיות רק דרך לבוש ואפילו מה שהוא בלב על זה נאמר אין חפץ לכסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו שהוא חיצוניות הלב לא שיכנס הבינה שבלב למעמקיו שאינו רוצה בזה כלל. ועל כן לא כפה לאומות שלא רצו לקבל התורה אלא לישראל שהם רצונם בכך שיכפה אותם לעבודתו ית'. וכן לעתיד אם אין הדור זכאי נא' כי ביד חזקה וגו' אמלוך עליהם והוא ככפירוש דמ"ת ואנו מקוים ומצפים לזה דכל כי האי רתחא לירתח עלן ולפרוקינן מה שאין כן האומות אף על פי שאם כפאום על כרחם היו מתרצים מכל מקום הם לא רצו זה שיכפום כי מה שלא רצו לקבל התורה היה מצד עצם רצונם שאין רוצים לעשות רצונו יתברך כלל ולא מצד השאור המסית כלל.

ובעבודה זרה (ב' סוף ע"ב) דעתידים אומות לטעון כלום כפית עלינו הר כגיגית והשם יתברך משיבם הראשונות ישמיעונו וכו' היינו דגם אם כפאם לקבל לא היו מקיימים דאם הלב באמת אין רוצה מה תועלת בכפירוש שיאמר רוצה אני ואנו יודעים דבלבו אין רוצה ואין זו קבלה לכשתסור הכפיי' לא ירצה ולא יקיים. וממתן תורה ירדה שנאה וחורבה לאו"ה (כמו שאמרו בשבת) היינו דמשנבחרו ישראל לעם בפני עצמו דלבדד ישכון ובגוים לא יתחשב היינו אפילו אותם הראוים להתדמות לגוים מצד מעשיהם מכל מקום לא יתחשבו עמהם דאף על פי שחטא ישראל הוא ונחשב בכלל ישראל לכ"ד. וזהו הבירור וההבדל הגמור שבין ישראל לעמים מכל מקום נדחו על ידי זה כל האומות מעתה שנפרדו לגמרי ואין להם שייכות עוד עמהם ועל ידי זה הוא השנאה והחורבה להם מאחר שאין להם עוד שום חיבור עם ישראל כי אהבת השם יתברך אינו אלא ליעקב ואת עשו שנאתי כתיב והיינו לפי שהוא שונא את יעקב אחר שנפרד ממנו לגמרי והם ב' הפכים זה לזה.

ואחר שקבל יעקב הברכות אז נפרד לגמרי. כי בתחלה בלקיחת הבכורה היה הפירוד רק לחלק הטוב שביעקב מן הרע דעשו וזה מצריך עיון. אבל עדיין היה לו חיבור

עם הפו"י שבזרע יעקב ומצד הזה היה אהבת יצחק שחשב שגם הוא שהי' עליו שם ישראל הוא בכלל הפו"י ראוי לברכה ולא ידע שהקדוש ברוך הוא שונאו. עד אחר קבלת יעקב הברכות שנתברר שרק הבוגדים שמזרעו הוא שמריחין כן ואין לעשו יחס גם עם הפושעים שבזרע יעקב כי הוא בכלל כל האומות ועל כן כשנכנס אחר כך עשו ראה שנכנסה עמו גיהנם כמו שאמרו בברא"ר (ריש פרשה ס"ז) ולא הפעם הראשון הוא שנכנס אצלו אלא שאז נדחה לגינהם לגמרי כי נתברר שאין בו עוד תוחלת ואין לו עוד שייכות לשם ישראל ולפו"י על כן אמר לו כל אחיו נתתי לעבדים כי גם הוא בכלל יעבדוך עמים.

ומכל מקום דייק ואמר גביר שמתיו לך לו ביחוד ועל העבדות לא אמר אותך נתתי כי עשו מצריך עיון שנק' ישראל מומר הרי היה לו עדיין קצת שייכות לשם ישראל ופו"י דעל כן זכה להיות ראשו קבור במערת המכפלה בעיטפירוש דיצחק ומ"ש אחר כך כל אחיו לא קאי עליו עצמו דל"ש לשון כל. אף דגם בברכת יעקב נאמר ל' רבים לאחיך וישתחוו בני. היינו דלחד ברא קרו בני כדאיתא (בבבא בתרא) אבל ל' כל ודאי לא שייך על חד. רק רצה לומר על בניו דבני אחים נקראים אחים כמו שאמרו באברהם ולוט אנשים אחים אנחנו ועבדות לא נזכר בברכה על אחיו רק על עמים ובניו שפיר הם בכלל כל העמים ואין להם שום שייכות לשם ישראל עוד. אבל בברכתו לעשו אמר לו ואת אחיך תעבוד וזה חידש עתה בברכתו לו שגם הוא עצמו יעבוד וזה לבד הוא הברכה לו כי הרגיש שאין ראוי לברכה מעתה ורק מה שהשם יתברך בראו ונותן לו חיות מה שראה גם בו צורך בבריאה ולא להוסיף עוד ועל כן מ"ש תחלה הנה משמני וגו' אמר בל' הנה דמשמע שזה דבר נכון ומזומן לפניו ולא שהוא ברכו בזה כמו שאמרו ליעקב ויתן וגו' רק שסיפר לו מה שרואה ברוח הקודש מה שהוא מוכן לו מהשם יתברך. והוא ברכו שיעבוד ליעקב שזהו תכלית שלימות עשו וכל האומות כשיהיו עבדים לישראל. ורק כאשר תריד שתהי' בתכלית הירידה אז ופרקת וגו' שזהו ירידתך. אבל מעלתך הוא שתעבדנו. ואיתא על זה והי' שהוא לשון שמחה ואף על פי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים אפילו מאו"ה היינו שאר אומות אבל עמלק מזרע עשו כתיב בי' תמחה ואפילו גרים אין

מקבלים מהם וכן לעתיד לא ישאר מהם כלום דכל זמן שיש מזרעו בעולם אין השם שלם והכסא שלם ודאי השם יתברך שמח במפלתו. ושורש הפריקת עול דישראל מעליו שבעשו הוא בכח עמלק וזהו תכלית הירידה שלו ולעולם מפלת עמלק הוא כאשר רוצה לפרוק עול של ישראל מעליו.

וזהו שמחת ימי הפורים ועיין שם (במגילה י' סוף ע"ב) בפתח פתחא והי' כאשר וגו' ישיש וגו' ומי חדי וכו' לאחרים משיש עיי"ש ברש"י דאויבי ישראל שמחו ולכאורה מה פתיחה הוא זה לענין המגילה ונס דפורים ומה נפקא מינה אי שמחו תחלה רק משום דשם נמי והיה לשון שמחה לומר שאף על פי שאין השם יתברך שמח במפלתן של ישראל חס ושלום בזה הוא שמח במה שמשיש על ידי זה אויביהם ועיקר אויבי ישראל הם זרע עמלק ובמגילת אסתר שכתוב סתם והרוג בשונאיהם והכוונה על עמלק והם הם שהיו שמחים לפרוק עול ישראל מעליהם לגמרי. כי מה שישראל נמצאים בעולם זהו גם כן לעול על עמלק כמו שמציאות עמלק הוא לעול על ישראל שהרי על ידי זה אין השם והכסא שלם כך בהיפך להם כי הם זה לעומת זה ועל כן לא היה מי שחשב וגזר לאבד לגמרי כל זרע ישראל אלא המן שמזרע עמלק שכמו שהמצוה למחות שמו וזכרונו לגמרי מן העולם כך חשב הוא להיפך ומחשבתו נהפכה על ראשו כי כך ענין עמלק להיות כל פעולותיו נהפכים עליו וכאשר הוא בתכלית הגיאות הוא בתכלית הירידה והשפלות וכל מעלתו הוא כשיהי' עבד לאחיו. והמן כשהי' תחלה עבדא דמזדבן בטולמי למרדכי אז היה בשלימות מעלתו וכשהתחיל להתגאות ולפרוק עול ישראל התחילה ירידתו וכל מה שנתגאה יותר כפי השעה המשחקת לו. על האמת היה לו ירידה יותר וכמו בתכלית גאונו שהתפאר אף לא הביאה וגו' וגם למחר וגו' ועשה העון ואמר למלך על האיש שחפץ ביקרו שחשב למי יחפוץ וגו' שהי' אז בתכלית הרוממות לפי מחשבתו באמת אז היה בתכלית הירידה והשפלות כי הי' זה באמת הכל בהיפך כדי להאבידו ולא לרוממותו כלל. וכן כשהם בתכלית השמחה על מפלת ישראל חס ושלום אז הוא תכלית עצבונם ואבלם ועל כן אמר הנביא שישו ושמחו בת אדום וגו' גם עליך תעבור כוס וגו' שציום לשמוח כי על ידי זה גם עליך וגו'. וזהו השמחה דישיש ה' וגו' מה

שהם ישושו על ידי זה שמחה לפניו כי זהו עיקר הגורם למחיית עמלק שהי' אז על ידי השמחה שהי' להם ובזה ממילא מתבטל הרע מישראל כי כל חטאי ישראל גם כן הוא רק כל זמן שזרעו של עמלק מצויים בעולם שהם שורש השאור שבעיסה ושעבוד מלכיות המעכבין רצונינו מלעשות רצונו יתברך שזהו פירוד אותיות השם ב' הראשונות מהאחרונות. שאין השם שלם היינו שאין יחוד אחד לרצונינו עם רצונו ית'. שב' ראשונות הם רומזים לרצונו יתברך שהם חכמתו ובינתו יתברך כידוע, וב' אחרונות הם הרצונות של זרע ישראל בניו של מקום כידוע דהם בסוד אבא ואמא בן ובת והד' עתיקים אין כאן מקום ביאורם. וזהו ראש שמחתו יתברך כאשר יתחברו יחד אותיות השם ויהי' יחוד הגמור וכל כונת הגזירה דהמן היה לתכלית זה שיגרום שמחה לאויבי ישראל הם זרעו של עמלק ויבוא למחיית עמלק. ועל כן פרק זה הוא פתיחה דהא פרשתא דמגילת פורים כי זהו עיקר שמחת פורים שנובע מאותה שמחה שלהם דנהפוך הוא.

ועל כן התחלת המגילה ממשתה אחשורוש שהי' גם כן שמחתו על דמטו שבעים ולא אפריק (כמו שאמרו מגילה י"א:) אחיו של ראש (כמש"ש.) הוא נבוכדנצר שהוא רישא דצלם הטמא כי הוא גם כן משורש דראשית גוים דעכי אם רפינו את בבל ולא נרפתה שלא רצו להכניס מזרעו תחת כנפי השכינה כמו שאין מכניסין מזרע עמלק. וכן אחשורש נתחבר להמן וגם אז אחר שהסכים בגזירה נאמר שישבו לשתות. ועל ידי זה השיב השם יתברך אפו מעל בני ישראל כמו שאמרו בנפול וגו' פן וגו'. וזהו והי' כאשר וגו' ממש כח השמחה דלהטיב שהי' בחשק ושמחה ונמשך ממקור החסד המרבה להטיב כן מה שישיש את שונאי ישראל להרע חס ושלום זהו גם כן המשכת חסדים טובים לעמו ישראל כי על ידי זה יבוטל הדבר ואדרבא יהפך הגלגל עליהם ויהי' מזה אדרבה שמחה ומשתה לישראל והמן הכניס עין רע בקדושת הזמנים דבני ישראל דמפקי לכולי שתא בשבת היום פסח היום דעבודה זרה כל קנאתו של אותו רשע על בני ישראל שעיקר הקדושה אצלם בשביתה ונייחא ועל ידי זה ממשיכים קדושה לימי המעשה שיוכלו גם כן לישב על התורה ועבודה ולא יצטרכו לייגע בענייני העולם הזה ומלאכתן מתברכת כמו שאמרו בחסידים הראשונים מה שאין כן

בגוים דיום ולילה לא ישבותו אבל כשישראל אוכלין ושותין ושמחים עוסקין בשירות ותשבחות ואו"ה בדברי תיפלות ובכוסו אדם ניכר וזהו המועד שנוסד עוד על מפלת המן שחייב לבסומי בו להיות ניכר בכוסו שבו הוא ההכרה לתוקף קדושת ישראל כי נכנס יין יצא סוד ונתגלה הנעלם שבמעמקי לבו דישראל קדושים דביקים במעמקי לבם בקדושת השם יתברך צור לבבם וחלקם ויונקים מקדושת השבת דקבוע וקיימא וממנו ממשיכים קדושה לכל הזמנים דישראל מקדשי ומשם הקדושה חופפת עליהם בכל ימות השנה כולה ואפילו שהנגלה ל"י כן. ומאומות בהיפך אפילו פושט טלפיים בנגלה בפנימיות אין להם שייכות לקדושה כלל וסורו טמא קראו למו על מעמקיהם.

וקדושת המעמקים דישראל שהוא סוד שאי אפשר להתגלות כלל בעולם הזה הוא המתגלה בפורים על ידי הביסום יום אשר נחו היהודים מאויביהם שזכו לטעום בחול מעין המנוחה דשבת שאז הוא זמן דמחיית עמלק והי' בהניח וגו' תמחה וגו' ובהניח הוא קדושת השבת מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שזכו לזה יעקב ובניו שינוחו בו. ויעקב ובניו הם י"ג ויוסף נחלק לב' הם י"ד ועם יוסף הם ט"ו והם י"ג וי"ד ימי המחיי' דעמלק וי"ד וט"ו ימי הנוח. ואסתר סוף כל הנסים הוא סוף כל קדושת הזמנים עד שהגיע לקדושת יום שאין בו שביתה ממלאכה דיום טוב לא קבילו רק משתה ושמחה. והוא נעוץ בתחלתן של קדושת הזמנים שהוא קדושת יום השבת שהוא ראש כל הנסים בבריאת עולם כולו יש מאין והכל בשביל ישראל אלא שלא נעשה באתערותא דידהו ושהם מקדשי דעדיין לא היו בעולם והסוף שהוא ימי הפורים בו נתגלה דגם כל הקדושה דישראל מקדשי אינו מצד עצמם והשתדלותם רק הכל בקדושה דקבוע וקיימי בקרבם וזה מתברר בשעת הביסום עד שלא ידע כנ"ל דמתגלה דעצמיותם כולו קודש לה'.

פרק ח

ושלש קדושות נאמרו בתורה והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' היינו מה שהאדם מתקדש מעצמו בהשתדלותו ואתערותא דילי'. וזהו ההתחלה שצריך להיות מצד האדם באתדל"ת והשתדלותא דידי' כי הוא העיקר בעולם הזה שהוא עולם הבחירה ואחר כך זוכה להקדושה שיש לו בשורש מורשה מאבות שנוצר מזרע

ישראל קדושים והוא כבר קדוש בתולדה מאבותיו דאף על פי שחטא ישראל הוא ואפילו פושעי ישראל עדיפי מנביאי אומות העולם ודבר זה לא בהשתדלותם רק מצד הקדושה שבתולדה בכל זרע ישראל. וזהו החילוק שבין ישראל לגרים שאמרו (קידושין ע' סוף ע"ב) זו מעלה יתירה דבישראל כתיב והייתי להם וגו' ואחר כך והמה וגו' והיינו שהשם יתברך הוא על כרחם להם לאלהים רוצים ולא רוצים וכמו במתן תורה שכפה הר כגיגית וכן לעתיד ביד חזקה וגו' אמלוך וגו' וזהו רק בישראל מצד הקדושה שלהם בתולדה מאבותם מה שאין כן בגרים. ואחר כך כי קדוש אני היינו מה שהשם יתברך מקדש האדם מלמעלה שזהו עיקר ושורש ומקור כל הקדושה דישראל. וכמו שאמרו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' ואתם הדבקים בה' וגו' צריך שתהיו כמוהו ורבותינו ז"ל אמרו יכול כמוני תלמוד לומר וכו' קדושתי למעלה וכו' היינו משום דקדושים תהיו פירש בזהר שם (פ"א.) תהיו ודאי מדלא אמר היו. והיינו מתוך דביקותם בשרשם במקור הקדושה ואם כן סלקא דעתך כמוני דאין שום טומאה חוצצת בפני קדושתו יתברך וכמו שאמרו ועברתי וגו' אני ולא מלאך וכו'. כי מצרים מלא טנופת עבודה זרה ואי אפשר לקדושת המלאכים ליכנס שם. וכן בבית הכסא אומרים התכבדו מכובדים קדושים וכו' כי לקדושתם אין יכולים ליכנס למקום טינופת. מה שאין כן השם יתברך עצמו שאמר בשיר היחוד כל טנופת לא תטנפך וס"ד דגם ישראל כן שקדושתם למעלה מקדושת מלאכי השרת ויוכלו להשתקע בכל מקום שישתקע ועם כל זה הקדושה לא תזוז. ועל זה אמר אני ה' קדושתי למעלה דזהו שם הוי' המורה על כל קומת הקדושה כולה עד רישא דכל רישין כנודע והגם שהכל יחוד אחד ואורייתא וישראל וקודשא בריך הוא כולא חד והם ג' קדושות הנ"ל. אורייתא הם מה שהאדם משתדל בעצמו על ידי התורה שהיא עיקר הקדושה כמו שאמרו בזוהר קדושים שם. וישראל הוא קדושת כל הכנס"י בשורשם מאבות. והקדוש ברוך הוא הוא מה שהוא מקדשם בקדושתו שלמעלה והכל אחד ביחוד גמור. ומכל מקום קדושת ישראל הוא למטה שהם יונקים מהקדושה שלמעלה המשפיע לקדושה שבהם מעצמם ומאבותם, ועל כן צריכים לקדושת עצמם גם כן. ואף דאני ה' השוכן בתוך טמאותם כתיב. מכל מקום הכל כפי הכנת האדם עצמו

מלמטה ואפילו פושעי ישראל כפי הכנת הקדושה שיש בשורשם מאבות מה שלא ניתק מהם בהגדלת החטאים כי אי אפשר לנתק הכל כל השורש דיהדות. ומכל מקום הוא מתמעט והולך על ידי החטאים ולעולם השראת הקדושה דלמעלה כפי הקדושה דלמטה.

ויצחק הוא הראשון שנימול לשמונה להיות מלידה מבטן מקודש להשם יתברך שזהו השורש דישראל המקודשים להשם יתברך בתולדה בלא השתדלותם ועל כן נאמר בו צחוק עשה וגו' כל השומע יצחק וגו' שנתרבה הצחוק והחדוה בעולם בלידתו ונא' ויעש משתה גדול ביום הגמל וגו' ולא נמצא מקודם משתה בתורה וזה היה ביום ה"ג מ"ל כי שמחת ה' במעשיו היינו בעולם שברא נשלם אז בלידת יצחק. ומילתו לשמונה שזהו האות הברית שבבשרו דמקודש לשמים. דעבודה זרה היה כלל הבריאה בשביל ישראל. ובפסחים (ע"ט:) פירש על הסעודה דלעתיד כשיגמול חסד עם זרעו של יצחק. היינו כשיבורר מעלת וקדושת ישראל אחר כל הבירורין שעברו עליהם בכל ימי עולם הזה בכל הדורות בכלל ובפרטים. ונק' עיין שם יצחק כי אברהם נקרא בחגיגה תחלה לגרים וישמעאל גוי הוא מה שאין כן יצחק דכבר הורתו ולידתו בקדושה. עשו נקרא בקדושין ישראל מומר כי כל זרע יצחק זכו לשם ישראל. אלא דעד שלא בא יעקב להיות חוט המשולש שלא ינתק עדיין היה אפשר לינתק ועשו ניתק מעליו קדושת היהדות שהיש לומר מאבותיו ונעקר מקדושת ישראל לגמרי על ידי עונותיו. מה שאין כן בזרע יעקב אבינו ע"ה שמטתו שלימה דאי אפשר לנתק שם ישראל ממנו לגמרי אפילו יגדיל עונות עד לשמים. וג' אבות הם נגד קדושות הנזכרות קדושת אברהם שהוא תחלה לגרים ואב המון גוים דגם הגרים נקראים זרעו הוא הראשון לקדושה דהשתדלות אדם באתערותא דילי' שמתחלה עובד עבודה זרה וכו' ואברהם אבינו הכיר את בוראו ומסר נפשו על קידוש השם. ואחר כך יצחק כבר נולד בקדושה מאבותיו וכל השתדלותו להחזיק קדושה זו שבתולדה להיות גם ממנו מורשה לזרעו דהם זרע יעקב שנשאר בהם כח יצחק. וקדושת יעקב אבינו ע"ה שהוא צורת האדם שבמרכבה במראה הנבואה שמדמין הצורה ליוצרה הוא זכה לשורש הקדושה עד שנקרא אל כמו שאמרו ז"ל ע"פ ויקרא לו וגו' היינו להיות כמוהו ממש ורק על כל

ישראל אמר יכול כמוני וכו' דאי אפשר. וגם זה רק בעולם הזה מצד שיש מקום לטומאה ורע ושאור שבעיסה. אבל לעתיד איתא שעתידים צדיקים ליקרא בשמו של הקדוש ברוך הוא דהיינו שיהיו כביכול כמוהו דאז יעשה חדשה דנקבה תסובב גבר. הרומז לקודשא בריך הוא ושכינתיה שהוא כנסת ישראל כידוע. ויעקב זכה לזה גם בעולם הזה דעכי אם (תענית ה' ע"א) דלא מת. ולא כאליהו דעלה לרקיע ונתהפך למלאך רק צורת אדם שלו קיים לעלמי עד כי הוא הצורה שבכסא הכבוד וממנו הוא ההמשכה גם לקדושה שלמעלה בשורש ובתולדה לכל זרעו אחריו.

והם הג' שמות שאמרו בקהלת רבה שיש לכי אם אחד שקרא לעצמו והוא בהשתדלותו ואחד מאחרים מאבותיו ואחד שבס' תולדתו הוא מצד השורש דחלק ה' עמו. וזהו ליעקב חבל נחלתו דייקא לאחר שנעשה חבל הנפקע מג' דעל כן מטתו שלימה שאי אפשר לנתק שם ישראל כי כבר קשר ודיבק קדושת ישראל עם קדושת ה' אלהים חיים והם חלק ממנו, וכמו שמברכים על חכמי ישראל ומלכי ישראל שחלק מחכמתו ומכבודו כי הם חלק ממנו דוגמת האשה בעולם הזה עצם מעצמיו ובשר מבשרו מצד תולדתה והשם הוא שורש חיות האדם כמו שאמרו כל אשר יקרא וגו' כידוע. ונגד אלו הם קדושת ג' מצות המגדירות ומבדילות בין ישראל לעמים שהאומות מתקנאים בהם וגוזרים עליהם כמו שאמרו (ראש השנה י"ט.) דגזרו שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות. והתורה הוא קדושת ישראל בהשתדלותם כנ"ל שזה מורשה קהלת יעקב ולא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום וגוי שעוסק בתורה חייב מיתה כי אי אפשר להם להגיע לשום קדושה בהשתדלותם כלל דאף שניתן להם ז' מצות בני נח הם רק להגיע מזה למדת ד"א שקדמה לתורה ואם ישמרום כראוי יוכלו לזכות להיות עבדים לישראל כמו שיהי' לעתיד. והאומות מתרגמים התורה יונית ואומרים אנו ישראל כמו שאמרו ז"ל בשמו"ר וד"ז גזל בידם לנגוע בנחלה שאין שלהם כי התורה ירושת או ארוסת ישראל ומסטורין שלה בידיהם ואין לאו"ה שום שייכות עמה. והמילה לבנים הוא הקדושה שבידם מאבות שהאב מל את בנו ובלא דעתו וידיעתו מכניסו לקדושת ישראל. כי הוא כן בשרשו מאבות וד"ז אות הברית דזרע ישראל כי כל הגוים ערלים ואפילו המולים שבהם כדתנן בנדרים

שאם יחשבו למול גם כן לא יועיל להם ולא יוכלו להגיע לשום קדושה על ידי זה כי הם נשארים ערלים כמקדם. דקדושה זו הוא רק בישראל. ואצלם בהיפך דאפילו הערלים נקראים מולים כי אותה קדושה אי אפשר לנתק כלל אלא שבמעשה המילה הוא מוסיף כח בהתגלות הקדושה בו בפעל ולא בהעלם בלבד.

ושבת הוא הקדושה דקבוע וקיימא שמצד השם יתברך דלא ישראל מקדשי לי' שכבר נתקדש בתחלת הבריאה אלא שהיתה מתנה טובה בבית גנזיו שגנזה מרשעים שלא יהנו מקדושה זו ונתנה לישראל דעז"נ לדעת כי אני ה' מקדשכם כמו שאמרו (בשבת י':) דזהו הקדושה שלמעלה שהקדוש ברוך הוא מקדש להאדם מישראל ביום השבת שזוכה לנשמה יתירה בהשפעת הקדושה שמלמעלה כפי מה שהוא כלי מוכן בב' הקדושות שמלמטה הקודמות כנזכר. וד"ז הוא גם כן אות ברית ביני וביניכם ואין שייכות לגוים דגוי ששבת חייב מיתה דהם אין להם שייכות לשום קדושה רק למדת ד"א וצריכים לעמל מלאכה בעולם הזה להיות חורשים בשעת חרישה וכו' להכין לטוב לפני אלהים זרע ישראל מה שאין כן כשישבתו יהיו אוכלים ושותים ופוחזים ועוסקים בדברי תפלות. ורק ישראל שהם קודש לה' ראשית תבואתה שהם תרומת העולם להשם יתברך שיש בעצמיותם קדושה ניתן להם דרך מתנה מלמעלה קדושה זו שביום השביתה שהוא מה שהשם יתברך מקדשם גם בשביתה מהשתדלותם וכשאוכלים ושותין עוסקים בשירות ותשבחות דהם מתמלאים עוד בקדושה יתירה על ידי האכילה ושתיי' שבקדושה. ועל כן כל חפץ האומות לעקור ולבטל ג' קדושות אלו חס ושלום מישראל. ועמלק שהוא הראשית גוים על כן עיקר התעוררותו בזה והוא מזרע עשו שכבר היה תחלה נקרא בשם ישראל ונחשב לזרע אברהם ויצחק עד שעקר שם זה ממנו על ידי מעשיו.

וג' קדושות אלו נגד ג' אבות דב' אלפים תורה התחילו מאברהם אבינו ע כמו שאמרו (בעבודה זרה ט'.) וכמו שאמרו בברא"ר (פרשה ס"א) דנעשו ב' כליותיו כב' מעינות ונובעות תורה כי הוא התחלת ההשתדלות שמצד האדם כנ"ל. ויצחק הוא הראשון הנימול לשמונה. ויעקב הוא הראשון שזכה לקדושת השבת כמו שאמרו ז"ל ע"פ ויחן שקבע תחומין וא' לפי שכתוב בו שמירת שבת זכה בלא מדה וכ"נ בשכר השבת

והאכלתיך נחלת יעקב אביך ואיתא בשבת (קי"ח ריש ע"ב) שהוא בלא מצרים לא כאברהם וכו'. היינו דקדושה שבאדם מצדו או מצד אבותיו שהוא קדושת בשר ודם הוא בגבול מה שאין כן קדושת יעקב שהוא קדושת השבת דהשם יתברך מקדש זהו בלא גבול. כי קדושת השם יתברך אין לה גבול כלל ועשו מצד הבחירה שבידו בעולם הזה היה יכול לבחור בטוב ולזכות לב' הקדושות שמצד האדם שהי' בידו מאבותיו. ואף שכבר נאמר לאברהם כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק זהו מצד הידיעה דהשם יתברך שיודע מה שעתיד לבחור ואין זה סותר להבחירה בשעתה שביד האדם בעולם הזה כנודע. אלא שהוא בחר ברע ונעקר מחלק הטוב ועל כן נגד השתדלות דישראל בתורה בקדושה שמצריך עיון בהשתדלותו אינו יכול לקטרג כלל כי היה לו גם כן להשתדל בטוב. ולכן כל זמן דהקול קול יעקב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הידים ידי עשו ועמלק לא בא אלא ברפידים כשרפו ידיהם מן התורה. וכל כחו בזה הוא אשר קרך שרוצה לקרר הלבבות דבני ישראל מאש התורה דהכה דברי כאש ולרפות התלהבותם וחשקם. שזהו שורש והתחלת כח היצר רע באדם שהוא עצמו כח האומות שהם שורש הרע שיש בעולם שמהם מתפשט השאור ללבבות דבני ישראל גם כן.

והשורש דעמלק שהוא הראשית דגוים וראשית כח הרע שבעולם ושבלב הוא כח הקרירות ורפיון ידים מהשתדלו בטוב. ונגד קדושת המילה שבתולדה שהי' גם לעשו אלא שנאמר בו דם שנאת ואמרו ז"ל (בבראי"ר פרשה ס"ג) זה דם המילה ועז"נ ויזנב וגו' שהי' חותך מילותיהם וכו' שהוא מאס ולעג מזה והי' מקטרג ואומר שאין זה כלום והא קמן דנחשלים שאמרו ז"ל דענן פולטן הרי שאין בהם קדושה אף שנימולים. ובאמת הענן הי' רק הגנה דלשעה וכל הקלקולים דישראל נוגעים רק לפי שעה דעולם הזה אבל שורש קדושת הברית שבתולדתם קיימת לעולמי עד ומצילתם מדינה של גיהנם כמו שאמרו (עירובין י"ט.) דאפילו בבועל ארמית א' רק דממשכא ולא מבשקר. והמשוך צריך לימול שנית רק מדרבנן משום מראית העין ומן התורה הרי הוא מהול גמור. ועל כן אברהם שהוא רק יראה לעינים לא מבשקר ואין מצילו שמצד האדם צריך לשמוע לגזירת חכמים שהם גזרו על האדם מצד האדם שיש טעות לרואין אבל

ה' יראה ללבב דן על פי משפט התורה שמן השמים ומציל גם אותן. ונגד קדושת השבת שאין לו שום שייכות נאמר ואתה עיף ויגע ולא ירא אלוקים כי אלו שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלין ולא היה לשום אומה ולשון שליטה בהם כי מי מכניס ראשו בין לביא ולביאה כשנזקקין זה לזה שזהו קדושת השבת ביחוד הגמור דאתם הדביקים וגו'. אלא שצריך ג' תנאים להיות מנוחה שלימה שהשם יתברך רוצה בה כמו שאמרו בנוסח תפלת אתה אחד. א' מנוחת אהבה ונדבה, היינו שיהי' לבו נודבו למנוחה זו מצד אהבת השם יתברך כי בו שבת ולא שעושה מעצמו מפני עצלותו ועייפותו ושחפץ במנוחה להנאת עצמו. ואף שאמרו משבח אני את העצלים וכו' היינו דעכ"פ הוא עצל ונשכר שניצול מהחטא ויש בידו שכר מצוה שלא לשמה אבל אין זה עשי' לשמה שהקדוש ברוך הוא רוצה. וב' מנוחת אמת ואמונה היינו שיהי' מנוחתו באמת במעמקי לבבו שיהי' אצלו כאלו כל מלאכתו עשוי' ולא שנשמר במעשה ומכל מקום לבו טרוד בעסקיו ובמלאכתו. ואמת נקרא מה שהוא נוקב ויורד בכל מעמקיו אבל מה שהוא רק בהתגלות, ובלבו אינו כן זהו רק לפנים ולעיני בני אדם שרואים רק לעינים ואינו אמת דהקדוש ברוך הוא שחותמו אמת רואה ללבב שזהו עיקר האמת דתכון לעד והוא רק כאשר הוא כן גם בפנימיות הלב. ואף דהרהור מותר מצד הדין מכל מקום אין זה מנוחה שלימה שהרי אותו חסיד שחשב לגדור נמנע ולא גדר מפני כן שמע מינה דג"ז נחשב ביטול למנוחה השלימה הראוי' להיות בשבת ליראי ה' היודעים שהשם יתברך צופה ויודע הנסתרות שבלבבם דעל דבר המסור ללבעל זה נאמר ויראת מאלהיך. והג' מנוחת שלום ושלוה השקט ובטח לאפוקי מי שהמנוחה לו לעול ולצער ולדאבון נפש וכעין אוכלסי דמחוזא דאי לא עבדי חלשי והוא יגע על ידי המנוחה יותר מעל ידי המלאכה מפני חשקו למלאכה או מפני צערו ע"י שיחסר לחמו על ידי זה וכיוצא ורצון השם יתברך במנוחה שיהי' לו על ידי זה שלום ושלוה ושיהי' לבו שוקט ובוטח בהשם יתברך כי מנוחה זו הוא מקור הברכות ואז הוא מנוחה שלימה וגו'.

ונגד אלו הג' הוא ואתה עיף נגד הראשון. ויגע נגד השלישי. ולא ירא אלוקים נגד הב' המסור ללב והגם שמכל מקום אף שאינו בשלימות ולשמה גמור כיון דקיים בפעל

המעשה הרי זה צדיק גמור דלא גרע מסלע זו לצדקה בשביל שיחי' בני וכו' (ראש השנה ד'.) מכל מקום עמלק יש לו אחיזה וטענה ועדיין לא הגיע לגדר מחיית שמו ושיהי' השם שלם והכסא שלם שזהו כשיהי' בשלימות הגמור כמו שהי' יעקב אבינו ע"ה וכראוי לצורת אדם שעל הכסא דבו לא היה אחוזה לשרו של עשו רק בכף יריכו הם דורותיו שאפילו כְּדוֹר המְדֻרֶ החביב מכל הדורות מצא מקום לקטרג.

ולעולם הוא מתעורר בזמן גאולה שמתיירא שלא יהי' גאולה השלימה שימחה זרעו מן השמים ובא לקטרג וכמו ביציאת מצרים שאלמלא זכו היתה גאולה שלימה ולהיות חרות מיצר הרע וממלכיות וממלאך המות וכן כשהגיע זמן גאולת בבל ודור אנשי כנסת הגדולה הי' גם כן דור חביב מכל הדורות כמו שאמרו בברא"ר (פרשה ל"ה) בענין הקֶשֶת, ע"פ לדֹרֹתֹ חסר כתיב וראוי היה ליעשות נס בביאה שניה כבביאה ראשונה ואז היתה גאולה שלימה ועל כן נתעורר אז המן בקטרוגיו. ואיתא (מגילה י"ג:) דליכא דידע לישנא בישא כמוהו כי הוא היה מקטרג בדיבוריו נגדם בשמים ממעל ותחילת דבריו שישינים מהמצות זהו בקרירות ורפוי ידים שעבודה זרה עיקר התעוררתו דעמלק בטענה כי מעתה ככל הגוים בית ישראל ומה מעליותא דידהו להיות עם מיוחד שלא אכלי מנן ולא נסבי ולא מינסבא שזהו מצד הברית שבבשרם דעל ידי זה הם מובדלים מהגוים שלא להתחתן. וכמו שאמרו עוד בימי שבטים, לא נוכל וגו' לאיש אשר לו ערלה. כי בחיבורם לבשר אחד נחשבת גם היא כערלית. דבבנות ישראל איתא (בעבודה זרה כ"ז.) אשה כמאן דמהילא דמיא. מה שאין כן בבנות הערלים גם היא ערלית. ועל כן בועל ארמית ממשכא ערלתו להיות כמוה, ולכן מניעת החיתון וההתחברות הוא רק מצד קדושת הברית. וכן מניעת האכילה תלוי זה בזה כמו שאמרו בקדושין (מ' רע"א) מאן דעביד הא אכל הא. וכן בשיטים על ידי אכילה ושתי' עמהם באו לזנות. וכן גזירת פתן שמנן ויינן משום בנותיהם. ואף שזה שבחן של ישראל כלפי אביהן שבשמים מה שאין מתחברים עם הגוים אצלו היה זה לשחוק לומר טול מה שבחרת כיון דאת דתי המלך אינם עושים וישינים מהמצות, ובכל מקום המלך סתם, במלכו של עולם מדבר לומר דאינם עוסקים בתו"מ לשמה לקיים דתי מלך מלכי המלכים רק מפקי לכולי שתא בשבת היום פסח היום להיות

בטלנים ועצלנים ולתאות נפשם לילך בטל. ולמלך היינו מלך מלכי המלכים אין שוה להניחם רצה לומר לעשות להם נייחא של שביתת ומנוחת שבתות וימים טובים כי אכלי ושתי להנאת עצמם ולא לכבוד שמים רק אדרבא מבזו למלכא וכמו שאמרו סקבא דשתא רגלא. וכ"ז קטרוגו נגד ג' קדושות דישראל המבדילים בינם לבין העמים ועל ידי זה פעל גזירותיו. אבל הכל לפנים ולשעה ועל האמת נהפוך הוא. והיינו דעיקר קטרוגו על שישנים ממצות והיינו מה שהשתחוו לצלם כמו שאמרו (מגילה י"ב.) דעבודה זרה היה הגזירה ומבואר בתוספות כתובות (ל"ג:) ד"ה אלמלי דלא הי' עבודה זרה ומן הדין לא היו צריכים למסור נפשם רק חנניה מישאל ועזריה רצו לקדש השם עיי"ש ואם כן לא עברו ישראל על לאו דלא תחללו בזה וכל שכן דאין משום לתא דעבודה זרה רק יש בו משום רפוי ידים כי מי שלבו חזק בעבודת ה' כחנניה מישאל ועזריה היו מוסרים עצמם גם בזה על קידוש השם או עכ"פ מחביאים עצמם כעצת יחזקאל להם הנז' בשיר השירים רבה שאמר להם חבי כמעט רגע וזה ודאי היה אפשר להרבה מהם מיהת אם לא לכולם או לרובם אלא שנתעצלו.

וזה שאמר שישנים שאינם עובדים ומבטלים בידים רק כישנים בלא התעוררות ואגב זה בא להביל גם אידך קדושת דברית וזמנים מאחר דחזי' דישנים ממצות. ומכל מקום הואיל ולא חטאו באמת בלב ולא היה צריך למסור על קידוש השם רק משום הרואין שחשבוהו לחילול השם כי חשבו שהם משתחוים בחשק לבם ככל הגוים. אבל השם יתברך הבוחן לבות וידע דעשו רק לפנים ולא עשו מלבם ועל כן די בעונש גם כן באיום גזירה לפנים כדאיתא בגמרא והסוף נהפך הגלגל על המקטרג כי כן המשפט וכענין השעיר הנושא כל עונות בני ישראל אל ארץ גזירה לראש המקטרג כי הוא שטן הוא יצר הרע והרי הוא עצמו גורם כל החטאים ולפני השם יתברך גלוי וידוע שרצונינו לעשות רצונו והמעכב רק השאור והמלכיות והשאור הוא היצר הרע שבלב והמלכיות המעיקים הם גורמים בשעבודם גם כן והכל אחד כי הוא המסית והוא המקטרג והוא היורד ופועל העונש ומתלבש בהמלכיות ששעבודם הוא לעונש על החטאים. והוא משתדל להוסיף בזה עוד חטא על פשע ושניהם יחד פועלים יותר וכענין השתחואה לצלם שהי' על ידי שניהם יחד. והגם דהחטא הי' בדור נבוכדנצר

העונש היה אחרי זה בדור אחשורוש כי כך משפטיו יתברך להיות ארך אפים גם לרשעים אולי ישובו וכל שכן לישראל קדושים. והחורבן היה בחטא מנשה כמפורש בכתובים ולא נחרב בימיו ולא גם מיד בדור שלאחריו כי הקדוש ברוך הוא מאריך רוחי' וגבי דילי'. ואף שהם דור אחר שורש הכנסימן הכל א' בכל דור שהוא שורש דכנס"י. וכן זה לעומת זה שורש הרע שבכל דור גם כן הכל אחד. ושרו של אדום הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שורש הרע שבעולם והראשית דכל מיני רע דגוים כולם ומתלבש בכל דור באחד או איזה יחידים המיוחדים ברשע באותו דור. ובאותו דור היה המן ראש השטנים ומקטריגים נגד ישראל ומסתמא היה בו התלבשות כח השורש שהוא גם כן היצר הרע כח המסית שבולע הקרירות בלבבות דבני ישראל במה שלא נתלהבו אז למסירות נפש לקדש שם שמים ואחר זמן שעבר ולא שבו כי עדיין היו ישנים ממצות כמו שהוכיח הא שנהנו מסעודת אותו רשע דגם דברי התלמידים שאמרו דעבודה זרה נענשו אינו ד' ריק דלא היה נקבע בגמרא. רק שאף דל"ש להעניש כל כך בשביל חטא המיעוט. ואף שמסתמא היו בני שושן גדולי ישראל שבאותו דור כי מסתמא הגדולים היו דרים בעיר המלוכה. מכל מקום לא הי' כדאי להכריע על ידי כל ישראל לכף חובה. רק כשכבר היה החטא בכ"י לענין התעוררות העונש על שלא שבו שפיר סגי בחטא אלו לעורר הקטרוג על כל ישראל שגם חטאם רק מה שהיו כישנים כי מסתמא לא אכלו שם דברים אסורים שהרי נאמר לעשות כרצון איש ואיש ואין אונס וכל שכן לפמ"ש במדרש רבה דהך איש ואיש הם מרדכי והמן שהיו ממונים בסעודה ומסתמא מרדכי הצדיק היה משגיח על זה שלא יכשלו חס ושלום בני ישראל בשום דבר איסור וכפי הנראה מסתמא מפני כן מינה גם כן אחד מישראל מאחר שרצה להיות כרצון כל אחד וידע דבני ישראל לא אכלי בהדייהו וכמו שאמר המן, ואי אז אכלי, איך אמר המן כן, ועל כרחך דבאמת גם אז לא אכלו ממה שאכלו גוים, רק מאכלים כשרים.

אבל מכל מקום הרי רבותינו ז"ל קרו לכיהאי גוונא (בעבודה זרה ח' סוף ע"א) עובדי עבודה זרה בטהרה יעוין שם, והוא דוגמת העבודה זרה דהשתחואה לצלם שהי' גם כן בטהרה על פי דין כנ"ל והתרדימה של גלות שנסך היה עליהם הוא הגורם הקרירות

והעדר ההתעוררות בהתלהבות אש דת התורה לבער כל שמצא דשמצא דעבודה זרה, וכמו שעשה מרדכי בהשתחואה להמן סיכן נפשו משום שמץ עבודה זרה שחקוק על לבו אף דגזירת ההשתחואה הי' רק לו עצמו לכבודו. והנה אצלו היה זה תיקון על מה שגם הוא חטא בסעודה הנזכרת שגם הוא היה מהם. וכן בהשתחואה לצלם מסתמא היה גם הוא שכבר הגלה בגלות יכני' והי' איש רשום ונודע ומאנשי כנסת הגדולה. והרמב"ם כתב דכל אנשי כנסת הגדולה היה מהם חוץ מחנניה מישאל ועזריה אלא של"י הכרע לזה ואולי נחבאו אבל על כל פנים בסעודה הרי לפי דברי רבותינו ז"ל היה ממונה כנ"ל ות"ח שחטא אל תהרהר דודאי עשה תשובה ומסתמא גם הם כולם ודאי אחר כך נתחרטו. אלא שלתשובה צריך שיזדמן לידו הדבר וינצל ונזדמן למרדכי בזה ענין דהמן והרגיש דהשם יתברך זימן זה ודאי לפניו לתקן חטא הסעודה ועל כן מסר נפשו בזה והועיל לתקן את עצמו בזה דעל כן הי' הוא המתוקן לגאולה זו אבל מכל מקום קלקל קצת לאחרים בזה ומאותה מעשה בא הגזירה כי דבר זה גרם הקטרוג על כל ישראל והוא על דרך שאמרה הצרפתית לאליהו באת אלי להזכיר עוני כי כשאחד צדיק גדול גורם קטרוג על האחרים שעמו שאינן כן. וזה טעם שאמרו בחלק דחנניה מישאל ועזריה מתו אחר כך בעון ולא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא. ולדעתי חכמי ישראל שבאותו דור הם שנתנו עיניהם בם להתקנא על מעשיהם הטוב דבזה גרם קטרוג עליהם וכל שחבירו נענש וכו' גם הוא נענש על זה גופו. אף שהוא לא פעל רע לא עדיף מבע"ח ודומם דאמרה תורה השחת שרוף וכלה לפי שבאת לאדם תקלה על ידיהם. ואף דשאני אדם דחס רחמנא עלי'. מכל מקום בעידן ריתחא כשנתעורר הקטרוג על אלו נתעורר גם על הגורם לפי שאין הקדוש ברוך הוא רוצה שיוגרם קטרוג על בניו ועבודה זרה מבקשים שלא תעלה קנאת אדם עלי דאף דהמקנא נענש גם הוא נענש.

ועל כן אליהו הוכרח להחיות בן צרפית כדי שלא יענש גם הוא על זה שעל ידו בא הקטרוג. וכן מרדכי אף שתיקן את עצמו כיון דלא תיקן אלא עצמו לבד ושאר בני ישראל הרואים להמן מסתמא נשתחוו לו בדבר המלך וגרם בזה התעוררות קטרוג הראשון דצלם וסעודה ועל ידי זה גרם הגזירה על כל ישראל וגם על מרדכי כי הוא

הגורם. וזה טעם מ"ש (בב"ק ס:) ע"פ כי תצא אש וגו' ונאכל גדיש דהפורעניות מתחלת מן הצדיקים והיינו לפי שהם הגורמים הקטרוג דלכן בדור שכולו חייב גם כן בן דוד בא ש-וירא כי אין איש וגו' ותושע לו זרועו וגו' מה שאין כן כשיש מיעוט צדיקים גורמים הקטרוג על השאר. ועל כן גם הם בכלל העונש ולפי שהשם יתברך חפץ להטיב וכל העונש לחוטאים על אפו ועל חמתו על כן עיקר ההתחלה על הגורם ולכן גם במרדכי היה עיקר התחלת הגזירה עליו ורצה לתלותו קודם כולם אלו עלה בידו הגזירה כמו שהי' נגזר בתחלה, אבל באמת הוא בתשובתו פעל דעל ידי זה בא גם כן התעוררות התשובה מן השמים לכל ישראל על ידי הגזירה הנמשך מזה ותיקן באמת בזה את עצמו ואת כ"י. והמכה היינו דבר שעל ידי זה בא הגזירה הוא באמת הרפואה לגזירה שבאה על חטא הקודם והרי מעשה זו תיקונו וכשנתרפא אחר כך הקודם ונתברר דהכל לא מלבם רק מצד השאור ומלכיות שזהו שורש הרע שנתלבש אחר שירד והסית בהמן להיות עולה ומקטרג. ואחר כך יורד ונוטל נשמה בגזירת להשמיד להרוג שפעל בקטרוגו וסוף שב הכל על ראשו וקדקדו כי הלא שורשו הוא הגורם לכל הקרירות הקודם שהי' בלבבות דבני ישראל. ועל כן נהפך הגזירה עליו שישא הוא את כל עונות בית ישראל על ראשו. וחיוב הכליה שנגזר נהפך עליהם מאחר דהכל הוא מהם, וליהודים היתה אורה ושמחה ששון ויקר.

ואמרו ז"ל מגילה (ט"ז:) אורה זו תורה הוא קדושת ישראל שמצד השורש, ושמחה זו יום טוב הקדושה שמצד הזמנים ואף שעיקרם שבת דקבוע וקיימא עיקר קדושתו הנקבע בלבבות בני ישראל הוא כאשר מכנסת הקדושה גם בימי המעשה שמזה הוא קדושת ו' ימי יום טוב דישראל מקדשי שמהם הוא המשכת הקדושה שפעלו בימי המעשה. וכמו שקבלתי כי פסח ושבועות נגד יום ראשון ושהוא ההתחלה דימי המעשה (וכן פסח ראש לכל מועדות) ורביעי (ושבו נתלו המאורות ותורה אור) וראש השנה ויום הכיפורים נגד יום שני וחמישי (שהם ימי דין כמו שאמרו בשבת) וסוכות ושמיני עצרת נגד יום שלישי (שהוא נגד יעקב אבינו ע"ה כידוע, וכן סוכות נגדו כידוע ע"פ ויעקב נסע סוכתה) ויום ששי (שהוא סוף ימי המעשה וכן שמיני עצרת סוף כל מועדות) ועל כן המן בקטרוגו אמר שבת היום פסח היום זכר גם פסח ראש

המועדות וכוונתו לכולם. וששון זו מילה בקדושת הברית. ויקר אלו תפילין נראה שהוא הכולל לכל ג' קדושות הנזכרות ועולה על גביהם. על דרך שאמרו ג' כתרים הם תורה כהונה ומלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם. והג' כתרים הם ג' קדושות הנזכרות. תורה שבהשתדלות עצמו. וכהונה הוא הקדושה שמאבותיו כמו כל זרע אהרן הם כהנים בתולדה מיחס אבותם. ואף אהרן עצמו זכה לו עוד מאבותיו מיוכבד אמו, שאמרו ע"פ ויעש להם בתים, בתי כהונה. וגם מאברהם שהובטח שתצא כהונה מזרעו כמו שאמרו ע"פ אתה כהן לעולם וכל ישראל זכו לה במעמד הר סיני שנאמר תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש שכל הגוי כולו יהי' קדוש בקדושת כהונה והוא הקדושה שבתולדה מאבות. ובכתובות (י"ג.) איש פלוני וכהן הוא פירש רש"י מיוחס הוא וכל קדושת כהונה הוא ביחס אבות מלידה בבטן ואף מקודם שנבחר אהרן שהיו הבכורים במקומו ג"ז קדושה שבתולדה שנוצר בכור וראשון ולא בהשתדלותו ועל ידי זה זכו למ"ת כמו שאמרו ז"ל שאמר להם הקדוש ברוך הוא לאומות הביאו לי ספר יוחסין כדרך שבני מביאין היינו יחס אבות בקדושה שבתולדה גם בלא השתדלות ועל כן זכו לכפיית הר כגיגית שהקדוש ברוך הוא הכניס בהם כל קדושת התורה גם כן אפילו בעל כרחם ובלא השתדלותם, אבל הוא יהיב חכמתא רק לחכימין לאותם שכבר יש בהם שורש קדושה. והשלימות הוא הקדושה שהשם יתברך מקדש ואינו ביד אדם כלל. וכמו שאמרו לך ה' וגו' לכל לראש ואיתא (ברכות נ"ח סוף ע"א) אפילו ריש גרגיתא משמיא מנו. וכ"י בני מלכים וראוים לאותו אצטלא וכמו שאמרו כי תשא את ראש וגו' שכי אם יש לו נשיאות ראש בפני עצמו במה שהוא מנושא ומדוגל בו מכל ישראל שאין אחר בדומה לו. וד"ז מצד הקדושה שמלמעלה המושפעת לכי אם בפרט, שבד"ז כל אחד מיוחד בחלקו כפי הקדושה השייך לשורשו, שבאותו פרט יש לו נשיאות ראש, דעל זה אמרו אין לך אדם שאין לו שעה, כי כל דבר הוא בעולם שנה ונפש. וכמו שהם פרטי נפשות מיוחדות כך פרטי זמנים מיוחדים וחלוקות כל הזמן שבכל דור כפי הנפשות שבאותו דור ובשעה וזמן המיוחד לאותה קדושה השייך לאותו נפש יש לנפש ההוא התנשאות כל אחד לפי מה שהוא כלי מוכן לקבל.

וזה ענין מצות מחצית השקל כופר נפש שלא יהי' בהם וגו' כי הקדושה השופעת מלמעלה לכל נפש בפרט הוא חלק הנפש ההוא עצמה בשרשה כי שורש כל הנפשות בישראל למעלה מעלה דמאן דנפח מתוכו נפח ומפנימיותו וחלק ה' עמו חלק ממש, כמשל דוגמת איש ואשה שהוא סוד יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה דהיינו כנסת ישראל שהוא הקדושה שבלבבות בני ישראל מצד עצמם ומצד אבותם וג"ז הכל מצד השם יתברך כי כל הנפשות דבני ישראל מקור מחצבתם מנפיחתו ית' באפיו נשמת חיים שהוא שכינתו יתברך בקרב הלבבות דבני ישראל מצד עצם קדושת נפשם והם מתייחדים עם דודם שלמעלה לקבל עוד שפע קדושה מלמעלה ויחוד נפש כל אחד הוא בחלקו שבשורש נפשו למעלה. ועז"נ צור לבבי וחלקי וגו' צור הוא קשיות העורף דקדושה שבלבבות בני ישראל שיש בשורש מעמקי לבם שלא לשמוע לכל מסיתים שיהיו מבחוץ ומבפנים ביצר שבלב כי שורש הלב הוא מושרש בקדושתו יתברך השוכן בלבבות דבני ישראל שהוא שורש קדושת נפשם וכל חיותם שבלב שממנו תוצאות חיים וחלקי אלהים הוא החלק אלוה ממעל בקדושה שלמעלה המשלמת לחלק הקדושה למטה, וכל זמן שלא זכה אדם עדיין לאותו חלק דקדושה שלמעלה הרי הוא כעין פלג גוף וכשהשם יתברך רוצה להשפיע אותו חלק הקדושה ונשיאות ראש השייך לכל נפש בפרט ואין מוצא אותו נפש כלי מוכן לקבל אפשר שיקלטו ח"ו החיצונים קצת ובזה יוגרם מה שיוגרם חס ושלום לאותו נפש בהיות השפעת חלקו ח"ו הולך למקום שהולך, שמקומם הוא מקום המיתה חס ושלום כידוע. והשם יתברך נותן עצות לכל ואדם יכול לפדות נפש על ידי כופר ממון, וכשנותן ממון לקדושה על ידי זה נפדה אותו חלק קדושה של נפשו ויוכל לזכות על ידי התעוררות קדושת מצוה זו עצמה. כי כל המצות נותנות קדושה בלב האדם ובפרט מצוה שיש בה חסרון כיס. וזהו מחצית השקל רומז למה שבארתי כי הוא פלג גוף ורוצה להשתלם כתפארת אדם לשבת בית שגם הנוקבא נקראת אדם בהיותם ביחוד.

וזה טעם מ"ש דהקדים שקליהם לשקליו של המן בקטרוגיו נגד קדושת ישראל שמצד עצמם ומצד תולדתם חשב שיוכל הוא לקלוט הקדושה הנשפעת מלמעלה לנפשות דבני ישראל מאחר שלדעתו ככל הגוים בית ישראל ואין הם ראוים לכך, וחשב שזרע

עשו ראוים להיות במקומם כי הם כנגדם זה לעומת זה שעל כן היו תאומים מטיפה אחת וכן איתא בברא"ר ע"פ כולו כאדרת שער דגם עשו כולו ראוי למלוכה כמו כל ישראל בני מלכים אך הם מצד מלכות שמים, ואלו מצד מלכות זדון שמהרה תעקר שהוא רק לשעה וסופם כעור מן אדרי קיט שילהט אותם היום הבא שהוא הלהבה והאש דבית יעקב ויוסף ולא ישאר מהם כלום לא וגו'. והתחכם אותו רשע לקנותם מאחשורש, שחשב שבזה יהיו קנוים לו כדין עבדים ממש להיות כל מה שקנה עבד קנה רבו. ואף קנייני הרוחניות דעבד שייך לרבו כמבואר ממ"ש (יומא ע"ה.) במן שהוא לחם מן השמים שמאלכי השרת אוכלין דעומרו של עבד היה נופל לבית רבו דמאחר שעצמותו קנוי לו הרי אין לו שום מציאות מצד עצמו רק הכל לרבו על כן גם כל שפע מן השמים שיורד לו הוא לרבו. ובזה חשב שיוכל לקלוט כל שפע קדושה רוחניות השייך להם. אבל הקדוש ברוך הוא הקדים שקליהם דעל ידי זה הם מתייחדים עם דודם, ועל ידי זה נעשים חירות מכל ואין במציאות לקנותם לעבדים גמורים היינו בעצמותם ועצם נפשותם כלל. כי עבד עברי אין גופו קנוי כלל. ואפילו יהי' חטאו גורם מה שגורם עד שיוכרח לימכר לעבד מכל מקום עצמיותו אין נמכר. ועז"נ והתמכרתם וגו' ואין קונה, היינו שאי אפשר ואין במציאות לקנות כלל וזהו סיום כל התוכחה דאחר כל מה שעבר עליהם אין מציאות שימכרו להיות נקנים לקנין עצמיות כעבד כלל לפי שקניינו יתברך קודם כמו שאמרו כי לי בני ישראל עבדים ואצלו אנו כאמה העברי' שכסף מקנתה הם כסף קדושי' וסוף לייעד לאישות. כי צורם מכרם ואמרו ז"ל זה אברהם אבינו ע"ה צור מחצבתם שהוא בחר במלכיות וח"ו שמכרם למלכיות, רק הוא מכרם להקדוש ברוך הוא כמוכר בתו לאמה ולא לאישות כשיחטאו ואין ראוים ליחוד גמור עדיין רק מקודם לשעבוד אמה ואז הסגירם ה' למלכיות, כי הם עבדיו כמו שאמרו נבוכדנצר עבדו. וי' נסיונות דאברהם אבינו ע נעשו במ"ת י' דברות לישראל וכמו שאמרו ז"ל במשל די' מרגליות ואבדה ואמרה ליה השושבין הרי אביה הפקיד בידך י' מרגלית. כי הם גם כן ממש מרגליות כמותם ואז הוו לכסף קידושין. אלא דעדיין לא נגמר לנשואין עד לעתיד כידוע. ואחר חטא העגל שאבדו המרגליות דקדושין בא מצות השקלים לחזור ולעורר היחוד כנ"ל וביהודה

מיחדין את הארוסות גם כן כדי שיהי' לבו גס בה ועל דרך זה הם כל יחודים שבעת הגלות כמנהג יהודה.

וזהו קריאת פרשת שקלים לעורר ולהכין עצמו לקבלת שפע הקדושה שמלמעלה. ואחר כך פרשת זכור למחיית עמלק, שהוא התעוררת קדושת הברית שבתולדה דזרע ישראל וכשזה קם זה נופל כי הם זה לעומת זה ואם מלאה זו חרבה זו. ואחר כך פרשת פרה לטהר טמאים בהתעוררות קדושה שמצד עצמו ובהשתדלותו שבזה הוא טהרת טומאת מת על ידי טל תורה המחייהו ע"י מה שממית עצמו על דברי תורה דאדם כי ימות באהל כתיב ומקיש אהלים לנחלים דגם הם מעלין האדם מטומאה לטהרה. וזהו סדרן של ג' קדושות מעילא לתתא כי כך קדושת ימי הפורים להיות הקדושה שופעת מלמעלה גם בעת שכרות שאין אתערותא דלתתא דעל כן סמכינן גאולה לגאולה כי גם גאולת מצרים היה כן הכנסת הקדושה מלמעלה הגם שלא היו ראוים לכך כלל עדיין דהללו וכו' והיו משוקעים כידוע רק אחר שהשפיע להם השם יתברך מקדושתו בקרב לבבם אחר כך באו גם לאתערותא דידהו באותן ימים שעד מ"ת. וזהו פרשת פרה שאחר פורים. ואחר כך פרשת החודש הוא התחדשות קביעות כל ג' קדושות הללו מחדש בלב על השנה הבאה כי כן הוא התחדשות כל שנה אחר שנקבע קדושת השנה העברה כי כן סדר הזמנים שקבע ית' להיות הקדושה הולכת בכל פעם ממדגירה למדגירה בו' אלפי שני דהוי עלמא שהם נגד ו' ימי בראשית דיומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה כי כן הוא ברכתו של השם יתברך במספר אלף כמו שאמרו בזוהר והתחדשות השנה הבאה הוא על ידי קביעות הקדושה הקודמת להיות נשרשת בלב קבוע וקיימא וההתחדשות הוא לחדשים על ידי הלבנה דכנס"י נמשלו לה להיות מתחדש בכל חודש דעל ידי זה הוא החביבות בהעלם והתחדשות כמו שאמרו ז"ל דוגמת אשה לבעלה בכל חודש והם י"ב התחדשות בשנה נגד י"ב שבטי יה שהם כלל הכנס"י המתייחדים עם דודם בהתחדשות מיוחד לכל שבט. כי כל אחד כלול מכולם רק שבכל חודש יש התנשאות לשבט מיוחד להיות הוא ראש ההנהגה אז.

והחודש הזה ראש חדשים העיקר דהוא נגד שבט יהודה שהוא הראשון לדגלים. כי דגלו מה שהוא מדוגל ומנושא בכל השבטים הוא הראש והראשון כי הוא עיקרם ושורשם דעל כן נקרא כל ישראל יהודים. וגם מלומד אותו שבט לבער עבודה זרה וכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי כי הוא בשרשו נגד השורש דאל זר שבגופו של אדם שהוא שורש דעשו דעל כן יהודה הרגו כמו שאמרו תוספות גיטין (נ"ה:) ד"ה ביהודה מהספרי דעז"נ ידך בעורף אויביך. כי ישראל עם קשה עורף לטובה או יהודי או צלוב שהוא השורש דיהודה למסירות נפש על קידוש השם נגד עבודה זרה. דעל כן נקרא מרדכי היהודי על שמסר נפשו על שמצא דעבודה זרה בהמן. ונגד זה עשו קשה עורף לרעה שאף שיודע שסופו לאבדון וכמו שאמר על עצמו דהולך למות ועל כן למה לי בכורה מאחר שהולך ליאבד ולמקום המיתה מה לו ולקדושה וידע גם כן דבחירה ביד אדם להציל עצמו מאבדון זה. דזהו השורש ישראל שהי' בו מאבותיו אבל הרשעים הן ברשות לבן שאין יכול להטות ולשנות לבבו מהרע ששקוע בו ואף שיודע שהוא רע וזהו מצד קשיות ערפו ע"י המלך זקן וכסיל המושל בו ומשתרר בעצמיות נפשו כי ממנו כל שפעו וחיותו ועל כן ניתן ליהודה העורף כמו שאמרו ז"ל היינו הניצוח שמצד העורף שהוא מצד השורש דמזה נמשך קשיות העורף כי השורש אי אפשר להשתנות וזהו ההתחדשות דכל שנה שנקבע קדושתו הקודמת בקביעת גמור שאי אפשר להשתנות עוד.

וזהו הכתר שם טוב דטוב שם משמן טוב שבו נמשכו כהנים ומלכים דמורה הקדושה שבאדם מישראל משרשו מצד האבות ומצד חלק אלהי ממעל דגם שמן רומז לתורה וחכמה שהוא השתדלות הקדושה שמעצמו והשם שטוב מזה הוא ההשראה דקדושת אלו לעלמי עד כמו שאמרו ונתתי להם יד ושם וגו' שם עולם וגו' ואמרו ז"ל זה ספר דניאל הנקרא על שמו. כי כל הקדושות הללו שבאדם מצד שהוא אדם הם בגבול והם הגבול דחיי אדם בעולם הזה כי גם השפעת הקדושה שלמעלה שמצד השם יתברך הוא בלא גבול ונחלה בלא מצרים מכל מקום כיון שנשפע רק כפי ערך הכלי קיבול שלו הרי הוא אין יכול לקבל אלא בגבול. וענין נחלת יעקב שנאמר בו ופרצת וגו' היינו שיוכל לפרוץ הגבול והגדר. וכענין ארץ ישראל שבזמן שיושבי' עלי'

שקדושתה בה מתרחבת וכמו שאמרו הרחיבי מקום אהלך שיכולה להתרחב עד אין קץ וזהו מצד התקשרות עצמיותו עם עצמיות קדושה העליונה שהוא בלי גבול. על דרך שאמרו בקהלת רבה דשמן טוב מקיטון לטרקלין היינו בגבול מיוחד לכי אם כבית המיוחד למדור האדם שהוא בגבול לכי אם כפי מה שהוא. אבל שם טוב מסוף העולם ועד סופו בלא גבול כי שם האדם הוא שורש חיותו כידוע. וטוב היינו כשהוא בהתקשרות גמור ביחוד עליון עם שרשו שלמעלה וזה שם עולם המתקיים לעלמי עד דגם במותו השם שהוא השורש נשאר דעל כן דברי חכמים כמסמרות נטועים בזמן שבעליהם נאספין מהן דאז נשאר נטוע ומשתרש ביותר דזהו השם עולם שנשאר נטוע וקבוע ומושרש והוא הספר דניאל שבו גנוז כל שורש חיותו והשתדלות קדושתו כל ימיו בעולם הזה ולא במותו יקח הכל כי השאיר שמו ושורש חיותו כתיבא ומנחא בספרו לעלמי עד. וכן כדומה לו בכי אם קביעות הקדושות להיות כמסמרות נטועים לעלמי עד זהו הכתר שם טוב העולה על גביהם שהוא נגד דוד המלך ע"ה רגל ד' שבמרכבה החי וקיים לעלמי עד שהבטיחו השם יתברך ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים וגו' ושסמוך לו ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו וגו' ולא וגו' שזהו מדרגת קדושתו לקבוע קדושת כנסת ישראל יתד במקום נאמן קבוע וקיים שלא יזוז עוד ממקומו וזהו האבן שמאסו הבונים שהיתה לראש פינה להיות עולה על גביהם. כי האבות בחרו בשרשי הקדושות והם ג' רגלים ועמודים שעליהם העולם עומד ואי אפשר בלא ג' רגלים שכל אחד הוא מעמיד בפני עצמו שלולי הוא אינו כלום. ורגל הד' אינו עוד צורך להעמדה גמורה בפני עצמו רק הוא להשארת הקיום של ג' רגלים אלו. וזהו העיקר להיות הקיום לעד דעל כן הוא הגואלם לעתיד. דשורש זה של הקיום נצחיות הוא ממנו שהוא הגבר שהקים עול של תשובה שאפילו יגדילו חטאים יש כח בתשובת היחיד ששב לעורר מחילה לו ולכל העולם כולו ולהחזיר הכל למקור. וד"ז מצד דביקותו במקור שזהו העורף שניתן לו שהוא ההתקשרות למקור הקדושה למעלה מדעת וכח והשתדלות האדם שזהו מצד הפנים ששם השגחת (האדם) אבל העורף מאחריו ששם אין כח השגחת אדם שלטת רק עצמיותו כן ומקושר בזה.

וזהו ענין קדושת התפילין שהוא התקשרות כל כחות שבמוח ובלב לעבודתו ית'. וזהו הקשר של תפילין שמן העורף שהוא התקשרות התפילין שבראש היינו דביקות כל מחשבות מוחו להשם יתברך גם למעלה מהשגת חכמתו ואפילו נוטל את נפשך ועז"נ וראו כל עמי הארץ וגו' ויראו ממך כי על ידי זה שם ה' נקרא עליו להיות שמו נשאר לעלמי עד. דזהו הוראת שם הוי', היה הוה ויהי', שיהי' נקרא גם עליו בהיותו חלק ה' ממש. דעל ידי זה פחדם ומוראם על כל האומות כי גדול שמי בגוים כתיב דגם הם יש להם יראת העונש כאשר יתגלה להם שם כבוד מלכותו. כענין אנשי נינוה בנבואת יונה דעל זה איתא הגוים קרובי תשובה היינו דיראת עונש גוברת בהם ביותר. דקדושת ישראל שהשם יתברך שואל מהם כי אם ליראה שהוא שרשם כידוע הוא יראת הרוממות מצד דהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין שזהו יראת ה' ושם זה הוא אלהי ישראל זרע יעקב שהוא מדתו כידוע. ויראת עונש הוא יראת אלהים ושם זה מושל בגוים כי הוא כח הטבע המושל בעולם כנודע וממנו נמשך הרצועה רעה לאו"ה וממשלת החרב דעשו הרשע והגוים יחתו מהמה אבל ישראל לא יחתו כי נכון לבם בטוח בה' ואפילו חרב חדה מונחת אל ימנע מהרחמים ובוטחים בהשם יתברך כי רבים רחמיו שלא לחוש גם לנבואת נביא אם אין מעורר בקרבם לב חדש ורוח נכון לשוב לה' באמת. מפני יראת עונש לבד אין קרובים לשוב כאו"ה שעליהם נופל הפחד ביותר כי מדת הדין מתוח עליהם ביותר ואין מקום לרחמים עליהם כי אין לרחם על האכזרים. ועל כן כשירגישו שם ה' הנקרא על בני ישראל יפול היראה עליהם וכענין מוראכם וחתכם וגו' דאדם על הבהמה שנקבע בבריאה, ואתם קרוים אדם, והם נמשל כבהמות נדמו. וזהו היקר דתפילין שזכו לו בני ישראל גם כן באותו נס דפורים וכמו שאמרו כי נפל פחד מרדכי עליהם כי האיש מרדכי הולך וגדול ממדריגה למדריגה, ובכל הליכה למדריגה עליונה צריך ליקבע ולהשתרש בקרבו מקודם הקדושה של מדריגה התחתונה וההשתרשות זהו היקר דשם ה' שנקרא עליו דלי מה יקרו רעיך אל כתיב כאשר האדם זוכה להיות נקרא ריע אהוב להתחבר למקום בהתחברות גמור כב' ריעים שהוא התחברות זכר ונקבה שמברכין עליהם שמח תשמח ריעים האהובים ועל דרך לשון הכתוב והיא חברתך ואשת בריתך וכן

קרא הכתוב רעייתי. וזהו ענין משלוח מנות איש לרעהו דפורים להתחבר יחד להיות ריעים אהובים ועל ידי יחוד בני ישראל זה אם זה להיות גוי אחד על ידי זה זוכים גם כן להתייחד עם דודם שלמעלה. וכענין מתן תורה על ידי דויחן שָׁם ישראל כאיש אחד בלב אחד.

ואנשי כנסת הגדולה שתיקנו להיות הימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה היינו שיהי' נקבע כן הקדושה בלבבות בני ישראל בכל שנה באותן הימים על ידי הזכירה והעשי' במצות היום שקבעו והשם יתברך הסכים על ידם שאנו מברכין על קריאת המגילה אשר קדשנו במצוותיו וצונו שמכניס קדושה ללב לזכות עי"ז גם עתה לאורה ושמחה וגו' כל קדושות הנזכרות שעבודה זרה הם קריאת ד' פרשיות גם כן סמוך לפורים ב' מלפני' וב' מלאחרי' כי כל השפעת קדושה מושכת גם לפני' ולאחרי' בקל וחומר ממדת פורעניות שאמרו בעבודה זרה דמכה מלפני' ומלאחרי' וכמשז"ל ע"פ וירדוף עד דן קל וחומר למדה טובה המרובה, וכן איתא בשבת דג' ימים מקמי שבתא וג' ימים לבתר היינו שהמשכת קדושת השבת הוא כן בג' ימים שלפני' ושלאחרי' דבזה מתקדשים ימי המעשה על ידה וכן לכל קדושת המועדים. וקדושת ימי הפורים מתחילים לפני' מפרשת שקלים ומסיים לאחרי' בפרשת החודש שמשם הוא הסמיכות גאולה לגאולה דניסן ומתחיל המשכת הקדושה שלפני' דגאולת מצרים וימי הפסח וכן הולכים כל קדושת המועדים. מפסח עד שבועות הם ימים דלבתר פסח ודמקמי שבועות ואין פנוי בנתים. ונראה לי דהוא עד ל"ג בעומר די"ד אייר הוא פסח שני ועדיין ז' ימים תרעין פתיחין כדאיתא ברעיא מהימנא בהעלותך (קנ"ב:) ול"ג בעומר שהוא ח"י אייר הוא הממצע אותן ז' ימים כי ידוע דכל מספר ז' ימים הם נגד שבעת ימי בראשית ויום חמישי הוא התחלת בריאת נפש חי' שזהו תכלית הבריאה בריאת נפש חי' דאדם, והאדם השלם שעז"נ יום הששי שדרשו רבותינו ז"ל על יום ו' בסיון בקבלת התורה שאז נשלם הנפש חי' דאדם שהוא כלל הבריאה להיות דבוק במקור החיים ית"ש. והתחלת התגלות בריאת החיות הוא ביום חמישי ובדגים שאמרו ז"ל דתלמידי חכמים נמשלו להם. ול"ג בעומר שהוא יום חמישי מז' ימים דפסח שני שהוא המשכת הקדושה דפסח המורה על אתדל"ע כמו שהי' בתחלת

בריאת העולם דאדם אין לעבוד וגו' והי' באתדל"ע לבד בלא אתדל"ת. וכן בפסח בגאולת מצרים וכנזכר לעיל. דעבודה זרה הם ימי הספירה דאחר כך להגיע לקדושת יום השבועות בקבלת התורה להשתדלות אדם באתדל"ת שהוא החיות דאדם שנפח באפיו נשמת חיים להיות לרוח ממללא דאדם לעמל פה יולד בעמל תורה כמו שאמרו בפרק חלק. והתחלת הרגשת חיות זו הוא בל"ג בעומר ואז הוא התחלת הימים דמקמי שבועות להתחיל הרגשת קדושתו הנשפע לימים שלפניו ובו סיים הקדושה דימים שלאחריו דפסח.

וכך הוא סדר זמנים להיות מושכים הקדושה מזה לזה ובמקום שמסיים קדושה שלפניו מתחיל שלאחריו ואין רגע ריק מהמשכת קדושה מקדושת הזמנים המקודשים. וכמו בנפשות שבדורות דור הולך ודור בא משה קבל וכו' ומסרה ליהושע וכו' וכששקעה שמשו של זה מיד זרח שמשו של אחר ובקדושין איתא יום שמת וכו' נולד וכו' והנה ביום הלידה א"י עוד מה יהי' ואין שמשו זורח אבל מכל מקום כבר קדושתו העתיד להתגלות אחר כך בו שופעת ומאירה לפני' מיד מיום הולדו וימי האדם משנולד עד שיהי' בן עשרים הם בערך ימים שלפני הקדושה ומבן עשרים עד בן שישים הוא זמן השתדלות האדם בעבודת השם יתברך ולהתקדש בקדושה עליונה ומבן שישים לזקנה והלאה עד יום המיתה הם ימי הירידה ובהם הוא המשכת הקדושה מימים שלפניהם וזקני תלמידי חכמים קדושתם מתוספת כל זמן שמזקינין. כי נראה דחלוקת ג' זמנים אלו הם גם כן נגד כלל ג' קדושות הנזכרות לעיל עד בן עשרים במעלליו יתנכר בקדושה שבו בתולדה מאבותיו. ואחר כך עד בן שישים קונה קדושה מצד עצמו בהשתדלותו ואחר כך הוא מה שהשם יתברך משפיע לו קדושה מלמעלה כל אחד כפי מה שראוי לו ולהרגילו בקדושה עליונה כדי שיוכל אחר מיתה ליכנס לעולמות העליונים ולאדם שטוב שמטעימין לו מפרי מעשיו בעולם הזה זוכה לברכת עולמך תראה בחייך להרגיש אז קדושה מעין עולם הבא ממש שזהו עיקר מה שמקדשין אותו מלמעלה. וכמו קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא ואחד משישים בו. והצדיקים לזקנתם יוכלו להרגיש הרבה יותר ויותר

אלא שכל זמן שהם חיים בעולם הזה אינו בקנין אלא בראי' בעלמא כלשון עולמך תראה והוא רק כדי להרגילו כנ"ל שיוכל לזכות אחר מיתתו לזה בקנין.

כי עיקר דבר זה דקדושה שלמעלה הוא בכלל מתן שכרן של מצות דזמנו למחר לקבל שכרן. ואף שמצות התורה ביומו תתן שכרו זהו בשכיר הבא בשכרו ואליו הוא נושא את נפשו שאין עושה אלא בשביל קיבול השכר ואם לאו לא היה עושה, ועל כן נקרא כל מצות שאו"ה עושין מצות קלות והקדוש ברוך הוא משלם להן שכרן בעולם הזה כמו שאמרו בבבא בתרא שאפילו עושים לשם שמים אין כונתם אלא לקבל פרס ואצלם אי לא ישולם שכרן יבעטו ויקראו תגר וכמו שאמרו בראש השנה (ד'.) ברש"י ד"ה כאן ותוספות ד"ה בשביל ואין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל ברי' ואפילו שיחה נאה כל שכן מעשה נאה ואף שכונתם להנאת עצמם ועל כן לא חשיבי כשרים מכל מקום גוף המעשה מיהת נאה ולא יצאה מכלל מצוה קלה מיהת על כן שכרם בעולם הזה ביומו. אבל בני ישראל אין עושים על מנת לקבל פרס ואפילו אומר בפירוש על מנת שיחי' וכו' הרי זה צדיק גמור דחזקתו לא יתהה גם אם לא יהי' כן כי אמיתות רצונינו רק לעשות רצונו יתברך בלבד כמו שאמרו בברכות בלי שום הנאה אחרת כלל וזה כל ישענו וחפצנו ועל כן שכר מצוה מצוה כי אין לנו דבר יקר מזה בעולם הזה שכל חיי העולם הבא אינם יפים כשעה אחת של תשובה ומעשים טובים דהיום לעשותם כתיב שעולם הזה הוא זמן מעשה המצוה ועל כן אין לנו בעולם הזה שכר גדול יותר מזה יבוא על ידו הקדושה שנכנס בלב על ידי מעשה כל מצוה כמו שאומרים אשר קדשנו במצוותיו וצונו וכשמקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה כמו שאמרו ביומא ועל ידי תוספת הקדושה שבלב ניתוסף התעוררות לעשות מצות וכך הולך מעלה מעלה שבכל עובדא ומצוה מה שעושה זוכה לקדושה יתירה ומוסיף במצות ועבודת ה' יותר. ושבעים שני האדם הם דוגמת ז' ימי המעשה ומשנת חמישים עד שישים דוגמת מעלי שבתא דבו עיקר ההכנה לשבת לזכות לקדושה דקבוע וקיימא גם בשביתה ממעשה והשתדלות והוא בימי הזקנה משישים ועד שבעים ששובת מהשתדלות ועבודה בפעל כל כך וכדאשכחן בערכין דמן עשרים עד שישים הוא בערך שוה, ובן שישים ומעלה פחות מערך של בן

חמש בזכרים והוא מפני חולשת כחותיו ופעולותיו. אבל כפי טרחו בערב שבת ובימי המעשה שלו כך השם יתברך משפיע לו קדושה יתירה מלמעלה בלב באותן י' שני הזקנה בלא השתדלותו על דרך קדושת השבת בימים, להזוכים לטעום כל אחד לפי מה שהוא. והזוכה לגבורות שמונים שנה באותן י' שנה הקדושה שבלב גוברת בו עוד יותר להיות דוגמת קדושת שבת שבתון דיום הכיפורים תרעא דחירו כשנת היובל אחר שבע שבתות השנים. דשמיטה בשנים דוגמת שבת בימים שהשם יתברך מקדש להיות הארץ שבת לה' ואחר כך זוכה ליובל דבית דין מקדשי ביום הכיפורים שהוא גם כן קדושה דישראל ואותה קדושה מתעלית להיות כקדושת שבת דקבוע וקיימא דבאמת גם כל מעשינו פעלת לנו וכאשר מתדבק במקורו לגמרי בא להרגשת קדושה כזו דגם כל השתדלותו בקדושה הכל קדושה עליונה מעלה מעלה. וזה סוד לא זז מחבבה עד שקראה אמי. דבתי הוא שקדושת האדם נמשכת מהקדושה שלמעלה.

וזהו קדושת היום טוב שהם ששה ימים ראשון ושביעי דפסח, וראשון ושמיני דחג, ושבועות, וראש השנה, שהוא מה שישראל מקדשי וקדושתן נמשך מקדושת השבת וכמו שקבלתי שהם נגד ו' ימי המעשה (אלא שכפי מה שקבלתי חשיב ראשון ושביעי דפסח לחד וחשיב גם יום הכיפורים בינייהו וסדרן, ראשון ורביעי פסח ושבועות. שני וחמישי ראש השנה ויום כיפורים. שלישי שישי סוכות ושמיני עצרת וכמו שנתבאר לעיל סדר זה וכך קבלתי ממורי ז"ל ועיין מה שאכתוב לקמן מה שנראה לי קצת טעם לזה. ובספרו שהדפיסו לו בסופו יש בזה טעות מהכותבים כי לא היו זוכרים הדבר יפה. ולדעתי הי' יותר נכון כמו שכתבתי כי יום הכיפורים נגד שבת, והו' ימים דיום טוב הם בהדי שביעי דפסח. ויעוין מה שאכתוב בתשובות לפרש הירושלמי פרק א' דשבת הלכה ג' לאכול חולין בטהרה ז' ימים מן שתא, שהובא ברא"ש סוף ראש השנה גם כן על ימי יום טוב דבזמנם אחר ר' יוחנן בן זכאי היה ראש השנה שני ימים והם ז' והוא גם כן לכוונה הנ"ל כי אלה ממשיכים טהרה וקדושה לכל ימות השנה שאלו נגדם מה שישראל מקדשי על ידי השתדלותם בכל ימי השנה ועל ידי קבלתם קדושה עליונה בשבתות שלכל השנה. וסדרן לדעתי ראשון ושני נגד ראשון ושביעי דפסח כי קריעת ים סוף מסט' דגבורה שנבקעו מימי החסדים ונשקעו

אלו ובחזירתם שהוא גם כן בגבורה כמו גבורת גשמים שיורדין בגבורה והוא על ידי תוקף שקיעותם במים הזדונים דתאות רעות הגוברים במצרים ערות הארץ אשר בשר חמורים בשרם ושטופי זימה וישראל שכבשו תאותם ולא פרצו בעריות כמו שאמרו ז"ל ניצולו. ויום שלישי נגד שבועות ומ"ת ביום הג' והוא אוריין תליתאי כו' (כמו שאמרו בשבת) ורביעי וחמישי סוכות ושמיני עצרת נגד משה ואהרן שמרע"ה קיבל גרים והשם יתברך קראן עמו במעשה דעגל כמו שאמרו ז"ל כי הוא רצה לקרב גם מאומות לקלוט הניצוצות קדושים וכמו שיהי' גם לעתיד ונהרו אליו עמים רבים והם הגרים גרורים שישארו לעבדים לישראל וברעל מנת דהוא משה רבינו ע"ה שיגאלם גם כן לעתיד וזה משרשו שהוא שורש התורה שהוא דפוס של כל הבריאה כולה ועל כן נשא בת יתרו ונקרא בן בתי' שגידלתו דכאלו ילדו דעל כן טעו אצטגניני פרעה כשראו דמושיען של ישראל נולד ואמרו דלא ידעו אם ממצרים. ובסוכות מקריבין שבעים פרים נגד שבעים אומות, לכוונה זו לקלוט הניצוצות קדושים ובו הבירור דגוים לעתיד כמו שאמרו זה חטאת כל הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות. ובריש ע"ז דיתן להם לנסיון אז מצות סוכה. כי בקדושת חג זה נקלט כל מה שיש שום שייכות מהם לקדושה וכל הפסולת נדחה לחוץ. ואהרן שזכה לכהונה הוא שורש היחוס דקדושת ישראל ועל ידם קדושתו כי ממנו פינה ממנו יתד כהניו ממנו וכו' זכו כל ישראל ליקרא ממלכת כהנים וגוי קדוש. כי אהרן נבדל להקדישו קודש קדשים וממנו המשכת הקדושה לכ"י להיות נקראים גוי קדוש. וד"ז בישראל לבד דלא עשה כן לכל גוי וזהו קדושת שמיני עצרת פר אחד נגד אומה יחידה דאז ה' בדד ינחנו ונשמח אני ואתה כמשז"ל ועל דרך זה כשנכנס אהרן לבית קודש קדשים דכל אדם לא יהיה באוהל מועד ועל כן יום החמישי יומא דדינא גם בבית דין שלמעלה כמו שאמרו בשבת (קכ"ט:) כי ריחוק האומות הוא מצד מדת הדין שבזה הוא ההבדלה בין ישראל לעמים דאברהם אבינו ע תחלה לגרים ויצחק התחלת שורש ישראל אלא דזה דינא רפיא וקריעת ים סוף דינא קשיא ועל כן המשילו בכ"ד דברים קשים, לקריעת ים סוף כמו פסחים (קי"ח.) במזונות ונקבים. וריש סוטה קשין לזווגן כקי"ס. ויום שישי נגד ראש השנה שהוא ההכנה ליום הכיפורים. ואז לחם יומים ועל כן קבעום

חכמים ב' ימים והם קדושה אחת ויומא אריכתא) כשמתקדשים על ידי הקדושה שמקבלים ומשופעים מיום השבת. ואחותי נקרא קדושת השבת שאז כל ישראל מתקדשים בקדושת השבת עצמה. ואמי הוא יום הכיפורים שבת שבתון ששופע קדושה ממנו ליום השבת כי הקדושה דישראל מקדשי מתעלית למקורה שהוא מקור העליון להמשכת כל הקדושות. וזהו הקדושה שזוכין הראוין לכך כשמגיעין לגבורת שמונים שנה. אשרי הזוכים לכך והמקום ישים חלקינו עמהם.

פרק ט

והתחלת הקדושה שצריך להיות מצד האדם די בדבר מועט על דרך שאמרו פתחי לי כחודה של מחט וכו' וכמו שאמרו ביומא (ל"ט.) ע"פ והתקדשתם וגו' מקדש עצמו מעט וכו' מלמטה וכו' בעולם הזה וכו'. ומ"ש מלמטה ומלמעלה צריך ביאור דודאי גם מ"ש תחילה מקדשין אותו הרבה מי מקדשו על כרחך מלמעלה וכן הא שמקדש עצמו היינו מלמטה. וגם מ"ש בעולם הזה ולעולם הבא צריך ביאור ועולם הזה הוא זמן המעשה והשתדלות דהיום לעשותם והעולם הבא הוא זמן הקיבול שכר על מעשה העולם הזה כדתנן סוף פרק ב' דאבות וככל השתדלות אדם בתו"מ בעולם הזה כן שכרו שמור לעולם הבא להיות כפעל אדם ישולם לו ומה טעם בהזכרת זה כאן. וגם לענין טומאת העבירות אמרו שם גם כן ג' דברים אלו וגם כן יש לדקדק כנ"ל ושם יש לדקדק יותר דיש חילוק ביניהם בקראי דמייתי, דלענין הקדושה נאמר והייתם קדושים דעל ידי ההתחלה דוהתקדשתם השפע דמקדשין וכו' הוא בא בזה מעצמו אחר כך דוהייתם וגו' דהבא לטהר מסייעין כמו שאמרו רש"י וילפינן שם (ל"ח סוף ע"ב) מיתן חן דנותנין לו מעצמו מלמעלה אבל גבי טומאה נא' לא תטמאו ונטמאתם דגם אחר כך הוא הנטמא. ואף דאמרו מטמאין אותו היינו רק דפותחין לו ומניחין אותו כמו שאמרו רש"י וסוף ונטמאתם שהוא הולך ומטמא יותר כיון דאין לו עזר להצילו. והנה ליטמא הרבה בדידי' תליא אבל למעלה ולעולם הבא לא בו תליא דהוא עומד למטה בעולם הזה. וקרא דונטמתם עלי' קאי. אבל באמת אף שגוף האדם למטה בעולם הזה, נפשו מלמעלה מעלה וכ"י יש להם חלק לעולם הבא היינו שנשמתו

אחוזה בשרשה באותו עולם אם לא שיכרתנה משורשה על ידי עונותיו והתחלת הטומאה הוא בדבר מועט וקטן מאד ומושך העון בחבלי השוא כמו שאמרו (סוכה נ"ב.) יצר הרע בתחלה וכו' עיי"ש מקרא זה ואחר כך עבירה גוררת עבירה עד שנטמא הרבה ועדיין הטומאה רק מלמטה היינו מצד הגוף ונפש הבהמית היורדת למטה ולא מצד רוח האדם העולה למעלה כי לבבו שלם עדיין עם ה' ואין ראוי ליטמא כלל רק כשבא לפעל היצר הרע מתעהו ואין יכול לינצל ואם אינו שב בתשובה אז הולך ומתגבר ונכנס במקום ישיבתו במפתחי הלב כמו שאמרו ברכות (ס"א סוף ע"א) ע"פ לפתח חטאת ונכנס לפנימיות הלב כמו שאמרו סוכה (נ"ב:) בתחלה העתם ולבסוף בקרבם שרוחו בקרבו גם כן מצד עצמו נוטה לצד הרע ומגרה יצר הרע בנפשיות. וזהו הטומאה שמלמעלה שמוסף לטמא גם שרשו שמלמעלה בהכנסת הטומאה למקום הטהרה שהוא רוחו שמעליונים, ומכל מקום עדיין הטומאה רק בעולם הזה היינו מצד חבור הנפש עם הגוף בעולם הזה ובמותו שהגוף נרקב וכלה נכלה גם כן הזוהמא מהנפש מה שקלטה בהיותה בתוך הגוף בעולם הזה כל שהטומאה עדיין רק בהתגלות לבו ולא נכנס למעמקים ושורש נפשו. אבל אם לא שב בתשובה והולך ונטמא יותר אז סוף שנטמא גם לעולם הבא היינו בשורש נפשו שהוא החלק שלו בעולם הבא כי הטומאה נכנסת למעמקי הלב שלמעלה מההתגלות בעולם הזה והוא השורש שכל רצונות העולים בלבו ומחשבות שבמוחו נמשכים משם והטומאה נשרשת בו להיות כל מחשבותיו ורצונותיו לרע ירוצון שכבר נהפך כולו לצד הרע ואין לו עוד שום התעוררות לטוב הבא מצד שרשו שבקדושה וסופו לקלקל גם השורש וזהו החלק לעולם הבא שלכי אם. והם ג' מדריגות היצר הרע שחשבו בסוכה שם, תחלה הלך בעודו רובץ על פתח הלב. ואחר כך אורח שכבר נכנס לפנים והבעל הבית בקרבו ואחר כך נעשה בעל הבית שהוא לבדו המושל ואין שם אחר כלל שנשרש ברע לגמרי.

ועל דרך זה בקדושה ובמדה טובה המרובה שהוא מעצמו כן כל שלא יגרום החטא איזה קלקול דמצוה גוררת מצוה ובהתחלת התעוררות קל לקדש את עצמו. ובדבר קטן הקדושה מתוספת והולכת. ואף דבענין הקדושה עיקר ההתקדשות צריך לגוף

החמרי ונפש הבהמית אבל נפשה העליונה אצולה ממקום קדוש וקדושה בעצמותה מכל מקום הרי לכך נכנסה לגוף בעולם הזה כדי שתתעלה עוד הרבה יותר ויותר ממה שהיתה אם תזכה אורחה והתחלת ההתקדשות מלמטה הוא בפעל באברי הגוף בהגדרת סרך ערוה וכיוצא כל ענייני הקדושה במעשה ועדיין אינו מורגש בלב וזה נקרא מלמטה. ואחר כך נכנס הקדושה ללב לגרש היצר הרע ממקום רביצתו להיות לבו ברשותו וזהו על ידי התעלות הנשמה שמלמעלה בקדושה יתירה מלמעלה שעו"ז נתמלא כל חדרי לבבו קדושה. ועדיין הוא רק בעולם הזה. היינו מצד חבורו בגוף שהנפש העליונה גוברת להיות יצרו כבוש ומסור בידו ושכרו אתו ברב טוב הצפון לו לעולם הבא אבל רק בחלקו וגבול נחלתו שבארץ העליונה שזהו נחלת עוה"ב שלמדו דכ"י יש להם חלק מקרא דלעולם ירשו ארץ. וכי אם ירושתו וחלקו הוא כפי אחיזת שורש נפשו באותו מקום העליון שמשם נאצלו כידוע דמחצב הנשמות טכסה"כ ששם אימא מקננת בכורסיא והוא ה' ראשונה דשם הוי' שהוא סוד עולם הבא וארץ העליונה וחלוקת הארץ דספר יהושע שנכתב בספרי הנביאים לעולמי עד הוא חלוקת שרשי הנפשות מלמעלה בארץ התחתונה הוא ה' אחרונה שבשם שהוא שורש כנסת ישראל הכולל כל הנפשות והוא הקדושה שמלמעלה על ידי שכינתו יתברך המתפשטת בתחתונים ושוכנת בקרב הלבבות דישראל המתקדשים מלמטה כטעם צור לבבי וחלקי וגו'. וגם בפעל חלוקת ארץ ישראל הגשמיות על ידי יהושע שהי' ע"י אורים ותומים ורוח הקודש היה כן. לכי אם חלקו כפי שורש נפשו בקומת כלל הכנס"י וכי אם כפי חלק קדושתו שמלמעלה. וכן בכלל כל שבט כפי הקדושה השייך לאותו שבט ואלו הקדושות קבועות לעלמי עד כן בשרשם במקום עליון וכ"ז מצד ההתקדשות דעולם הזה שזהו חלוקת בקדושת דנפשות מצד אחיזתן ושרשן בכלל הכנס"י שהם משכן שכינתו יתברך ומלכותו אשר בכל משלה.

והחלוקה דספר יחזקאל הוא חלוקת ארץ העליונה לעולם הבא כמבואר בבבא בתרא קכ"ב א' ובזה עין לא ראתה עדיין פרטי החלוקה על כן לא נפרט שם פרטי עיירות מכל חלק רק מה שנתגלה לו דרך כלל ומבואר שם דהקדוש ברוך הוא מחלק להם בעצמו. והיינו דשורש כל אחד בקומת הכנס"י דבר זה יוכלו להשיג ראשי הכנס"י

בכח נבואה ורוח הקודש שבהם כי הכנס"י קומה שלימה וכמו האדם מרגיש במחו ולבו תכונת כל אבריו דזהו בקדושה שמצד השתדלות דעולם הזה אבל העולם הבא שהוא שורש העליון של נפשות הכנס"י דשם יש לכי אם חלק נעלם מצד שורשו הנעלם וחלק זה הוא מוגבל לכי אם מצד שרשו ושלא בהשתדלות דעולם הזה ורק מתן שכר דהשתדלות עולם הזה יקבל כל אחד שם כפי המגיע לו משכר השתדלותן מרב טוב הצפון ליתן לו בחלקו אבל גוף החלק בירושת הארץ זה יש לו מעצמו דכל שלא נכרת הנפש משרשה על ידי עונותי' בכלות זמן עולם הזה יזכה לחלקו שבשרשו בעולם הבא. ומאחר שחלוקה זו הוא כפי שורש הנעלם של כל אחד שלא מצד ההשתדלות על כן דבר זה עין לא ראתה וגו' ואי אפשר לשום נביא להשיג פרטי חלוקה זו אפילו אז כשיגיעו כולם לעולם הבא כי השגת הנבואה הוא רק בקדושה שמצד השתדלות ובירושלים של עולם הבא אמרו (בבא בתרא ע"ה ריש ע"ב) דאין עולין אלא המזומנים לה כי ירושלים ומקום המקדש לא נתחלק לשבטים וכ"י יש להם חלק בקדושה זו שיכולים להתקדש ולעלות ולראות פני ה' כל אימת שירצו ואף שאינם בירושלים עצמה כי אינם בקדושה וטהרה תמיד יכולים להתקדש כשירצו גם שלא בג' רגלים דכולם עולים אז בתורת חיוב ובעולם הבא אי אפשר לאדם להתקדש ולהגיע למעלה יותר מחלקו וירושלים אינה מחלקים המוגבלים לכי אם ועלי' נאמר פרזות תשב וגו' שאמרו בבבא בתרא (שם) שלא נאמר לו מדה והוא כנחלת יעקב שהוא בלא מצרים כמו שאמרו ופרצת וגו' כמו שאמרו בשבת קי"ח ריש ע"ב [ופריז גם כן לשון פרוץ בחילוף ז' בצ' כמו עלז עלץ ועיר פרוצה אין חומה נקרא פרז] וחלק כל אחד הוא בגבול וחלק ידוע כפי מה שהוא מוגבל ומוגדר בשרשו שכל נפש שורש בפני עצמו אבל אדם המתקדש בעולם הזה בתכלית להיות מוסיף והולך יוכל לזכות להתקדש לעולם הבא היינו שיגיע תוספת הקדושה עד שרשו העליון שיהי' קדושת השורש גם כן מוספת והולכת והיינו שיצאו מגדר הגבול וקדושה מוגבלת לקדושה בלתי מוגבלת כלל. ואלו המוזמנים לירושלים של עולם הבא שמלבד חלקם המוגבל שיש להם מצד שורשם זכו מצד השתדלותם בעולם הזה להוספת קדושה גם בחלקו דעולם הבא לזכות לקדושה הבלתי מוגבלת והוא כשזוכה לתקן כל קומת

נפשו עד הכתר שהוא שורש הנעלם שלמעלה מחכמה ובינה המתגלות במוחו ולבו שאין הקדושה בהתגלות מחו ולבו בלבד שהוא המורגש בעולם הזה רק גם בשורש הנעלם שממנו המשכת כל המחשבות ורצונות של האדם. הגיע בהשתדלותו להוסיף קדושה עד שכל ההמשכות מלא קדושה מעצמו ואי אפשר לשום מחשבה ורצון שלא בקדושה לעלות בלבו ומוחו וכמו יעקב אבינו ע"ה דגם בחלומו שהי' הסתלקות המוחין דחכמה ובינה שבהתגלות מוח ולב בהקיץ. גם כן הנה ה' נצב עליו ועל ידי זה זכה להנחלה בלי מצרים.

כי הג' אבות הם שורש לג' קדושות הנזכרות אברהם אבינו ע"ה שנקרא תחלה לגרים הוא התחלת הקדושה שמלמטה בהגדרת כל אבריו וכחותיו להיות הכל בקדושה והוא הוצרך לקרב את עצמו כמו שאמרו בקדושין (ע' סוף ע"ב) דבגרים תחלה והיו לי לעם עיי"ש ברש"י ונתנסה בי' נסיונות להתברר בי' המדריגות של כל קומה מצד קדושת עצמו שמלמטה במלחמת היצר. כי כל נסיון על כרחך שיש בו יצר הרובץ ומסית והוא צריך להתגבר נגדו דאם כבר יצרו בידו אין כאן נסיון ואף שהוא זכה אחר כך ליקרא איתן האזרחי להיות נחשב לאזרח בישראל וכמשז"ל דאברהם נקרא ישראל (בראשית רבה ריש פרשה ס') זהו אחר שיצא ממנו יעקב שזכה לשם ישראל כי שרית וגו' שנעשה שר גם בעליונים כי צורתו חקוקה בכסא הכבוד שהוא הדמות אדם שעל הכסא המושל בכל צבא מעלה כי זכה להתדבק בשורש הקדושה שבלי גבול כלל ולא היה צריך עוד לגדרים וגבולים כי הי' מטתו שלימה שלא היה בו עוד מציאות לשום פסולת כלל, מה שאין כן אברהם ויצחק שיצא מהם פסולת אף שבאמת ישמעאל ועשו אין נקראים זרעם כלל כמשז"ל זהו אחר שנבחר יעקב לחבל נחלתו יתברך ונעשו כל האבות חבל אחד וכי אם כלול מכל הקדושות והוא רק מצד כח קדושת יעקב שהיו גנוז בהם גם כן שהרי מהם הוא שנשתלשל ויצא אבל בקדושתם שמצד עצמם היה עדיין מקום ליציאת פסולת ואברהם אבינו ע היה הלוך ונסוע הנגבה היינו אוחז בהילוך והשתדלות להגיע למדגירה להיות מנוגב מכל תאות וחמדות עולם הזה לגמרי ועבודה זרה היה השתדלותו כל ימיו. ויצחק כבר היה יושב בארץ הנגב להיות מנוגב מכל ויצרו בידו ועל כן לא היה צריך למלחמות ונסיונות.

וגם העקידה לא נחשב לנסיון לו כלל כי הוא זכה להקדושה שמלמעלה להיות יצרו בידו שזהו מה שהוסיף הוא להיות נקרא אב בפני עצמו ויחוד שם שמים עליו בפני עצמו כי הוא המשיך שורש קדושה חדשה בעולם דהקדושה מלמטה כבר היה לו מֹרָשָׁה מאברהם והוא המשיך הקדושה שלמעלה.

ויאע"ה כבר מצא ב' קדושות אלו מושרשים בלבו והוסיף להמשיך הקדושה דעולם הבא שהוא הנחלה בלא מצרים שזכה לה כנ"ל וכ"י זרע אברהם יצחק ויעקב שכולם קדושים ובתוכם ה' הם כלולים מכל ג' קדושות אלו מה שהוא בשרשם מורשה מאבות. ואף בנחלת יעקב אבינו ע"ה שבלי מצרים אף דלא הכל עולים לירושלים של עולם הבא היינו לעלות תמיד אבל כל ישראל עולים ברגלים שמחויבים בכך. ולעתיד מוסיפין גם בשבתות וראשי חדשים כמו שנאמר והי' מידי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא וגו' ובזמנים המקודשים מיהת יזכו לאותה קדושה דעולם הבא שבלי גבול מלבד חלקם הפרטי שבגבול.

ונראה לי דג' מיני זמנים מקודשים הנזכרים גם כן נגד ג' קדושות הנ"ל ובכ"י יש בהם קדושה ואפילו הריקנים מלאים מצות כרמון ובשבת (ק"ה:) דאדם מישראל שמת כספר תורה שנשרפה ופירש רש"י דאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצות. וכן נקראו בתורה גוי קדוש ועם קדוש ואנשי קודש ובנביאים קודש ישראל לה' ובדברי רבותינו ז"ל ישראל קדושים ואיתא בשבת (פ"ו.) שא"מ מטותיהם ביום, וזהו התחלת קדושה מעט מלמטה שישנו בכי אם מישראל וזוכין עי"ז דמקדשין הרבה בראש חודש ועדיין הוא קדושה שלמטה וביום טוב הוא מה שמקדשין מלמעלה כי יום טוב נקרא גם כן שבתון ושבת כמו שאמרו ממחרת השבת דאף דישראל מקדשי יש בו גם כן מקדושת שבת דקבוע וקיימא שהוא הקדושה שלמעלה הבא על ידי דישראל מקדשי דהיינו מצד קדושתם דבעולם הזה (דהזמנים תלוי בבית דין של מטה שבעולם הזה וכמו שאמרו אני ואתם נלך לבית דין שלמטה) ושבת שהוא מעין עולם הבא זהו מה שמקדשין לעולם הבא ובשעת מתן תורה שנעשו לגוי קדוש זכו לכל קדושת הנ"ל ואמירת נעשה ונשמע הוא הקידוש שמלמטה שהוא במעשה ומלמעלה שהוא בשמיעה וקבלה בלב. והכתרים שניתנו להם עדיים שמהר חורב כמו שאמרו

ז"ל (שבת פ"ח.) זהו הקידוש לעולם הבא בשורש הנעלם שהוא הכתר שלמעלה מהקומה ובחטא העגל אבדו זה ונתקן בלוחות אחרונות שניתנו ביום הכיפורים, כי יום הכיפורים כולל כל ג' קדושות הנ"ל בכפרה שאחר החטא דבכפרה גמורה הוא כאלו לא חטא וכמו שאמרו בראש השנה על הפסוק ה' ה', אחד קודם שיחטא ואחד אחר שיחטא וישוב כי שם הוי' שמהווה הכל הוא כולל גם כן כל הקדושות שבאדם דמה שמתחיל לקדש עצמו מעט זהו ה' האחרונה ומה שמקדשין בג' מדריגות הם ג' אותיות ראשונות הנזכרות וכמו שיש בו כל הקדושות קודם שיחטא כן אחר כך כששב ונתכפר ועל כן יום הכיפורים הוא תרעא דחירו מעין עולם הבא גם כן כי כולל הכל כנ"ל.

ועל הרוב חל פורים בפרשת תשא ונראה לי לפי שגם בו יש תיקון לחטא זה כידוע מתיקוני זוהר דיום כפורים שהוא כמו פורים שגם פורים כולל כל קדושות הנ"ל ותוקף מלכות פרס היה על ידי שגם בהם היה למראית עין כמו התחלת הקדושה מלמטה שבישראל הנזכרת דאין משמשין מטותיהם ביום כמו שאמרו במגילה (י"ג סוף ע"א) מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו וכו' וכן בכלל האומה אמרו ברכות (ח':) דצנועים בדבר אחר, והסמיכו לזה דרש למקודשי אלו פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם, שלא נטעה כמו דישראל נקראים קדושים עי"ז. גם הם כן, על זה אמרו דהם נקראים מקודשי, שמזומנים לגיהנם ולא שיש בהם שמץ קדושה כלל ועל דרך שאמרו בבבא בתרא על כל צדקה וחסד שעושין שהוא חטאת להם כי כל כוונתם לרע ולא לשם שמים. וגם בזה שנלמד מתוך גנותו למדנו דבאמת גם הוא בכלל גנותו כמו שאמרו רש"י שם שבועל נשים ומשלחן וזה, מצד שיטופי הזימה שרצה לבעול כולם על כל פנים ולא להחזיק אחת בביתו איזה ימים אולי תישר בעיניו לישאנה ולא היה נמנע מלבעול ביום גם כן אלו היתה אצלו ביום וכמו שאמרו (שם ט"ו.) עכשיו ברצון שהי' פשוט אצלה שיבוא עלי' אז אף שהי' ביום כי רק צנועין בדבר אחר להצניע עצמן מבני - אדם וג"ז לשטף תאותן כי לא יוכלו למלא כל כך זוהמת תאותם לעין רואים מה שאין כן בינם לבין עצמם ולפני המקום אין צנועים כלל ורק לפי שביום לא היה יכול להצניע כל היום מפני בני אדם, שהרבה באים לפני המלך בכל יום

והיו מבלבלים מילוי תאותו והוא רצה להחזיק בביתו רק עונה אחת ולמלא כל שטף זוהמת תאות על כן בערב היא וגו' ונמצא הכל גנותו. אלא שמכל מקום מתוך וכו' נלמד קצת שבח למראית עין בני אדם שלא וכו' על ידי גוון של צניעות שהי' בהם שעל זה אמר ר' גמליאל (בברכות שם) בג' דברים אני אוהב וכו' וחלילה לאהוב לשונאי ה' שהכתוב אומר משנאיך וגו' תכלית שנאה שנאתים וגו' אבל ידוע סוד ואתה מחי' את כולם שבכל דבר יש איזה ניצוץ קדוש המחי' היינו מה שהי' ברצון השם יתברך שיהי' מציאות כזה דלולי כן לא היה לד"ז מציאות כלל ותכלית הבריאה בשביל ישראל שיהיו בוחרים בטוב בעולם הזה שהבחירה לאדם ואם אין מציאות לרע לא שייך בחירה ונמצא כל מציאות הרע בעולם הוא רק כדי לכפותו ונגדו הוא כח הכפירוש שנתן השם יתברך לאדם נגד כח הרע. ועכי אם כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי כח הרע שבכי אם שמציאותו הוא כדי לכפותו הוא כפי כח הכפירוש שבכי אם וזלעו"ז עשה האלהים בשיווי ושיקול ממש.

ובתחלת הבריאה עשה אלהים האדם ישר שכולו מצד הקדושה דעל כן שָׂמוֹ בגן עדן וכח הרע היה בחוץ והוא הנחש שהוא הזלעו"ז כמו האדם כולל כל כחות הקדושה כך הוא כולל כל כחות הטומאה וְשָׂם רק באדם כח הבחירה אם להיות ניסת מהנחש ומשהביא נחש על חוה הזוהמא וגרם בזה להיות ניסותים לאכילת עץ הדעת טו"ר נכנסו כחות הרע בקרב לב האדם להיות הוא עצמו ממולא בב' הכחות דטו"ר בב' מפתחי לבבו. ומשבחר השם יתברך באומה ישראלית חזרו ונפרשו להיותם ישראל לבד קרוים אדם כפי תחילת הבריאה בצלמינו כדמותינו. כמו שאמרו (בשבת קמ"ו ריש ע"א) דמשעמדו על הר סיני פסקה זוהמת הנחש מהם ולחד מ"ד מימות יעקב שמטתו שלימה ואלו ואלו דברי אלקים חיים. שבאמת מימות יעקב לא היה עוד פסולת בזרעו רק שלא היה בהתגלות והיו צריכין עוד לבירורין דגלות מצרים בקושי השעבוד ויסורין שיזכו לזה שיבוא הדבר להתגלות ופרסום לכל באי עולם להתייחד לאומה בפני עצמו גוי אחד בארץ ולהוריד תורה מן השמים בהתגלות תרי"ג עיטין דמצות עשה ולא תעשה. לדעת איך יבחר בחיים ולהצילו ממוקשי מות של הנחש שזוהמתו נשארה בנפשות אומות העולם שגם הם מזרע אדם מצד הערבוביא דטו"ר

שגרם בחטאו אבל הם מחלק זוהמת הנחש ולא מסט' דאדם ועל כן אתם קרוים אדם ואלו זכו היה אז הבירור השלם להיות חירות מיצר הרע ומלאך המות ושעבוד מלכיות לעתיד אלא שחזרו להיות ניסותים מהערב רב שלא היו מזרע אברהם יצחק ויעקב ולא פסקה זוהמא מהם והם עשו את העגל והסיתו את בני ישראל כמשז"ל על פסוק אלה אלהיך ישראל ועל כן הוצרכו עוד לבירורים על ההתגלות בעולם הזה אבל מכל מקום כבר בשורש מובדלים ונפרדים שישראל שרשם מהאבות נטוע במקום קדוש והחטאים הם רק דוגמת חוחים הסובבים לשושנה שהם השורש קדושה שנתערב ברע והרע מלבישו על ידי העירבוב שנעשה ע"י החטא והאומות הם שורש הרע ומציאותם בעולם אם יזכו ישראל, להיות כולם עבדים לישראל כלעתיד כמו שאמרו (בעירובין מ"ג:) וכמו שאמרו ובני נכר אכריכם וגו' וכמו שאמרו בסנהדרין על הנחש חבל על שמש גדול שאבד וגו' שעבודה זרה היה ברייתו לשמש להאדם אלו זכה לנצחו. וכן אחר החטא שנתלבשה זוהמתו בנפשות אומות העולם וישראל נשארו בצורת אדם וכן היצר הרע נקרא עבדו כמו שאמרו (בסוכה נ"ב:) ע"פ מפנק מנוער עבדו כי לכך נברא לשמש לאדם בצרכים דרשות שיש בהם צורך וסיוע לעבודת השם יתברך. והיינו אחר שכופהו להיות הוא השליט עליו ולבו ברשותו דאז יצר הרע נקרא לבן דאתלבן כמו שאמרו במדרש הנעלם פרשת ויצא על לעתיד דלא יתבטל לגמרי רק יתלבן ועל דרך שאמרו ע"פ ונתתי לב בשר להוציא בשר ולב בוסר בחלקו של חבירו וכיוצא וזהו העבדות והשימוש שלו לצורת האדם בכל מדות רעות שבכח היצר שיש בהם גם כן שימוש מה לצורך שלכך יש מדה זו בעולם כידוע וההיפך בהיפך דשפחה תירוש גבירתה ונעשה עבד ליצרו ואז גם כן התגברות האומות ששרשם מזוהמתו.

וידוע דכל אומה יש בה כח טומאה מיוחד ופרס נראה ששורש טומאתם בתאות רעות ובזה הי' חטא ישראל באותן דורות שעל כן נשתעבדו להם בהנאה מסעודתו של אותו רשע ובנשואת נשים נכריות דזהו החטא שגרם שלא נעשה להם נס בימי עזרא כבימי יהושע כמו שאמרו ז"ל אלא שאצל ישראל היה זה רק בלבושים וכמו שאמרו על בגדים צואים דיב"י כהן גדול שהוא מחטא בניו בנכריות. דכל חטאי ישראל אינן בשרשם רק מצד השאור שבעיסה ושעבוד מלכיות המקיפם והוא אסי

דקאי ביני הוצי כמשז"ל. והאומות בהיפך שורשם מטומאה רק על הגוון מראים עצמן לא כן להתיהר ולהתפאר דעל כן חסד לאומים חטאת כמו שאמרו בבבא בתרא וד"ז בא מצד השורש דאתה מחי' וגו' שהכוונה כדי לכפותם ומצד הזה יש בהם שורש של כח זה ולא מצידם דהרי הכפירוש הוא שהקדושה יכפה לטומאה והם אין להם שייכות לקדושה רק שישראל קדושים יכפו ויכבשו מדה רעה זו ואז ממילא יתוקנו אף הם להיות עבדים לישראל כי יוציאו בלעם מפיהם ויתוקן הדבר כפי מה שהי' כונת השם יתברך בבריאה. אך כל זמן של שליטת האדם באדם על ידי חטאי ישראל וכח הקדושה כפוף להם עי"ז יש להם יכולת להתלבש בכח זה ולהתעות. ולפי שהם פנימיותם אין כן ואי אפשר שיהיו כופין כלל פנימיותם להשתנות כי עצמותם כן ולא רוצים לכפות כלל רק מה שרוצים להראות גוון ולהתלבש בלבוש אחר ממה שהוא בפנימיות וזה בא מצד בליעת הקדושה שאף שהם בהיפך מכל מקום יודעים שאין ראוי כך ושהמכוון בבריאה שלא להיות כן ומזה בה מה שרוצים להתעות על כל פנים. וזה עצמו שהגוון הטוב הוא טוב בעיניהם זה עצמו גם כן נחשב לקצת טוב שבא על ידי הניצוץ קדוש המחי' אותם וכפי התרבותו על ידי חטאי בני ישראל ועל כן יש להם קצת שכר על אותם מצות קלות עד ביבוש קצירה. ובזה הוא כח ממשלתם כפי תוקף חטאי ישראל שלעומת זה כך גובר אצלם התלבשות הגוון להיפך וישראל בתשובתם מחזירים הקדושה והוסר גם הגוון מהם ואז יבש קצירה וזלעו"ז שאצל בני ישראל באותו דבר שיצרו תקפו ביותר וההתגלות מצד הלבושים בו לרע באותו דבר יש בו קדושה עצומה בפנימיותו ביותר כי הם זה לעומת זה כנ"ל. ואצל האומות בהיפך במה שההתגלות שלהם טוב בזה הוא תוקף הרע שבפנימיותם וכל אומה יש לה כח מיוחד בטומאה ורע כידוע.

ומסתמא הד' מלכיות שנתן להם השם יתברך ממשלה הם כוללות לכולם והם הד' חיות טמאות שבמרכבה הטמאה. ובויקרא רבה דרשו גמל שפן וארנבת על בבל פרס ויון וחזיר על אדום עיי"ש והענין כי ידוע דשרשי כחות היצר הם ב', תאוה ורציחה שהם נגד ב' המדות חסד וגבורה דאברהם ויצחק שבקדושה דעל כן הפסולת שלהם בישמעאל ועשו שאמרו ז"ל שהראה לזה לא תנאף ולזה לא תרצח ומיאנו לקבל כי

שרשם מזה. וב' סימני טהרה דבהמה רומזים על טהרת נפש הבהמיות בב כחות אלו מעלה גרה בתאוה שכוללם תאות אכילה שגם זנות נקרא בלשון אכילה אכלה ומחתה וגו' ומפריס פרסה נגד הרציחה שהוא בידים ידי עשו באדם, ובבהמה ברגלים תרמסנה וכן הדריסה בדורסין ושסיעתם הוא התשת כוחם בנזקי רגל. והחזיר פושט טלפיו זו מלכות הרשעה גוזלת וחומסת ומראה כאלו מצעת הבימה וכל רציחות מראה כעושה במשפט ושהוא לטובת העולם. ואינך ג' מעלי גרה מראים עצמם נקיים בתאות ולפי שהם שיעבדו ישראל שקלטו ובלעו כח הקדושה דישראל על ידי זה בהם כח זה להראות סימן טהרה למראית העין ובאמת הם טמאים ככולם ואין שום חילוק רק בגוון. ורציחה הוא כח אחד כולל רע לבריות. אבל בתאוה יש דרך כלל ג' מינים, תאות ממון ואסיפת הרכוש וכפי הנראה זהו קליפת בבל. ותאות התענוגים באכילה וניאוף זהו קליפת פרס. ותאות הכבוד ושררה הוא קליפת יון. ואף שכל האומות כלולים בכל מיני רע כולם וכולם שקועים בכל מכל מקום יש לכל אומה ענין שמושרשת בו ושם שקוע יותר ולעתיד שיבואו כל אומה וסופריה כמו שאמרו בריש על זה היינו חכמיה שבחכמתם יציעו מעוט הטוב שהי' בהם. ואדום שידעו דשרשם ברע דרציחה יציעו חלק טוב בענין תאות בשווקים ומרחצאות וכסף וזהב שהם עניני תאות שעשו שבזה לא היו משוקעים בשרשם כל כך זה לצורך ישראל שהם יכירו אז דלכך נבראו לשמש ולהיות עבדים לישראל והשם יתברך משיבם שבאמת היו משוקעים בתאות גם כן אף שאינו משורש טומאתם והשווקים להושיב זונות וכו', ופרס שאוכלים ושותים כדוב ומסורבלים כו' בשקועת תאות התענוגים הם ישבחו עצמם בגשרים וכבישת כרכים ומלחמות וזה ראוי יותר לחלקו של עשו רק כל אחד בחר להשתבח במה שאינו מחלקו שברע כנ"ל. והם חשבו כי כח ידם וגבורתם בזה נשתמשו בשביל ישראל ובאמת גם זה רגליהם לרע ירוצו וקאמר שם דחשיב הני דמשכי מלכותייהו עד משיח. כי ב' שרשי כחות הרע האלו לא יוכלו לגמרי עד שיבוער רוח הטומאה מהארץ ושורש יצר התאות הוא בתענוגים שהוא טומאת פרס ועל כן הגוון שלהם היו צנועים באכילתם ובדבר אחר והצניעות מורה הגדרה בתאוה והתוך ופנימיות הוא גנותן רק עי"ז יש בהתגלות קצת שבח למראית

העין, ועל זה אמר ר' גמליאל אני אוהב וכו' שבדיבור זה רצה לקלוט אותו הניצוץ קדוש ולהוציאה בלעם מפיהם שהוא על ידי האהבה וההתחברות לאותו ניצוץ קדוש שבהם וכשיוחזר הוא למקומו ישארו הם מקודשים ומזומנים לגיהנם ולשון מזומן על דרך שאמרו תוספות כתובות (ק"ג ב') על מזומן לחיי עולם הבא בלא דין והיינו שכבר דינו פסוק וערוך ומוכן ואין צריך כלום וכן הם דינם מוכן לגיהנם שעיקרו על תאות כמו שאמרו בעירובין (י"ט.) על עסקי חנם ואש התאוה הוא עצמו אש של גיהנם והרי הוא מוכן לפניהם להיות רוחם אש תאכלם.

ואז זכו ישראל לקדושת הפורים יום משתה וחייב לבסומי וכו' ולא מצינו דוגמתו ושיכור כל העולם כולו דומה עליו למישור והגוון בזה מילוי תענוגים אבל אצל ישראל אף שהגוון כך הפנימיות לא כן וכשנכנס יין יצא סוד ונתגלה הפנימיות. ובג' דברים אדם ניכר בכוסו דישראל עוסקים בשירות וכו' והם בדברי תפלות כמו שאמרו ז"ל ובמשתה אחד דאחשורוש גרם להחטא דישראל שנהנו וכו' ואחר כך שהמלך והמן ישבו לשתות גזרו שמד. ואחר כך במשתה אסתר הגיע המן לתכלית גאותו כמו שאמרו אף לא וגו' וגם למחר וגו' ואז היה אבדונו והישועה במחיית עמלק ותרוממנה קרנות צדיק זה מרדכי ונתגלית קדושת ישראל כאשר הגיעה הטומאה עד קיצה ואבדונה כידוע דג' מדריגות בקליפת הטומאה דנזכר ביחזקאל רוח סערה וענן ואש מתלקחת והנוגה לו סביב הוא קליטת הניצוץ קדוש שמשם יונקים הארה וחיות ומשם נפשות הגרים וכן מה שישארו מהאומות לעתיד גרים גרורים ועבדים לישראל הם מה שיוכללו בקליפת נוגה ששקיעתם רק בתאות היתר ולא באיסור ובעניני הרשות כי להם אין שייכות למצות ובעניינים אלו ישמשו הם לישראל שאצלם יש מצוה וקדושה בכ"ד.

והתחלת הטומאה מעט שמצד האדם הוא בקליפת נוגה להשתקע בעניני עולם הזה ובתאות הרשות שהוא גם כן היפך הקדושה. ועבודה זרה הוא מצות קדושים תהיו שפירש רמב"ן שלא יהי' נבל על פי התורה והרי גם זה ביטול מצות תורה והתחלת טומאה היותר מועטה וכך דרכו של יצר הרע היום וכו' כמו שאמרו בנדה (י"ג ריש ע"ב) זה על המקשה עצמו לדעת דמגרה יצר הרע בנפשי' אף שאין עושה שום איסור בפעל

עדיין בזה, למחר מטמאו הרבה ונעשה מהנוגה אש מתלקחת. ואחר כך מתפשטת הטומאה מלמעלה לכל כחותיו שבעולם הזה וזהו ענן גדול הבא מלמעלה המחשיך הכל ואחר כך מגיע גם להשורש שבעולם הבא וזהו הרוח סערה שסוער ומבלבל הכל ואז נכרת ונאבד. וכל התנשאות מאומות הוא על ידי איזה ניצוצות קדושים שקלטו על ידי החטאים כידוע. וכל התנשאות המן על ידי שגנוז בו ניצוץ קדוש שמבני בניו שלמדו תורה כמשז"ל. ותחלת התנשאותו במשתה ראשון שכבר היה אז מהשרים כמו שאמרו ז"ל ממוכן זה המן וכן ע"פ לעשות כרצון איש ואיש מרדכי והמן שהיו ממונים בסעודה. ומרדכי התחיל מסתמא להתקדש ביותר בכפיות התאוה בהיותו אז מוכרח מסתמא בהתמנותו בסעודתו זו של אותו רשע. והמן אז נשקע בטומאה יותר והלך ממדגירה למדריגה עד אבדונו שהוא הטומאה בכריתתו לגמרי שאז היה כל גאותו והנאתו במשתה רק דמיון בעלמא שהרי על האמת היה קרוא שם להאבידו ופחים טמנה לו וגחלים על ראשו. וזהו קץ וסוף כל טומאה כשמגיע לתכלית התוקף הוא נכלה ונאבד לגמרי ונתגלה שהי' רק דמיון בעלמא. ובקדושה להיפך והם נגד זה ד' מחנות של מלכות שמים הנזכרת באליהו. הרוח הוא התחלת החשק שמצד האדם שמתחיל לקדש עצמו מעט. ואחר כך שמקדשין אותו הרבה נעשה מאותו רוח וחשק מועט רעש. ואחר כך כשמתקדש מלמעלה זהו האש שלמעלה ואחר כך מגיע להקדושה בשרשו שבעולם הבא והוא קול דממה דקה שאינו מורגש בעולם הזה דעין לא ראתה ותמן מלכא דשם הוא הדביקות הגמור דכנס"י בבוראם להיות תרין רעין דלא מתפרשין.

ומרדכי זכה לקדושה הרבה על ידי משתה ראשון דמסתמא גדר עצמו אז הרבה כפי היכולת. ולקדושה מלמעלה בלבישת שק שעל ידי משתה שני. ובקדושה דעולם הבא על ידי משתה אסתר שיצא בלבוש מלכות וגו' שגם בלבוש שלו היה דבוק במלכות שמים לגמרי. כי כל מלך סתם דאסתר במלך מלכי המלכים מדבר כמו שאמרו במדרש וכן מלכות סתם וכדרך שאמרו במגילה ע"פ ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש היינו מלכות שמים והלבישה היינו ההתגלות למראית עין הגם שכפי הנראה היה הליכה זו להיפך דעכשיו ברצון. אבל באמת גדולה עבירה לשמה ממצוה

שלא לשמה ולא מתהניא מעבירה גם כן דכל טובתן וכו' ונעשה זה לה ללבוש מצוה וקדושה ולזכות לרוח הקודש שבא על ידי הדביקות הגמור במלכותו יתברך אשר בכל משלה ולהיות נבדל לגמרי מכל טומאה ומחזיר הכל למקורו שהוא השורש עליון המושל בכל ומזה בא הממשלה לישראל בין האומות וכמו שאמרו ביוסף משלו נתנו לו כו' על ידי הגדרתו בתאות וכן מסתמא גם במרדכי שבזה תיקן חטא הדור בהנאת הסעודה דאותו רשע שהי' נראה כאלו הוא הגורם על ידי שהי' ממונה שם דמסתמא הכל נתלו בו. ועל כן הוא היה עיקר המרעיש אחר כך על הגזירה בלבישת שק וזעקה גדולה כי חשב שעליו הדבר לתקן החטא הזה שבא לישראל בגרמתו ועלתה בידו להיות הוא באותו דור היחיד ששב שמחלו על ידי זה לו ולכל העולם כולו והגיע לתכלית הקדושה לזכות ללבוש מלכות ורוח הקודש.

וחשב שם ה' פרטים תכלת וחור ועטרת זהב ובוץ וארגמן ונראה לי שהם נגד ה' חלקי הנפש נפש רוח נשמה חיה יחידה הידועים שהאדם צריך להתקדש בכולם והתחלת הקידוש מעט והפתיחה כחודה של מחט שמצד האדם הוא בכח הנפש שזה יש לכי אם מישראל נפש מצד הקדושה ושם הוא כח הבחירה שניתן לאדם וכשזכה יהבין לי' רוח הוא קידוש הרבה. ואחר כך נשמה הוא הקדושה דמלמעלה כמו שאמרו נשמה שנתת בי וגו' אתה נפחת וגו' וכמו שאמרו ויפח באפיו וגו' ואלו הג' אדם זוכה בעולם הזה וזהו הקדושה דעולם הזה. אבל חי' יחידה הוא מצד הקדושה דעולם הבא שאא"ל בעולם הזה באור פנימי רק באור מקיף כידוע וזהו הקדושה חלוקה לב' ויש עוד גבוה מעל גבוה שגם בעולם הבא יש אור פנימי ואור מקיף. וקדושת חי' הוא נעשית פנימיות בעולם הבא שיהי' אז מורגש לנפשות. ועוד יש אור מקיף שהוא הכתר העליון שלמעלה מן הקומה וההשגה גם שם והוא היחוד הגמור להתכלל במקור לגמרי. והלבוש מלכות הוא קדושה עליונה זו כנ"ל וחלוקה לב' תכלת הוא גוון הרומז ליראה כמו שאמרו בזוהר סוף פרשת שלח והוא על דרך שאמרו ע"פ והתהלכתי בתוככם אטייל עמכם יכול לא תיראו ממני תלמוד לומר והייתי לכם וגו'. ואחר כך זוכין לאהבה וזהו וחור שפירשו במגילה (י"ב.) מלת לבנה ובאין ליחוד הגמור כנ"ל. ועטרת וגו' הוא שעל הראש ששם משכן הנשמה שבמוח ותכריך נגד

נפש רוח שהגוף כרוך אחריהם ובהם יקראו ל' יחיד אף דעל כרחך הם ב' דבוץ הוא פשתן וארגמן בכל מקום צמר כארגמן דבגדי כהונה ואם כן אי אפשר שיהי' תכריך אחד לגופו חציו צמר וחציו פשתן שהוא כלאים אבל אבנט דכהנים כלאים כמו שאמרו יומא (ס"ט.) ובכמה דוכתין והוא מכפר על הרהור הלב כמו שאמרו זבחים (פ"ח:) ששם משכן ב' היצרים ועל ידי האבנט החוגר וכורך סביב הלב הם מתאחדים. וזהו החיבור של צמר ופשתן שבו כידוע מ"ש ע"פ מפרי האדמה דקין זרע פשתן הביא שהוא היותר גרוע להקרבה דגבוה שעולה בד ויחידי ונא' חרב אל הבדים וגואלו שמטפשין וחוטאים כמו שאמרו ז"ל וזה דרכו של יצר הרע להיות בפירודא ועל כן א"ל אם תטיב וגו' לפתח חטאת וגו' כי הוא לחלק היצר. ועל כן כל בגדי כהנים דצמר ודכהן גדול ביום הכיפורים דפשתן כי אז שמתכפרין החטאים דכשלג ילבינו נעשה מהיצר הרע טוב מאד. וכל ימות השנה צריך שמירה והגדרה מחטא בפעל על כל פנים ורק בלב דעקוב מכל שם הוא נכפף על ידי האבנט. ומאן דזכה דיהבין לי' רוחא ומשכן הרוח בלב כידוע ולב חכם לימינו והוא כופף הלב כסיל לשמאלו ששם משכן הנפש בקדושה גם כן דעל כן נאמר נפש כי תחטא דהחטא נתייחס לחלק הנפש ועל ידי זה זוכה להתכריך ואבנט של בוץ וארגמן שהוא צירוף שניהם. ובוץ קודם על דרך שאמרו על פסוק לרחוק ולקרוב במקום שבעלי תשובה עומדים וכו' ועל כן לרחוק קודם. וזהו מהתחלת הקידוש מעט שאחר החטא עד שנתקדש לגמרי ונתקן הכל ומזה זכה לקדושת פורים שהוא הקדושה שאחר תיקון החטא ודוגמת יום הכיפורים כנ"ל אלא דשם הוא על ידי עינוי נפש שהוא לאכפייא דבענוי הגוף נתחלש כח היצר ויכולין לנצחו ולכפותו. ופורים הוא על ידי הביסום ושמחת לב ונפש שהוא לאהפכא מרירו למתיקו להיות נעשה טוב מאד.

וה' מצות היום הם מתנות לאביונים ההתחלה בתיקון הנפש מדת אברהם אבינו ע"ה בצדקה שנק' מצוה סתם שהוא התחלת הקידוש מעט של כל ישראל שיוכל להגיע לזה אף היותר פחות ובלבד שיהי' מזרע אברהם. לאפוקי צדקה וחסד שאו"ה עושין דלא כל הרוצה לקפוץ כמו שאמרו (בסוכה מ"ט:) ע"פ מה יקר חסדך. ומשלוח מנות הוא תיקון הרוח שהוא ע"י ההתחברות שאינו בד ויחידי שבזה זוכה להתקדשות

הרבה כי כל אחד מישראל יש לו קדושה פרטית מיוחדת בנפשו רק כשכולם מתחברים יחד אז כל אחד יוכל לכלול עצמו בכל הקדושות ולזכות לכולם ועבודה זרה הוא מצות ואהבת לריעך שאמרו דהוא כלל גדול בתורה. וכל התחברות גמור על ידי אתדבקות רוחא ברוחא. והזוכה לקדושת הרוח זוכה לדרגא דיצחק דמחוי להו הקדוש ברוך הוא בעיניהו כמו שאמרו (שבת פ"ט:) על דרך עין בעין יראו וגו' שהוא ע"י התקרבות יתירה כי ג' אהבות הם אהבת הקדוש ברוך הוא וישראל והתורה שהם תלת נקידין דאו' ואברהם היה יחידי בעולם וכל עסקו כל ימיו באהבת השם יתברך וזכה שקראו ה' אוהבי. ומשנולד יצחק וידע שממנו ישתלשל אומה הישראלית הוא היה עסקו באהבת ישראל לאהוב גם היותר גרוע וכמו שאמרו בשבת (שם) פלגא עלי וכמו שאמרו במדרש רבה ע"פ וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו וזה גרם אהבתו תחלה לעשו כי ציד בפיו וידוע דהם נשמות ר' עקיבא ור' מאיר יסודי תורה שבעל פה שראה שעתידים לצאת ממנו וחשב דכבר זכה להיות מטתו שלימה דגם עשו פנימיותו בקודש אף דבמעשה לא כן ועיקר אהבתו הי' לזה שמושרש בפנימיות בקדושה אפילו כשבלבושו במעשים הוא ביני הוצי וחוחים, אבל האמת היה זה רק בפיו ומהשפה ולחוץ ולא בפנימיות כלל וכ"ד שהיו מזרעו לא הי' קדושה רק אחר שנתגיירו דכקטן שנולד ובשם ישראל יכנו ונשרשו בישראל ועל כן אמרו יעקב אנכי עשו וגו' היינו דהקדושה שאתה מרגיש בעשו הוא אנכי באמת ורק לו הי' אוהב באמת כי שלו הוא אותה הקדושה ועל כן הוא התחיל בברכה שבא מתוקף האהבה וברכו יעבדוך עמים וגו' היינו שיהי' הקדושה בשלימות דאז גם סטרא דרע עבדים כנ"ל והקדוש ברוך הוא קרא לישראל אחי וריעי וכן אחותי רעיתי. האחוה מצד יעקב שהוא צורת אדם שעל הכסא באחוה גמורה וכמשז"ל ע"פ קללת אלהים תלוי משל לב' אחים תאומים אחד נעשה מלך וכו' כל הרואה וכו' דזהו מצד צורת יעקב שישנה בכל זרעו אפילו בבוגדיו שמטתו שלימה, וריעות מצד יצחק שנק' ריע כמו שאמרו ריעך וריע אביך וגו' דקאי איצחק שנק' אביך סתם כמו שאמרו בשבת (שם) ע"פ כי אתה אבינו שהוא יותר מאוהב בהתקרבות יתירה פנים בפנים ועין בעין כדרך ריעות וזה זוכין ע"י אהבת ישראל שבזה הם גוי אחד מיוחד.

והריעות הוא לכלל הכנס"י והתחיל ביצחק שממנו התחלת בנין הכנס"י כי אהברהם אחר קראתיו נוצר להיות יחידי ואב המון גוים ונק' (בחגיגה ג'.) תחלה לגרים מה שאין כן יצחק נימול לשמונה שכבר נולד בקדושה ובלידתו זכה אברהם גם כן ליקרא אזרחי להיות כאזרח בישראל ולהיות אבות לאומה הישראלית שהוא יעקב אבינו ע"ה ובו לא שייך אהבת ישראל כי עצמותו כולל כל הנפשות מישראל והוא כאדם האוהב את עצמו דעל זה איתא בתענית מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים וכו' היינו לעולם בכל דור ודור קומת נפש יעקב אבינו ע"ה הוא קומת כל הנפשות מישראל שבאותו הדור וכן אהבת הקדוש ברוך הוא קבועה בנפשו גם כן על זה כי נפשו חלק אלהי ממעל ממש דעל כן הוא הצורת אדם שבמרכבה ואיתא ע"פ ויקרא לו אל וגו' והקדוש ברוך הוא קראו ליעקב כן וכל השתדלותו באהבת התורה והוא המדת אמת ליעקב דאין אמת אלא תורה וזהו קדושת חלק הנשמה שבכ"י ששרשם באותיות התורה כידוע וזוכין לזה בפורים על ידי מקרא מגילה דכתוב בה אמת כאמתה של תורה וימי משתה ושמחה הוא לזכות אחרי זה לשמחת עולם על ראשו הוא השמחה שאין בה עצב הבא לישרי לב שזוכין שיטעמו מפרי מעשיהם בעולם הזה מעין עולם הבא בזמנים הראוים לכך כמו שבת שמעין עולם הבא וכן כל המועדים לשמחה שהם מצות התורה גם קודם החטא דעבודה זרה היה כפיית ההר כניגית דבעל כורחינו גם כן השם יתברך מלכינו ואנו מחוייבים לקבל מצוותיו ואחר שיחטא וישוב והדר קבלוה בימי אחשורוש מאהבה זהו המקום שבעלי תשובה עומדים (שלמעלה ממקום צדיקים גמורים שעל ידי כפיית היצר שעבודה זרה היה כפיית ההר) שזכו גם למשתה שהוא עד דלא ידע וכו' ולמעלה מהדעת והשגת מדע של כל בעלי דעת והוא כשמגיע לקדושת היחוד הגמור שאין בו עוד שום מציאות פירוד כלל כי מתאחד במקורו כנ"ל.

פרק י

ועיקר הקדושה כשהוא לה' ולשם שמים כמו שאמרו קדושים תהיו לאלהיכם ונא' קודש ישראל לה' ולאפוקי שבעה פרושים דסוטה (כ"ב:) שגם כן פורש מתאות

ומתקדש אבל אינו לה' רק מצד היצר היושב על ב' מפתחי הלב (ברכות ס"א.) גם בלב חכם שלימינו. ומספר שבע ידוע שכולל מספר הכחות שיסד השם יתברך בבריאה בכל ענייני הבריאה ושבע שמות ליצר הרע (בסוכה נ"ב.) הם מצד שבעה כחותיו וכאשר יבאיש שמן רוקח הוא שבעה פרושים הנ"ל. שכנגדם בקדושה שבעה זמני קודש שיש לישראל מצד קדושת הזמן, שבת ויום הכיפורים, ויום טוב, וחול המועד וראש חודש, וחנוכה ופורים. ומצד קדושת המקום שבע שמהר הבית ולפנים שנחשבו בסוף פרק א' דכלים למאן דאמר בין האולם ולמזבח והיכל חדא. ושבע שבנפש ידוע שרמוזים בגוף האדם, דרועין, וגופא, וירכין, וברית קודש (נמחק תיבה אחת.) והתחלת הקדושה הוא מהשם יתברך כמו שאמרו כי אני ה' מקדשכם והוא קדושת השבת שהוא בשביתה מפעולת אדם והסוף שהוא פורים הוא גם כן הקדושה שמצד השם יתברך בלא השתדלות אדם וכמו שאמרו במגילה לבסומי עד דלא ידע וכתיב בי' גם כן ונוח לשון מנוחה ושביתה מפעולה כבשבת. כי העיקר הוא מה שהשם יתברך מקדש את האדם ואף על פי שצריך אתערותא דלתתא התחלת התעוררות האתערותא הוא גם כן מהשם יתברך כדרך שאמרו כשרצית נתת בלבם לאהוב וכו' והגוים לעולם לא יתעוררו דלא עשה כן לכל גוי רק לישראל עם קדושו שבהם נטע השם יתברך קדושה מלידה מבטן על ידי שלשמך נימולים ואף ערלי ישראל קרוים מולים (נדרים ל"א.) שהקדושה שלהם בתולדה מה שאין כן בגוים ואפילו הבא להתגייר אם אין בו נפש הגר מתולדה שיהי' ראוי להתכנות בשם ישראל אי אפשר שיכנס בו קדושת ישראל כלל והיינו שאי אפשר שיהי' כוונתו לשם שמים כלל כי אי אפשר להיות קדושה נכנסת בנפש אלא באותו נפש שהוא חלק אלוה ממעל כענין חלק ה' עמו. וכן כל מי שמתקהל ביעקב להיות נקרא עמו ויש לו שייכות לקדושת השם יתברך שממנו בא הקדושה לאדם כמו שאמרו והייתם קדושים כי קדוש אני וכן קדושים תהיו כי קדוש אני ולאפוקי פרוש שכמי שרצה גם כן לימול ולהתגייר ולהיות לעם אחד עם זרע יעקב. אבל כמו שבזרע ישראל יש שורש קדושה שאפילו יגדיל וירבה עונות לאין שיעור לא יכול לנתק שורש קדושת ישראל ממנו דאפילו חטא ישראל הוא. כן יש באומות שורש רע שאפילו הטיבו מעשיהם ויגדילו

לעשות כענין בלעם שבנה שבעה מזבחות כנגד כל שקדמו לו והעלה הרבה קרבנות לה' והשיבו לו הירצה ה' באלפי אילים וגו' מאחר ששרשו ברע שאי אפשר לינתק כלל. שהרי גם אחר שנתגלה לו בנבואה מעלת ישראל לאין שיעור וביקש ותהי אחריתי כמוהו עם כל זה לא די שלא רצה לידבק בהם ולהתגייר אלא שיעץ עוד לבלק להכשילם וחשב מחשבות להרע להם כי שורשו ברע. ואף שהפליג בעבודה דקרבנות לה' ועד שזכה עי"ז לנבואה כל זה לא הועיל לו לשנות שורשו שהוא דבר שאי אפשר. וכל צדקה וחסד שאו"ה עושים חטאת הוא להם שאין עושין אלא וכו' כמו שאמרו (בבבא בתרא י':) כמה מיני כוונות שלא לשם שמים שיש להם. כי הרע שבהם אי אפשר להתהפך ולהשתנות ואי אפשר שיהי' להם כוונה לשם שמים כלל אם לא אותם שיש בהם איזה שורש מקדושה והם הגרים [וכן חסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא הם המאמינים בתורת משה ובקדושת ישראל וכמו שאמרו רמב"ם הלכות מלכים דצריכים לשמור שבע מצות מפני שהקדוש ברוך הוא ציוה עליהם בתורה אלא שהם מכירים ערכם שאין ראוים להתכנות בשם ישראל כי אין בהם נפש הגר רק להיות אכריהם וכורמיהם וכיוצא. ומצד הזה יש להם קיום לעולם הבא להיות עבדים לישראל על ידי שהכירו מעלתם בעולם הזה וזהו השורש מקצת טוב שיש בהם] ועל כן הנודר מהערלים אסור במולי אומות העולם (נדרים שם).

וכך שכם גם אחר שנימול היה שם ערל עליו, ואף שמילתו היה על דעת להתגייר כיון שהי' לאהבת אשה. ואף דההלכה (ביבמות ק"ד:) דכולם גרים היינו דהואיל ועברו בית דין ישראל וקיבלום על כרחך יש בהם שורש טוב באמת ואף שתחלתם שלא לשם שמים סופם לעשות לשם שמים וכדרך שכתבו תוספות שם באותו גר דהלל. והרמב"ם בסוף פרק י"ג מהלכות איסורי ביאה כתב דרואים מה אחריתם ואף דכתב שם דגם כשחזר לסורו הרי הוא כישראל מומר מדבריו שם משמע קצת דזהו אחר שתגלה צדקתו יעוין שם... וגם אפילו תימא דלעולם נחשב גר גמור היינו הואיל וגיירוהו בית דין על כרחך דיש בו איזה ניצוץ קדוש מנפש גר דאם לא כן לא היו מספיקים בידם מן השמים לגיירו והאלהים ניצב בעדת אלו הבאים לקבל גרים וכיוצא. ומכל מקום בשלמה ושמשו כתב רמב"ם שם דהכתוב חשבן לגויות לפי

שהוכיח סופן על תחלתן. ויש לומר דשם קמי שמיא גליא שלא היה בהם שום שורש טוב באמת כלל. או דהעיקר כטעם ראשון שכתב שם דלא קיבלום בית דין והכי נמי בשכם לא היה שורש מקדושה כלל וגם השבטים לא קבלוהו באמת רק במרמה כי ידעו ברוח הקודש דשרשו ברע ואי אפשר לו לידבק בזרע ישראל כלל.

וזהו שורש הרע שבתולדה שלא מצד מעשה האדם כלל רק כמו שאמרו בחגיגה (ט"ו.) וסוטה (כ"ב.) ובבא בתרא (ט"ז.) דברא צדיקים ברא רשעים שברא יצר הרע מתחלת בריאת עולם ומיד ביצירת אדם נוצר עמו וכמו שאמרו כי יצר לב האדם רע מנעוריו ודרשו רבותינו ז"ל משננער ממעי אמו. וזהו להתנצלות על החטאים דעל כן אמר לא אוסיף להכות עוד וגו' וכמו שאמרו בסוכה (נ"ב:) אלמלא שלש מקראות הללו וכו' ואשר הרעותי וכו' היינו דהשם יתברך ברא זה הרע בעולם. וזהו שם הראשון משמות היצר הרע דהקדוש ברוך הוא קראו רע ממקרא הנ"ל דמנעוריו. שזהו מצד הקדוש ברוך הוא מאחר שהוא בתולדה.

וידוע דשם רע בעיני השם יתברך הוא בפגם הברית כמו שאמרו בער רע בעיני ה' ובדוד המלך ע"ה באותה מעשה והרע בעיניך עשיתי. וזהו שורש הרע שבבריאה שהוא בריאת הערלה החופפת על הברית קודש שאינה נקראת אלא ע"ש הגוים כמו שאמרו כל הגוים ערלים כדתנן בנדרים דזהו שורש הרע דגוים שהוא בבריאה. ועל זה ניתנה מצות מילה לישראל שהם יכולים להסיר אותו הרע שבתולדה כי אצלם אינו בשורש רק כקוצים הסובבים לשושנה והוצי לאסא. והגם דגם בישראל יש אחיזה לרע באותו אבר. דזהו הנגיעה בכף ירך יעקב שהי' כח למלאכו של עשו לקטרג שם דשם יש שורש מה לסכלות מעט שבתולדה שעל זה אמרו בעוון מלא אפילו חסיד שבחסידים אין מתכוין אלא להנאת עצמו ועז"נ והסירותי וגו' ונתתי וגו' לב בשר ודרשו רבותינו ז"ל לב להוציא בשר. דדבר זה יהי' רק לעתיד על ידי השם יתברך שיסיר לב האבן בזביחת היצר הרע. ואף דיעאע"ה זכה לזה גם בעולם הזה כמו שאמרו ע"פ הבה וגו' לא נאמר אלא להעמיד תולדות ועל כן איתא דלא מת. מכל מקום מצד יוצאי יריכו שאינם כן היה לו נגיעה בכף יריכו. אבל כל זה רק לשעה בעולם הזה שדומה ללילה דהוא עלמא דשקרא דעד ארגיעה ומיד שזרחה

לו השמש נתרפא מצלעתו כי באמת אף ערלי ישראל נקראים מולים דהערלה אינו אצלם בשורש כלל והעומד לחתוך כחתוך דמי.

ועל כן האב חייב למול את בנו ואין עיקר המצוה על האדם בעצמו כשיגדיל שיהי' בהשתדלותו ככל המצות רק שהוא כן בתולדה מצד האב המולידו כי באמת הם בשורש כן מולים והערלה אינו אצלם אלא לבוש חיצוני ממשכא דחויא דסביב רשעים יתהלכון. ומצד שיש גוים בעולם שהערלה נקראת על שמם שהם שורש הערלה וישראל שנקראו אדם הם עולם קטן וכוללים כל העולם כולו על כן מצד מציאות הגוים יש גם כן בהם מציאות עור ערלה המקיף ומכסה את הקדושה כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא. וכח הסרתה מהם הוא גם כן בא להם מתולדה. וזהו אות הברית המבדיל בין ישראל לעמים ועמך כולם צדיקים.

וידוע דשם צדיק היינו שומר הברית ואף אותם שפגמו. שהרי גם הערלים נקראים מולים. ואפילו בועל ארמית שאמרו בעירובין שמימשכא ערלתי' ולא מבשקר לי' היינו רק למראית העין שאינו ניכר. והמשוך צריך לחזור ולמולו רק מדרבנן משום מראית העין. והיינו מצד האדם אשר יראה לעינים ועל כן אברהם אבינו ע"ה לא מבשקר לי' אבל הקדוש ברוך הוא דיראה ללבב הוא רואה דג"ז מהול באמת ועל כן מן התורה אין צריך לחזור ולמולו כי מעמקי לבבו של כל ישראל דבוק בהשם יתברך כמו שאמרו בברכות (נ"ז ריש ע"א) גלוי וידוע לפניך שרצונינו וכו' ומי מעכב וכו' ולפניך דייקא הוא גלוי שאתה יודע תעלומות לב רק שהיצר הרע היושב על ב' מפתחי הלב שהם הפתחים שמשם יוצאים כחות הלב לפעל ומעכב בעד התעלומות להתגלות. ועיקר החיות הוא בלב כמו שאמרו כי ממנו תוצאות חיים. ועל כן כלל דרך טובה שידבק האדם ורעה שיתרחק הוא לב טוב ולב רע כדברי ר' אלעזר בן עזריה (פרק ב' דאבות) שאמר עליו ר' יוחנן בן זכאי דדברי כולם בכלל דבריו כי זהו שורש הכל. וכאשר לבו לשמים אפילו המעשה לא טוב גדולה עבירה לשמה וההיפך בהיפך כמו שאמרו הלומד לקנטר נוח שלא נברא ושנהפכת שלייתו ע"פ ולמשמאילים סמא דמותא רחמנא ליצלן.

והערלה הוא שורש הרע שבהתגלות על דרך לבוש מקיף זהו שורש הרע שנברא בעולם. דהאלהים עשה האדם ישר ונפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח. וזהו כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו וכמו שאמרו בשיר השירים רבה ע"פ ולבי ער הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל שנאמר צור לבבי וחלקי וגו'. ותחלתו של יצר הרע נקרא הלך שהוא בא מחוץ דרך אקראי בדרך הילוכו וזהו בריאת היצר הרע שהיה לו רק הכח ליכנס ללב אם יניחו האדם ליכנס ואז לבסוף נעשה איש ובעל הבית אבל בידו היה לגרשו מיד שלא להניחו ליכנס כלל. ובזה היה חטא אדה"ר ע"י הסתת נחש שהוא חיצוני הבא מחוץ להסית וממנו הוא עור הערלה שנעשה אחר החטא כתנות עור לכל הגוף ממשכא דחויא. לפי שהאדם כולל כל הנבראים ומצד כח הנחש שיש בעולם להיות לאדם סביביו צריו באדם עצמו עור הערלה [ומכל מקום אלהים עשה האדם ישר שנולד מהול ומשך ערלתו כמו שאמרו בסנהדרין (ל"ח:) שנוצר בענין זה שיוכל להמשיך ערלתו בחטאו ועל ידי החטא שלו המשיכה עליו ונתלבש בה]. וכשבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא נכנס כח הרע בפנימיות הלב ואו"ה שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן ונשאר שורש הרע קבוע בלבן אבל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה אותה זוהמא. ולחד מאן דאמר (שבת קמ"ו ריש ע"א) לא פסקה זוהמא מאבותינו עד ג' דורות וכו' יעקב הוליד י"ב שבטים שלא וכו' ואלו ואלו דברי אלקים חיים דיעאע"ה זכה ללב בשר כנ"ל ותיקן חטא אדם הראשון לעקור כל שורש הרע מפתח לבו לגמרי שלא יכל ליכנס גם דרך הלך בהתעוררות שום תאוה גופנית דעל כן לא מת כנ"ל ועל ידי זה זכה גם כן לצאצאיו אחריו להיות מטתו שלימה בלא שום פסולת. אבל להיות נבנה אומה שלימה להיות עדה כולם קדושים לה' וחבל נחלתו שאין יכל ליפסק עוד דאפילו יגדילו עונות עד אין קץ לא יוכלו להחזיר הזוהמא למעמקי הלב ולהיות חס ושלום ככל הגוים בית ישראל וכמו שאמרו והעולה על רוחכם היה לא תהי' וגו' כי ביד חזקה וגו'. וזהו כפיית הר כגיגית שהי' במעמד הר סיני שפסיקת הזוהמא היה בעל כרחם וביד חזקה שאפילו ירצו להיות ככל הגוים לא יוכלו עוד ובעל כרחם הם ישראל דבר זה נתחדש אז בקבלת התורה בהר סיני

וזה שכתוב הלשון שעמדו על הר סיני כי פסיקה זו לגמרי מהם הוא על ידי עמידת ההר על ידי כפיית ההר כנ"ל.

אבל מקודם אותן שמתו בשלשת ימי אפילה שלא זכו לצאת ממצרים ולקבל התורה במעמד הר סיני, מסתמא לא היה בהם שורש מקדושה שהרי אמרו ז"ל שאלו היה חסר אחד מהם לא ניתנה תורה כי קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל כולא חד. כי התורה שהיא חכמתו יתברך שהוא וחכמתו אחד הוא, גם כן כוללת כל שרשי הנפשות מישראל ששרשם מאותיות התורה כידוע, ואם היה חסר אחד היה חסר אות אחת מהתורה או קוצו של אות המעכב ופוסל. ואם כן על כרחך אותם שמתו מקודם לא היה לנפשותם אחיזה באותיות התורה ואף על פי שהיו זרע יעקב, ע"י שקיעתם בטומאת מצרים ערות הארץ שהוא עצמו זוהמת הנחש שהחזירה למעמקי לבם עד שנפסקו על ידי זה מלהיות חבל נחלתו. אבל ממ"ת ואילך אי אפשר ליפסק עוד ולא ידח מהם נדח כי אז פסקה לגמרי הזוהמא שבלב מכל זרע ישראל לגמרי דעכי אם כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כידוע דעולם הזה הוא עולם המעשה ועולם הבא הוא עולם הבינה שבלב. וממה שכתוב תחלה דרך כלל, כל ישראל וכו' ואחר כך ואלו שאין להם חלק לעולם הבא שמעת רמ' מזה דאותן אינן בכלל כל ישראל והיינו שהם מנפשות הערב רב שנטמעו בישראל כידוע בזוהר הקדוש ואותן מלכים והדיוטות שנמנו בפרט כבר דורשי רשימות אמרו שכולם יש להם חלק לעולם הבא. ונראה מה שנקראו דורשי רשימות כי ידוע שבכל מקום שהי' שם אור וקדושה אף שנסתלק, הרשימו נשאר והחוטא בדבר שהמשפט שאין להם חלק לעולם הבא היינו שעל ידי אותן חטאים נסתלקה כל שורש הקדושה שיש בלבבות בני ישראל אבל מכל מקום הרשימו נשאר ועל כן מצד עצמותם אין להם חלק לעולם הבא שכבר נסתלק עצמות האור והקדושה שהי' בהם אבל מכל מקום מצד הרשימו הנשאר יש להם. ועל כן דורשי רשימות שדרשו וחקרו על אור הרשימו הנשאר הם אמרו שכולם יש להם חלק לעולם הבא מצד אור הרשימו מיהת ומצד הזה גם כן אי אפשר לעקור שם ישראל ממנו שאפילו שיעקרו בחטאיו מכל מקום הרשימו נשאר ועל אותו הרשימו

גם כן יש שם ישראל וזה אי אפשר כלל לעקור שלא ישאר רשימו מה שאין כן או"ה ששורשם מאותה זוהמא רעה ולא הי' שם קדושה מעולם.

וקדושה זו שבשורש בלבבות בני ישראל בלא השתדלותם כלל זהו קדושת השבת שהוא הקדושה דקביעה מצד השם יתברך מתחילת בריאת עולם שקידש את יום השביעי ועל כן נאמר בשבת ברית עולם הוא ביני ובין בני ישראל וגו' ששבת חייב מיתה (סנהדרין) כי הם אין להם שייכות לקדושה זו וזה דומה למכניס כסיתו בין לביא ללביאה כשנזדקקין זה לזה וכן איתא בשבת (י:) ע"פ לדעת כי אני ה' מקדשכם מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכו' ועל מתן שכרה דלא עביד לאגלוי אמר לדעת וכו' ועל כרחך דבמה שכתוב כי אני וכו' הודיעם בזה מתן שכרה שהוא מה דאני וכו'. כי שכר מצוה מצוה. היינו המצוה עצמה מה שמכנסת קדושה ללב כמו שאומרים אשר קדשנו במצוותיו וצונו וזהו המתן שכר דלמחר לקבל שכרם שעל ידי הקדושה שבלב זוכה לחיי עולם הבא שאינו אלא הרגשת קדושה עליונה ואור עליון כמו שאמרו בברכות (י"ז:) העולם הבא אין בו וכו' אלא וכו' ונהנין מזיו השכינה ושבת מעין עולם הבא גם אז משיגין מעין קדושה זו. וזהו מה שהשם יתברך מקדשם שעל ידי זה נכנס בהם הקדושה בלב גם בכל ו' ימי המעשה. והוא מתנה טובה שנתן השם יתברך לישראל שיהי' בהם שורש קדושה קבוע וקיים בלב מצד השפעת השם יתברך מאור שכינתו יתברך השוכן אתם בתוך טמאותם גם בלא השתדלות אדם.

ואמר בבית גנזי ובברכות (ל"ג:) אמרו דאין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים בלבד ועל כרחך דגם זה מאותו אוצר דזה ה' שואל מעמך שהוא התלוי בבחירת אדם והשם יתברך מקדשם גם בבחירה זו שיבחרו בטוב על ידי קדושת השבת שנקבע בלב דמביאתו לידי יראת שמים. כי עיקר קדושת שבת הנקבע בלב הוא ההכרה דצור לבבי וחלקי וכמו שאמרו (זוהר חלק ב' פ"ח) מאי שבת שמא דקודשא בריך הוא. וכמו לעתיד כל אחד ואחד מראה באצבעו זה ה' קוינו וגו' כמו שאמרו בסוף תענית כן זוכין מעין זה בשבת להכרת הנוכח דשויתי ה' לנגדי תמיד ועל ידי זה יגיע אליו היראה וההכנעה ופחד השם יתברך ובושתו (שהוא היראה כמו שאמרו בנדרים כ' א') ממנו תמיד כמו שאמרו במ"נ המובא בהג"ה דריש שולחן ערוך

חיים. והיראה היא בלב וכמו שאמרו ביומא (ע"ב:) ע"פ ולב אין ועכי אם בסנהדרין (ק"ו:) רבותא למיבעי בעי וכו' אלא קודשא בריך הוא לבא בעי דכתיב וה' יראה ללבב והיינו דכאשר לב אין, חכמתו אינו אלא כמחיר ביד כסיל לקנות כי עיקר החכמה כשהיא קנוי' בלב ומי שאין בו יראת שמים קרי ליה לב אין דמאחר שהקדוש ברוך הוא לבן של ישראל אם אין הקדוש ברוך הוא שוכן בתוך לבו הרי לב אין.

וקדושת הלב באדם הוא קדושת בית קודש קדשים בעולם וכמו שאמרו כמה פעמים בזוהר הקדוש וכידוע שזה רמוז בברכות יכוין את לבו כנגד בית קודש קדשים ולשם אין נכנס אלא כהן גדול ביום הכיפורים דאז מכל חטאותיהם לפני ה' יטהרו כשהם לפני ה' הרי הם נטהרים מכל חטא ואין בידם עון המאפיל אותו אור ומעלים הקדושה. והכהן גדול הוא הנפש היותר מקודש שבישראל כמו שאמרו ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים וכי אם לא יהי' וגו' ואמרו ז"ל אפילו אותם שדמות פניהם פני אדם דגם מלאכים אין נכנסין לשם אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו כי שם הוא היחוד והדביקות הגמור של ישראל לאביהם שבשמים והוא דרגא דיעאע"ה שהוא לבא וגופא כידוע כי לבבו היה זך לגמרי שלא היה בו רושם מלב אין ושום נטוי' לתאות עולם הזה כמו שכתבתי לעיל. וזהו עיקר היראה בהגדרה מתאות כמו שאמרו רק אין יראת וגו' על דבר אשתי ושורש הקדושה. ועל כן אצלו היה התחלת התגלות קדושת השבת כמו שאמרו בב"ר ע"פ ויחן את פני העיר שקבע תחומין וזהו התחלת הקדושה שמצד השם יתברך שהוא מאיר לזרע יעקב שצורתו חקוקה בכסא הכבוד שמשם מחצב כל הנפשות דישראל מצורת אדם שעל הכסא דאתם קרוים אדם. רק לפי שלריחוק ההשתלשלות מעולם לעולם עד עולם הגשמי והגופני כבר נכהה האור וכחות הגופנים מאפילים ומעכירים ועבודה זרה הוא קדושת יום השבת שאז העלאת העולמות כידוע והקדוש ברוך הוא מושכינן אליו כידוע ממשיכת הנשימה אליו העושה במלאכה כששובת ממלאכתו וזהו המשכת נשמת חיים שבאדם אל השם יתברך ביום השבת ועז"נ משכני אחריך נרוצה. משכני הוא ביום השבת ועל ידי זה אחריך נריצה גם בימות החול וזהו התחלת קדושת בני ישראל בתולדה ושורשם מן השמים מה שהשם יתברך מקדשם והוא בפנימיות הלב.

והתחלת הרע שבתולדה ומן השמים הוא בעור הערלה שהוא [בהתגלות חיצוניותו לבד ואין לו שום שייכות לפנימיותו אפילו לפנימיות הגוף שאינו אלא עור בגוף] מותרות הגוף ועומדת ליחתך במילה שהוא באה להגדרת תאוה שבאותו אבר כידוע. ויש פרוש שכמי שרוצה לפרוש מתאות אבל לא לשם שמים רק כדי למלאות על ידי זה תאותו כשכם שרצה במילה המגדרת תאוה כדי למלאות תאותו וחשקו בדינה וזהו מצד התחלת היצר הרע בשורש הרע שמצד תחלת הבריאה מהשם יתברך נגד התחלת הקדושה שמהשם יתברך ובזה הקדושה התגלותה רק בעומק הלב והרע בהתגלות בפועל בחיצוניות הגוף והסוף הוא בהיפך. דשם השביעי משמות היצר הרע הוא צפוני ע"ש שצפון ועומד בלבו של אדם כמו שאמרו בסוכה שם, והיינו דאחר שנעשה בעל הבית ונכנס למעמקי הלב אז הוא עומד צפון שם שאינו בהתגלות וכידוע ע"פ ולרשע וגו' מה לך לספר חוקי וגו' כי בזה מוסיף חס ושלום כח בקליפה. ועל כן אחר שנקבע היצר הרע בלב הוא מניחו איזה פעמים לעסוק בתורה ומצות גם כן שיהי' לו יניקה יותר על ידי זה כנודע. ועל זה אמרו שם כי הגדיל לעשות שמתגרה בישראל יותר מאומות ובתלמידי חכמים יותר מכולם. וזהו כח הצפוני הזה שהוא מדריגה האחרונה שבכחות היצר הרע שהשם יתברך עתיד להדיחו אל ארץ צי' ושממה מקום שאין בני אדם מצוים. דוגמת השעיר הנושא עונות בני ישראל אל ארץ גזירה לעזאזל המדברה ואיתא ביומא (ס"ז:) לכפר על מעשה עוזא ועזאל עיי"ש ברש"י וידוע מזוהר הקדוש פרשת בלק (קצ"ד.) ע"פ אשר מחזה וגו' נופל וגלוי עינים דהם עזא ועזאל הנזכרים שנקראו כן בנפילותם וכמו שאמרו (שם ראש השנה.) שנפלו להרי חושך הנקראים הררי קדם שהוא החשוכא שקדם לנהורא היינו בבריתו של עולם כמו שאמרו בריש ברכות שכך היה הרצון יתברך בבריאת העולם שיהי' חושך והעלם האור ואחר כך ישיג האדם האור. ואותם מלאכים קטרגו על האדם והפילם השם יתברך להראותם שכשהם יבואו להאי עלמא הדומה ללילה מקום החושך והעלם האור יושקעו בחושך יותר עד שלא יוכלו לצאת כלל.

והם נקראים מחזה של השם הקדוש דספירת היסוד כידוע דאותו שם מורה על קדושת הברית קודש שבזרע ישראל והוא שאמר לעולם די כי עולם ל' העלם שזה ענין

בריאת עולם שהוא המעלים אחדותו יתברך שקודם שנברא העולם היה הוא ושמו אחד ובאמת אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם דגם עתה הוא אחד ממש כמקודם דמלא כל הארץ כבודו ואין עוד מלבדו. אלא שהעולם ומלואו הנראה כברואים נפרדים מעלים זה וישראל מכירים האור מתוך החושך ומיחדים שמו פעמים בכל יום וכשאמר לו בניו ליעקב שמע ישראל וכו' כשם שאין בלבך וכו' אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כמו שאמרו בפסחים (נ"ו.). דשמע וכו' הוא יהודה עילאה היינו יחוד הגמור דקודם שנברא העולם וזהו האור שהשיג יעקב אבינו ע"ה שזכה דלא מת ושאין במטתו פסולת כי זכה ליחוד הגמור דאין עוד מלבדו שאין שום פסול ופסולת כלל. ועל כן חשב לגלות הקץ שהוא גילוי האור הזה שאין במציאות שום פסולת כי כולו קודש לה'. וכשראה שנסתלק שכינה נתיירא אולי באמת יש פסולת ועל זה אמרו כשם שאין בלבך וכו' דהיינו בלב גם אנו מכירים היחוד הגמור כמו בלבך ממש רק החילוק דאצלם ההכרה מתוך העלם החושך דאחר שנברא העולם ואינו בהתגלות גמור כמו אצל יעקב אבינו ע"ה שהי' חיצוניות מזוכך לגמרי ועל כן אי אפשר לגלות עדיין ועל זה אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא יחודא תתאה שמצד מדת מלכותו ית' המתגלה בעולם. שעבודה זרה היה בריאת העולם דאין מלך בלא עם וזהו מדת לילה כידוע דהיינו שיהי' העלם וחושך ועם כל זה גם כי אשב בחושך ה' אור לי מצד אמונתך בלילות ע"י תוקף האמונה שיש לזרע ישראל מאמינים בני מאמינים ואף על פי שאין משיגים אור הבהיר בהתגלות הלב באור פני מלך חיים מכל מקום הם מאמינים היחוד אמונה שלימה בלב שאין עוד מלבדו אף שאינו מורגש להם בהתגלות גמור.

וצדיק יסוד העולם זהו יסוד ההעלם דעולם לשון העלם והיינו להשיג גם בהעלם והוא על ידי הסרת הערלה המכסה ומעלמת קדושת ברית שהוא השיקוע בתאות העולם המשכיחים ומחשיכים אורו יתברך שבלב. וזהו החשוכא שברישא בבריאה. דכלל הבריאה דעולם היה לכוונה זו שיהי' לדבר המעלים וזהו שורש הרע שבתולדה ובבריאה כנ"ל היינו מה שרצה השם יתברך שיהי' עולם שהוא העלם וזהו השם הקדוש דיסוד שאמר לעולם די. היינו דדי בהעלם כזה. דאלו היה עוד מעלים יותר

היה העלם שאי אפשר להתגלות. והשם יתברך עשה האדם ישר שיוכל לגלות ההעלם ולכרות הערלה ולהכיר מתוך החושך לבוא על ידי זה לנהורא ושיערה חכמתו יתברך מדת ההעלם שצריך להיות כך כפי המדה שקבע בב' העולמות שבזה יהי' מקום לבחירה וכמו שאמרו בי' מאמרות וכו' ליתן שכר טוב לצדיקים ולפרע מרשעים כי הם דרך כלל י' מיני העלמות כי כך קבע השם יתברך מדת ההעלם שיהי' שכר טוב דבפחות לא היה שכר כל כך כי נקל להשיג האור אם אין החושך גדול כל כך ולא היה הבחירה. וביותר מזה לא היה פורעניות לרשעים כי היו מוכרחים במעשיהם שהיה כל כך חושך עד שאי אפשר להשיג האור כלל ומציאות הבחירה בכל צד הוא כשהבריאה כפי אותה המדה בצמצום דוקא לא פחות ולא יותר שבזה יש די לענין המכוון בבריאת הבחירה ושכר ועונש לצדיקים ורשעים וזהו קדושת השם הנ"ל שיש בו די לכל ברי' ולכי אם להשיג כפי מה שהוא.

ומחזה הוא מראה שאין רואים גוף הדבר רק דרך מראה ואספקלריא שא"מ וכדמתרגמינן על מראות - מחזייתא, וזהו על ידי קליפת הערלה החופפת על הברית קודש, ודוגמתו בעולם המחשבה ועולמות הרוחניים הוא מחזה של שם הנ"ל שרואין אותו דרך מראה. ובעולם המלאכים במקום המחזה הנ"ל שהוא כדוגמת עור הערלה, היה עמידת שני מלאכים הנ"ל עוזא הוא שר של מצרים כמו שאמרו בילקוט ובמדרש ויושע ע"פ וירא ישראל שהוא ערות הארץ אשר זרמת סוסים זרמתם דעל כן שם מקום הסוסים, ומששה דברים שאמרו בסוס בפסחים (קי"ג:) הראשון שבהם הוא שאוהב הזנות. וכמו שאמרו כסוסים מיוזנים וגו'. ולשם נמכר יוסף שהוא שורש קדושת היסוד ברית קודש כנודע. ונמכר לעבד, התחלת גזירת ועבדום ועינום שנגזר בברית בין הבתרים. שזהו כריתת הברית לזרעו להראות שהגם ששקועים בעבדות בארץ לא להם. היינו שאין שום שייכות לקדושה כי הוא ממש ההיפך מקדושת ישראל. ומשם דייקא יצאו ברכוש גדול לזכות לקבלת התורה ופסיקת הזוהמא לגמרי ולהיות לעם נבדל ומיוחד מכל העמים על ידי שהיו שם גדורים בעריות במקום תוקף יצרא דעריות ושורש זוהמת הערלה. שרצתה אותה רשעה להמשיך על יוסף כמו שאמרו ז"ל ע"פ להיות עמה בעולם הבא דמלפפתו והוא כיסוי הערלה על הברית קודש וזהו

דממשכא ערלתו הנזכר לעיל. ובמדרש אמרו דראתה שישא בתה כי פוטיפר הוא פטיפרע. ובמקום אחר אמרו דאסנת הוא בת דינה משכם. ובודאי שניהם אמת רק שהמגדל כאלו ילדו והם גידלוה על כן נקראת בתם וסתמא יש להם שייכות באמת כמוליד. כמרע"ה שנק' בן בתי'. ולפי שהיא נולדה גם כן מביאת גוי על בת ישראל שהוא חיבור זרע קודש בעמי הארצות והסרת המבדיל בין ישראל לעמים שהרי בולד זה מתייחדים. חשבה היא גם כן להתחבר ליוסף . אבל שם הולד כשר וקרוי בנך שאין בו שורש הערלה דכל הגוים ואין מפריד את הולד המתאחד מאומה הישראלית. מה שאין כן בנו מן הגוי' קרוי בנה ואותה טיפה זרע קודש משתנה לזרע טמא וערל גמור ועל כן בזה נמשך ערלתו גם כן שמה שהוא שורש לולד כזה לפי שיש בו גם כן ד"ז למראית העין על כל פנים אלא כיון שהוא אצלו רק למראית העין על כן אין נקרא בנו באמת רק למה"ע מצד העלמא דשקרא שהאמת נעלם.

ולמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס, נראה דיוסף טעה בזה כי ידע מה שנמכר למצרים ולאותו בית ודאי צריך להוציא משם ניצוץ קדוש ורכוש גדול וחשב גם כן אולי הוא ממנה ודימה שחשקו בקדושה. ונגלה לו דמות דיוקנו של אביו היינו מדת האמת ליעקב וראה האמת שהוא הסתת היצר ולא מצד הקדושה כי באמת היולד ממנה אינו בנו כלל ואי אפשר להוציא ניצוץ קדוש על דרך זה כלל. ומה שנזדמן לפניו דבר זה שהיא תחשוק בו אף דאין ארור מדבק בברוך דהארור אינו רוצה. כידוע דלמי שאין לו שום שייכות אין לו חשק כלל. היינו על ידי בתה שגידלה כי שכם שחשק בדינה לפי שהי' בו איזה ניצוץ שהיתה יכולה לקלוט ממנו על דרך זה. ויצא מזה נפש הקדושה דאסנת שנזדמנה לזיווג ליוסף הצדיק מסתמא גם היא צדיקת בקדושת הברית. שגם אשה מזרע ישראל כמאן דמהילא דמיא כמו שאמרו בעבודה זרה (כ"ז.) והאיש שאצלו המילה בפעל בהתגלות אפשר לימשך ולהיות במה"ע לא כן שיעלם ההתגלות. ובאשה שאינו בפעל גלוי רק בשורש הבלתי משתנה על כן אי אפשר לה במראית העין גם כן שתהי' לא כמהילא. כיון דעיקרה כמהילא מצד השורש ולא מצד מראית העין כלל. והשורש בזרע יעקב אי אפשר להשתנות. ואפילו שנראה כהכנסת זוהמא בפנימיות כביאת גוי דקשה לפרוש. כי הנוקבא הוא לבוש ומקיף לדכורא,

וכן בהולד, זרע האשה - עור ובשר, ודאיש - עצמות וגידין, (כמו שאמרו בנדה ל"א.) כי ממנו הפנימיות אבל הולד כשר כי בפנימיות של זרע ישראל אי אפשר להכניס זוהמא כלל.

והתגלות קדושה זו בבית יעקב היה באסנת ועל כן היא זיווגו של יוסף הצדיק שומר הברית שלא רצה להמשיך ערלה גם בחיצוניות ולמראית העין. כי כל כך היה מבהיק בו אור הקדושה שבפנימיותו עד שלא היה מניח להיות שום שליטה להיפך גם בחיצוניות וחשב מחשבות להכרית קליפת הערלה לגמרי מהעולם על ידי שגזר על המצרים שימולו ובזה יבוטל שורש קליפת הערלה אבל באמת גם שימולו נקראים ערלים. וכמו כל זרע ישמעאל דאברהם אבינו ע שאמר לו ישמעאל וכו' חשב גם כן כיון שנימול יש בו שורש קדושה. והשם יתברך הודיעו כי ביצחק יקרא וגו' ולא כל מי שנימול נקרא מהול. ואף על פי שישמעאל נימול על פי ציוי השם יתברך לאברהם. אבל אף שניתנה מילה לאברהם לא נתגלה הקדושה לגמרי עדיין. שהרי איתא ביבמות (ע"א:) דלא ניתנה לו פריעה עד יב"נ ופריעה הוא ההתגלות. ולפי שלא היה עדיין קדושת הברית בהתגלות על כן היה מקום לטעות גם בנימולים מהאומות לדמות שקרוים מולים. וההתגלות התחיל בנפש יוסף שהוא שורש אותה קדושה. ואלו היה ניצול באותה מעשה לגמרי היה מתגלה הקדושה בו לגמרי והי' הוא זוכה לינתן פריעת מילה על ידו. אבל מה שהוציא דבת אחיו שנושאים עיניהם בבנות הארץ ולפי שאמרו ז"ל דכל הפוסל במומו פוסל אם כן זה מורה כאלו יש בו קצת חסרון ועל כן זה גרם לו מה שנכנס הביתה כנ"ל ועל ידי זה יצאו י' טיפין ממנו כמשז"ל. ומסתמא הוא נגד מה שחשד י' אחיו ולפי שלא נתגלה עדיין לגמרי קדושת הברית על כן היה מקום שליטת פגם וקלקול זה בו גם כן.

כי שתי עורות המכסים הברית קודש נגדם הם השתי קליפות דעוזא ועזאל הנ"ל. עוזא הוא קליפת הערלה שצריך לכורתה ולהסירה לגמרי כי הוא שורש הרע של כל הגוים ערלים ועל כן הוא הנופל לעומק החושך כמו שאמרו בזוהר שם וממנו התאוה בישראל לביאת ארמית ולידבק בגוים ולימשך ערלה. ועזאל הוא הקליפה דעור הפריעה שהגם שהוסר עור ערלה העב והקשה עדיין יש עור הדק דפריעה והוא

מתמך מעצמו בגדולים על ידי תשמיש כמו שאמרו בב"ר באברהם ודי לו בקריעה ולגלות לבד ואף על פי שישנו עדיין בגוף למטה אינו מכסה ומעלים הקדושה עוד כי הערלה הוא קשיות הלב ועקשותו בשיקוע ברע ובתאות וכענין שכתוב ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד ואחר שמל והסיר קשיות העורף וערלת הלב עדיין נשאר טמטום ואוטם בלב שלא יניח ליכנס דבר קדושה בו ודי בזה בקריעת סגור לבבו כענין קרעו לבבכם וגו' בזכרון יום המיתה וכדומה בשבירת התאות.

ודבר זה עיקרו בילדות ושחרות האדם וכשמזקין נופל ממילא ומזה הוא חטאת נעורים ועון הוצאת זרע לבטלה שנק' רע בעיני ה' כי איתא בזוהר דלא חמי אפי שכינתא שאינו יכול להתראות פני ה' לראות עין בעין כי עון זה הוא קליפה המעלים ההתגלות וזהו קליפה עזאל הנקראת גלוי עינים שבהתכסות עיני ה' מתגלין עייניו דילי' זה לעומת זה ויכול להציץ ולהסתכל דרך קליפה דקה זו בקדושה דנק' בצירוף אל אותיות השם כמו שהם המלאכים דקדושה לפי שכחם מהשם. וכן הס"מ שהוא שורש הרע שבבריאה וכן זה הוא מצד שורש הרע שבבריאה מהשם יתברך כי דבר זה הוא בטבע הבריאה ראיית הקרי בחלום ושינה שיארע גם לגדולי ישראל מאונס גמור כמו שאמרו בפרק מפנין בחסיד אחד מטורח הדרך ובירושלמי פרק יום הכיפורים בר' יוסי ביום הכיפורים דרבי אמר עליו בירושלמי דגיטין כשם שבין קודש קדשים לחולי חולין וכו' שהי' קודש קדשים גם נגד רבינו הקדוש ועם כל תוקף הקדושה אפשר שיארע. וד"ז מצד השם יתברך ומסתמא הוא לטובת האדם וכן ידוע שיש בזה פעמים פדיון ממיתה שנגזר חס ושלום ושמעתי דרמוז בכתוב תמותת רשע רעה כמו העבר רעה מבשרך רצה לומר בשר קודש דברית קודש כמו שאמרו רר בשרו. ושונאי צדיק יאשמו הוא הפוגם הברית שנק' שונא צדיק והוא מה שכתוב לפני זה שם באות הפרשה פני ה' בעושי רע וגו' שזה נקרא רע ואמר אחר תשלום כל הא"ב עוד אות פרשה שהוא פדיון על הנ"ל דפודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו וגו' שהחוסים בו אף שהם גם כן פגמו הברית לא יאשמו כי הוא להם לפדיון. ועכ"פ זה אמת שיש פגם כזה שבא לאדם מלמעלה מן השמים ולאנסו וגם מזה יש פגם שהרי גם מזה נוצרים רוחין ושידין ולילין כמו שאמרו בעירובין בשכבת זרע לבטלה דאדה"ר שחזא לאנסו

עיי"ש. והוא מהשם יתברך בטבע הבריאה וזהו היצר רע דמנעוריו הגורם לחטא דדור המבול ויעאע"ה שתיקן שורש הרע לגמרי וחטא דור המבול ביחוד (כי ג' אבות תיקנו חטאי ג' דורות דור המבול ודור הפלגה וסדום. אברהם - דור הפלגה, ויצחק סדום, ויעקב דור המבול כמו שכתבתי במקום אחר) לא ראה טיפת קרי מימיו אבל לאו כולי עלמא יעקב אבינו כמו שאמרו (ביבמות ע"ו.).

ויוסף הוא זיו אקונין שלו דומה לאביו כי שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם כמו שאמרו (בב"מ פ"ד.) ומשמע דמאדה"ר עד יעקב לא היה שופרא כזה ובתורה נמצא היופי באיש ביוסף והגם שהוא לצורך הסיפור דותשא אשת וגו' מכל מקום ממה שכתוב בתורה יופיו מסתמא הוא יופי מופלג והיינו לפי שהי' כשופרי' דיעקב. וכבר כתבתי במקום אחר כי היופי שנזכר בכל מקום בכתובים ובדברי רבותינו ז"ל הוא במי ששומר הברית ומזה בא היופי וכמו שאמרו בנדרים (כ' רע"ב) מפני מה בניך יפיפין ביותר וכו' שהוא על ידי שקידש עצמו בשעת תשמיש וידוע מהזוהר דמי שמקדש עצמו בשעת תשמיש על ידי זה בניו נולדים בקדושה בהצלה מיצר התאוה ושמירת הברית זהו יופי הגוף ובשר אדם. וכן שמעתי פירוש פסוק הלא כבני כושיים נאמרה על פגם הברית שזה שחרות ככושי. ור' יוחנן שאמרו (בבבא בתרא שם) דאשתייר משפירי ירושלים הוא מזרעא דיוסף כמו שאמרו שם, שבו נאמר עיקר היופי בתורה. וכן קבלתי כי אין מצוי שמירת הברית לגמרי שלא ראה קרי מימיו אלא בזרעא דיוסף וכל שכן שהי' זה ביוסף עצמו שהי' בו גם כן היופי דיעקב. רק מה שגרם החטא [באותן טיפים שעל ידיהן נענש מסתמא באותן י' שנים שהי' בבית האסורים (דב' שנים שנתוספו הוא על שבטח בשר המשקים כמשז"ל) וכשיצא משם למלוך על מצרים ערות הארץ חשב דכבר תיקן הכל לגמרי ויחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, ומשיח בן דוד הוא יהי' היחיד ששב בתוקף התשובה שיגרום מחילה לכל העולם כולו עד שיהפוך גם אל עמים שפה ברורה ונהרו אליו כל הגוים כי יבולע המות לנצח ויבוער יצר הרע מהעולם על ידי תיקון השורש שהוא בתאוה דזהו שורש היצר הרע שבבריאה שהוצרך להעמיד תולדות כמו שאמרו ביומא (ס"ט:) דכשחבשוהו לא אשתכח ביעתא בת יומא. וגם לעתיד איתא ברעיא מהימנא פרשת

ויצא דאקרי לבן דאתלבן ולא יבוטל לגמרי רק שלא יהי' בזה תאוה. ואליהו מלאך הברית שחי וקיים לעולם שהוא היה נקי מזה והוא יהי' המבשר על ביאת המשיח שהוא יהי' המתקן זה לגמרי בכהעל כן דיתלבן. ויוסף שהי' גם כן נקי ומה שחטא כבר תיקן בתשובה חשב דתיקן הכל ועל כן מל גם המצרים שחשב שנתקן גם ערות הארץ ושורש הזוהמא. אבל באמת גם משיח בן יוסף שיעמוד מזרעו לא יהי' המתקן זה לגמרי לאהפכא ושיתלבן, כי מדריגתו רק לאכפייא ולכבוש התאוה ואין זה תיקון גמור שהרי הבריאה היתה שיהי' תאוה רק שיהי' בקדושה ובלא שום הרגשת תאוה גופנית. ועל דבר זה נסמית עינו של אותו רשע אמר מי שהוא קדוש וכו' יסתכל בד"ז. שהוא היה מצד שורש הרע ולא הבין כלל שיש מציאות קדושה בד"ז והוא מצד תוקף הזוהמא שהי' לו בזה הגם שהי' נביא אומות העולם פרץ גדר עריות שגדרו בדור המדבר ועל כן דיני' בשכבת זרע רותחת כמו שאמרו בגיטין וכן הקריבה לנחשים שנעשו מעצמותיו הוא על ידי שכבת זרע רותחת דאפיק לשמם כמו שאמרו בזוהר הקדוש בלק (קצ"ד ב') כי שרשו הוא משורש הרע הזה דנופל שהוא בביאת ארמית וגלוי עינים בהוצאת זרע לבטלה כנ"ל. ועל כן היה שתום העין כי דבר זה רע בעיני ה' כנ"ל כי עין ה' אל יראי ולבד. וְיִרְאֶה - עיקרה הגדרת תאוה כמו שכתבתי לעיל, והוא אותיות ראיה דעל ידי זה יוכל לראות ולהראות פני ה' מה שאין כן בהיפך שאמרו בזוהר דלא חמי אפי שכינתא והיינו כיון שהוא רע בעיניו ית'.

וכל פגמי הברית בביאת אסורות נתפרש בתורה אזהרתם בהדיא ובב' אלה נתפרש רק העונש במוציא זרע לבטלה בדור המבול ועו ואונן וביאת גויה בזכרים והאזהרה לא נתפרשה בהדיא בתורה (דלא תתחתן בשבע אומות ודרך חיתון דוקא) ואפשר לפי שיש בהם היתר מכלל איסור נגד יצר הרע בגוי' יפת תואר דלא דברה תורה אלא נגד יצר הרע ולא שהוא היתר גמור ועכי אם חושי לדוד מאי טעמא נסבת יפת תואר וכו' כמו שאמרו בפרק חלק דאף דרחמנא שרייי' הוא נגד היצר הרע הגובר שאי אפשר בענין אחר. וכיוצא בו יש גם כן בהוצאת זרע לבטלה דהותר במקום יצר הרע הגובר כמו שאמרו בספר חסידים סימן קע"ו עיי"ש. והא דיוסף מסתמא היה כן וזהו מצד שורש הרע שביצר לב האדם מנעוריו ובתולדה שפעמים דאי אפשר לנצחו כלל מצד

מה שנשתרש בתולדה וכמו שאמרו דוד המלך ע"ה הן בעוון חוללתי וגו' להתנצלות על הרע בעיניך שעשיתי שאמרו דאף על פי שלא חטא מכל מקום אכלה פגה וכל ביאה שאינה ראוי' ברצון השם יתברך ונק' פגה הרי זה לבטלה ובכלל אבזרייהו דהוצאת זרע לבטלה לאדם גדול כמותו ונק' רע בעיניו יתברך כי הוא קדוש ומסתכל רק בטיפה שהצדיק נוצר שיוצא בקדושה ומה שחוץ מזה ויוצא מגדר הקדושה אינו יכול להסתכל ועמך כולם צדיקים ואצלם על האמת לאמיתו הכל בקדושה דמעמקי לבם דבוק בהשם יתברך ובקדושתו ית' ועל כן נאמר מספר את רובע ישראל על כלל ישראל. ואותו רשע שלא האמין מציאות קדושה בזה כי אין לו השגה בזה חשב לעשות עין שלמעלה כאלו אינו רואה ולסלק הסתכלותו ית' מזה שהי' עיקר הבריאה דלשבת יצרה ועל כן מדה כנגד מדה נסמית עינו ונהרג על ידי פנחס זה אליהו מלאך הברית המקנא קנאת הברית.

ומשה רבינו ע"ה הוא נגדו בקדושה כמו שאמרו באומות קם ומנו בלעם שהוא כנגדו זה לעומת זה כידוע שהם בסוד הדעת והוא מלשון והאדם ידע את וגו' שנק' ההתחברות כאשר הוא בקדושה דעת דקדושה ובהיפך דעת דקליפהומשם שורש בלעם שממנו המשכת כל שורשי הרע שבשבעים אומות הכלולים משבעה עממין שהם נגד השבע מדות הנמשכים מהדעת כידוע. ומרע"ה שורש הקדושה דישראל שבשורשם שמצד השם יתברך דעל כן שבת מתנת חלקו שהוא הקדושה דקבוע וקיימא מהשם יתברך לתקן שורש הרע כמו שכתבתי לעיל. וכן הוריד התורה מן השמים שהוא גם כן מה שנתן השם יתברך עצות לאדם להגיע על ידי זה לשלימותו בכבישת היצר וכמו שאמרו בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין ואם אבן הוא נימוח ומתפוצץ והוא התורה שבכתב שמצד השם יתברך שבזה נתקן גם כן שורש הרע שמצד השם יתברך. ומרע"ה היה בדור המבול כמו שאמרו בזוהר הקדוש ורמוז בחולין (קל"ט.) על הפסוק בשגם וכידוע דדור המבול הם דור המדבר ובקבלת התורה תקנו חטא דור המבול שמצד היצר הרע מנעוריו כנ"ל. ותורה שבעל פה שהוא הנובע מלב חכמי ישראל הוא תבלין ליצר אחר שהגיע לסוף מדריגתו בקביעות בלב והוא מדריגת צפוני הנזכר לעיל.

והוא שורש עמלק שהוא הראשית גוים ואחריתו וגו' כידוע דבלעם ועמלק מצורפים ומחוברים יחד ואותיות ראשונות משמות שניהם הוא בלעם והאחרונות עמלק כי שניהם שורש הרע של כל השבעים אומות זה מצד ההתחלה וזה מצד הסוף היינו מה שנשרש במעמקי הלב עד שגם אחר כל ההשתדלות לטוב אותו שורש רע שמצד שרשם הוא משתרש ומתברר עוד יותר שכל טיבו דעבדין לגרמייהו עבדין וכמו שכתבתי לעיל שאין כוונתם כו' וזהו פרוש מאהבה ומיראה דאמרו לו אביי ורבא לתנא לא תתני (סוטה כ"ב:) דאצל ישראל האומר בשביל שיחי' בני דהיינו מיראת עונש מיתת בנים או שאהי' בן עולם הבא דהוא מאהבת שכר הרי זה צדיק גמור. ומה שהתנא שנאו בשבעה פרושים הוא דוגמת פרוש שכמי הראשון דנקט שכם דאומות דשורש הרע הוא רק באומות. וכן הסוף שהוא הרע הצפוני במה שעושה טוב מאהבה ויראה נחשב רע מצד מצפון הלב שאין בו שום כוונה לשם שמים זהו גם כן רק באומות דבהם הוי בזה רשע וכמו שאמרו בראש השנה (ד' ריש ע"א) בכורש דעל ידי זה חשיב החמיץ וזהו השורש דעמלק כי הם מוחא ולבא דקליפת בלעם מוח הדעת. ועמלק שורש הרע שבלב המתגלה באחרית וסוף המעשה שהוא נעוץ בתחלת המחשבה ועל כן אחריתו עדי אובד כי אחר סוף כל המעשים מתגלה ומתברר שורש הרע שבו, שאין בו שום דבר טוב כלל. ועכי אם במכילתא דאין מקבלין גרים מעמלק שהוא השורש דרע שאין בו טוב ואף דבא להתגייר ואומר שרוצה להיות טוב הוא רק דרך פשיטת טלפיים שזהו שורש עשו. וכן לעתיד אמרו דמתעטף בטליתו וכו' ודעז"נ אם בין כוכבים שום קנך משם אורידך ובודאי אז יחשוב שרוצה באמת כן ולא לרמאות לבד אבל באמת אין מקבלים גרים לימות המשיח כי באים אז רק לאהבת שכר או יראת עונש. ושורש עשו הוא זה שאומר שגם הוא טוב אבל משם דייקא אורידך דמצד הטוב שלו מתברר יותר שורשו ברע שגם כונת הטוב הוא רע.

והתעוררות עמלק הוא ברפידים כשרפו ידיהם מתורה אז בא. וכן בעשו כשאין הקול קול יעקב. וכן המן דליכא דידע לישנא בישא כמותן לקטרג בשמים במה שאמר ישנו עם אחד ישינים מן המצות ואת דתי המלך אינם עושים דכ"מ מלך סתם במלך מלכי המלכים מדבר. וכן עשרת אלפים ככר כסף אשקול אל גנזי המלך הוא גם כן במלך

מלכי המלכים היינו שחשב עצמו לעובד ומשתדל בטוב יותר מהם כי הם נותנים רק מחצית השקל והוא יכול לשקול עשרת אלפים ככר כסף ועכי אם במגילה (ט"ז.) שאמר אתי מלא קימצא דידכי ודחי עשרת אלפים ככר כסף דידי ומה ענין זה לזה ועל כרחך דגם הוא כוונתו שיכול לשקול למצוה כל כך אם יצוהו השם יתברך ושעל כן יבחר בהם כי זה כל כח עשו בפשיטת טלפיים בהשתדלותו שאומר שהוא יכול להשתדל ולעשות יותר אבל על זה אמרו טוב פת חריבה כו' מבית מלא וכו' כמו שאמרו ז"ל ועל כן אמר ואתי מלא וכו' כי שלהם הוא זבחי ריב' שכל כונתם לדחות על ידי זה ישראל וכיוצא ועל ידי זה זכו ישראל לקדושת הפורים דחייב לבסומי עד דלא ידע שבישראל יש קדושה בלא שום השתדלות מדעת האדם כלל. ושבת הוא הקדושה שבשורש מצד השם יתברך, ופורים הוא בירור הקדושה שבשורש שלהם אחר כל ההשתדלות במעשה ידי אדם שהוא סוף כל הנסים כי אז נתברר לגמרי קדושת ישראל עד הסוף שגם אחר כל פעולתם כבחירתם מתבררת הקדושה שבשורש שהם מתאחזים ומשתרשים יותר בקדושת השורש שבהם ואפילו המעשים הם לא כן דאצל ישראל הוא בהיפך דהגם שישינים מהמצות לבי ער לעשותם כמו שאמרו במדרש ע"פ אני ישינה וכו' לעולם רצונינו האמיתי לעשות. וממילא כל שכן כשעושה לאיזה כוונה דהנאת עצמו ושל"ש רק על מנת לקבל פרס שכוונה זו גם כן רק מצד השאור שבעיסה היושב על מפתחי הלב ובמעמקים לא כן דעל כן מהני כופין עד שיאמר רוצה אני כידוע דברי רמב"ם ואף דחזינן דעושה רק בשביל הכפירוש זה. שבלב א"ר אינו מעומקא דלבא וכיון שההתגלות בפה ובפעל כאמיתות הרצון שבמעמקים הרי כאן פה ולב וכבר אמרו ז"ל דבסיני פעלו בפה ולא בלב כמו שאמרו ויפתוהו וגו' דאף שאמרו נעשה ונשמע הוצרכו לכפיית הר כגיגית להכניס קדושת תורה שבכתב למעמקי לבם שיצא על ידי זה הזוהמא לגמרי כנ"ל.

ובבבל פעלו בלב ולא בפה כי בפעל השתחוו לצלם אלא שלא היה אלא לפנים ולבם לשמים, ואז הדר קבלוה בימי אחשורש מאהבה, וזכו אז להתפשטות קדושת תורה שבעל פה בלבבות בני ישראל שהתחיל מאנשי כנסת הגדולה שאמרו העמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה. ובספר היכלות דאף על פי שניתנה תורה

עיקר זיווה וכו' לא נתגלה אלא בבית שני, אף שלא שרתה בו שכינה יעוין שם. והיינו התגלות התורה שבעל פה שהוא מסטירין של הקדוש ברוך הוא, דעל תורה שבכתב האומות אומרים אנו ישראל שהם עיקר העולם ופועלים יותר מצד ההתגלות שבעלמא דשקרא, דהאדם יראה לעינים ואין בירור למה שבלב אבל ה' יראה ללבב אם יש שם המסטירין שלו סוד ה' ליראיו שבמעמקי הלב דאיש הישראלי. והוא על ידי שפעלו בלב ונשפע הקדושה מן השמים גם לַפֶּה מקדושת כנסת ישראל העליונה מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וזהו סוף כל קדושת ישראל המפלשת ועוברת מראשית המחשבה עד סוף המעשה שיהיו כולו קודש לה'.

ובשבת ניתנה תורה שבכתב שהוא התחלת הקדושה שבמעמקי האיש הישראלי מצד שורש נשמתו חלק אלוה ממעל - והקבלה מאהבה בפורים הוא אתורה שבעל פה דעבודה זרה היה כפיית ההר שהוא קשה וצריך יגיעה גדולה וכמו שאמרו בתנחומא נח (סימן ג') והוא הכנסת הקדושה בלב מצד השם יתברך גם בעל כרחם שהי' מיד בקבלת תורה שבכתב נקבע בקרב לבבם שורש קדושת התורה בכל מעמקיו, שעל ידי זה הם יגיעים בה יומם ולילה, כי מרגישים ויודעים שהוא מקור חיותם, וכל מה שנובע מלבבם הכל הוא תורה שלימה, דזהו התורה שבעל פה שחכמי ישראל הם מחדשים. וגם בכל נפש מישראל אפילו העמי הארצות יש איזה שורש מזה, שעל ידי זה הם מתדבקים לתלמידי חכמים, והת"ח האמיתי אמרו עליו איזהו חכם הלומד מכל אדם, והיינו דוקא אדם מישראל הקרוים אדם. דבכי אם יש איזה שורש מחכמת תורה שבעל פה, שהוא עצמו אינו יודע רק החכם יוכל ללמוד ממנו. כמו כל היינו דאמרי אינשי הנזכר בגמרא שנקבעו בתורה שבעל פה. ובמדרש ע"פ ויחכם מכל האדם, אפילו מהדין שטיא דצפורי, שמכולם לקח. ואפילו משוטה יכולים ליקח רמיזא דחכמתא, והוא הנבואה שניתנה להם כמו שאמרו (בבבא בתרא י"ב.) והחכם כמר בר רב אשי דהתם, יוכל להבין איזה דבור הוא. כי גם בשטות שהוא היפך החכמה יש גם כן איזה שורש חכמה, דלולי כן לא הוה ליה מציאות כי חיות הכל מחכמה כמו שאמרו והחכמה תחי', והחכמה היותר עמוקה שאי אפשר להתגלות בשכל האדם מצד עצמו אלא ברוח נבואה, הוא מתגלה בשוטים,

וכן התגלות כל מעמקי תורה שבעל פה הוא דייקא על ידי הסכלות מעט, וכידוע בפשט על ידי ריבוי הקושיות שנופלים לאדם באיזה הלכה, על ידי זה יכול לעמוד על מעמקי', וכן אמרו (גיטין מ"ג.) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל עליהן. ולוחות אחרונות שהם השורש לתורה שבעל פה, דעל כן נאמרו במשנה תורה שאמרן משה מפי עצמן והוא הוצרך לפסלן, כמו שאמרו ז"ל ע"פ פסל לך, היינו שמצדו וביגיעתו באו ונתגלו. זה זכו אחר החטא כששבו בתשובה ונתכפר להם העון ביום הכיפורים, ואין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, ומתוך השטות נתגלה עומק החכמה, כקליפה הקודמת לפרי וברישא חשוכא.

וידוע מתקוני זהר דיום הכיפורים רצה לומר כמו פורים, והוא כמו שכתבתי דאז קבלת תורה שבעל פה מאהבה אחר הכפיי' בעל כרחם בהר סיני, וכן היה השורש לזה ביום הכיפורים בקבלת לוחות אחרונות שהי' מצד השם יתברך שנתרצה להם באהבה ולא הוצרכו לכפיית ההר עוד, כי בני ישראל מעצמם קירבו את עצמם וישבו בתענית ועינוי ופרישה מתאות עולם הזה שעל ידי זה התורה שבעל פה נקנית במיעוט תענוג. ואז הוא ההתחלה דהתגלות אור קדושה זו בלבבות בני ישראל. והסוף בפורים דחייב לבסומי עד דלא ידע שהוא כשוטה בהעדר ידיעה לגמרי, וגם אז מלא קדושה וחכמה, כי הביסום שלהם אינו מצד עצמם ותאותם, שרוצים להתבסם ולהשתכר כדרך השוגים ביין, רק מה שחכמים חייבום בכך להראות שגם כל השטותים של איש הישראלי נמשכים מחכמה העליונה, שכך גזרה חכמתו יתברך בבריאת העולם להיות חשוכא והדר נהורא, כי ישת חושך סתרו ששם השם יתברך נסתר ונעלם ובאמת נהורא עמי' שרא כי שם תוקף האור, והוא האור דתורה שבעל פה המתגלה מתוך החושך המעלים דעל כן נקרא תלמוד בבלי במחשכים כמו שאמרו (בסנהדין כל דבר א') ועליהם אמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, שדרשוהו בתנחומא (נ"ה שם) על תורה שבעל פה ובעלי התלמוד, ודלעתיד לבא נאמר עליהם ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, שאין לומד אותה אלא מי שאוהב השם יתברך בכל לבו עיין שם באורך. וזהו על ידי דהדר קבלוה מאהבה, וליהודים היתה אורה זו תורה אור, ואור זרוע ומחובר לצדיק, דנתברר אז שעמך כולם צדיקים, גם אותם שלמראית

העין לא כן, ואפילו מאן דלא ידע בין וכו' שהוא בהעדר ידיעה לגמרי הוא רק מצד הביסום ושכרות של יין המשמח, שהביא יעקב אבינו ע"ה ליצאע"ה שעל ידי זה קיבל הברכות דאף דלא ידע בין וכו' ולא נתברר לו שהברכות הם בעצם שייכים רק ליעקב וזרעו לבד ועשו ועמלק וזרעו מסט' דארור שעליהם נאמר ואוררך ארור. אבל קודם שנתבררה מדת יעקב אבינו ע"ה קו האמצעי המחבר שתי הקצוות. מצד סטרא דגבורה לבד נמשך פסולת הגבורה שממנו האש של גיהנם ששם נופלים עשו וחבריו כל הגוים ערלים דהכל יורדים לשם על עסקי חנם ופתוי היצר באש דתאות שזהו עצמו אש גיהנם שהוא חושך גמור, ומכל מקום נקרא גם כן בדברי רבותינו ז"ל אור של גיהנם, שיש בה גם כן מקצת אור על ידי פושעי ישראל הנופלים גם כן לשם. שאש דתאות שלהם גנוז בו גם כן קצת נהורא, והם מורידים דמעות כמעין שבזה נכבה האש (עירובין י"ט.) וישוב גם הוא על ידי זה להתקדש בקדושת גן עדן ולהתוסף עליו כמו שאמרו בעל מנת.

וידוע ע"פ כי ציד בפיו, שהם שורשי נשמות ר' עקיבא ור' מאיר העתידים לצאת ממנו, שהם שורש תורה שבעל פה, וביארתי במקום אחר שזהו מצד החטאים וקללת הגר אשר בקרבך יעלה מעלה ואתה וגו' מזה נצמח שזכה ר' עקיבא ליכנס ולצאת בשלום ולהיות כל יקר ראתה עינו מה שלא ראה עינו של משה רבינו ע"ה וזהו מעלה מעלה כי תורה שבכתב היא נובלות חכמה העליונה כמו שאמרו בב"ר, ותורה שבעל פה הוא המשכה מחכמה עליונה עצמה, מחכמה עלאה לחכמה תתאה. וזהו תכלית העלי' כי חכמה עליונה הוא התחלת התגלות היש המושג לנבראים. ואתה תרד וגו' הוא אחר שקיצץ בנטיעות שאביו הי' מגדולי ירושלים וממיוחסים שבישראל, ור' מאיר תלמידו שהי' בן גרים הורידו לגיהנם ומצד הזה טעה יצחק אבינו ע"ה בתחלה להחליף ולהמיר טוב ברע ולאהוב לעשו שכל עוד שלא נתגלה קדושת יעקב אבינו ע"ה היה נדמה לו שזה מחלקו ושורש עשו. ובאמת גם אלה מחלק יעקב אבינו ע"ה, ואלו היו בכלל זרע עשו לא היה להם שום שייכות לקדושה רק על ידי שנתגיירו ונבנו בתוך בני ישראל. ועל ידי ר' יוחנן שהי' מזרעא דיוסף שעל ידו הבירור דעמך כולם צדיקים נכנס גם אחר לגן עדן שכיבה העשן ואש דתאות רעות שהיו מקיפים אותו

מצד השאור שבעיסה ומשכא דחויא, ונתגלה אור תורתו ואף על פי שהמעשים לא היו כן וכמו שאמרו בתו לרבי זכור תורתו וכו' ולחכה אש בספסלו היינו אש תורתו דהכה דברי כאש ותלמידי חכמים כל גופן אש דעל כן אין אור של גיהנם שולטת כמו שאמרו סוף חגיגה וזהו סוף מעלת הקדושה דישראל שגם הר הבית שאין שם שום מעשה עבודה בפעל להשם יתברך גם הוא קדוש לאדונינו ויש בו קדושה. ושגם היותר ירוד שבישראל וגם היורד לגיא צלמות אתה עמדי כי כולו מושרש בקדושתו יתברך ואין שם דבר מפריד כלל לעולם: